

Úradný vestník

C 44

Európskej únie

Zväzok 51

Slovenské vydanie

Informácie a oznámenia

16. februára 2008

Číslo oznamu

Obsah

Strana

III *Prípravné akty*

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

439. plenárne zasadnutie v dňoch 24. a 25. októbra 2007

2008/C 44/01	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zelená kniha – Európsky výskumný priestor: nové perspektívy“ KOM(2007) 161 v konečnom znení	1
2008/C 44/02	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Rady, ktorým sa zakladá spoločný podnik iniciatívy pre inovačné lieky“ KOM(2007) 241 v konečnom znení – 2007/0089 (CNS)	11
2008/C 44/03	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Rady o vytvorení „spoločného podniku ARTEMIS“, ktorým sa realizuje spoločná technologická iniciatíva pre vstavané počítačové systémy“ KOM(2007) 243 v konečnom znení – 2007/0088 (CNS)	15
2008/C 44/04	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Rady, ktorým sa zriaďuje spoločný podnik Čistá obloha“ KOM(2007) 315 v konečnom znení – 2007/0118 CNS	19
2008/C 44/05	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Návrh nariadenia Rady o vytvorení „Spoločného podniku ENIAC“ KOM (2007) 356 v konečnom znení – 2007/0122 (CNS)	22
2008/C 44/06	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o ochrane spotrebiteľov, pokiaľ ide o určité aspekty časovo vymedzeného užívania nehnuteľností a dlhodobých dovolenkových produktov, ďalší predaj a výmenu“ KOM(2007) 303 v konečnom znení – 2007/0113 (COD)	27
2008/C 44/07	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady týkajúci sa váh s neautomatickou činnosťou“ (kodifikované znenie) KOM(2007) 446 v konečnom znení – 2007/0164 (COD)	33

SK

Cena:
22 EUR

(Pokračovanie na druhej strane)

2008/C 44/08	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o svetle na osvetlenie zadnej tabuľky s evidenčným číslom motorových vozidiel a ich prípojných vozidiel“ (kodifikované znenie) KOM(2007) 451 v konečnom znení – 2007/0162 (COD)	33
2008/C 44/09	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o potlačovaní elektromagnetického rušenia spôsobovaného poľnohospodárskymi alebo lesnými traktormi (elektromagnetická kompatibilita)“ (kodifikované znenie) KOM(2007) 462 v konečnom znení – 2007/0166 (COD)	34
2008/C 44/10	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu: Správa o pokroku v oblasti biopalív – Správa o pokroku dosiahnutom v používaní biopalív a ostatných obnoviteľných palív v členských štátoch Európskej únie“ KOM(2006) 845 v konečnom znení	34
2008/C 44/11	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu – Výsledky preskúmania stratégie Spoločenstva na zníženie emisií CO ₂ z osobných automobilov a ľahkých komerčných vozidiel“ KOM(2007) 19 v konečnom znení	44
2008/C 44/12	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 2003/54/ES, pokiaľ ide o uplatňovanie určitých ustanovení v Estónsku“ KOM(2007) 411 v konečnom znení – 2007/0141 (COD)	49
2008/C 44/13	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady o výbere a povolení systémov zabezpečujúcich mobilné satelitné služby (MSS)“ KOM(2007) 480 v konečnom znení – 2007/0174 (COD)	50
2008/C 44/14	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Prispôsobenie podľa regulačného postupu s kontrolou Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 95/50/ES, pokiaľ ide o vykonávacie právomoci prenesené na Komisiu“ KOM(2007) 509 v konečnom znení – 2007/0184 (COD)	52
2008/C 44/15	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 98/70/ES, pokiaľ ide o špecifikáciu benzínu, nafty a plynového oleja a zavedenie mechanizmu na monitorovanie a zníženie emisií skleníkových plynov z využívania palív v cestnej doprave, a ktorou sa mení a dopĺňa smernica 1999/32/ES, pokiaľ ide o špecifikáciu paliva využívaného v plavidlách vnútrozemskej vodnej dopravy, a ktorou sa zrušuje smernica 93/12/EHS“ KOM(2007) 18 v konečnom znení – 2007/0019 (COD)	53
2008/C 44/16	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Vývoj kompenzačného príspevku pre znevýhodnené oblasti po roku 2010“	56
2008/C 44/17	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Kontrola stavu a budúcnosť spoločnej poľnohospodárskej politiky po roku 2013“	60
2008/C 44/18	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Klimatické zmeny a Lisabonská stratégia“	69
2008/C 44/19	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Úvery a sociálne vylúčenie v prosperujúcej spoločnosti“	74
2008/C 44/20	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Podnikateľské zmýšľanie a lisabonská agenda“	84

2008/C 44/21	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Imigračná politika Spoločenstva a politika spolupráce s krajinami pôvodu na podporu rozvoja“ 91
2008/C 44/22	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o štatistike Spoločenstva v oblasti verejného zdravia a bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci“ KOM(2007) 46 v konečnom znení – 2007/0020 (COD) 103
2008/C 44/23	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie Rady (EHS) č. 1408/71 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov, samostatne zárobkovo činné osoby a ich rodinných príslušníkov, ktorí sa pohybujú v rámci Spoločenstva“ KOM(2007) 159 v konečnom znení – 2007/0054 (COD) 106
2008/C 44/24	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zlé zaobchádzanie so starými ľuďmi“ 109
2008/C 44/25	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 2003/96/ES, pokiaľ ide o úpravu osobitného daňového režimu pre plynový olej, ktorý sa používa ako motorové palivo na komerčné účely a koordináciu zdaňovania bezolovnatého benzínu a plynového oleja používaných ako motorové palivo“ KOM(2007) 52 v konečnom znení – 2007/0023 (CNS) 115
2008/C 44/26	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 2006/112/ES, pokiaľ ide o určité dočasné opatrenia týkajúce sa sadzieb dane z pridanej hodnoty“ KOM(2007) 381 v konečnom znení – SEC(2007) 910 120
2008/C 44/27	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Chorvátsko na ceste k vstupu“ 121

III

(Prípravné akty)

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

439. PLENÁRNE ZASADNUTIE V DŇOCH 24. A 25. OKTÓBRA 2007

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zelená kniha – Európsky výskumný priestor: nové perspektívy“

KOM(2007) 161 v konečnom znení

(2008/C 44/01)

Európska komisia sa 4. apríla 2007 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom dokument „Zelená kniha – Európsky výskumný priestor: nové perspektívy“.

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 4. októbra 2007. Spravodajcom bol pán WOLF.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 439. plenárnom zasadnutí 24.-25. októbra 2007 (schôdza z 24. októbra) prijal 107 hlasmi za, pričom 2 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1 Výbor považuje za nevyhnutne nutné výrazne posilniť doterajšie opatrenia pre výskum a vývoj (VaV) v Európe, zlepšiť potrebné rámcové podmienky a vytvoriť finančné predpoklady.

Okrem silných programov Spoločenstva, národných a priemyselných programov pre výskum a vývoj potrebujeme pre výskum a vývoj aj jednotný európsky trh, aby sme mohli lepšie využiť a uvoľniť potenciál nachádzajúci sa v Európskom spoločenstve a potenciál, ktorý bude vybudovaný – a práve to je Európsky výskumný priestor.

1.2 Výbor preto víta zámer Komisie posilniť a rozšíriť Európsky výskumný priestor. Uvedené ciele a návrhy sú do veľkej miery správne a hodné podpory. Je však potrebné ich doplniť a v niektorých prípadoch aj objasniť a pozmeniť.

1.3 Výbor podporuje cieľ vytvoriť atraktívny európsky pracovný trh pre výskumných pracovníkov, ktorý umožňuje a oceňuje mobilitu. V popredí stoja otázky formulácie zmlúv, atraktívnej úrovne príjmov, celoeurópskej sociálnej istoty a prenosu práv a spolupatričnosti rodín. V tejto oblasti majú najmä členské štáty obrovské medzery! Preto výbor vyzýva najmä členské štáty a príslušných sociálnych partnerov, aby tieto nedostatky odstránili a najmä aj mladým výskumným pracovníkom ponúkli atraktívne možnosti zamestnania, ktoré by mohli

konkurovať s alternatívnymi možnosťami zamestnania pre vysoko nadaných pracovníkov v akademickom svete. Vtedy bude opäť viac nadaných mladých ľudí ochotných investovať svoju energiu a čas do zodpovedajúco veľmi ťažkého, náročného a selektívneho štúdia a tak prispieť k odstráneniu hrozivého nedostatku kvalifikovaných vedecko-technických odborných pracovníkov v Európe.

1.4 Výbor podporuje cieľ z Barcelony, ktorý formulovala Európska rada. Podľa súčasného stavu rozhodnutí sa Spoločenstvo bude podieľať len približne 2 % (teda iba jednou päťdesatinou!) na celkových investíciách do výskumu a rozvoja, o ktorých dosiahnutie sa snaží cieľ z Barcelony. Najväčšia politická zodpovednosť za dosiahnutie cieľa z Barcelony je teda na členských štátoch, hospodársku zodpovednosť nesie priemysel. Odporúčania výboru sú preto určené najmä Rade, Parlamentu a členským štátom, ktoré by mali podniknúť všetky možné kroky na to, aby výskum a vývoj v Európe znovu patrili medzi svetovú špičku a podniknúť všetky potrebné opatrenia.

1.5 Výbor preto opakuje svoje odporúčanie zvýšiť príspevok Európskeho spoločenstva v oblasti celkových výdavkov na VaV na aspoň 3 % a posilniť tak silu pákového efektu finančnej podpory výskumu zo strany Spoločenstva na potrebné investície do výskumu zo strany členských štátov a priemyslu. Okrem toho by mala byť časť finančných prostriedkov štrukturálnych

fondov využitá na opatrenia v oblasti infraštruktúry vo VaV a posilnené možnosti podpory prostredníctvom EIB. Toto odporúčanie je ešte naliehavejšie vzhľadom na dlho podceňovaný, závažný problém v oblasti energetiky a klimatických zmien.

1.6 Výbor podporuje cieľ vytvorenia vedecko-technickej výskumnej infraštruktúry na svetovej úrovni, ktorú však potom bude potrebné trvalo a spoľahlivo podporovať. Základnými predpokladmi pre úspech a zmyslupnosť je zapojenie príslušných inštitútov, ktoré majú sídlo v členských štátoch a univerzitných skupín, v prípade technických projektov aj angažované zapojenie priemyslu. Až toto prepojenie skompletizuje úsilie a povedie k prínosu pre Európu.

1.7 Výbor podporuje dôležitý cieľ posilniť postavenie výskumných inštitúcií – ale aj im nadradených zastrešujúcich organizácií – ako významných iniciátorov a nositeľov výskumu a vývoja. Tieto inštitúcie potrebujú stabilnú dlhodobejšiu istotu pre plánovanie, zodpovedajúce vybavenie a dostatočné rozhodovacie právomoci. Predpokladmi sú vyššia kompetencia a vlastná zodpovednosť za využívanie finančných zdrojov, spoľahlivý, dostatočne vysoký relatívny podiel na základnom financovaní, celkovom financovaní projektov, prevoditeľnosť rozpočtu, odstraňovanie nadmernej administratívnej záťaže výkonných pracovníkov vo výskume a vzdelávaní, ktorá ochromuje pokrok, podnety a podpora špičkovosti poskytovaním dodatočných prostriedkov pre výskum prostredníctvom súťaží atď.

1.8 Výbor považuje spoločné technologické iniciatívy a technologické platformy za dôležité nástroje na vytváranie technickej inovácie v strategicky dôležitých oblastiach výskumu. V rámci potrebných partnerstiev verejného a súkromného sektora a spoločných výskumných programov je potrebné primerane zapojiť aj malé a stredné podniky (MSP). Znalostné a inovačné komunity (KIC) Európskeho technologického inštitútu (ETI), ktoré je ešte potrebné vytvoriť, by mali využívať takto získané skúsenosti. Skúsenosti s projektmi ERA-Net a CORNET, ako aj so zoskupeniami EUREKA by mohli byť v tejto oblasti taktiež dôležitým prínosom.

1.9 Výbor podporuje cieľ otvorenia Európskeho výskumného priestoru celému svetu. Rozhodujúcim kritériom pre dosiahnutie tohto cieľa je však jeho atraktivita: až keď sa nielen kvantitatívne ale aj kvalitatívne – z hľadiska celosvetovo najvýkonnejších a najúspešnejších výskumných pracovníkov – podarí prekonať fenomén *brain-drain*, na ktorý sa dnes sťažujeme, bude možné túto úlohu pokladať za splnenú. Na dosiahnutie tohto cieľa však musia byť splnené všetky podstatné faktory: úroveň, vybavenie, pracovné podmienky, politické rámcové podmienky, možnosti rozvoja a voľnosť, osobný finančný príjem a spoločenské uznanie.

1.10 Výbor podporuje metódu *otvorenej koordinácie*, prostredníctvom ktorej sa hodnotia strategické ciele a príslušné opatrenia členských štátov a dajú vymieňať skúsenosti, aby sa tak dosiahol

väčší súlad a optimalizovaná európska výskumná politika. Naopak je potrebné odmietnuť *koordináciu* európskeho výskumu zhora (top-down) s cieľom všeobecného zjednotenia až do posledného detailu a so zasahovaním do organizácie výskumu alebo organizačnej štruktúry firiem. Preto je potrebné zabrániť tomu, aby vznikol dojem, že sa Komisia usiluje o centrálné riadenie európskeho výskumu. V skutočnosti ide o vyvážený pomer medzi rámcom Spoločenstva, autonómiou jednotlivých členských štátov, ako aj inštitucionálnymi a individuálnymi iniciatívami a tvorivými schopnosťami. Len z pluralizmu metód, prístupov a voľby zamerania môžu vzniknúť vždy tie najlepšie výsledky, postupy a inovácie.

1.11 Výbor opakuje svoje upozornenia týkajúce sa odbúravania byrokracie. Preto výbor odporúča začleniť *odbúranie byrokracie* ako ďalší dôležitý politický cieľ do programu Európskeho výskumného priestoru. To znamená, že je potrebné v spolupráci s členskými štátmi a výskumnými organizáciami vyvinúť koncepcie na zjednodušenie nadradenej nadmernej regulácie a množstva európskych, vnútroštátnych, regionálnych a inštitucionálnych povinností predkladania správ, postupov predkladania žiadostí, postupov na posudzovanie, hodnotenie a udeľovanie povolení a pod. a ich zníženie na nevyhnutné minimum. Už aj samotná súťaž o podporu na základe špičkovosti zvyšuje v oblasti administratívnych postupov nároky na výskumných pracovníkov. Preto je o to dôležitejšie dospieť odbúraním a zjednodušením celkovo k prijateľnému riešeniu. Obavy z nesprávneho konania jednotlivcov nesmú viesť k nadmernej regulácii a ochromeniu všetkých.

1.12 Výbor považuje za nutné, aby v organizáciách na podporu, najmä aj v Komisii, pracovali vedecky výborne vyškolení odborní pracovníci, ktorí by boli podrobne a dlhodobo oboznámení s príslušnou oblasťou, jej osobitnosťami a špecifickou „community“ a ktorí na svojom mieste aj zotrávajú (pravidelná rotácia pracovných miest je v tomto prípade kontraproduktívna!).

1.13 Výbor odporúča doplniť Európsky výskumný priestor o *Európsky priestor vedomostí* s cieľom vytvoriť európsku spoločnosť založenú na vedomostiach. Toto si vyžaduje dobré, široké vzdelanie všetkých občanov, ako aj dodatočné potrebné vysokokvalitné osobitné vzdelanie pre vedeckých a technických pracovníkov. Z toho vyplýva aj prepojenie s primeraným „riadením vedomostí“. Výskum a vývoj sú založené na už existujúcich poznatkoch, na základe ktorých vytvárajú nové poznatky.

1.14 Výbor odporúča vytvorenie jasných a zrozumiteľných ustanovení pre mnohoraké nástroje podpory a koordinácie VaV v rámci Spoločenstva, vrátane súhrnného zoznamu (a možností použitia) všetkých nástrojov a foriem Komisie, ktoré sú k dispozícii na podporu a koordináciu pre ciele VaV. To má zároveň aj ukázať, či ich neustále rastúci počet ešte stále má jasné úlohy a ohraničenie, a či zostávajú aj naďalej pre potenciálnych užívateľov ako aj pre úradníkov Komisie prehľadné a ľahko dostupné alebo či je potrebné ich nanovo zoradiť.

1.15 Mnohé z tém, ktorými sa zaoberá zelená kniha si vyžadujú diferencovanejší prístup. V tejto otázke ako aj v otázke ďalších aspektov odkazuje výbor na úplný text svojho stanoviska.

2. Oznámenie Komisie

2.1 Oznámenie Komisie sa zakladá na už ukončených diskusiách a schválení v súčasnosti platného 7. rámcového programu pre výskum a vývoj (VaV), témach výskumu stanovených pre tento program (tzv. špecifické programy), nástrojoch, ktoré sú k dispozícii na ich realizáciu a pravidlách účasti. V súčasnom oznámení Komisie preto už nejde o samotný výskum, ale výlučne o strategické ciele Európskeho výskumného priestoru (EVP).

2.2 Z tohto dôvodu sú najskôr po krátkom historickom úvode zhrnuté úlohy a ciele Európskeho výskumného priestoru a na základe zistenej aktuálnej situácie rozdiskutované, prehodnotené a prispôbené novému vývoju. Východiskom oznámenia je význam európskeho výskumu a vývoja pre Lisabonskú stratégiu, ako aj otázka jeho konkurencieschopnosti v celosvetovom meradle.

2.3 Ako osobitné úlohy a ciele sú zdôraznené tieto body:

- **primeraný tok odborne kompetentných výskumných pracovníkov** s vysokou úrovňou mobility medzi inštitúciami, odbornými zameraniami, odvetviami a krajinami,
- **výskumné infraštruktúry svetovej úrovne**, integrované, vzájomne prepojené a dostupné pre výskumné tímy z celej Európy a sveta, najmä vďaka novým generáciám infraštruktúr elektronickej komunikácie,
- **špičkové výskumné inštitúcie**, zúčastňujúce sa na účinnej spolupráci a partnerstve verejného a súkromného sektora, tvoriace jadro výskumných a inovačných „klastrov“, vrátane „virtuálnych výskumných komunít“, špecializovaných prevažne na interdisciplinárne oblasti a schopné získať rozhodujúcu časť ľudských a finančných zdrojov,
- **účinné zdieľanie znalostí**, najmä medzi verejným výskumom a priemyslom, ako aj vo vzťahu k širokej verejnosti,
- **dobře koordinované výskumné programy a priority**: na vnútroštátnej, regionálnej i európskej úrovni,
- **široké otváranie** európskeho výskumného priestoru svetu.

2.4 Na základe zhrnutia doterajších úspechov sú odôvodňované opatrenia do budúcnosti, ktoré sa týkajú konsolidácie a ďalšieho budovania EVP. Súčasný rámcový program EÚ pre

výskum a vývoj bol podľa názoru Komisie sformulovaný tak, aby tieto opatrenia výslovne podporoval. Objem prostriedkov na jeho financovanie sa výrazne zvýšil, aj keď v menšom rozsahu ako Európska komisia pôvodne navrhovala (a ako výbor odpovedal!). Nové iniciatívy, ktoré sa začali v súvislosti so 7. rámcovým programom (2007-2013), ako je napríklad vytvorenie Európskej rady pre výskum, budú mať citeľný významný vplyv na prostredie európskeho výskumu. Budúci Európsky technologický inštitút tiež môže prispieť k vytváraniu „znalostných a inovačných komunít“ svetovej úrovne.

2.5 Súčasne Komisia poukazuje na – zo svojho pohľadu – slabiny, ktoré treba odstrániť, ako napríklad (skrátenej výpočet):

- Možnosti rozvoja kariéry sú pre výskumných pracovníkov ešte stále obmedzené.
- Podniky častokrát považujú spoluprácu s výskumnými inštitúciami za zložitú.
- Financovanie vnútroštátneho a regionálneho výskumu ostáva v značnej miere nekoordinované.
- Reformám v jednotlivých štátoch často chýba európska perspektíva a súlad.

2.6 Ďalšími prvkami zelenej knihy sa zaoberá výbor vo svojich pripomienkach ďalej v texte.

2.7 S cieľom dosiahnuť rozsiahlu diskusiu na základe tejto zelenej knihy v nej Komisia sformulovala 35 konkrétnych otázok. Odpovede na ne, ktoré majú poskytnúť Európsky parlament, Rada, EHSV, Výbor regiónov, členské štáty, ako aj výskumní pracovníci a výskumné inštitúcie majú byť v roku 2008 využité na prípravu návrhov opatrení. Mnohé z týchto otázok sú už nepriamo zodpovedané v časti 3. K niektorým špecifickým otázkam zaujíma výbor postoj v časti 4.

3. Všeobecné pripomienky Výboru

3.1 **Význam vedeckej špičkovosti.** Výbor už viackrát⁽¹⁾ poukázal na to, že vedecké a technické výkony ako aj ich premietnutie do konkurencieschopného hospodárstva sú rozhodujúcimi predpokladmi pre zabezpečenie našej budúcnosti v celosvetovom meradle a pre to, aby sme neohrozili európsky sociálny model.

Preto je nevyhnutne nutné výrazne posilniť doterajšie opatrenia pre výskum a vývoj v Európe, stanoviť potrebné politické priority, ako aj zlepšiť potrebné rámcové podmienky a vytvoriť finančné predpoklady. Dôležité je využitie súťažného prístupu na základe kritérií špičkovosti. Výbor sa už viackrát vyjadril k pravidlám pre pridelovanie potrebnej štátnej pomoci⁽²⁾.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 256, 27.10.2007

Ú. v. EÚ C 325, 30.12.2006, s. 16.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 325, 30.12.2006, s. 16.

3.2 Jednotný európsky trh pre výskum a vývoj. Okrem silných programov Spoločenstva, národných a priemyselných programov pre výskum a vývoj potrebujeme pre výskum a vývoj aj jednotný európsky trh, aby sme mohli lepšie využiť a uvoľniť potenciál nachádzajúci sa v Európskom spoločenstve a potenciál, ktorý bude vybudovaný – a práve **to je Európsky výskumný priestor**.

3.3 Zásadný súhlas. Výbor preto víta zámer Komisie, vyjadrený v zelenej knihe, konsolidovať, posilňovať a ďalej rozvíjať Európsky výskumný priestor a nadviazať na celkovo pozitívny vývoj. Vidí v tom aj obraz dôležitých prvkov svojich predchádzajúcich odporúčaní⁽³⁾. Ciele, ktoré Komisia vymenúva sú správne, a návrhy na ich dosiahnutie sú vo veľkej miere považované za vhodné a hodné podpory. Je však potrebné ich doplniť a v niektorých prípadoch aj objasniť a zlepšiť.

3.4 Výhodisková pozícia

3.4.1 Vedecká spoločnosť („scientific community“) Už pred viac ako 50 rokmi bola založená Európska organizácia pre jadrový výskum⁽⁴⁾ (CERN). Tomuto vlastnému projektu medzinárodnej „scientific community“, t. j. vlastnej organizácie vedúcich vedeckých pracovníkov na medzinárodnej úrovni⁽⁵⁾, sa dostalo potrebnej podpory vedúcich politických predstaviteľov v Európe. Viedlo to k vytvoreniu špičkového pracoviska pre pokusy, ktoré by presahovalo možnosti, resp. ochotu jednotlivých krajín, pokiaľ ide o jeho financovanie a využívanie. Z podobných dôvodov boli neskôr vytvorené ďalšie nadnárodné európske organizácie⁽⁶⁾ ako ECMWF, EMBO, ESRF, ESO, ESA a ILL.

3.4.2 Európske spoločenstvo. Zmluva o založení Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu (EURATOM), ktorá bola podpísaná 25. marca 1957 v Ríme, je jednou z troch zmlúv, ktorými sa zakladajú Európske spoločenstvá. Touto zmluvou sa zároveň Spoločenstvo začalo angažovať v oblasti výskumu a vývoja⁽⁷⁾. V roku 1968 boli vstúpením 1. rámčového programu pre výskum a vývoj do platnosti položené

základy všeobecnej politiky Spoločenstva v oblasti výskumu, ktorá presahovala ciele EURATOM-u. Rozhodnutím z roku 2000 – v súvislosti s formulovaním Lisabonskej stratégie – o Európskom výskumnom priestore potvrdila európska politika vôľu vytvoriť formálny rámec pre európsky výskum. Európsky výskumný priestor by mal byť zároveň symbolickou značkou s odôvodnením a cieľmi zameranými na Lisabonskú stratégiu.

3.4.3 Cieľ z Barcelony. Ako už bolo viackrát zdôraznené, výbor podporuje cieľ z Barcelony formulovaný pred piatimi rokmi Európskou radou v dôsledku Lisabonskej stratégie. Tento cieľ hovorí, že celkové výdavky na VaV v Únii majú byť zvýšené tak, aby v roku 2010 dosiahli úroveň takmer 3 % HDP. Investície potrebné na dosiahnutie tohto cieľa by malo z dvoch tretín financovať súkromné hospodárstvo. Podľa súčasného stavu rozhodnutí sa Spoločenstvo bude podieľať len približne 2 % (teda iba jednou päťdesiatinou!) na celkových investíciách do výskumu a rozvoja, o ktorých dosiahnutie sa snaží cieľ z Barcelony.

3.5 Politické záväzky členských štátov. Najväčšia politická zodpovednosť za dosiahnutie cieľa z Barcelony je teda na členských štátoch, hospodársku zodpovednosť nesie priemysel a súkromné hospodárstvo. Nasledujúce odporúčania a výzvy výboru sú preto určené najmä Rade, Parlamentu a členským štátom, ktoré by mali podniknúť všetky možné kroky na podporu cieľov stanovených v zelenej knihe, aby tak výskum a vývoj v Európe znovu patrili medzi svetovú špičku. Ako prvý krok je potrebné zabezpečiť dosiahnutie cieľa z Barcelony a podniknúť všetky na to potrebné opatrenia.

3.6 Lepšie využitie pákového efektu podpory výskumu zo strany Spoločenstva. Aj podpora výskumu zo strany Spoločenstva má však obrovský význam. Nie je len integrujúcou a koordinujúcou silou, ale vyvoláva predovšetkým pákový efekt pri investíciách členských štátov a priemyslu do výskumu. Preto je potrebné výraznejšie posilniť účinok tohto pákového efektu, aby bol konečne dosiahnutý celkový rozsah investícií členských štátov a priemyslu, ktorý je potrebný na dosiahnutie doteraz nesplneného cieľa z Barcelony. Európa si musí uvedomiť svoju tradíciu kedysi vedúceho priestoru vo výskume a inováciách a túto tradíciu znovu obnoviť.

3.6.1 Zvýšenie príspevku Spoločenstva. V tejto otázke výbor konštatoval⁽⁸⁾, že súčasný stav rozpočtu Spoločenstva v oblasti VaV nie je dostatočný na využitie tohto pákového efektu. Znovu preto opakuje svoje naliehavé odporúčanie zvýšiť príspevok Spoločenstva v oblasti celkových plánovaných výdavkov na VaV v Európskom výskumnom priestore zo súčasných podstatne menej ako 2 % na aspoň 3 % v rámci

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 110, 30.4.2004, s. 3.

Ú. v. EÚ C 110, 30.4.2004, s. 98.

Ú. v. EÚ C 157, 28.6.2005.

Ú. v. EÚ C 65, 17.3.2006.

Ú. v. EÚ C 185, 8.8.2006.

Ú. v. EÚ C 309, 16.12.2006.

Ú. v. EÚ C 325, 30.12.2006.

⁽⁴⁾ CERN: Organisation Européenne pour la Recherche Nucléaire. Keďže je tento názov vzhľadom na to, akým smerom sa CERN vyvíja, zavádzajúci, používa sa v súčasnosti označenie „Európske laboratórium pre časticovú fyziku“ („European laboratory for particle physics“ – „Laboratoire européen pour la physique des particules“), ktoré lepšie vystihuje súčasné zameranie a činnosť tejto organizácie.

⁽⁵⁾ Výbor v tomto kontexte používa pojmy „vedeckí pracovníci“ resp. „technickí pracovníci“ zásadne ako pre mužov, tak aj pre ženy. Tým potvrdzuje svoje niekoľkonásobné zasadzovanie sa za úplnú „rovnosť pohlaví“ aj v oblasti výskumu a vývoja. Pozri aj bod 3.16.2.

⁽⁶⁾ ILL: Institut Laue-Langevin

ECMWF: European Centre for Medium-Range Weather Forecasts

ESRF: European Synchrotron Radiation Facility

ESO: European Southern Observatory

EMBO: European Molecular Biology Organization

ESA: European Space Agency pozri aj internetovú stránku

<http://www.euroforum.org>.

⁽⁷⁾ Podrobnejšie informácie aj v CORDIS focus Newsletter Nr. 279 z júna 2007.

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ C 325, 30.12.2006.

nadchádzajúceho prehodnotenia rozpočtu v roku 2008, a využiť⁽⁹⁾ okrem toho aj podstatnú časť prostriedkov zo štrukturálnych fondov na opatrenia v oblasti infraštruktúry v oblasti VaV⁽¹⁰⁾, ako aj výrazne posilniť možnosti podpory zo strany EIB.

3.6.2 Nutnosť politického rozhodnutia. Štatistiky⁽¹¹⁾, ktoré nedávno uverejnila Komisia o súčasnom stave európskeho výskumu a jeho financovania v porovnaní s medzinárodnými konkurentmi potvrdzuje mimoriadnu naliehavosť, ktorá by mala byť pripisovaná realizácii uvedenej požiadavky výboru politickým rozhodnutím. Dlhो podceňovaný, veľmi závažný problém v oblasti energetiky a klimatických zmien situáciu ešte zhoršuje!

3.7 Kritická masa, sústreďovanie zdrojov a odborných vedomostí, európsky prínos. Spoločenstvo by sa malo prednostne zameriavať na úlohy výskumu a projekty, ktoré majú veľký význam pre vedecký a technický pokrok a ktorých realizácia prekračuje ochotu a hranice možností jednotlivých členských štátov a ich hospodárske sily alebo ktoré môžu celoeurópskym prepojením dosiahnuť väčší účinok, a podporovať ich. Dosiahne sa tak podstatné zvýšenie prínosu v porovnaní s úsilím jednotlivých štátov.

3.8 Infraštruktúra a výskumné inštitúcie špičkovej úrovne. V mnohých osobitne dôležitých oblastiach výskumu sú finančne náročné opatrenia v oblasti infraštruktúry a veľké prístroje materiálno-technickými predpokladmi pre získavanie zásadných nových poznatkov a dosahovanie technického pokroku, a poskytujú technickému rozvoju (v štádiu pred vstupom do hospodárskej súťaže) nové možnosti zdokonaľovania a inovácie. Preto výbor pripisuje výnimočný význam cieľu vytvorenia výskumných infraštruktúr svetovej úrovne, ktorý je uvedený v zelenej knihe. Práve tieto infraštruktúry sú základom a kondenzačným jadrom špičkového výskumu. Sú veľkým lákadlom pre najlepších vedeckých a technických pracovníkov sveta a slúžia tak aj na dosiahnutie ďalšieho dôležitého cieľa, ktorý by sa mal podporovať, a to vytvorenia špičkových výskumných inštitúcií, ktoré by značke Európsky výskum a Európsky výskumný priestor prepožičali dobré meno.

3.8.1 Zoznam ESFRI⁽¹²⁾. Výbor preto víta zoznam ESFRI, ktorý bol zostavený za účasti členských štátov a Komisie a ktorý ocenila a podporuje Rada⁽¹³⁾. Súčasne poukazuje na to, že okrem primárneho zapojenia členských štátov tu aj v budúcnosti bude potrebné silnejšie, spoľahlivé a trvalé zapojenie Komisie,

keďže práve tu sa jasne ukáže politická vôľa dosahovať vynikajúce vedecko-technické priekopnícke výsledky. Preto výbor dôrazne podporuje ďalšie dôsledné uplatňovanie stanoveného plánu („road map“), ako aj podstatného finančného zapojenie Spoločenstva pri stavbe a dlhodobom prevádzkovaní týchto zariadení. Zdôrazňuje význam vhodného uzatvárania zmlúv, ktoré by umožňovali otvoriť tieto zariadenia pre partnerov alebo užívateľov z celého Európskeho výskumného priestoru a prilákať ich do nich, a podporuje aj úsilie o zabezpečenie mimoeurópskych partnerstiev alebo zapojenia⁽¹⁴⁾.

3.8.2 Sústavnosť podpory. Práve v prípade projektov, ktoré sú kvôli svojej náročnosti na investície plánované dlhodobo, je obzvlášť dôležité, aby ich podpora bola až do dosiahnutia cieľov spoľahlivo stabilná a zaručená, pokiaľ projekty spĺňajú kritériá vedeckej špičkovosti. Silné výkyvy, neistota alebo dokonca prerušenie financovania vedú práve v tejto oblasti nielen k mrhaniu náročnými investíciami a mareniu vedecko-technickej vývojovej práce, ale dokonca ničia aj vytvorené prepojenia, medzinárodnú spoluprácu a dôveru v budúce prísluby. Tým poškodzujú aj európsky pracovný trh pre vedeckých a technických pracovníkov.

3.8.3 Zapojenie univerzít a inštitútov. Základným predpokladom pre úspech týchto značných investícií do projektov infraštruktúry, ako aj potrebného rozšírenia základne špičkového výskumu, je zodpovedné zapojenie príslušných skupín univerzít, inštitútov a výskumných organizácií, ktoré majú sídlo v členských štátoch do rozvoja a využívania príslušných zariadení na pokusy. Až toto prepojenie vytvára jeden celok a vedie k európskemu prínosu. Preto je taktiež nutné toto prepojenie primerane podporovať a príslušne finančne vybaviť špecifické programy *Spolupráca a Myšlienky*. Na to musia byť k dispozícii dostatočné prostriedky na cesty a pobyty na danom mieste ako aj na komunikačné systémy a pomocné prístroje. Výbor poukazuje na tomto mieste okrem toho na veľký význam podpory mobility.

3.8.4 Mobilita bez prekážok. Výbor podporuje cieľ zaručiť v rámci Európskeho výskumného priestoru medzi členskými štátmi, medzi organizáciami, ako aj medzi verejným a súkromným sektorom mobilitu bez prekážok. Mobilita neslúži len na profesionálny rozvoj, výmenu vedomostí a získavanie odborných skúseností, ale vo všeobecnosti rozširuje obzory, posilňuje úsudok a podporuje porozumenie medzi kultúrami. Preto je potrebné prekonať resp. odstrániť všetky prekážky a nesprávne opatrenia, ktoré ešte stoja v ceste mobility bez prekážok. Medzi ne patria okrem vnútroštátnych prekážok, nedostatočného uznávania/prenosnosti získaných nárokov v oblasti sociálneho zabezpečenia napríklad aj daňové znevýhodnenie/zafažnenie pri sťahovaní rodín v prípade zmeny byvania/nehnutelnosti.

⁽⁹⁾ Aj na tomto mieste výbor osobitne apeluje na členské štáty, aby prijali zodpovedajúce politické rozhodnutia.

Výbor v tejto súvislosti víta rovnakú požiadavku európskeho poradného výboru pre výskum (EURAB); pozri tiež:

⁽¹⁰⁾ http://ec.europa.eu/research/eurab/index_en.html.

⁽¹¹⁾ European Commission: Key Figures 2007 On Science, Technology and Innovation, Towards a European knowledge area (Základné údaje na rok 2007 o vede, technológii a inovácii, Smerom k európskemu priestoru poznatkov), pondelok 11. júna 2007.

⁽¹²⁾ ESFRI: Európske strategické fórum pre výskumnú infraštruktúru (European Strategy Forum on Research Infrastructures); <http://cordis.europa.eu/esfri/>.

⁽¹³⁾ Rada pre konkurencieschopnosť (vnútorný trh, priemysel a výskum), 21.-22. mája 2007.

⁽¹⁴⁾ Napríklad v prípade projektu ITER.

3.8.5 Situácia v nových členských štátoch. Je však potrebné mať na zreteli a vytvoriť podnety na to, aby žiaduca vnútroeurópska mobilita výskumných pracovníkov z nových členských krajín nevedla k dlhodobému výskytu fenoménu „brain-drain“ v rámci Európy. Výbor už vo svojich predchádzajúcich stanoviskách poukázal na to, že vybudovanie atraktívnych výskumných zariadení v nových členských štátoch je aj z tohto dôvodu obzvlášť dôležité.

3.9 Hodnota európskeho výskumného priestoru. V prípade úspešnej a efektívnej medzinárodnej spolupráce, najmä na veľkých európskych spoločných projektoch, vzniká u zainteresovaných aktérov pocit spolupatričnosti, ktorý má priaznivý vplyv na vnímanie hodnoty Európskeho výskumného priestoru a symboliku Európy.

3.10 Vlastná organizácia a odborné konferencie. Príklad CERN, ale napríklad aj vytvorenie európskych zariadení na výskum jadrovej fúzie, ukazujú vôľu a schopnosť „scientific community“ vyhľadávať z vlastnej iniciatívy partnerov pre spoluprácu, ako aj získať vlády tretích krajín pre medzinárodné financovanie. Nevyhnutným predpokladom je však aj poskytovanie prostriedkov na realizáciu osobitne významných vedecko-technických konferencií v Európe, ako aj prostriedky na zabezpečenie účasti najmä mladých európskych vedeckých pracovníkov na medzinárodných konferenciách.

3.10.1 Vedecko-technické spoločnosti – organizácie občianskej spoločnosti. Odborné konferencie tvoria hlavné fórum pre šírenie výsledkov a ich hodnotenie, výmenu poznatkov a názorov, začatie spolupráce a vývoj nových a vylepšených koncepcií. Takéto konferencie sú zväčša organizované príslušnými vedecko-technickými odbornými spoločnosťami⁽¹⁵⁾ ako typickými organizáciami občianskej spoločnosti. Preto výbor odporúča viac zohľadniť a uznať výsledky, ktoré dosiahli, ako aj viac využívať a podporovať ich aktivity pri šírení vedomostí, hodnotení výsledkov a koordinácii výskumu.

3.11 Rámcové programy. Výbor sa domnieva, že hlavnými nástrojmi Spoločenstva na realizáciu Európskeho výskumného priestoru sú rámcový program Spoločenstva pre výskum a vývoj a rámcový program Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu.

Doplňajúc špecifické programy *Infraštruktúry* a *Myšlienky* poskytujú aj špecifické programy *Spolupráca* a *Ludia* dôležité podnety pre koordinovanú spoluprácu (pozri bod 3.13) a s tým spojené opatrenia na podporu. Ich správna realizácia je preto

dôležitým prvkom nadnárodného vytvárania identity európskeho výskumu a Európskeho výskumného priestoru, ktoré bude vytvárať nové synergie.

3.11.1 Základný výskum a jeho využitie. Vyzdvihnúť treba explicitné začlenenie základného výskumu a uznanie jeho zásadného významu pre pokrok a inováciu. Z toho vyplýva aj nevyhnutnosť **vyváženého prístupu** k zamýšľanej podpore základného výskumu na strane jednej a aplikovaného výskumu a výskumu orientovaného na výroby a technologické postupy na strane druhej. Ako už bolo viackrát zdôraznené⁽¹⁶⁾, medzi týmito oblasťami neexistujú jasne vymedzené hranice ale práve naopak, vzájomne na seba pôsobia a podmieňujú sa.

3.11.2 Spoločné technologické iniciatívy, technologické platformy a ETI. Výbor zdôrazňuje osobitnú úlohu spoločných technologických iniciatív a technologických platforiem. Tieto platformy majú za cieľ vytváranie strategických partnerstiev medzi verejným a súkromným sektorom v strategických oblastiach výskumu a realizáciu spoločných výskumných programov. Výbor odporúča využiť v prípade **znalostných a inovačných komunít** (Knowledge and Innovation Communities, KIC) Európskeho technologického inštitútu (ETI), ktoré je ešte potrebné vytvoriť, aj takto získané skúsenosti. Aj skúsenosti s projektmi ERA-Net, ako aj so zoskupeniami EUREKA by mohli byť cenným príspevkom.

3.11.3 MSP. Zvlášť dôležitú úlohu zohráva pri partnerstvách verejného a súkromného sektora, ale aj v prípade priemyselných partnerstiev, dostatočné zapojenie malých a stredných podnikov (MSP). Výbor víta skutočnosť, že Komisia podniká a aj v budúcnosti plánuje vyvíjať v tejto oblasti osobitné úsilie. V tejto oblasti môže byť vítaným príspevkom aj projekt CORNET⁽¹⁷⁾ (Collective Research Networking), ktorý bol odštartovaný v rámci siete ERA-Net.

3.11.4 Utajovanie informácií. Voľné šírenie informácií o nových poznatkoch bolo a je jedným z faktorov úspechu modernej vedy (pozri tiež bod 4.4.2 **Open Access**). Problematika obmedzovania informácií sa okrem aspektu duševného vlastníctva týka aj otázky, od akého stupňa vývoja novátorskej/inovatívnej technológie bráni otázka utajovania informácií – kvôli súťaži na hospodárskom trhu⁽¹⁸⁾ – potrebnej výmene informácií a ďalšej spolupráci s a medzi priemyselnými partnermi. Výbor odporúča, aby tieto dôležité body boli podrobnejšie preskúmané, keďže od nich závisí úspech spolupráce najmä medzi verejným a súkromným sektorom.

⁽¹⁵⁾ Napríklad European Physical Society (Európska fyzikálna spoločnosť), European Federation of National Engineering Associations (Európska federácia národných inžinierskych zväzov), European Federation of Chemical Engineering (Európska federácia chemického inžinierstva), európske akadémie (IASAC, ALEA, IAP) a pod. Mnohé z nich sú organizované pod záštitou zväzov ako napríklad Initiative for Science in Europe (ise).

⁽¹⁶⁾ Ú. v. EÚ C 325, 30.12.2006, bod 4.6.

⁽¹⁷⁾ Pozri tiež internetovú stránku <http://www.cornet-era.net>; rovnako tiež CORDIS focus tematický časopis č. 24 z júna 2007.

⁽¹⁸⁾ A pokiaľ ešte nie je zaručená v rámci patentového práva ochranná lehota pre nové prvky, aby sa prípadne nestratilo právo na neskoršie ohlásenie patentu.

3.12 Posilňovanie výskumných inštitúcií. Výbor podporuje cieľ posilniť postavenie výskumných inštitúcií – ale aj im nadradených zastrešujúcich organizácií – ako iniciátorov a nositeľov výskumu a vývoja. Tam sa koordinuje, plánuje a skúma, a pracovná klíma, ktorá tam vzniká, rozvíjajúca sa voľnosť a výskumný štýl určujú meno a úspechy príslušnej výskumnej organizácie a výskumnej inštitúcie. Preto tieto výskumne organizácie a inštitúcie potrebujú spoľahlivú, dlhodobejšiu istotu pre plánovanie, dostatočné vybavenie a primerané rozhodovacie právomoci. Predpokladmi sú teda vyššia kompetencia a vlastná zodpovednosť za využívanie finančných zdrojov, spoľahlivý, dostatočne vysoký (obvykle minimálne 75 až 80 %) podiel inštitúcií na základnom financovaní, celkovom financovaní projektov, prevoditeľnosť rozpočtu, odstraňovanie nadmernej administratívnej záťaže výkonných pracovníkov, podnety a podpora špičkovosti poskytovaním dostatočných dlhodobých zameraných dodatočných prostriedkov prostredníctvom súťaží a na základe dosiahnutých úspechov.

3.13 Otvorená koordinácia. Významné impulzy pre vzájomnú otvorenú koordináciu a hodnotenie výskumnej politiky a strategických cieľov členských štátov vychádzajú z osvedčených postupov prijímania rozhodnutí, ktoré prebiehajú na európskej úrovni a týkajú sa iniciatív Komisie v oblasti výskumnej politiky, ako aj z poradných krokov, ktoré im predchádzajú. Výbor považuje za dôležité a zmysuplné aj ďalšie opatrenia na zosúladenie a koordináciu s členskými štátmi a regiónmi a medzi nimi, týkajúce sa špecifického zamerania alebo projektov infraštruktúry, aby sa tak dosiahol väčší súlad a optimalizácia európskej výskumnej politiky. Preto je koordinácia zmysuplná aj pri vytváraní Európskej medzivládnej výskumnej organizácie pre veľké projekty a zariadenia infraštruktúry (pozri bod 3.8). Koordinácia zo strany Komisie okrem toho vychádza z opatrení na podporu v rámci 7. rámcového programu (pozri bod 3.11).

3.14 Bez nadmernej koordinácie. Naopak však treba zamietnuť možný zámer samovoľnej koordinácie európskeho výskumu zhora (top-down) alebo koordinácie s cieľom všeobecného zjednotenia, ktorá by zasahovala do organizácie výskumu alebo organizačnej štruktúry firiem až do posledného detailu. Táto koordinácia by mohla – napr. pod zámienkou zabráňovať duplicitnému výskumu ⁽¹⁹⁾ a jeho triedeniu – obmedzovať nutnú pluralitu výskumných prístupov a metód (pozri tiež najmä bod 4.7.1) a viesť k odmietavému postoju u výskumníkov, inštitúcií a zainteresovaných odvetví priemyslu.

⁽¹⁹⁾ Už vo svojom stanovisku s názvom „Veda, spoločnosť a občania“ (CES 724/2001) poukázal výbor v bode 4.7.5 na to, že vzhľadom na potrebu dokazovať reprodukovateľnosť dosiahnutých výsledkov, je paralelnosť alebo opakovanie experimentov – často s použitím zmenenej technológie alebo postupu – inými skupinami vedeckých pracovníkov, ktoré sa často považujú za duplicitný výskum, základnou súčasťou vedeckej metodiky a vedeckého pokroku. Až tento postup zaručuje odstránenie chýb, omylov alebo dokonca falšovania výsledkov.

V každom prípade by bolo vhodné zabrániť tomu, aby vznikol dojem, že sa Komisia usiluje o centrálnu riadenie európskeho výskumu, keďže v opačnom prípade by to bol ďalší bod už aj tak existujúcich obáv občanov ⁽²⁰⁾ v členských štátoch pred prílišnou centralizáciou v Bruseli. V skutočnosti ide o vyvážený pomer medzi rámcom Spoločenstva, autonómiou a schopnosťou rozhodovania jednotlivých členských štátov, ako aj inštitucionálnymi a individuálnymi iniciatívami a tvorivými schopnosťami.

3.14.1 Pluralizmus metód, prístupov a voľba zamerania.

Len z pluralizmu metód, prístupov a voľby zamerania môžu vzniknúť vždy tie najlepšie výsledky, postupy a inovácie. Pluralizmus nie je plytvaním, ale prostriedkom na optimalizáciu a vývoj pri hľadaní nových vedomostí a schopností. Výbor odporúča vypočuť si v tejto dôležitej hraničnej otázke najmä aj názor Európskej rady pre výskum.

3.15 Ďalší cieľ: odbúravanie byrokracie. Bez ohľadu na to odporúča výbor, opakujúc svoje predchádzajúce upozornenia, aby Komisia začlenila odbúravanie byrokracie ako ďalší dôležitý cieľ do budúceho politického programu Európskeho výskumného priestoru. V spolupráci s členskými štátmi a výskumnými organizáciami je potrebné vyvinúť koncepcie na zjednodušenie nadradenej nadmernej regulácie a množstva európskych, vnútroštátnych, regionálnych a inštitucionálnych povinností predkladania správ, postupov predkladania žiadostí, postupov na posudzovanie resp. hodnotenie a udeľovanie povolení a pod., resp. na ich zhrnutie a zníženie ich množstva na nevyhnutné minimum. Už aj samotná súťaž o dosiahnutie špičkovosti, získanie finančných prostriedkov atď., ktorú podporuje aj výbor, zvyšuje v oblasti administratívnych a posudzovacích postupov nároky na výskumných pracovníkov. Preto je o to dôležitejšie dospieť odbúraním a zjednodušovaním všetkých procesov k prijateľnému riešeniu. Výbor už poukázal ⁽²¹⁾ na to, že obavy z chýb alebo nesprávneho konania jednotlivcov nesmú viesť k nadmernej regulácii a ochromeniu všetkých. Toto platí rovnako aj pre pracovné postupy organizácií na podporu a pre pracovné postupy výskumných pracovníkov.

3.16 Atraktívny trh práce a lepšie kariérne možnosti.

Výbor podporuje dôležitý cieľ vytvorenia atraktívneho trhu práce pre vedeckých pracovníkov. Na jeho dosiahnutie je potrebné vytvárať a zlepšovať formy zmlúv, sociálne zabezpečenie a dávky a podporu spolupatričnosti rodín tak, aby vedeckí pracovníci nemali napr. kvôli nízkemu platu, dlhým vyjednávaniam zmlúv a nadmernej miere neistoty, pokiaľ ide o budúci pracovný rast, pocit, že ich idealizmus je vykorisťovaný, a nedospeli preto k názoru, že ich investície do náročného a selektívneho štúdia sa nedajú v Európe pretaviť do úspešnej a výhodnej kariéry.

⁽²⁰⁾ Lüder Gerken a Roman Herzog v periodiku EUROPE'S WORLD, vydanie z leta 2007.

⁽²¹⁾ Ú. v. EÚ C 256, 27.10.2007.

3.16.1 Nedostatky v členských štátoch. V tejto oblasti majú najmä členské štáty obrovské medzery, a aj naďalej je možno pozorovať, že sa vývoj ubera nesprávnym smerom ⁽²³⁾! Preto tu výbor vyzýva najmä členské štáty a príslušných sociálnych partnerov, aby tieto nedostatky odstránili a najmä aj mladým vedeckým pracovníkom ponúkli atraktívne pracovné príležitosti s možnosťou ďalšieho rozvoja, ktoré by mohli konkurovať s alternatívnymi možnosťami zamestnania pre vysoko nadaných pracovníkov v akademickom svete. Len v takom prípade bude opäť viac nadaných mladých ľudí ochotných investovať svoju energiu a čas do zodpovedajúceho náročného a selektívneho štúdia, a tak prispieť k odstráneniu hroziaceho nedostatku vedecko-technických odborných pracovníkov – a zodpovedajúcich absolventov vysokých škôl – v Európe.

3.16.2 Rovnosť pohlaví. Výbor zdôrazňuje, že je zástancom rovnosti príležitostí a rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami. Potrebujeme najlepšie talenty spomedzi zástupcov oboch pohlaví – čo zaväzuje, sú schopnosti a výsledky. (Pojmy „vedecký pracovník“ resp. „technický pracovník“ sa v tomto texte používajú na označenie osôb oboch pohlaví).

3.16.3 Mobilita medzi inštitúciami, odbornými zameraniami, odvetvami a krajinami. Výbor podporuje tiež cieľ výrazného zlepšenia mobility medzi inštitúciami, odbornými zameraniami, odvetvami a krajinami, ktorý je formulovaný v zelenej knihe. Odkazuje tak na už uvedené odporúčania k tejto otázke, ako aj na svoje predchádzajúce odporúčania týkajúce sa atraktívneho systému štipendií (Sabbatical) na výmenu pracovníkov medzi akademickou obcou a priemyslom.

3.16.4 Spolupatričnosť rodín. Výbor už viackrát poukázal na osobitne dôležitý aspekt podpory mobility, ktorým je umožnenie a podpora spolupatričnosti rodín. To sa týka najmä zamestnania manžela/manželky (napríklad tzv. „dual career couples“), vhodných škôl pre deti, pomoci pri zmene ubytovania resp. predaji a kúpe nehnuteľnosti (kompenzácia nákladov s tým spojených, daní) a pod.

3.17 Otvorenie Európskeho výskumného priestoru svetu. Zelená kniha ako jeden z osobitne dôležitých cieľov uvádza otvorenie Európskeho výskumného priestoru celému svetu. S týmto výbor v plnom rozsahu súhlasí. Dosiahnutie tohto cieľa bude jedným z hlavných míľnikov na ceste k úspechu Lisabonskej stratégie.

3.17.1 Rozhodujúcim kritériom je atraktívnosť. Pre dosiahnutie tohto cieľa je – okrem formálnejšieho a často už zrealizovaného aspektu zásadnej otvorenosti – rozhodujúcim kritériom atraktívnosť Európskeho výskumného priestoru: pozývanie špičkových medzinárodných výskumných pracovníkov je prvým potrebným krokom, ale potom je potrebné dosiahnuť

ich skutočnú prítomnosť, a v prípade európskych vedcov, ktorí pracujú v krajinách mimo Európy, je potrebné dosiahnuť ich skorší návrat späť do Európy.

3.17.2 Prekonanie fenoménu „brain-drain“. Až keď sa podarí nielen kvantitatívne ale aj kvalitatívne, t. j. z hľadiska celosvetovo najvýkonnejších a najúspešnejších vedeckých a technických pracovníkov, prekonať dnes taký zjavný negatívny fenomén *brain-drain*, budeme môcť túto úlohu považovať za splnenú. Na dosiahnutie tohto cieľa však musia byť splnené všetky podstatné faktory: úroveň, vybavenie, pracovné podmienky, stabilné rámcové podmienky, možnosti rozvoja a voľnosť, osobný finančný príjem (vrátane sociálneho zabezpečenia) a spoločenské uznanie.

3.18 Pokračovať v prvých úspechoch. Napriek pretrvávajúcim nedostatkom a úlohami, ktoré je ešte potrebné vyriešiť, výbor s uspokojením konštatuje, že doterajšie úsilie európskej výskumnej politiky o vytvorenie Európskeho výskumného priestoru prináša prvé ovocie a všeobecne sa ubera správnym smerom. Preto je dôležité pokračovať – bez nadmernej regulácie a centralizácie – v nastolenom vývoji prostredníctvom rýchlo rastúceho európskeho potenciálu v oblasti VaV, opatrení na podporu zameraných na hospodársku súťaž, prostredníctvom jeho prepojenia integračného účinku, ako aj najmä prostredníctvom vytvárania atraktívnych a stabilných rámcových podmienok a pracovných príležitostí. **Európsky výskumný priestor sa musí stať celosvetovým pojmom.**

3.19 Európsky priestor vedomostí. Výbor už viackrát zdôraznil, že Európsky výskumný priestor by mal byť doplnený „Európskym priestorom vedomostí“ ⁽²³⁾. Hlavným dôvodom je cieľ vytvoriť európsku spoločnosť založenú na vedomostiach, na dosiahnutie ktorého je potrebné tak dobré vzdelanie všetkých občanov, ako aj potrebné kvalitné špecializované vzdelanie pre vedeckých a technických pracovníkov. Pritom má obrovský význam aj celoživotné a autodidaktické vzdelávanie. V stanovisku k Európskemu výskumnému priestoru sa okrem toho poukazuje aj na potrebu primeraného „riadenia vedomostí“, ktoré musí zabezpečovať dokumentovanie, zaradenie, šírenie, dostupnosť a zachovanie už získaných vedomostí. Výskum a vývoj sú založené na už existujúcich poznatkoch, na základe ktorých vytvárajú nové poznatky.

3.19.1 Riadenie vedomostí a technika. Riadenie vedomostí je okrem toho dôležité aj pre bezpečné využívanie ⁽²⁴⁾ technických postupov, aby sa umožnilo optimálne a bezpečné využitie, minimalizovali riziká a nebolo ohrozené obyvateľstvo. V tejto oblasti by mala Komisia v spolupráci s príslušnými medzinárodnými organizáciami aj v budúcnosti vyvíjať zodpovedajúce iniciatívy a podporovať potrebné programy podpory.

⁽²³⁾ Napríklad nová kolektívna zmluva vo verejnej službe v Nemecku vyslovene bráni mobilite!

⁽²³⁾ Pozri tiež stanovisko na tému „Investovanie do vedomostí a inovácií“ INT/325 (Ú. v. EÚ C 256, 27.10.2007).

⁽²⁴⁾ Pozri napr. IAEA Proceedings of the International Conference on Knowledge Management in Nuclear Facilities, jún 2007.

3.19.2 **Učebnice a encyklopedické diela.** Dôležitú úlohu pre zachovanie, objasnenie a zatriedenie vedomostí a najmä pre kvalitné vzdelanie majú dobré učebnice, encyklopedické diela a príručky. Ich vypracovanie si vyžaduje skúsenosti, predstavuje námahu, je náročné na čas a vyžaduje si aj oslobodenie od iných povinností. Výbor odporúča, aby bola táto činnosť zahrnutá do zoznamu úloh, ktoré môžu byť podporované, najmä preto, že táto náročná práca obvykle autorom neprináša žiadny komerčný zisk.

4. Konkrétne pripomienky k otázkam zelenej knihy

V ďalšom texte sa poukazuje na niektoré z 35 otázok, uvedených v zelenej knihe Komisie, pokiaľ sa ich témou nezaoberala už časť 3. Z priestorových dôvodov nie sú otázky opätovne uvádzané, ale odkazuje sa na zelenú knihu.

4.1 K otázkam 1 až 3. **Prvky vízie Európskeho výskumného priestoru.** Základným predpokladom je spoločenské prostredie priaznivo naklonené výskumu a vývoju, ktoré si uvedomuje a oceňuje jeho rozhodujúci význam pre blahobyť, konkurencieschopnosť, pokrok a kultúru. Dôležitá je aj dostatočná komunikácia medzi rôznymi vedeckými disciplínami, najmä medzi prírodnými a humanitnými vedami, vrátane úsilia o zjednotenie ich metodických základov. To je zároveň aj nevyhnutným predpokladom pre to, aby na všetkých úrovniach politiky mohli byť vytvorené potrebné rámcové podmienky a stanovené priority. Komisia a členské štáty môžu okrem toho podporovať viac ako doteraz prostredníctvom sympózií a konferencií aj výmenu skúseností medzi *scientific community* a občianskou spoločnosťou všeobecne a robiť reklamu pre Európsky výskumný priestor. Dôležitú úlohu musia v tejto oblasti zohrať aj médiá, pričom by sa mali zamerať na informácie, a nie na názory. Výbor podporuje Komisiu v jej úsilí o verejnú debatu a ďalšie kroky.

4.2 **K otázkam 8 a 10: doktorandi.** To začína už pri mladých vedeckých pracovníkoch s úplným univerzitným vzdelaním, teda pri doktorandoch. Nie sú to študenti alebo uční⁽²⁵⁾, ale podstatní výkonní pracovníci vo výskume a vzdelávaní. Výskum a vzdelávanie samotné, ako aj publikačná činnosť, účasť na konferenciách, semináre a tzv. „letné školy“ sú najlepším spôsobom ďalšieho vzdelávania. Účasť na nich však musí byť so všetkou vážnosťou podporovaná a umožňovaná. Vlastná iniciatíva a samostatnosť musia byť umožňované, podnecované a oceňované, nevznikajú automaticky v škole.

4.3 K otázke 12 a ďalším: Začínať Európskym technologickým inštitútom (ETI) a jeho jednotlivými „znalosťnými a inovačnými komunitami“ a učiť sa od nich.

⁽²⁵⁾ Cieľom doktorandskej práce je podať dôkaz samostatnej vedeckej činnosti!

4.3.1 K otázke 18: Nazbierať najskôr skúsenosti s jednotlivými prípadmi. Vyjasniť riziko a otázku ručenia napríklad pri výpadku jedného z partnerov.

4.3.2 K otázke 19: najskôr využiť skúsenosti s už existujúcimi „virtuálnymi inštitútmi“ vo výskumných organizáciách členských krajín, a inak prístup zdola nahor!

4.3.3 K otázke 20 i): K tomuto bodu by bolo dobré získať návrhy príslušných inštitúcií.

4.3.4 K otázke 20 ii): **Žiadne objektívne merateľné kritériá.** Tu výbor vyjadruje veľké obavy. Obáva sa totiž, že kvantitatívne a „objektívne merateľné“ kritériá – ktoré vo výskume prakticky takmer neexistujú⁽²⁶⁾ – by stáli v popredí. Tieto kritériá môžu byť užitočné pri vývoji orientovanom na produkty, v prípade výskumu by však podporovali krátkodobé zmýšľanie a povrchnosť (akvizitný marketing). Aj samotné inštitúty pre priemyselný výskum majú voľnosť na dlhodobější výskum a výskum zameraný na základy, ktorých význam ukazujú práve najúspešnejšie inštitúcie⁽²⁷⁾. Takýto výskum sa však v prípade predpísaných hodnotiacich postupov zameraných najmä na „kvantitatívne merateľné“ kritériá nedá ľahko zdôvodniť. Výbor okrem toho poukazuje na svoje výroky v predchádzajúcich stanoviskách na túto tému⁽²⁸⁾.

4.4 K otázke 21 – **Výmena vedomostí:** tu **nespracované prvotné údaje.** Táto otázka je ťažká a veľmi citlivá. V oblasti nespracovaných prvotných údajov (v ktorom momente merania vznikajú „nespracované prvotné údaje“? Ich správnosť musí pôvodný experimentátor často ešte overovať resp. vyhodnotiť) sa týka najmä individuálnej vzájomnej dôvery medzi výskumníkmi⁽²⁹⁾. Táto otázka ukazuje, že chýba pochopenie pre postupy realizácie experimentov a pre medziľudské vzťahy (schopnosť pracovať v kolektíve, konkurencia, priority atď.) medzi výskumnými pracovníkmi. Užitočné sú podnety na bezprostrednú výmenu vedomostí. Reprodukovateľnosť dosiahnutých výsledkov je kľúčovým pojmom. Výbor dôrazne odporúča upustiť od akejkoľvek regulácie zhora alebo dokonca na európskej úrovni. Vhodné by bolo prípadne odporúčanie zamerané na to, ako dlho majú byť uchovávané nespracované prvotné údaje, a kto je za to zodpovedný. Bez ohľadu na túto skutočnosť (pozri bod 3.19.1) sa vynára aj otázka všeobecného „riadenia vedomostí“ s cieľom zabezpečiť, že sa poznatky nestratia. Európska rada pre výskum by sa prípadne mala zaoberať aj touto otázkou.

⁽²⁶⁾ Pozri tiež „Erwägen, Wissen, Ethik“ (EWE) ročník 18/2007 zväzok 1, strana 12, kapitola 3.4 – ISSN 1610-3696.

⁽²⁷⁾ Napríklad kozmické žiarenie (BELL), vysokoteplotné supravodiče (IBM).

⁽²⁸⁾ Pozri napr. bod 7.5 stanoviska Ú. v. EÚ C 256, 27.10.2007.

⁽²⁹⁾ V oblasti základného výskumu sa to týka prevažne otázky priorit nového objavu alebo myšlienky, v oblasti praktického využitia ale aj otázok súvisiacich s patentovými právami.

4.4.1 Ešte raz k otázke 21: **Sťažený prístup k informáciám a sťažená výmena informácií.** Tento okruh otázok sa však zaoberá ešte jedným problémom, a to otázkou voľného a rýchleho prístupu k informáciám, ktoré už boli uverejnené v odborných časopisoch vedeckých vydavateľstiev. Vzhľadom na súčasný výklad ochrany „autorských práv“ (copyright) neexistujú voľne prístupné on-line knižnice minulosťou a je zakázané šíriť elektronické kópie. Rýchly prístup k fondu dôležitej vedecko-technickej literatúry je tým masívne obmedzený, čím je významne brzdená aj vedecká výmena a pokrok.

4.4.2 **Open Access.** O to viac povzbudzuje výbor Komisiu k tomu, aby sa zaoberala touto témou a hľadala nové, lepšie riešenia. Jednou z možností by boli informačné systémy „Open Access“⁽³⁰⁾, napr. v uznávaných odborných časopisoch na báze Open Access so vzájomným hodnotením (pozri aj ďalej v texte).

4.4.3 K otázke 23. **Ochranná lehota pre nové prvky.** V tejto oblasti sa výbor už viackrát vyjadril za zavedenie ochrannej lehoty pre nové prvky, aby sa tak zmiernil konflikt medzi požiadavkou čo najrýchlejšie zverejniť – výskumní pracovníci sú hodnotení podľa zverejňovania svojich prác – a požiadavkou najskôr nahlásiť ako patent.

4.5 K otázkam 25 až 29 tu: **Optimalizácia výskumných programov a priorit.** Všeobecne by sa tu mali využiť doterajšie skúsenosti s ERA-Net.

4.5.1 K otázke 25: **Zásady hodnotenia.** Otázka spoločných – či skôr jednotných – zásad vzájomného hodnotenia, zabezpečovania kvality a hodnotenia je zložitou otázkou, keďže na jednej strane neexistuje žiadny dokonalý, len lepšie alebo menej dobré postupy posudzovania, na strane druhej však rôzne výskumné organizácie postupujú (prínavnejšie v rôznych detailoch) odlišne, a preto je potrebné použiť ako kritérium (relatívny) úspech jednotlivých postupov. Preto výbor v zásade považuje ich zamýšľané zjednotenie za povážlivé. Vzájomné (odborné) hodnotenie je síce bezpochyby najlepším postupom⁽³¹⁾, jeho kvalita a efektívnosť však do veľkej miery závisia od detailov⁽³²⁾. Predovšetkým je potrebné zabrániť povrchnosti, ktorá sa dnes kvôli často vynúteným dlhodobým hodnoteniami resp. viacnásobným hodnoteniam ľahko vyskytne; preto platí zásada: hodnotiť menej často, avšak dôkladne.

⁽³⁰⁾ Pozri napr. stránku:

<http://www.open-access.net/RMK>.

⁽³¹⁾ Treba však podotknúť, že čím novátorskejší (odlišnejší od bežnej praxe) postup, myšlienka, meradlo alebo model, tým menej je možné aj prostredníctvom vzájomného hodnotenia dospieť sústavne k zodpovedajúcemu hodnoteniu. O to dôležitejší je preto nutný pluralizmus (bod 3.1.4.1) vzájomne si konkurujúcich metód a prístupov.

⁽³²⁾ Touto témou sa zaoberali viaceré články v periodiku „Forschung und Lehre“ (Deutscher Hochschulverband) 6/07, ISSN: 0945-5604; www.forschung-und-lehre.de.

4.5.2 Ešte raz k otázke 25, ale aj nad rámec tejto otázky: **odborne dobre pripravení úradníci.** V tejto oblasti je najmä nevyhnutne nutné, aby v organizáciách na podporu, teda aj v Komisii, pracovali vedecky výborne vyškolení odborní pracovníci, ktorí by boli podrobne a dlhodobo oboznámení s príslušnou oblasťou, jej osobitosťami, hlavnými osobnosťami („Peers“) a špecifickou „community“ – aj vďaka vlastnej predchádzajúcej činnosti v oblasti výskumu –, a ktorí na svojom mieste aj zotrávajú (pravidelná rotácia pracovných miest je v tomto prípade kontraproduktívna!). Aj v tomto prípade platí: Obavy z chýb alebo nesprávneho konania jednotlivcov nesmú viesť k nadmernej regulácii alebo oslabeniu postavenia všetkých. Ako príklad by tu mohli slúžiť obzvlášť úspešné výskumné organizácie.

4.5.3 **K otázke 26. Zjednodušenie** Často pripomínaným cieľom je ďalej zjednodušovať príslušné pravidlá a postupy, aby boli výskumní pracovníci odbremenení od nadmerného administratívneho zaťaženia a pod. Výbor si však uvedomuje, že jeho všeobecné vystupovanie za pluralizmus a prístup zdola nahor je do určitej miery možné považovať za rozpor s požiadavkou zjednodušovania a odbúravania nadmernej byrokracie. Preto podporuje koordinovaný prístup (pozri aj bod 3.15) so spoločným hodnotením tých aktivít, do ktorých sa významným podielom zapája alebo má zapojiť aj Spoločenstvo prostredníctvom svojich programov podpory. O otázke výberu postupu hodnotenia by sa mala vyjadriť Európska rada pre výskum.

4.5.4 K otázke 29: **Podiel na medzinárodných výskumných inštitúciách.** Je potrebné upresniť pojem „podiel“. Členstvo v poradnom grémiu sa zdá byť zmysluplné, a v prípade financovania Spoločenstvom samozrejme aj v príslušných dozorných grémiách. Od členstva priamo vo výkonných orgánoch však výbor jasne odrádza.

4.6 K otázkam 30 a 31: **Otvorenie sa svetu: medzinárodná spolupráca v oblasti vedy a technológií.** Cieľ výskumnej politiky výbor v plnej miere podporuje. Pokiaľ ide o dostupné nástroje, je potrebné rozlišovať medzi programami, ktoré potrebujú veľké prístroje, ako napríklad urýchľovače častíc, zariadenia na fúzie, satelit, aerodynamický tunel a pod. na strane jednej, a programami, ktoré sú rozdelené do mnohých centier alebo na mnohé prístroje na strane druhej. V čo najväčšej možnej miere by sa mali využívať už existujúce príklady a skúsenosti s nimi, pričom pri stanovovaní zovšeobecňujúcich výrokov hrozí nebezpečenstvo toho, že tieto pravidlá nebudú vhodné pre jednotlivé prípady. Všeobecne sa výbor domnieva, že v tejto oblasti už existujú fungujúce mechanizmy a precedensy, takže nie je potrebné vytvárať ďalšie nástroje.

4.7 **Všeobecné pripomienky k otázkam zelenej knihy.** Otázky Komisie vyvolávajú dojem, že neustále hľadá všeobecné pravidlá, ktoré by potom mali platiť pre každý jednotlivý prípad. K takémuto prípadnému zámeru by sa výbor stavал veľmi povážlivo (pozri aj bod 3.1.4.1).

4.7.1 **Žiadne zjednocovanie, ale voľnosť a prístup zdola nahor.** Preto je potrebné odmietat akékoľvek snahy o veľké zjednocovanie. Jednotnosť bráni tomu, aby boli empiricky zistené príslušné najlepšie postupy („best practices“) prostredníctvom – pri uplatnení prístupu zdola nahor v zásade možnej – konkurencie jednotlivých postupov, metód a kultúrnych prístupov a pritom aj využitá výhoda revolučného vývoja. Len tak sa ukáže, ktoré postupy sú najúčinnnejšie a zasluhujú ďalšiu podporu a môžu slúžiť ako príklad.

4.7.2 **Existujúce mechanizmy sú dostačujúce.** Už existujúce opatrenia tak na politickej, ako aj na programovej a projektovej úrovni poskytujú dostatočný a rozumný priestor. Ďalšie opatrenia a pravidlá by mohli byť v určitom okamihu

a rozsahu zavedené alebo prispôbené neskôr, pokiaľ by vyplynula odôvodnená potreba.

4.8 **Doterajšie nástroje podpory a koordinácie zo strany Spoločenstva.** Naproti tomu výbor odporúča vytvoriť všeobecné, jasné a zrozumiteľné ustanovenia pre množstvo nástrojov podpory a koordinácie VaV zo strany Spoločenstva. Pritom by bolo užitočné, keby Komisia vypracovala zoznam a popis – t. j. zrozumiteľný návod na použitie – **všetkých** nástrojov a foriem podpory a koordinácie VaV, ktoré sú k dispozícii. Takto by sa zároveň ukázalo, či ich neustále rastúci počet ešte stále má jasné úlohy a ohraničenie, a či zostávajú aj naďalej pre potenciálnych užívateľov ako aj pre samotných úradníkov Komisie prehľadné a ľahko dostupné, alebo či je potrebné ich prepracovať a sprehľadniť.

V Bruseli 24. októbra 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Rady, ktorým sa zakladá spoločný podnik iniciatívy pre inováčné lieky“

KOM(2007) 241 v konečnom znení – 2007/0089 (CNS)

(2008/C 44/02)

Rada Európskej únie sa 11. júna 2007 podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k danej téme.

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 4. októbra 2007. Spravodajcom bol pán DANTIN.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 439. plenárnom zasadnutí 24. a 25. októbra 2007 (schôdza z 24. októbra) prijal 118 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 2 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1 Farmaceutický priemysel sa právom považuje za základné odvetvie strategického významu a jeho výroby zásadným spôsobom prispievajú k zdraviu a pohodlnejšiemu životu európskych občanov. Takisto zohráva dôležitú úlohu z hľadiska zamestnanosti.

1.2 V tejto situácii, keď farmaceutický výskum v Európe upadá, je zámer založiť spoločný podnik iniciatívy pre inováčné lieky (SP IIL) nanajvýš opodstatnený. Výbor toto rozhodnutie víta a súhlasí s ním, predovšetkým kvôli skutočnému spojeniu verejného a súkromného sektora.

1.3 SP IIL by sa v rámci svojho poslania mal zamerať najmä na nasledujúce oblasti:

— zlepšiť prognózy pokiaľ ide o bezpečnosť a účinnosť nových liekov, najmä v predklinickej fáze,

— prostredníctvom systémov riadenia a dôkladného poznania jednotlivých fáz výskumu zabrániť plytvaniu zdrojmi, ku ktorému momentálne dochádza kvôli tomu, že sa rovnakou činnosťou zaoberá súkromný aj verejný sektor,

— napraviť nedostatky v oblasti kvalifikácie prostredníctvom školení, ktoré by zosúladiť vzdelanie zamestnancov s kvalifikáciou požadovanou vo farmaceutickom výskume,

— vytvoriť nástroj, ktorý by zabezpečil synergiu potrebnú na spoluprácu medzi výskumom iniciovaným SP IIL, národnými a európskymi aktivitami, a tým prispieť k vybudovaniu európskeho výskumného priestoru v tomto sektore.

1.4 EHSV s potešením konštatuje, že pred prípravou posudzovaného nariadenia prebehli rozsiahle konzultácie a súhlasí s oznámeným zámerom predkladať výročnú správu o výsledkoch SP III. Výbor naopak vyjadruje poľutovanie nad tým, že chýba podrobné vyhodnotenie činnosti a výsledkov bývalých európskych technologických platforiem.

1.5 Podľa výboru by bolo kvôli spôsobu financovania, množstvu zúčastnených strán a značnému objemu vynaložených zdrojov Spoločenstva vhodné vyjasniť, ako sa bude rozhodovať o vlastníctve konečných produktov výskumu, a najmä otázky súvisiace s duševným vlastníctvom a patentmi.

1.6 EHSV sa nazdáva, že by bolo potrebné uvažovať o tom, ako zabezpečiť návratnosť európskych investícií. Takisto by sa malo stanoviť, že zisky z výskumu sa využijú na investície na území Spoločenstva.

2. Úvod

2.1 Návrh posudzovaného nariadenia sa zameriava na vytvorenie prvých verejno-súkromných partnerstiev v oblasti výskumu a vývoja. Definuje jednu z prvých dvoch spoločných technologických iniciatív (STI), ktorá sa zaoberá inováčnymi liekmi (⁽¹⁾).

2.2 STI majú za cieľ, či už v plnom alebo čiastočnom rozsahu, umožniť priemyselným odvetviám, výskumným organizáciám, členským štátom a Komisii spojiť svoje zdroje v prospech presne zameraných výskumných programov.

2.3 Na rozdiel od tradičnej stratégie, pri ktorej sa verejné financie pridelujú na konkrétne projekty, STI sa zameriavajú na rozsiahle výskumné programy, ktoré majú spoločné strategické ciele. Vďaka tomuto novému prístupu by sa mala vytvoriť kritická masa v európskom výskume a inováciách, posilniť vedecká obec v hlavných strategických oblastiach a zosúladiť financovanie projektov, aby sa výsledky výskumu mohli rýchlejšie využiť. STI sa sústreďujú na rozhodujúce oblasti, kde súčasné nástroje nemajú požadovaný rozsah a nepracujú dostatočne rýchlo na to, aby Európa dokázala udržať vedúce postavenie v celosvetovom meradle. Ide o oblasti, kde by mohlo financovanie na národnej a európskej úrovni spolu so súkromnými financiami znamenať pre výskum značný prínos, najmä ak sa budú podporovať väčšie výdavky súkromnej sféry na výskum a vývoj.

2.4 STI týkajúca sa iniciatívy pre inováčné lieky (III) má za úlohu podporiť rozvoj nových znalostí, nových nástrojov a nových metód, ktoré urýchlili vývin nových, účinnejších a bezpečnejších liekov.

(¹) Druhá STI sa týka vstavaných počítačových systémov. Tejto téme sa venuje stanovisko INT/364.

2.5 Prostredníctvom novátorského spôsobu financovania by iniciatíva pre inováčné lieky mala prispieť k zvýšeniu súkromných investícií do výskumu a vývoja, k zintenzívneniu prenosu poznatkov medzi univerzitami a podnikmi a mala by podnietiť malé a stredné podniky, aby sa zapojili do európskeho výskumu.

3. Kontext

3.1 Farmaceutický výskum v Európe začal počas posledných desiatich až pätnástich rokov strácať na význame. Kým investície do výskumu a vývoja v období rokov 1990-2005 vzrástli v USA 4,6-násobne, v Európe sa zvýšili len 2,8-krát. Podniky čoraz viac presúvajú svoj špičkový výskum do krajín mimo Európskej únie, najmä do Spojených štátov a najnovšie aj do Ázie.

3.1.1 Táto situácia môže mať pre konkurencieschopnosť Európy vážne dôsledky, keďže inovácie a špičkové technológie sú jedným z rozhodujúcich prvkov dlhodobého hospodárskeho rastu. Toto bol jeden z dôvodov, ktorý viedol k rozhodnutiu vytvoriť STI zameranú na inováčné lieky.

3.2 Kým vlády pri plánovaní svojej činnosti uvažujú vo vnútroštátnom meradle, v priemysle sa pracuje s celosvetovou víziou. Veľké krajiny ako Spojené štáty a Čína si vyvinuli jednotnú investičnú stratégiu, ktorá umožňuje podnikom lepšie plánovanie a získavanie zdrojov. Správne orgány jednotlivých štátov v Európe svoje investície do výskumu a vývoja navzájom nekoordinujú a farmaceutické spoločnosti musia vynakladať prostriedky na to, aby svoju činnosť prispôbili miestnym podmienkam.

3.3 Legislatívna iniciatíva na úrovni Spoločenstva by mohla vytvoriť cielený a súvislý program pre výskum a vývoj, ktorý by sa opieral o všetky zdroje investícií do výskumu a vývoja (verejné aj súkromné) v európskom meradle, čím by situáciu pozitívne zmenil v prospech Európskej únie. Takýto cieľ sleduje aj posudzované nariadenie.

4. Návrh Komisie

4.1 Návrh nariadenia ktorým sa zakladá spoločný podnik iniciatívy pre inováčné lieky [KOM(2007) 241] vychádza z ustanovení siedmeho rámcového programu, ktorým sa zaoberá rozhodnutie č. 1982/2006/ES. Uvádza sa v ňom, že Spoločenstvo prispeje k vytváraniu dlhodobých verejno-súkromných partnerstiev v oblasti výskumu na európskej úrovni.

4.2 Tieto partnerstvá prebiehajú formou tzv. spoločných technologických iniciatív (STI) a nadväzujú na činnosť bývalých európskych technologických platforiem (ETP).

4.3 Rada vo svojom rozhodnutí č. 971/2006/ES o osobitnom programe Spolupráca zdôraznila potrebu vytvárať verejno-súkromné partnerstvá a vytýčila šesť oblastí, v ktorých by bolo vhodné ustanoviť spoločné technické iniciatívy na oživenie európskeho výskumu. Ide o nasledujúce oblasti:

- vodík a palivové články,
- aeronautika a letecká doprava ⁽²⁾,
- **inovačné lieky**,
- vstavané výpočtové systémy ⁽³⁾,
- nanoelektronika ⁽⁴⁾,
- GMES (globálne monitorovanie pre životné prostredie a bezpečnosť).

4.4 V súvislosti s touto všeobecnou stratégiou sa v nariadení, ktorého sa týka posudzovaný návrh KOM(2007) 241, hovorí o ustanovení **spoločnej technologickej iniciatívy pre inovačné lieky (STI IIL)** prostredníctvom založenia **spoločného podniku iniciatívy pre inovačné lieky (SP IIL)**.

4.5 Podľa cieľov Komisie by založenie spoločného podniku v oblasti inovačných liekov malo viesť k zapojeniu subjektov, ktoré dnes nie sú schopné uskutočňovať zložité a nákladné výskumné programy (univerzity, malé a stredné podniky (MSP), klinické centrá, verejné orgány, atď).

4.6 SP IIL vytvoria zakladajúci členovia Európska komisia (EK) a Európska federácia farmaceutického priemyslu a združení (EFPIA) formou spoločného podniku. Bude spravovaný ako orgán Spoločenstva, nariadením Rady podľa článku 171 zmluvy. Vstúpiť doň budú môcť členské štáty a krajiny zapojené do 7. rámcového programu, ako aj všetky právne subjekty pôsobiace v oblasti výskumu a vývoja pod podmienkou, že prispievajú na jeho financovanie.

4.7 Na program bude vyčlenený rozpočet vo výške 2 miliardy EUR, ktorý pokryje sedemročné obdobie a rovnakým dielom doň prispeje Komisia (zdroje zo 7. rámcového programu v súlade s ustanoveniami článku 54 nariadenia Rady č. 1605/2002) a podniky, ktoré sú členmi EFPIA. Tie poskytnú predovšetkým pracovníkov, vybavenie, spotrebný tovar, atď.

4.8 SP IIL bude podporovať konkrétne výskumné činnosti v členských štátoch a v pridružených krajinách 7. rámcového programu. Príspevok Spoločenstva vo výške jednej miliardy EUR bude určený výlučne pre MSP a univerzity, a to na výskum, ktorý je možné využiť vo farmaceutickej oblasti. Veľké zúčastnené podniky investujú rovnakú sumu, ktorou podporia náklady na svoju časť výskumu a zapoja doň aj MSP a univerzity.

⁽²⁾ INT/369.

⁽³⁾ INT/364.

⁽⁴⁾ INT/370.

4.9 Spoločný podnik IIL sa považuje za medzinárodnú organizáciu s právnou subjektivitou v zmysle článku 2 smernice 2004/17/ES a článku 15 smernice 2004/18/ES. Bude sídliť v Bruseli a jeho činnosť sa skončí v decembri 2017, pokiaľ Rada toto obdobie nepredĺži.

5. Všeobecné pripomienky

5.1 Farmaceutický priemysel sa v správe s názvom „Vytvorenie inovačnej Európy“ právom považuje za základné odvetvie strategického významu a jeho výroby zásadným spôsobom prispievajú k zdraviu a pohodlnejšiemu životu európskych občanov. Možno povedať, že racionálne a správne využitie farmaceutických výrobkov prispieva k zvýšeniu kvality života.

5.2 Farmaceutický priemysel okrem toho v Európe vytvára mnoho pracovných miest. V roku 2004 v tomto sektore pracovalo 612 000 zamestnancov, z toho 103 000 vysoko kvalifikovaných osôb vo vedeckom výskume.

Úloha SP IIL

5.3 Dôvodom na založenie SP IIL je najmä uznaná potreba vyriešiť zaostávanie Európy v oblasti farmaceutického výskumu a zvrátiť tento trend, na ktorý už Komisia poukázala vo svojom oznámení z 1. júla 2003 s názvom „Silnejší európsky farmaceutický priemysel v prospech pacienta – výzva na činnosť“.

5.4 Ak chceme dosiahnuť tento cieľ, treba zmeniť tradičné formy bilaterálnej spolupráce. Súčasná situácia si žiada nový celoeurópsky prístup, ktorý by podnietil priamu spoluprácu medzi univerzitami, príslušnými MSP, verejnými orgánmi a farmaceutickým sektorom, v nadväznosti na finančné ustanovenia 7. rámcového programu.

5.5 SP IIL by sa v rámci svojho poslania mal zamerať najmä na nasledujúce oblasti:

- zlepšiť prognózy pokiaľ ide o bezpečnosť a účinnosť nových liekov, najmä v predklinickej fáze,
- prostredníctvom systémov riadenia a dôkladného poznania jednotlivých fáz výskumu zabrániť plytvaniu zdrojmi, ku ktorému momentálne dochádza kvôli tomu, že sa rovnakou činnosťou zaoberá súkromný aj verejný sektor,
- napraviť nedostatky v oblasti kvalifikácie prostredníctvom školení, ktoré by zosúladiť vzdelanie zamestnancov a kvalifikáciu požadovanú vo farmaceutickom výskume,
- vytvoriť nástroj, ktorý by zabezpečil synergiu potrebnú na spoluprácu medzi výskumom iniciovaným SP IIL, národnými a európskymi aktivitami, a tým prispieť k vybudovaniu európskeho výskumného priestoru v tomto sektore.

6. Konkrétne pripomienky

6.1 EHSV s uspokojením konštatuje, že pred prípravou tohto nariadenia prebehli široké konzultácie a podporuje realizáciu vhodných školiacich programov, ktoré majú za cieľ dosiahnuť potrebnú profesionálnu úroveň v tomto odvetví nevyhnutnom pre európske hospodárstvo a kvalitu života občanov.

6.2 Ako sa uvádza v bode 4.2, STI nadväzujú na činnosť bývalých európskych technologických platforiem (ETP). Týmto sa však len v zriedkavých prípadoch podarilo dosiahnuť ich cieľ, a síce strategické oživenie výskumu v Európe. Vytvorenie STI vychádza z priznania čiastočného neúspechu pôsobenia ETP, ktoré mali znamenať zásadný prínos pre priemysel v oblasti konkurencieschopnosti.

6.2.1 EHSV zároveň vyjadruje poľutovanie nad tým, že v návrhu Komisie chýba podrobnejší opis práce, ktorú uskutočnili európske technologické platformy (ETP). Neuvádza sa v ňom žiadne hodnotenie, nehovorí sa o dosiahnutých výsledkoch a nie sú priložené žiadne bibliografické údaje.

6.2.2 Z tohto dôvodu výbor v súvislosti s STI schvaľuje zámer predkladať každý rok hodnotiacu správu o dosiahnutých výsledkoch a pokroku.

6.3 EHSV však kladne hodnotí založenie spoločného podniku iniciatívy pre inovačné lieky. Vo všeobecnosti možno povedať, že má všetky základné predpoklady na oživenie farmaceutického výskumu v Európe, a to vďaka vytvoreniu skutoč-

ného spojenia verejného a súkromného sektora. Táto iniciatíva je v súlade s cieľmi Lisabonskej stratégie, podľa ktorých by sa do výskumu a vývoja mali investovať 3 % HDP, z toho dve tretiny zo súkromného sektora.

6.3.1 Avšak, nakoľko sa tu používa systém financovania z viacerých zdrojov a keďže Spoločenstvo poskytne veľký objem prostriedkov, výbor sa nazdáva, že by bolo vhodné lepšie vymedziť použitie a vlastníctvo konečných produktov výskumu. Otázka patentov a duševného vlastníctva, ktorej definícia v nariadení a jeho prílohe sa obmedzuje len na uvedenie zásad, by si preto zaslúžila presnejšie a konkrétnejšie spracovanie, pretože tento bod by sa mohol stať prekážkou pri hľadkom uplatňovaní SP IIL.

6.3.2 Veľké farmaceutické spoločnosti pôsobiace v Európe majú väčšinou celosvetový rozmer. Keďže Spoločenstvo prispeje vysokou finančnou sumou, bolo by potrebné uvažovať o mechanizmoch podporujúcich návratnosť európskych investícií. V tejto súvislosti by sa do nariadenia mohli zaradiť ustanovenia o tom, že všetky fázy výskumu ako aj výroba molekúl, ktoré vďaka tomuto výskumu vzniknú, budú prebiehať na území Únie, pričom by sa však nemali vytvárať prekážky voči použitiu inovačných liekov v krajinách mimo Spoločenstva. V tých istých ustanoveniach by sa tiež malo stanoviť, že zisky z výskumu, ktorý bol finančne iniciovaný zo strany SP IIL, sa využijú na investície na území Spoločenstva.

V Bruseli 24. októbra 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Rady o vytvorení ‚spoločného podniku ARTEMIS‘, ktorým sa realizuje spoločná technologická iniciatíva pre vstavané počítačové systémy“

KOM(2007) 243 v konečnom znení – 2007/0088 (CNS)

(2008/C 44/03)

Rada Európskej únie sa 11. júna 2007 podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k danej téme.

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 4. októbra 2007. Spravodajcom bol pán DANTIN.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 439. plenárnom zasadnutí 24. a 25. októbra 2007 (schôdza z 24. októbra) prijal 127 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 3 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závety a odporúčania

1.1 EHSV vo všeobecnosti schvaľuje stratégiu Komisie. Podľa jeho názoru je oživenie investícií do výskumu a vývoja primeraný spôsob ako poskytnúť európskym podnikom bezpečný referenčný rámec v podobe nového nástroja, ktorý umožní prekonať súčasnú roztrieštenosť v pridelovaní finančných prostriedkov Spoločenstva a zabráni nesúrodému rozdeleniu programov, ktoré takmer znemožňovalo posudzovanie dosiahnutých výsledkov.

1.2 Výbor schvaľuje zámer predložiť každý rok výsledky podniku ARTEMIS. Výbor naopak vyjadruje poľutovanie nad tým, že chýba podrobné vyhodnotenie činnosti a výsledkov bývalých európskych technologických platforiem.

1.3 Podľa výboru predstavuje spoločný podnik ARTEMIS, ktorý spočíva na verejno-súkromnom partnerstve, pevný základ pre vytvorenie európskeho priestoru pre výskum a veľký prínos pre konkurencieschopnosť európskych podnikov.

1.4 EHSV schvaľuje predložený návrh nariadenia, čím zdôrazňuje význam novátorskej stratégie navrhovanej v oblasti investícií, podľa ktorej by sa mali spojiť finančné prostriedky Spoločenstva, podnikov, rôznych členských štátov a zúčastnených výskumných a vývojových štruktúr.

1.5 Vzhľadom na toto novátorské spojenie, ktoré sa môže ukázať ako zložité z hľadiska použitia nových výrobkov, ktoré budú výsledkami výskumu, EHSV oceňuje, že článok 24 nariadenia o spoločnom podniku prikladá veľký význam otázke duševného vlastníctva a podrobne sa ňou zaoberá.

1.6 Výbor považuje za potrebné:

— Skutočne zjednodušiť postupy, najmä preto, že administratívna zložitnosť zohrala v predchádzajúcich programoch zameraných na výskum a vývoj negatívnu úlohu.

— Rozbehnúť informačnú kampaň, ktorá by prispela k mobilizácii potrebných finančných prostriedkov.

— Zaviesť programy odbornej prípravy, ktoré by umožnili prispôsobiť kvalifikáciu pracovníkov pracovným miestam, ktoré vzniknú vďaka ARTEMIS. Takto by mali vzniknúť podmienky, ktorými sa zaistí vedúce postavenie priemyslu v tomto strategickom odvetví.

2. Úvod

2.1 Návrh posudzovaného nariadenia Rady sa zameriava na vytváranie prvých verejno-súkromných partnerstiev v oblasti výskumu a vývoja. Definuje jednu z dvoch prvých spoločných technologických iniciatív (STI), ktorá sa týka vstavaných počítačových systémov ⁽¹⁾.

2.2 STI majú za cieľ, či už v plnom alebo čiastočnom rozsahu, umožniť priemyselným odvetviám, výskumným organizáciám, členským štátom a Komisii spojiť svoje zdroje v prospech presne zameraných výskumných programov.

2.3 Na rozdiel od tradičnej stratégie, pri ktorej sa verejné financie pridelujú na konkrétne projekty, STI sa zameriavajú na rozsiahle výskumné programy, ktoré majú spoločné strategické ciele. Vďaka tomuto novému prístupu by sa mala vytvoriť kritická masa v európskom výskume a inováciách, posilniť vedecká obec v hlavných strategických oblastiach a zosúladiť financovanie projektov, aby sa výsledky výskumu mohli rýchlejšie využiť.

2.4 Týmto návrhom sa ustanovuje právny rámec pre vytvorenie ARTEMIS, spoločnej technologickej iniciatívy pre vstavané počítačové systémy.

⁽¹⁾ Druhá STI sa týka inovačných liekov. Tejto téme sa venuje stanovisko INT/363.

2.5 STI ARTEMIS sa zaoberá neviditeľnými počítačmi (integrovanými systémami), vďaka ktorým fungujú mnohé stroje, od áut až po lietadlá a telefóny, vrátane energetických sietí a množstva domácich elektrospotrebičov, ako sú práčka, televízor, atď.

2.6 Odhaduje sa, že do roku 2010 bude vo svete viac ako 16 miliárd integrovaných procesorov a v roku 2020 viac ako 40 miliárd. V roku 2010 budú tieto neviditeľné vstavané zariadenia a softvéry predstavovať 30-40 % hodnoty nových výrobkov: v spotrebnej elektronike (41 %), v telekomunikáciách (37 %), v automobiloch (36 %) a v zdravotníckych prístrojoch (33 %).

2.7 Rozpočet spoločného podniku ARTEMIS určený pre výskum bude za sedem rokov predstavovať celkovo 2,7 miliárd eur, z toho 60 % by malo pochádzať z priemyslu, 410 miliónov eur poskytne Komisia a 800 miliónov eur zabezpečia programy členských štátov.

3. Kontext

3.1 Informačné a komunikačné technológie (IKT) majú zásadný hospodársky a sociálny význam a zohrávajú kľúčovú úlohu pri uplatňovaní revidovanej Lisabonskej stratégie, ktorá zdôrazňuje, že vedomosti a inovácia prispievajú k zvyšovaniu hospodárskeho rastu a zamestnanosti.

3.2 Zatiaľ čo celkové výdavky na výskum a vývoj vo svetovom meradle by sa mali v najbližších desiatich rokoch zvýšiť približne o 170 %, investície do vstavaných systémov by sa mali zvýšiť o 225 %, to znamená z 58 miliárd eur v roku 2002 na 132 miliárd eur v roku 2015 ⁽²⁾.

3.3 V Európskej únii predstavujú náklady na výskum a vývoj informačných a komunikačných technológií približne 18 % celkových nákladov určených na výskum a vývoj, zatiaľ čo v USA je to 34 % a v Japonsku 35 % ⁽³⁾. Z hľadiska počtu obyvateľov sú náklady EÚ približne 80 eur na osobu, zatiaľ čo v USA je to 350 eur a v Japonsku 400 eur. Výskum v oblasti vstavaných systémov je pre výskum zameraný na IKT veľkou položkou: v Európe naň verejný sektor vynakladá 380 miliónov a podniky viac ako 50 % svojho rozpočtu na výskum v oblasti informačných a komunikačných technológií.

3.4 Ak má mať EÚ aj zajtra svoje miesto v tomto odvetví so silným potenciálom rozvoja, musí zvýšiť svoje investície do tejto strategickej oblasti a použiť ich lepšie, a nie sa opierať o štruktúru výskumu, ktorá rozptyľuje úsilie a vedie k duplicitě. V súčasnosti nemajú podniky v EÚ žiaden rámec, ktorý by im umožňoval vyvíjať nové technológie a potrebné účinné normy.

3.4.1 Nezosúladené ciele podnikov v oblasti výskumu a vývoja, duplicita a nie najlepšie použitie obmedzených finanč-

ných príspevkov na výskum vo všeobecnosti brzdia pokroky v tejto oblasti.

3.4.2 Cieľom návrhu Komisie je zmeniť túto situáciu.

4. Návrh Komisie

4.1 Rozhodnutie vytvoriť spoločný podnik ARTEMIS, ktorým sa zaoberá dokument KOM(2007) 243 v konečnom znení, vychádza z rozhodnutia č. 1982/2006/ES o 7. rámcovom programe, v ktorom sa uvádza, že Spoločenstvo prispeje k vytváraniu dlhodobých verejno-súkromných partnerstiev v oblasti vedeckého výskumu v európskom meradle.

4.2 Tieto partnerstvá prebiehajú formou tzv. spoločných technologických iniciatív (STI) a nadväzujú na činnosť bývalých európskych technologických platforiem (ETP).

4.3 Komisia vo svojom rozhodnutí č. 971/2006/ES o osobitnom programe Spolupráca ⁽⁴⁾ zdôraznila potrebu vytvárať verejno-súkromné partnerstvá a vytýčila šesť oblastí, v ktorých by bolo vhodné ustanoviť spoločné technické iniciatívy na oživenie európskeho výskumu. Ide o nasledujúce oblasti:

- vodík a palivové články,
- aeronautika a letecká doprava ⁽⁵⁾,
- inovačné lieky ⁽⁶⁾,
- vstavané výpočtové systémy,
- nanoelektronika ⁽⁷⁾,
- GMES (globálne monitorovanie pre životné prostredie a bezpečnosť).

4.4 V súvislosti s touto všeobecnou stratégiou sa v nariadení, ktorého sa týka posudzovaný návrh KOM(2007) 243, hovorí o uplatňovaní nariadenia rady o vytvorení spoločného podniku ARTEMIS, ktorým sa realizuje spoločná technologická iniciatíva pre vstavané počítačové systémy.

4.5 Rozhodnutie vytvoriť podnik, ktorého základnou témou by bola „integrácia inteligencie“, patrí do strategickej oblasti, ktorá zahŕňa odvetvie automobilového priemyslu, domáce spotrebiče, zariadenia na komunikáciu, regulačné systémy a kancelárske stroje.

4.6 Predpokladá sa, že význam vstavaných systémov na ovládanie zariadení v týchto odvetviach, ktorý je už dnes veľký, sa v nasledujúcich piatich rokoch podstatne zvýši: podiel vstavaných systémov v hodnote finálneho výrobku by mal dosiahnuť 35-40 % a celkový počet týchto zariadení by mal byť v roku 2010 okolo 16 miliárd a v roku 2020 viac než 40 miliárd.

⁽²⁾ Software Intensive Systems in the Future, IDATE/TNO, 2005.

⁽³⁾ Oznámenie Komisie: „Iniciatíva i2010 – Európska informačná spoločnosť pre rast a zamestnanosť“, Európska komisia, 2005.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ L 412, 30.12.2006, s. 1.

⁽⁵⁾ INT/369.

⁽⁶⁾ INT/363.

⁽⁷⁾ INT/370.

4.7 Rozhodnutie vytvoriť STI motivovala najmä snaha o vytvorenie európskeho programu výskumu a vývoja, ktorý má pomôcť európskemu hospodárstvu dosiahnuť vedúce svetové postavenie v oblasti vstavaných počítačových technológiách, ktoré predstavujú pre konkurencieschopnosť a rozvoj európskych podnikov nevyhnutnú inováciu v kľúčových odvetviach.

4.8 Úloha iniciatívy ako je ARTEMIS má podľa Komisie zásadný význam, aby sa zabránilo tomu, čo sa v európskom priemysle stalo v oblasti osobných počítačov a internetu, kde sa práve kvôli nedostatku investícií do výskumu a inovácie výroba presunula za hranice Európy (Spojené štáty, Japonsko ...).

4.9 Vytvorenie STI ARTEMIS je výsledkom rozsiahlych konzultácií so zainteresovanými stranami a série dôležitých iniciatív a konferencií na úrovni Spoločenstva. Ciele a úlohy tejto iniciatívy najprv posúdili univerzity a podniky, ktoré obohatili návrh nariadenia svojimi znalosťami z oblasti vstavaných systémov. Členské štáty uznali, že problémy budúcnosti sa dajú riešiť len na úrovni Spoločenstva.

4.10 Právny základ

Návrh vychádza z nariadenia Rady, ktorého prílohou sú stanovy spoločného podniku. Jeho základom je článok 171 zmluvy. Spoločný podnik bude orgánom Spoločenstva a hoci jeho rozpočet spadá pod článok 185 nariadenia Rady č. 1605/2002, bude musieť prihliadať na osobitosti tejto iniciatívy, nakoľko ide o verejno-súkromné partnerstvá s výrazným príspevkom súkromného sektora, ktorý bude aspoň taký vysoký ako príspevok verejného sektora.

4.11 Založenie spoločného podniku

Zakladajúcimi členmi spoločnej technologickej iniciatívy (STI) sú Európske spoločenstvo, zastúpené Komisiou, členské štáty, ktoré sa vyjadrili, že majú v úmysle zúčastniť sa na STI, a ARTEMISIA (združenie zastupujúce spoločnosti, ktoré pôsobia v danej oblasti, a iné výskumné a vývojové organizácie). V stanovách sa uvádza zoznam subjektov, ktoré sa môžu stať členmi spoločného podniku ARTEMIS, najmä pridružené krajiny siedmeho rámcového programu, ktoré nie sú členmi EÚ, ako aj každá právnická osoba schopná prispieť k dosiahnutiu cieľov spoločného podniku ARTEMIS.

4.12 Financovanie

Prevádzkové náklady spoločného podniku ARTEMIS, ktoré sú podrobne uvedené v článku 4, sa pokrývajú z týchto príspevkov:

- finančný príspevok od združenia ARTEMISIA do výšky maximálne 20 miliónov eur alebo do 1 % celkových

nákladov na projekty, ktorý však neprevyšuje 30 miliónov eur;

- finančný príspevok Spoločenstva do výšky 10 miliónov eur;
- nefinančné príspevky členských štátov ARTEMIS.

Výskumná a vývojová činnosť prebiehajúca v období, ktoré sa skončí 31. decembra 2017, sa uskutočňuje vďaka týmto príspevkom:

- finančný príspevok Spoločenstva do výšky 410 miliónov eur;
- finančné príspevky členských štátov ARTEMIS, ktoré sa vyplácajú priamo výskumným a vývojovým organizáciám zúčastňujúcim sa na výskumných a vývojových projektoch;
- nefinančné príspevky výskumných a vývojových organizácií.

4.12.1 Maximálny príspevok Komisie v období do 31. decembra 2013 bude 420 miliónov eur. Tieto finančné prostriedky pochádzajú z osobitného programu „Spolupráca“, ktorým sa vykonáva siedmy rámcový program v oblasti výskumu a technického rozvoja v súlade s ustanoveniami článku 54 ods. 2 nariadenia Rady č. 1605/2002. V roku 2008 bude takto investovaných 42,5 miliónov eur.

4.12.2 Táto veľká investícia je odôvodnená tým, že budúce výsledky ARTEMIS v daných oblastiach budú zároveň predstavovať dôležité oporné body pre celkovú politiku Spoločenstva, najmä v oblasti životného prostredia, dopravy, energetiky a vnútorného trhu. Takto konkrétne prispievajú k plneniu lisabonského cieľa konkurencieschopnosti a barcelonských cieľov z hľadiska výdavkov na výskum. Navrhovaná iniciatíva je súčasťou ambicióznejšej stratégie Spoločenstva, ktorá okrem iného zahŕňa návrh na zriadenie Európskeho technologického inštitútu (ETI).

4.13 Duševné vlastníctvo

Spoločný podnik ARTEMIS prijme v súvislosti so šírením výsledkov výskumu pravidlá, ktoré zabezpečia, aby sa tam, kde je to vhodné, chránilo duševné vlastníctvo vytvárané výskumnými a vývojovými činnosťami a aby sa výsledky výskumu využívali a šíрили. Článok 24 nariadenia o spoločnom podniku presne vysvetľuje túto zásadu.

4.14 Podľa Komisie poskytne založenie spoločného podniku ARTEMIS Spoločenstvu tieto objektívne výhody:

- integráciu aktivít jednotlivých štátov prostredníctvom usku- točňovania spoločných cieľov stanovených na európskej úrovni, ktorá pomôže vybudovať európsky výskumný priestor v oblasti vstavaných počítačových systémov;
- väčšiu pružnosť v mobilizácii zdrojov členských štátov;

- pákový efekt finančného príspevku Spoločenstva udeľovaného členskými štátmi a podnikmi;
- účinnosť programov a odbúranie slabých miest predchádzajúcich iniciatív;
- hospodársku efektívnosť dosiahnutú skrátením príprav projektov;
- zlepšenie konkurencieschopnosti hospodárstva EÚ vďaka skráteniu času uvedenia výsledkov výskumu na trh.

5. Všeobecné pripomienky

5.1 EHSV vo všeobecnosti schvaľuje stratégiu Komisie. Podľa jeho názoru oživiť investície do výskumu a vývoja je primeraný spôsob, ako poskytnúť európskym podnikom bezpečný referenčný rámec v podobe nového nástroja, ktorý umožní prekonať súčasnú roztrieštenosť v pridelovaní finančných prostriedkov Spoločenstva a zabráni nesúrodému rozdeleniu programov, ktoré takmer znemožňovalo posudzovanie dosiahnutých výsledkov.

5.2 Ako sa však uvádza v bode 4.2, STI nadväzujú na činnosť bývalých európskych technologických platforiem (ETP). Týmto sa však len v zriedkavých prípadoch podarilo dosiahnuť strategické oživenie výskumu v Európe, ktoré bolo ich cieľom, a to najmä z dôvodu nedostatočnej zodpovednosti zúčastnených aktérov. Vytvorenie STI vychádza z priznania čiastočného neúspechu pôsobenia ETP, ktoré mali znamenať zásadný prínos pre priemysel v oblasti konkurencieschopnosti.

5.2.1 EHSV zároveň vyjadruje poľutovanie nad tým, že v návrhu Komisie chýba podrobnejší opis práce, ktorú uskutočnili európske technologické platformy (ETP). Neuvádza sa v ňom žiadne hodnotenie, nehovorí sa o dosiahnutých výsledkoch a nie sú priložené žiadne bibliografické údaje.

5.2.2 Z tohto dôvodu výbor v súvislosti s STI schvaľuje zámer predkladať každý rok hodnotiacu správu o dosiahnutých výsledkoch a pokroku.

5.3 Podľa výboru predstavuje spoločný podnik ARTEMIS, ktorý spočíva na verejno-súkromnom partnerstve, pevný základ pre vytvorenie európskeho priestoru pre výskum a veľký prínos pre konkurencieschopnosť európskych podnikov.

5.4 Skutočnosť, že v budúcnosti budú existovať čoraz inteligentnejšie systémy môže výrazne prispieť k tomu, aby sa vyrábali čoraz bezpečnejšie výrobky. Zároveň sa tento podnik môže

podieľať na zavádzaní školení a kvalifikačných programov na vysokej úrovni a tak podporiť vytváranie a rozvoj nových pracovných miest.

5.5 EHSV schvaľuje predložený návrh, čím chce predovšetkým zdôrazniť význam novátorskej stratégie navrhovanej v oblasti investícií.

5.5.1 Výskumné a rozvojové programy po prvýkrát nebudú financované len z prostriedkov Spoločenstva a podnikov – čo nie je zvykom –, ktoré zastupuje ARTEMISIA, ale aj z príspevkov rôznych členských štátov a zúčastnených výskumných a vývojových štruktúr.

5.5.2 Vzhľadom na toto novátorské spojenie, ktoré sa môže ukázať ako zložité z hľadiska používania výrobkov, ktoré budú výsledkami výskumu, EHSV oceňuje, že článok 24 nariadenia o spoločnom podniku prikladá veľký význam otázke duševného vlastníctva a podrobne sa ňou zaoberá.

5.6 Avšak na to, aby sa mohli uskutočniť všetky ciele a čo najviac využiť všetky možnosti, ktoré táto nová štruktúra ponúka, EHSV považuje za potrebné:

- skutočne zjednodušiť postupy, ktoré od začiatku až do konca sprevádzajú fázy rôznych výskumných a vývojových činností od výberu jednotlivých krokov až po šírenie výsledkov, a to tak, že ARTEMIS bude mať hlavnú zodpovednosť za tieto úlohy; administratívna zložitosť a neistota vo financovaní ako aj vo vzťahu k inštitúciám boli takisto v minulosti dôvodmi neúspechu predchádzajúcich programov v oblasti výskumu a vývoja;
- rozsiahly informačný program o možnostiach, ktoré ponúka podnik ARTEMIS, najmä pokiaľ ide o schopnosť zmobilizovať potrebné finančné prostriedky so zreteľom na nové formy financovania;
- vytvoriť primerané programy odborného vzdelávania na výškolenie vysoko kvalifikovanej pracovnej sily, ktorej vedomosti by zodpovedali požiadavkám vývoja a výskumu. Tieto programy vzniknú s pomocou ARTEMIS a budú mať pre budúcnosť priemyslu EÚ strategický význam. Táto kvalifikácia na vysokej úrovni, ktorá bude spĺňať vysoké odborné požiadavky novovytvorených pracovných miest vo výskume a vývoji, pomôže zabrániť odchodu výskumníkov do zahraničia a zároveň bude jednou z podmienok nevyhnutných na zabezpečenie vedúceho postavenia priemyslu EÚ v týchto strategických odvetviach.

V Bruseli 24. októbra 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Rady, ktorým sa zriaďuje spoločný podnik Čistá obloha“

KOM(2007) 315 v konečnom znení – 2007/0118 CNS

(2008/C 44/04)

Rada Európskej únie sa 11. júla 2007 podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k danej téme.

Grémium Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru poverilo 10. júla 2007 vypracovaním tohto stanoviska odbornú sekciu pre jednotný trh, výrobu a spotrebu.

Vzhľadom na naliehavosť danej témy bol pán DANTIN rozhodnutím Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na 439. plenárnom zasadnutí 24. a 25. októbra 2007 (schôdza z 25. októbra) vymenovaný za hlavného spravodajcu. Výbor prijal 97 hlasmi za, pričom 3 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závěry a odporúčania

1.1 Výbor schvaľuje rozhodnutie zriadiť spoločný podnik Čistá obloha. Podľa jeho názoru oživenie investícií do výskumu a vývoja prostredníctvom financovania z verejno-súkromných prostriedkov môže poskytnúť európskym podnikom bezpečný referenčný rámec, ktorý umožní prekonať súčasnú roztrieštenosť v pridelovaní finančných prostriedkov Spoločenstva a zosúladiť príliš často roztrúsené výskumné projekty, ktorých účinnosť sa tým zvýši.

1.2 EHSV vyjadruje svoju spokojnosť s výberom sektora, ktorý umožňuje stotožniť sa s Lisabonskou stratégiou, zdynamizovať technicky novátorské priemyselné odvetvie, ktoré je bohaté na pracovné miesta vyžadujúce vysokú kvalifikáciu, a zároveň umožňuje prispieť k nevyhnutnému pokroku, ktorý treba dosiahnuť v oblasti kvality životného prostredia.

1.3 Výbor schvaľuje predložený návrh, čím chce predovšetkým zdôrazniť, aký význam má táto stratégia navrhovaná v oblasti investícií a koordinácie výskumu pre EÚ. Podľa jeho názoru predstavuje táto stratégia pevný základ pre vytvorenie európskeho priestoru pre výskum a veľký prínos pre konkurencieschopnosť európskych podnikov v tomto odvetví.

1.4 Avšak kvôli spôsobu financovania, množstvu zúčastnených strán a značnému objemu vynaložených zdrojov Spoločenstva by bolo vhodné lepšie vymedziť použitie a vlastníctvo konečných produktov výskumu, a najmä otázky súvisiace s duševným vlastníctvom a patentmi.

1.5 Výbor považuje za potrebné:

— skutočne zjednodušiť postupy, najmä vzhľadom na to, akú negatívnu úlohu zohrala administratívna zložitnosť v predchádzajúcich výskumných a vývojových programoch. Nakoľko sa tieto postupy práve vypracúvajú, výbor zameria zvýšenú pozornosť na to, aby sa na výbere cieľov a analýze konečných výsledkov podieľali všetci zainteresovaní,

— rozbehnúť informačnú kampaň, ktorá by prispela k mobilizácii potrebných finančných prostriedkov,

— zaviesť programy odbornej prípravy, ktoré by umožnili prispôsobiť kvalifikáciu pracovníkov pracovným miestam, ktoré vzniknú vďaka podniku Čistá obloha; takto by mali vzniknúť podmienky, ktorými sa zaistí vedúce postavenie priemyslu v tomto strategickom odvetví.

2. Úvod

2.1 Posudzovaný návrh nariadenia sa zameriava na vytváranie prvých verejno-súkromných partnerstiev v oblasti výskumu a vývoja. Definuje jednu z prvých spoločných technologických iniciatív (STI), ktorá sa týka leteckej dopravy a dostala názov Čistá obloha.

2.2 STI majú za cieľ, či už v plnom alebo čiastočnom rozsahu, umožniť priemyselným odvetviám, výskumným organizáciám, členským štátom a Komisii spojiť svoje zdroje v prospech presne zameraných výskumných programov.

2.3 Na rozdiel od tradičnej stratégie, pri ktorej sa verejné financie pridelujú na konkrétne projekty, STI sa zameriavajú na rozsiahle výskumné programy, ktoré majú spoločné strategické ciele. Vďaka tomuto novému prístupu by sa mala vytvoriť kritická masa v európskom výskume a inováciách, posilniť vedecká obec v hlavných strategických oblastiach a zosúladiť financovanie projektov, aby sa výsledky výskumu mohli rýchlejšie využiť. STI sa sústreďujú na rozhodujúce oblasti, kde súčasné nástroje nemajú požadovaný rozsah a nepracujú dostatočne rýchlo na to, aby Európa dokázala udržať alebo zaujať vedúce postavenie v celosvetovom meradle. Ide o oblasti, kde by mohlo financovanie na národnej a európskej úrovni spolu so súkromnými financiami znamenať pre výskum značný prínos, najmä ak sa budú podporovať väčšie výdavky súkromnej sféry na výskum a vývoj.

2.4 Hlavným cieľom STI nazvanej Čistá obloha a zameranej na oblasť letectva a leteckej dopravy je urýchliť v EÚ vývoj čistých technológií pre leteckú dopravu, aby sa mohli čo najrýchlejšie používať v praxi. Tieto technológie by okrem naplnenia požiadavky udržať konkurencieschopnosť sektora mali prispieť k uskutočňovaniu strategických priorít EÚ z hľadiska životného prostredia a v sociálnej oblasti, ako aj k trvalo udržateľnému hospodárskemu rastu.

3. Všeobecné súvislosti a úvahy

3.1 Nevyhnutnosť a oprávnenosť tohto programu vychádza z predpokladu, že v najbližších dvadsiatich rokoch sa objem leteckej dopravy zdvojnásobí, a z názoru, že vytvorenie systému dopravy, ktorý by neohrozoval životné prostredie, je dôležitým prvkom na zabezpečenie európskeho hospodárskeho a sociálneho rastu, pokiaľ ide o osobnú dopravu, ako aj o prepravu tovaru.

3.2 Európska úroveň by mohla byť v súvislosti s touto problematikou vhodným rozmerom, pretože zainteresované strany nemajú na zasahovanie v rámci jednotlivých členských štátov optimálne možnosti z hľadiska finančných zdrojov a potrebného vedeckého prínosu.

3.3 Priame zapojenie členských štátov predstavuje dôležitý prvok z hľadiska mobilizácie potrebných financií a tiež preto, že mnohé rozhodnutia sa budú aj naďalej robiť na národnej úrovni, či už ide o predkladanie výziev na účasť v programoch, o stálu kontrolu všetkých programových fáz alebo o vyhodnocovanie výsledkov.

3.4 Oblasť letectva bude musieť čoskoro čeliť zložitým problémom, ako je vplyv na životné prostredie, ktorý by mohol spomaliť jej rozvoj.

3.5 Obmedzenie vplyvu leteckej dopravy na klimatické zmeny a zníženie hluku sú absolútnymi prioritami. Vyžadujú si, aby sa v blízkej budúcnosti uskutočnili ozajstné technologické zmeny s cieľom dosiahnuť zníženie stanovené právnymi predpismi Spoločenstva. (Platforma európskej leteckej technológie ACARE stanovila vo svojom strategickom výskumnom programe cieľ znížiť do roku 2020 emisie CO₂ 50 %, emisie NO_x o 80 % a vonkajší hluk o 50 %).

3.6 Európsky letecký priemysel, ktorý dnes zamestnáva v európskom meradle tri milióny pracovníkov, musí tiež čeliť silnej konkurencii vyplývajúcej z verejných investícií v iných zemepisných oblastiach, najmä v USA, kde sú prostriedky určené na výskum v tomto odvetví trojnásobne vyššie ako v súčasnosti v Európe.

3.7 Okrem toho je verejný príspevok potrebný, pretože návratnosť investícií v tomto odvetví je veľmi dlhá, čo môže

spôsobiť zlyhanie trhu v dôsledku nedostatku investícií do výskumu a vývoja v letectve.

3.8 Rozhodnutie zaradiť letectvo a leteckú dopravu do špecifického programu „Spolupráca“ (pozri bod 4.3) je odôvodnené snahou zlepšiť zdravie a kvalitu života súčasných a budúcich generácií, a to vďaka zníženiu vplyvu lietadiel na životné prostredie na minimum, zlepšeniu miestnej kvality vzduchu, zníženiu vonkajšieho hluku v blízkosti letísk a zlepšeniu dopravných podmienok pre cestujúcich.

4. Návrh Komisie

4.1 Návrh nariadenia ktorým sa zakladá spoločný podnik Čistá obloha [KOM(2007) 315 v konečnom znení] vychádza z ustanovení siedmeho rámcového programu, ktorým sa zaoberá rozhodnutie č. 1982/2006/ES. Uvádza sa v ňom, že Spoločenstvo prispeje k vytváraniu dlhodobých verejno-súkromných partnerstiev v oblasti výskumu na európskej úrovni.

4.2 Tieto partnerstvá prebiehajú formou tzv. spoločných technologických iniciatív (STI) a nadväzujú na činnosť bývalých európskych technologických platforiem (ETP).

4.3 Rada vo svojom rozhodnutí č. 971/2006/ES o osobitnom programe „Spolupráca“ zdôraznila potrebu vytvárať verejno-súkromné partnerstvá a vytýčila šesť oblastí, v ktorých by bolo vhodné ustanoviť spoločné technické iniciatívy na oživenie európskeho výskumu. Ide o nasledujúce oblasti:

- vodík a palivové články,
- **aeronautika a letecká doprava**,
- inovačné lieky ⁽¹⁾,
- vstavané výpočtové systémy ⁽²⁾,
- nanoelektronika ⁽³⁾,
- GMES (globálne monitorovanie pre životné prostredie a bezpečnosť).

4.4 V súvislosti s touto všeobecnou stratégiou sa v nariadení, ktorého sa posudzovaný návrh [KOM(2007) 315 v konečnom znení] týka, hovorí o ustanovení spoločnej technologickej iniciatívy (STI) týkajúcej sa letectva a leteckej dopravy prostredníctvom založenia spoločného podniku nazvaného Čistá obloha.

4.5 Ciele spoločného podniku Čistá obloha sú jasne a podrobne vysvetlené v článku 3 stanov, ktoré tvoria prílohu k predloženému nariadeniu. Tieto ciele pokrývajú široké a ambiciózne pole pôsobnosti a sú zhrnuté v článku 3 nariadenia. Ide najmä o:

- zrýchľovanie vývoja čistých technológií pre leteckú dopravu v EÚ pre ich čo najrýchlejšie zavádzanie do praxe,

⁽¹⁾ CESE 1184/2007 (INT/363).

⁽²⁾ CESE 1185/2007 (INT/364).

⁽³⁾ R/CESE 1199/2007 (INT/370).

— vytváranie radikálne inovatívneho leteckého dopravného systému založeného na vyspelých technológiách, s cieľom znížiť environmentálny vplyv leteckej dopravy prostredníctvom zníženia hluku a plynových emisií a zlepšenia palivovej hospodárnosti lietadla.

4.5.1 STI Čistá obloha takto zabezpečuje integráciu a spoluprácu medzi rôznymi výskumnými činnosťami, ktoré využívajú úspory z rozsahu a veľkosti a bude sa rozvíjať v šiestich rôznych technických oblastiach nazvaných integrované technologické modely (ITM), a sice:

- lietadlo s inteligentne pripevnenými krídlami,
- zelené regionálne lietadlo,
- zelený vrtuľník,
- zelený a udržateľný motor,
- systémy pre zelenú prevádzku,
- ekologický dizajn.

Technologické ciele, ktoré musí každý ITM dosiahnuť, už boli stanovené.

4.6 Spoločný podnik Čistá obloha sa považuje za medzinárodnú organizáciu s právnou subjektivitou v zmysle článku 22 smernice 2004/17/ES a článku 15 písm. c) smernice 2004/18/ES. Bude sídliť v Bruseli a jeho činnosť sa skončí 31. decembra 2017, pokiaľ Rada toto obdobie nepredĺži.

4.7 Právny základ

4.7.1 Návrh vychádza z nariadenia Rady, ktorého prílohou sú stanovy spoločného podniku. Jeho základom je článok 171 zmluvy. Spoločný podnik bude orgánom Spoločenstva a hoci jeho rozpočet spadá pod článok 185 nariadenia Rady č. 1605/2002, bude musieť prihliadať na osobitosti tejto iniciatívy, nakoľko ide o verejno-súkromné partnerstvá s výrazným príspevkom súkromného sektora, ktorý bude aspoň taký vysoký ako príspevok verejného sektora.

4.8 Členovia

Zakladajúcimi členmi spoločného podniku Čistá obloha sú:

- Európske spoločenstvo, zastúpené Komisiou,
- 12 lídrov ITM a až 74 pridružených členov prijatých podľa pravidiel uvedených v článku 2 stanov, ktoré tvoria prílohu k predloženému nariadeniu,
- Akýkoľvek verejný alebo súkromný subjekt so sídlom v členskom štáte alebo krajine pridruženej k siedmemu rámcovému programu môže požiadať o členstvo v spoločnom podniku za predpokladu, že: sa ako lídri ITM

zaviažu prispievať zdrojmi primeranými a zodpovedajúcimi celkovým činnostiam STI, ako pridružení členovia, ich záväzok bude primeraný rozpočtu ITM, na ktorom sa zúčastňujú a bude zodpovedať požiadavkám tohto ITM.

4.9 Zdroje financovania

4.9.1 Prevádzkové náklady spoločného podniku Čistá obloha budú financované rovnakým dielom v hotovosti z prostriedkov Spoločenstva a ostatných členov do výšky 50 %.

4.9.2 Maximálny príspevok Spoločenstva do spoločného podniku Čistá obloha, pokrývajúci prevádzkové náklady a výskumné činnosti, bude 800 miliónov EUR a bude vyplatený z rozpočtových prostriedkov určených na oblasť „Doprava“ v rámci osobitného programu „Spolupráca“, ktorým sa v súlade s ustanoveniami článku 54 nariadenia Rady (ES, Euratom) č. 1605/2002 vykonáva siedmy rámcový program.

5. Všeobecné a konkrétne pripomienky

5.1 EHSV schvaľuje rozhodnutie zriadiť spoločný podnik Čistá obloha, ktoré vychádza z ustanovení siedmeho rámcového programu. Podľa jeho názoru oživiť investície do výskumu a vývoja je primeraný spôsob, ako poskytnúť európskym podnikom bezpečný referenčný rámec v podobe nového nástroja, ktorý umožní prekonať súčasnú roztrieštenosť v pridelovaní finančných prostriedkov Spoločenstva a zabráni nesúrodému rozdeleniu programov, ktoré takmer znemožňovalo posudzovanie dosiahnutých výsledkov.

5.2 Predložená iniciatíva je v súlade s politikou a cieľmi EÚ, ako aj s usmerneniami stanovenými v rámci Lisabonskej stratégie, ktorá zdôrazňuje, že poznatky a inovácia v Spoločenstve pomáhajú stimulovať rast a zamestnanosť. Iniciatíva zahŕňa opatrenia týkajúce sa systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v rámci Spoločenstva a mala by pomôcť dosiahnuť výrazný pokrok v uskutočňovaní strategického výskumného programu ACARE v oblasti životného prostredia.

5.3 Spoločný podnik Čistá obloha založený na verejno-súkromnom partnerstve predstavuje podľa výboru, presne tak ako ostatné STI vychádzajúce zo siedmeho rámcového programu, pevný základ pre vytvorenie európskeho priestoru pre výskum a rozhodujúci prínos pre konkurencieschopnosť európskych podnikov.

5.4 EHSV schvaľuje predložený návrh, čím chce predovšetkým zdôrazniť, aký význam má táto stratégia navrhovaná v oblasti investícií a koordinácie výskumu pre EÚ.

5.5 Avšak, nakoľko sa tu používa systém financovania z viacerých zdrojov a keďže Spoločenstvo poskytne veľký objem prostriedkov, výbor sa nazdáva, že by bolo vhodné lepšie vymedziť použitie a vlastníctvo konečných produktov výskumu. Otázka patentov a duševného vlastníctva, ktorej definícia v článku 20 nariadenia sa obmedzuje len na uvedenie zásad, by si preto zaslúžila presnejšie a jasnejšie spracovanie, nakoľko pri zavádzaní a fungovaní STI Čistá obloha by sa táto otázka mohla stať jedným z chýlostivých miest.

5.6 Avšak na to, aby sa mohli uskutočniť všetky ciele a čo najviac využiť všetky možnosti, ktoré táto nová štruktúra ponúka, EHSV považuje za potrebné:

— skutočne zjednodušiť postupy, ktoré od začiatku až do konca sprevádzajú fázy rôznych výskumných a vývojových činností od výberu jednotlivých krokov až po šírenie výsledkov, a to tak, že STI Čistá obloha bude mať hlavnú zodpovednosť za tieto úlohy, administratívna zložitnosť a neistota vo financovaní ako aj vo vzťahu k inštitúciám boli

takisto v minulosti dôvodmi neúspechu predchádzajúcich programov v oblasti výskumu a vývoja,

- rozbehnúť rozsiahlu informačnú kampaň o možnostiach, ktoré STI Čistá obloha ponúka, najmä pokiaľ ide o schopnosť zmobilizovať potrebné finančné prostriedky so zreteľom na nové formy financovania,
- vytvoriť primerané programy odborného vzdelávania na výškolenie vysoko kvalifikovanej pracovnej sily, ktorej vedomosti by zodpovedali požiadavkám vývoja a výskumu. Tieto programy vzniknú s pomocou spoločného podniku Čistá obloha a budú mať pre budúcnosť priemyslu EÚ strategický význam. Táto kvalifikácia na vysokej úrovni, ktorá bude spĺňať vysoké odborné požiadavky novovytvorených pracovných miest vo výskume a vývoji, pomôže zabrániť odchodu výskumníkov do zahraničia a zároveň bude jednou z podmienok nevyhnutných na zabezpečenie vedúceho postavenia EÚ v týchto strategických odvetviach z hľadiska priemyslu, ako aj z hľadiska životného prostredia.

V Bruseli 25. októbra 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Návrh nariadenia Rady o vytvorení „Spoločného podniku ENIAC“

KOM (2007) 356 v konečnom znení – 2007/0122 (CNS)

(2008/C 44/05)

Rada Európskej únie sa 10. septembra 2007 rozhodla podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k danej téme.

Grémium Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru poverilo 10. júla 2007 odbornú sekciu pre jednotný trh, výrobu a spotrebu vypracovaním návrhu stanoviska v danej veci.

Vzhľadom na naliehavosť danej témy bol pán DANTIN rozhodnutím Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na 439. plenárnom zasadnutí 24. a 25. októbra 2007 (schôdza z ...) vymenovaný za hlavného spravodajcu. Výbor prijal ... hlasmi za, pričom ... členovia hlasovali proti a ... sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor schvaľuje rozhodnutie vytvoriť spoločný podnik ENIAC ⁽¹⁾.

1.1.1 Nazdáva sa totiž, že takéto oživenie investícií do výskumu a rozvoja prostredníctvom verejno-súkromného financovania môže poskytnúť podnikom spoľahlivý referenčný

rámec na prekonanie súčasného roztriešteného financovania Spoločenstva a koordinovať výskum, ktorý veľmi často nie je zosúladený, čím sa podporí jeho efektívnosť.

1.2 Výbor s potešením víta výber tohto sektoru. Môže totiž svojim rozvojom – okrem svojho technicky inovatívneho charakteru, ktorý má potenciál pre budúcnosť a pre vysoko kvalifikované pracovné miesta – priamo prispieť k realizácii lisabonských cieľov o konkurencieschopnosti, barcelonským cieľom o % HDP venovanom výskumu, ale aj k iným oblastiam politik Spoločenstva, ako je životné prostredie, doprava, energia a zdravie.

⁽¹⁾ ENIAC = European Nanoelectronic Initiative Advisory Council (Poradný výbor európskej iniciatívy v oblasti nanoelektroniky). ENIAC bol aj prvý počítač vyrobený z elektronických súčiastok (1945-1946).

1.3 EHSV schvaľuje predložený návrh, čím chce predovšetkým zdôrazniť význam stratégie navrhovanej v oblasti investícií a koordinácie výskumu pre EÚ. Nazdáva sa, že táto stratégia bude predstavovať dôležitý bod pre vytvorenie európskeho výskumného priestoru a významne prispeje ku konkurencieschopnosti európskych podnikov v tomto sektore.

1.4 Vzhľadom na toto novátorské spojenie, ktoré sa však môže ukázať ako zložité z hľadiska využívania výrobkov, ktoré budú výsledkami výskumu ENIAC a z hľadiska štádia ich industrializácie, EHSV oceňuje, že sa prikladá význam pravidlám v oblasti duševného vlastníctva.

1.5 Výbor s potešením konštatuje, že sa prikladá mimoriadna pozornosť riziku relokácie výroby nanoelektroniky do iných regiónov sveta. EHSV podporuje myšlienku špecializovaného sektorového prístupu.

1.6 Nakoniec na to, aby sa čo najviac využili možnosti, ktoré predstavuje toto novátorské spojenie, výbor považuje za potrebné:

- skutočne zjednodušiť postupy, najmä preto, že administratívna zložitnosť zohrala v predchádzajúcich programoch zameraných na výskum a vývoj negatívnu úlohu. Nakoľko sa tieto postupy práve vypracúvajú, výbor zameria zvýšenú pozornosť na to, aby sa na výbere cieľov a analýze konečných výsledkov podieľali všetci zainteresovaní;
- rozbehnúť informačnú kampaň, ktorá by prispela k mobilizácii potrebných finančných prostriedkov;
- vypracovať programy odbornej prípravy, ktoré by umožnili prispôsobiť kvalifikáciu pracovníkov pracovným miestam, ktoré vzniknú vďaka ENIAC. Takto by mali vzniknúť podmienky, ktorými sa zaisťujú vedúce postavenie priemyslu v tomto strategickom sektore.

2. Úvod

2.1 Návrh posudzovaného nariadenia Rady sa zameriava na vytváranie prvých verejno-súkromných partnerstiev v oblasti výskumu a vývoja. Definuje jednu z prvých spoločných technologických iniciatív (STI), ktorá sa týka oblasti nanotechnológií. Nazýva sa ENIAC.

2.2 STI majú za cieľ, či už v plnom alebo čiastočnom rozsahu, umožniť priemyslu, členským štátom a Komisii spoločne využiť ich zdroje na presne zamerané výskumné programy.

2.3 Na rozdiel od tradičnej stratégie, pri ktorej sa verejné financie pridelujú na konkrétne projekty, STI sa zameriavajú na rozsiahle výskumné programy, ktoré majú spoločné strategické ciele. Vďaka tomuto novému prístupu by sa mala vytvoriť kritická masa v európskom výskume a inováciách, utužiť

vedecká obec v hlavných strategických oblastiach a zosúladiť financovanie projektov, aby sa výsledky výskumu mohli rýchlejšie využiť. STI sa sústreďujú na rozhodujúce oblasti, kde súčasné nástroje nemajú požadovaný rozsah a nedisponujú dostatočnou rýchlosťou na to, aby Európa dokázala udržať vedúce postavenie v celosvetovom meradle. Ide o oblasti, kde môže financovanie na vnútroštátnej a európskej úrovni spolu so súkromnými financiami predstavovať pre výskum významnú pridanú hodnotu, najmä ak sa budú podporovať väčšie výdavky súkromnej sféry na výskum a vývoj.

2.4 STI týkajúce sa nanoelektroniky s názvom ENIAC majú za všeobecný cieľ prispieť k rozvoju rozhodujúcich kompetencií pre nanoelektroniku s cieľom posilniť európsku konkurencieschopnosť. Na tento účel vytvára predložený návrh právny rámec ustanovujúci ENIAC.

3. Súvislosti a všeobecné úvahy

3.1 Trvalé zvyšovanie pomeru elektronických súčiastok v inovatívnych produktoch moderných technológií umiestňuje sektor nanotechnológií medzi strategické sektory pre konkurencieschopnosť a priemyselný rast v Európe.

3.2 Sektor nanotechnológií vytvára zariadenia nevyhnutné pre hlavné priemyselné sektory v rôznych oblastiach ako napríklad telekomunikácie, spotrebiteľské produkty, multimediálne služby, vzdelávanie, doprava, zdravotná starostlivosť, bezpečnosť a životné prostredie.

3.3 Podľa odhadov by mal trh vytvorený priemyselným sektorom nanotechnológií (ktorý okrem priamych výrobcov predstavuje aj dodávateľov výrobných zariadení a materiálov) zaznamenať ročnú mieru rastu približne o 15 %. Na podporu takto vysokej miery rastu je potrebné, aby sa jej odteraz venovala všetka potrebná pozornosť.

3.4 Iniciatíva na úrovni Spoločenstva musí teda dbať na to, aby sa udržalo a posilnilo celosvetové vedúce postavenie v zastúpených sektoroch, prostredníctvom výskumných a vývojových programov, ktoré umožnia dosiahnuť potrebné ciele v oblasti priemyselnej prevádzky. Budú sa pritom sledovať ambicióznejšie technologické ciele smerom k stále väčšej konkurencieschopnosti a budú sa vytvárať nové pracovné miesta, ktoré vyžadujú väčšie profesionálne schopnosti a kvalifikácie na vysokej úrovni.

3.5 Voľba verejno-súkromného podniku by mala umožniť uskutočniť kvalitatívny skok vo výskume a vývoji v tomto sektore. Zdá sa to nevyhnutné na prekonanie súčasného roztrieštenia platných výskumných programov v rôznych členských štátoch, ktoré nemôžu dosiahnuť kritický objem a nemajú k dispozícii potrebné zdroje na financovanie primeraných programov.

3.6 Voľba európskeho rozmeru sa odteraz javí ako nutná, pretože predstavuje jedinou možnosť, ako si poradiť so zložitými výzvami, ktorým musí sektor nanotechnológií čeliť.

3.7 Upevnenie rozmeru Spoločenstva by umožnilo okrem toho zjednodušenie byrokracie a administratívy s cieľom nahradiť rôzne vnútroštátne postupy postupmi Spoločenstva a znížiť dobu na získanie zmluvy pre výskum a vývoj v porovnaní so súčasnou situáciou na úrovni Spoločenstva (pozri EUREKA), pričom by sa okrem toho vyhlo hodnotiacim postupom a rôznym kontrolám.

3.8 Vytvorenie verejno-súkromného podniku, ktorý priamo zahŕňa členské štáty a podniky zúčastnených sektorov, predstavuje inováciu v porovnaní so súčasnými postupmi pre účasť na programoch Spoločenstva v oblasti európskeho výskumu a vývoja. Okrem toho značné finančné prostriedky, ktoré sa navrhujú programu udeliť na úrovni Spoločenstva, umožnia vytvorenie nevyhnutného hospodárskeho kritického objemu, s cieľom dosiahnuť ambiciózne ciele, ktoré si program určil.

3.9 Prítomnosť členských štátov a podnikov, ako aj ich priame zapojenie finančným vkladom vo výške najmenej 50 % nákladov spojených s výskumom, bude mať mnohonásobný účinok vo forme podnetu na pritiaženie nových financií a výrazne prispeje k rozvoju európskeho výskumného priestoru.

3.10 Priama účasť členských štátov je nevyhnutná pre uvoľnenie investícií, ale aj a hlavne preto, že sa ďalej budú prijímať rozhodnutia na vnútroštátnej úrovni, hlavne výzvy k predloženiu návrhov a stála priama kontrola všetkých fáz procesu.

3.11 Ďalším nevyhnutným faktorom je priama účasť priemyslu, keďže výsledky tohto ambiciózneho programu výskumu a vývoja môžu prispieť k realizácii dôležitých a závažných cieľov v oblasti konkurencieschopnosti európskeho priemyslu tohto sektoru a následne môžu pozitívne vplývať na zamestnanosť v sektore.

4. Koherencia

4.1 Referenčným bodom pre výskumné programy je siedmy rámcový program (7PC). Vychádza z pevne zakotveného povedomia, podľa ktorého je oživenie investícií do výskumu a vývoja nevyhnutné pre konkurencieschopnú a dynamickú ekonomiku.

4.2 Vytvorenie spoločného podniku STI-ENIAC priamo prispeje k realizácii lisabonských cieľov o konkurencieschopnosti a barcelonských cieľov o výdavkoch na výskum. Nepriamo

prispeje k ďalším oblastiam politik Spoločenstva, ako je životné prostredie, doprava, energia a zdravie.

4.3 Referenčný rámec politik Spoločenstva, na ktorom je založená iniciatíva STI-ENIAC, je založený hlavne na európskej aktivite „Nanovedy a nanotechnológie: akčný plán pre Európu 2005-2009“ [KOM(2005) 243 v konečnom znení] a na prácach vedeckého výboru pre vznikajúce a novo objavené zdravotné riziká (SCENHIR).

5. Návrh Komisie

5.1 Rozhodnutie vytvoriť spoločný podnik ENIAC, ktorým sa zaoberá dokument KOM(2007) 356 v konečnom znení, vychádza z rozhodnutia č. 2006/1982/ES o 7. rámcovom programe, v ktorom sa uvádza, že Spoločenstvo prispeje k vytváraniu dlhodobých verejno-súkromných partnerstiev v oblasti vedeckého výskumu v európskom meradle.

5.2 Tieto partnerstvá prebiehajú formou tzv. spoločných technologických iniciatív (STI) a nadväzujú na činnosť bývalých európskych technologických platforiem (ETP).

5.3 Rada vo svojom rozhodnutí č. 2006/971/ES o osobitnom programe „Spolupráca“ ⁽²⁾ zdôraznila potrebu vytvárať verejno-súkromné partnerstvá a vytýčila šesť oblastí, v ktorých by bolo vhodné ustanoviť spoločné technické iniciatívy na oživenie európskeho výskumu. Ide o nasledujúce oblasti:

- vodík a palivové články,
- aeronautika a letecká doprava ⁽³⁾,
- inovačné lieky ⁽⁴⁾,
- vstavané výpočtové systémy ⁽⁵⁾,
- nanoelektronika,
- GMES (globálne monitorovanie pre životné prostredie a bezpečnosť).

5.4 V kontexte tejto všeobecnej stratégie sa v nariadení, ktoré je predmetom návrhu [KOM(2007) 356 v konečnom znení] predpokladá vytvorenie spoločného podniku ENIAC v oblasti nanoelektroniky.

5.5 Spoločný podnik ENIAC sa považuje za medzinárodnú organizáciu s právnou subjektivitou v zmysle článku 22 smernice 2004/17/ES a článku 15, písmeno c) smernice 2004/18/ES. Bude sídliť v Bruseli a jeho činnosť sa skončí v 31. decembra 2017, pokiaľ Rada toto obdobie nepredĺži.

⁽²⁾ Ú.v. EÚ L 400 z 30. 12. 2006, s. 1.

⁽³⁾ INT/369.

⁽⁴⁾ INT/363.

⁽⁵⁾ INT/364.

5.6 Právny základ

Návrh vychádza z nariadenia Rady, ktorého prílohou sú stanovy spoločného podniku. Jeho základom je článok 171 zmluvy. Spoločný podnik bude orgánom Spoločenstva a hoci jeho rozpočet spadá pod článok 185 nariadenia Rady č. 1605/2002, bude musieť prihliadať na osobitosti tejto iniciatívy, nakoľko ide o verejno-súkromné partnerstvá s výrazným príspevkom súkromného sektora, ktorý je taký vysoký ako príspevok verejného sektora.

5.7 Založenie spoločného podniku

Zakladajúcimi členmi spoločnej technologickej iniciatívy (STI-ENIAC) sú Európske spoločenstvo, zastúpené Komisiou a AENEAS (združenie zastupujúce spoločnosti a ostatné výskumné a vývojové organizácie). V stanovách sa uvádza zoznam subjektov, ktoré sa môžu stať členmi spoločného podniku ENIAC, najmä pridružené krajiny siedmeho rámcového programu, ktoré nie sú členmi EÚ, ako aj každá právnická osoba schopná prispieť k dosiahnutiu cieľov spoločného podniku ENIAC.

5.8 Financovanie

5.8.1 Prevádzkové náklady spoločného podniku ENIAC, ktoré sú podrobne uvedené v článku 4, sa pokrývajú z týchto príspevkov:

- finančný príspevok ENIAC v maximálnej výške 20 miliónov EUR alebo 1 % celkových nákladov na projekty, ktorý však neprevyšuje 30 miliónov EUR ročne;
- finančný príspevok Spoločenstva v maximálnej výške 10 miliónov EUR;
- nefinančné príspevky členských štátov ENIAC.

Výskumné a vývojové činnosti spoločného podniku ENIAC na obdobie končiace 31. decembra 2017 sa podporujú z týchto príspevkov:

- finančný príspevok Spoločenstva v maximálnej výške 440 miliónov EUR;
- finančné príspevky členských štátov ENIAC zodpovedajúce celkovo najmenej 1,8-násobku finančného príspevku Spoločenstva;
- nefinančné príspevky výskumných a vývojových organizácií, ktoré sa zúčastňujú na projektoch, v celkovej výške vyššej alebo rovnakej, ako je príspevok verejných orgánov.

5.8.2 Maximálny príspevok Komisie v období do 31. decembra 2013 bude 450 miliónov EUR. Tieto finančné prostriedky pochádzajú z osobitného programu „Spolupráca“, ktorým sa vykonáva siedmy rámcový program v oblasti výskumu a technického rozvoja v súlade s ustanoveniami článku 54 ods. 2 nariadenia Rady č. 1605/2002.

5.9 Ciele

Podľa Komisie má vytvorenie spoločného podniku ENIAC Spoločenstvu za cieľ dosiahnuť tieto úlohy:

- vymedziť a realizovať plán výskumu pre vývoj kľúčových kompetencií pre nanoelektroniku, aby sa posilnila konkurencieschopnosť a udržateľnosť podnikov Spoločenstva a umožnil sa vznik nových trhov;
- podporovať realizáciu výskumných a vývojových činností poskytovaním finančných prostriedkov účastníkom vybraných projektov;
- podporovať verejno-súkromné partnerstvá, ktoré majú za cieľ zmobilizovať a spojiť snahy Spoločenstva, členských štátov a súkromných spoločností a povzbudiť spoluprácu medzi verejným a súkromným sektorom;
- zabezpečiť účinnosť a trvalosť spoločnej technologickej iniciatívy pre nanoelektroniku;
- dosiahnuť synergický efekt a koordináciu európskych výskumných a vývojových činností a hlavne postupnú integráciu súvisiacich činností v tejto oblasti, ktoré sa v súčasnosti vykonávajú prostredníctvom medzivládnych programov výskumu a vývoja (EUREKA), do spoločného podniku ENIAC.

6. Všeobecné a osobitné pripomienky

6.1 EHSV schvaľuje rozhodnutie týkajúce sa vytvorenia spoločného podniku ENIAC a návrhu nariadenia, ktorý ho spravádza. EHSV schvaľuje predložené rozhodnutie, čím chce predovšetkým zdôrazniť význam stratégie navrhovanej v oblasti investícií a koordinácie výskumu.

6.2 EHSV sa nazdáva, že podobne ako v prípade, keď vyjadril stanovisko k iným nariadeniam vyplývajúcich z rozhodnutia Rady č. 971/2006/EHS o „Osobitnom programe spolupráce“, je oživenie investícií do výskumu a vývoja primeraný spôsob, ako poskytnúť európskym podnikom spoľahlivý referenčný rámec, ktorý umožní prekonať súčasnú roztrieštenosť v pridelovaní finančných prostriedkov Spoločenstva a zabráni nesúrodnému rozdeleniu programov.

6.3 Predložená iniciatíva je v súlade s politikami a cieľmi Únie a s nasmerovaniami určenými v rámci lisabonskej stratégie, ktoré zdôrazňujú, že vedomosti a inovácia v Spoločenstve prispievajú k stimulácii rastu a zamestnanosti. Nanotechnológia je teda veľmi dôležitá, pretože je v súčasnosti hybnou silou pre inováciu v mnohých sektoroch, ktoré sú citlivé a strategické pre rozvoj a rast Únie (mobilná komunikácia, doprava, výpočty, automatizácia výroby, zdravotná starostlivosť ...). Vytvorenie spoločného podniku môže byť nástrojom, ktorý umožní Európe

zachovať, ba i rozvinúť jej schopnosť zostavovať a vyrábať produkty, ktoré budú zodpovedať jej vlastným normám vysokej kvality, udržateľnosti a ochrany životného prostredia. Jeho vytvorenie je základom pre ustanovenie európskeho priestoru výskumu a rozhodujúcim príspevkom ku konkurencieschopnosti európskych podnikov.

6.4 Výbor s potešením konštatuje, že sa v analýze vplyvu, ktorá sprevádza návrh nariadenia tohto STI, prikladá mimoriadna pozornosť riziku relokácie výroby nanotechnológií do iných regiónov sveta. Tento bod je dôležitý, pretože táto výroba predstavuje vysokú pridanú hodnotu k rastu a aj zamestnanosti, ktoré vytvára a zároveň umožňuje čiastočné navrátenie investovaných prostriedkov, ktoré Únia navrhuje vynaložiť na rozvoj tohto sektora. EHSV pritom podporuje vyslovenú myšlienku zaviesť špecializovaný sektorový prístup na podporu tohto kľúčového priemyselného sektora.

6.5 Vzhľadom na toto novátorské spojenie, ktoré sa však môže ukázať ako zložité z hľadiska používania výrobkov, ktoré budú výsledkami výskumu ENIAC a z hľadiska štádia ich industrializácie, EHSV oceňuje, že v článku 23 stanov sa prikladá veľký význam definícii pravidiel v oblasti duševného vlastníctva. Výbor takisto víta skutočnosť, že akčný plán nariadenia berie významne do úvahy problematiku zdravia a bezpečnosti.

6.6 Avšak na to, aby sa mohli uskutočniť ciele spoločného podniku a čo najviac využiť všetky možnosti, ktoré táto nová štruktúra ponúka, výbor považuje za potrebné:

- skutočne zjednodušiť postupy, ktoré od začiatku až do konca sprevádzajú fázy rôznych výskumných a vývojových činností, počnúc výberom jednotlivých krokov až po šírenie výsledkov, a to tak, že ENIAC bude mať hlavnú zodpovednosť za tieto úlohy; administratívna zložitosť a neistota vo financovaní ako aj vo vzťahu k inštitúciám boli takisto v minulosti dôvodmi neúspechu predchádzajúcich programov v oblasti výskumu a vývoja;
- rozsiahly informačný program o možnostiach, ktoré ponúka podnik ENIAC, najmä pokiaľ ide o schopnosť uvoľniť potrebné finančné prostriedky so zreteľom na nové formy financovania;
- vytvoriť primerané programy odborného vzdelávania na výškolenie vysoko kvalifikovanej pracovnej sily, ktorej vedomosti by zodpovedali požiadavkám vývoja a výskumu. Tieto programy vzniknú s pomocou podniku ENIAC a budú mať pre budúcnosť priemyslu EÚ vysoko strategický význam. Táto kvalifikácia na vysokej úrovni, ktorá bude spĺňať vysoké odborné požiadavky novovytvorených pracovných miest vo výskume a vývoji, pomôže zabrániť odchodu výskumníkov do zahraničia a zároveň bude jednou z podmienok nevyhnutných na zabezpečenie vedúceho postavenia priemyslu EÚ v týchto strategických odvetviach.

Brusel 25. októbra 2007

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o ochrane spotrebiteľov, pokiaľ ide o určité aspekty časovo vymedzeného užívania nehnuteľností a dlhodobých dovolenkových produktov, ďalší predaj a výmenu“

KOM(2007) 303 v konečnom znení – 2007/0113 (COD)

(2008/C 44/06)

Rada sa 28. júna 2007 rozhodla podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k danej téme.

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko dňa 4. októbra 2007. Spravodajcom bol pán J. PEGADO LIZ.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 439. plenárnom zasadnutí 24. a 25. októbra 2007 (schôdza z 24. októbra) prijal 129 hlasmi za, pričom 3 členovia hlasovali proti a 1 sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Zhrnutie stanoviska

alebo zrušenia zmluvy, preukázala opodstatnenosť maximálnej harmonizácie, bolo by to práve v tomto prípade.

1.1 EHSV v súlade so svojimi stanoviskami k zelenej knihe o *acquis communautaire* ⁽¹⁾ a k oznámeniu Komisie o uplatňovaní smernice týkajúcej sa predaja na diaľku ⁽²⁾, podporuje iniciatívu Komisie pristúpiť k revízii smernice 94/47/ES ⁽³⁾ z 26.10.1994 v navrhovanej podobe ⁽⁴⁾, pričom berie do úvahy predložené pripomienky a odporúčania.

1.2 Výbor vo všeobecnosti súhlasí s hlavnými bodmi návrhu Komisie týkajúcimi sa rozšírenia rámca uplatňovania tejto smernice, definovania a označenia nových produktov, posilnenia povinnosti poskytovania predbežných informácií a informácií o zmluve, ako aj zjednotenia lehoty na odstúpenie od zmluvy a zákazu akejkoľvek platby z akéhokoľvek dôvodu počas tejto lehoty.

1.3 Hoci výbor súhlasí s minimálnou aproximáciou tohto návrhu, pričom v oblasti ochrany spotrebiteľa ponecháva členským štátom možnosť ísť ešte ďalej, a to za predpokladu, že budú rešpektovať princípy stanovené v Zmluve, nazdáva sa však, že ak by z pohľadu Komisie v súlade s ustanoveniami zelenej knihy týkajúcej sa *acquis communautaire* existovala oblasť, v ktorej by sa na základe povahy *sui generis* práva na odstúpenie od zmluvy a vzhľadom na výrazné rozdiely medzi členskými štátmi pri vytváraní a charakterizovaní jeho mnohotvárnej právnej povahy s výrazne odlišnými dôsledkami v jednotlivých národných právnych systémoch, najmä čo sa týka maximálneho a minimálneho trvania, anulovania alebo neplatnosti, ukončenia

1.4 EHSV vyjadruje nesúhlas s tým, že hoci Komisia uznáva, že väčšina problémov v tejto oblasti má často cezhraničnú povahu a členské štáty ich vzhľadom na rozdiely v národných legislatívach samostatne nedokážu vhodným spôsobom vyriešiť, v konečnom dôsledku venuje pozornosť len niektorým aspektom tohto práva. Celý rad situácií tak znova prenecháva na rozhodnutie členským štátom, čím sa súčasný stav spomenutých problémov nemení.

1.5 Napriek tomu, že výbor súhlasí s prijatím systému „minimálnej harmonizácie“, v súlade s ostatnými inštitúciami Spoločenstva ⁽⁵⁾ sa nazdáva, že úroveň opatrení na ochranu práv spotrebiteľa bola stanovená príliš nízko. Skúsenosti pritom dokazujú, že veľká väčšina členských štátov túto klauzulu nevyužila, naopak, doslovne prevzala stanovenú formuláciu ⁽⁶⁾. Následne nebola dosiahnutá adekvátne úroveň ochrany spotrebiteľa a výbor preto vyzýva Komisiu, aby v súlade s princípom subsidiarity pristúpila v návrhu smernice k riešeniu ostatných aspektov, ktoré sú rovnako dôležité, a to s cieľom dosiahnuť zvýšenú úroveň ochrany spotrebiteľa.

1.6 EHSV v tejto súvislosti navrhuje, aby boli zlepšené niektoré ustanovenia týkajúce sa právneho systému spomínaných práv, obsahu hlavnej zmluvy a jej vzťahu s doplnkovými zmluvami, najmä nevinkulovanými zmluvami o poskytovaní úveru s cieľom posilniť a zaručiť adekvátnu ochranu spotrebiteľov.

⁽¹⁾ Ú. v. ES C 256, 27.10.2007, ktorého spravodajcom bol pán ADAMS.

⁽²⁾ Ú. v. ES C 175, 27.7.2007, ktorého spravodajcom bol pán PEGADO LIZ.

⁽³⁾ Smernica 94/47/ES Európskeho parlamentu a Rady z 26. októbra 1994, týkajúca sa ochrany kupujúcich v súvislosti s niektorými prvkami zmlúv o kúpe práva na časovo vymedzené užívanie nehnuteľností (Ú. v. ES L 280, 29.10.1994, s. 83). Stanovisko EHSV: Ú. v. ES C 108, 19.4.1993, s. 1.

⁽⁴⁾ Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o ochrane spotrebiteľov, pokiaľ ide o určité aspekty časovo vymedzeného užívania nehnuteľností a dlhodobých dovolenkových produktov, ďalší predaj a výmenu, KOM(2007) 303 v konečnom znení z 7.6.2007.

⁽⁵⁾ Správa z roku 1999 o uplatňovaní smernice Európskeho parlamentu a Rady 94/47/ES, SEC(1999) 1795 v konečnom znení a správa Európskeho parlamentu z roku 2002, RR\470922PT.doc, PE 298.410.

⁽⁶⁾ Dánsko, Fínsko, Holandsko, Írsko, Taliansko, Luxembursko, Švédsko, Nemecko a Rakúsko.

1.7 EHSV potvrdzuje, ako to už urobil v predchádzajúcich stanoviskách ⁽⁷⁾, potrebu poskytovať zmluvným stranám, a to najmä menej zasväteným, adekvátne informácie a zároveň sa nazdáva, že členským štátom by nemala byť bez ďalšieho zváženia odopretá možnosť prijať primerané a odrádzajúce trestné sankcie v prípade praktík, ktoré závažne ohrozujú práva stanovené a podrobne opísané smernicou.

1.8 EHSV nalieha na Komisiu, aby vykonala podrobnú analýzu odpovedí získaných na základe konzultačného dokumentu ⁽⁸⁾, najmä čo sa týka členských štátov konzultovaných prostredníctvom tohto dokumentu, na ktoré sa nevzťahovali výsledky správy ⁽⁹⁾ o uplatňovaní smernice len v 15 členských štátoch, ako aj na základe komparatívnej analýzy, ktorá sa už týka 25 členských štátov ⁽¹⁰⁾, pričom by sa zamerala na rozdiely existujúce vo všetkých členských štátoch.

1.9 EHSV konkrétne navrhuje niekoľko úprav ⁽¹¹⁾ a predkladá súbor odporúčaní zameraných na zlepšenie právnych aspektov návrhu, ako aj konsolidovanie a zosúladenie pojmov, konceptov alebo postupov, ktoré už boli prijaté v iných smerniciach, najmä v smernici o nekalých obchodných praktikách ⁽¹²⁾. Túto smernicu by bolo vhodné vziať do úvahy pri zaistovaní bezpečnosti a dôvery spotrebiteľov v tomto type zmlúv, ktoré sú často terčom agresívnych marketingových a predajných kampaní ⁽¹³⁾.

2. Stručné zhrnutie návrhu smernice

2.1 Týmto návrhom chce Komisia pristúpiť k revízii smernice Európskeho parlamentu a Rady 94/47/ES z 26. októbra 2004 týkajúcej sa ochrany kupujúcich v súvislosti s niektorými prvkami zmlúv o kúpe práva na časovo vymedzené

užívanie nehnuteľností, a to na základe záverov o uplatňovaní smernice 94/47/ES, prijatých Radou 13. apríla 2000, týkajúcich sa správy o uplatňovaní spomínanej smernice ⁽¹⁴⁾ ako aj na základe odporúčaní vyplývajúcich z ustanovenia Európskeho parlamentu zo 4. júla 2002 ⁽¹⁵⁾.

2.2 Revízia tejto smernice sa očakáva už od vydania oznámenia Komisie o stratégii spotrebiteľskej politiky na obdobie 2002-2006 ⁽¹⁶⁾. Smernica zároveň patrí do takzvaného *acquis communautaire* v oblasti práv spotrebiteľa vyplývajúceho z príslušnej zelenej knihy ⁽¹⁷⁾.

2.3 Komisia venuje pozornosť identifikácii niektorých problematických situácií pri uplatňovaní tejto smernice a zároveň sa nazdáva, že vzhľadom na vývoj trhu v tejto oblasti došlo k podstatnému zvýšeniu počtu nových produktov. Aj napriek tomu, že medzi ne patrí využívanie dovolenkového ubytovania, nespádajú do pôsobnosti smernice.

2.4 Správa, ktorú Komisia vypracovala v roku 1999 o uplatňovaní smernice Európskeho parlamentu a Rady 94/47/ES ⁽¹⁸⁾ už spomenula viaceré nedostatky pri jej transpozícii. Závery tejto správy schválila Rada v apríli 2000 ⁽¹⁹⁾, pričom zostavila súbor prvkov, ktoré je potrebné brať do úvahy pri revízii smernice.

2.5 Rovnako aj stanovisko výboru EP pre životné prostredie, zdravie a ochranu spotrebiteľa vypracované v roku 2001 ⁽²⁰⁾ upozornilo na „nižšiu prijateľnú úroveň opatrení na ochranu spotrebiteľa“, ktorú stanovila smernica.

2.6 Európsky parlament v uznesení zo 4. júla 2002 odporučil, aby Komisia prijala opatrenia na zabezpečenie zvýšenej úrovne ochrany spotrebiteľa.

2.7 Z týchto dôvodov považuje Komisia samostatnú revíziu smernice za naliehavú, dokonca ju označuje za prioritu vzhľadom na problémy, ktorým spotrebiteľia čelia, a to najmä v súvislosti s ďalším predajom a novými produktmi, akými sú napríklad dovolenkové kluby poskytujúce zľavy a zmluvy o ďalšom predaji, ktoré sa uvádzajú na trh a sú ekonomicky vo veľkej miere podobné časovo vymedzenému užívaniu nehnuteľností.

⁽⁷⁾ Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru o implementácii smernice Európskeho parlamentu a Rady 1997/7/ES z 20. mája 1997 o ochrane spotrebiteľa vzhľadom na zmluvy na diaľku“, Ú. v. ES C 175, 27.7.2007.

⁽⁸⁾ Consultation Paper Review of the Timeshare Directive, ec.europa.eu/consumers/cons_int/safe_shop/timeshare/consultation_paper_010606_en.doc.

⁽⁹⁾ Správa o uplatňovaní smernice Európskeho parlamentu a Rady 94/47/ES z 20. 10. 1994, SEC(1999) 1795 v konečnom znení.

⁽¹⁰⁾ „Comparative Analysis Timeshare Directive“ (94/47), vypracovali Hans Schulte-Noke, Andreas Borge a Sandra Fischer, Consumer Law Compendium.

⁽¹¹⁾ Najmä k článkom 2 ods. 1 písm. g, 3 ods. 2 a 4, 4 ods. 1, 2 a 3, 5 ods. 1, 5 a 6, článkom 8 a 9, a prílohe I písm. I, prílohe III písm. f a prílohe IV písm. d.

⁽¹²⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2005/29/ES z 11. mája 2005 o nekalých obchodných praktikách podnikateľov voči spotrebiteľom na vnútornom trhu, ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 84/450/EHS, smernice Európskeho parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 („smernica o nekalých obchodných praktikách“), Ú. v. EÚ L 149, 11.6.2005, s. 22. Stanovisko EHSV: Ú. v. ES C 108, 30.4.2004, s. 81.

⁽¹³⁾ Ako to už bolo spomenuté v stanovisku CESE na tému „Návrh smernice Rady týkajúcej sa ochrany kupujúcich v súvislosti s niektorými prvkami zmlúv o kúpe práva na časovo vymedzené užívanie nehnuteľností“, ktorého spravodajcom bol pán Manuel ATÁIDE FERREIRA (Ú. v. ES C 108, 19.4.1993, s. 1) alebo v stanovisku EHSV na tému „Akčné plány Spoločenstva v oblasti cestovného ruchu“, ktorého spravodajcom bol pán L. CUNHA pomocným spravodajcom pán G. FRANDI (Ú. v. ES C 49, 24.2.1992).

⁽¹⁴⁾ SEC(1999) 1795 v konečnom znení.

⁽¹⁵⁾ Uznesenie Európskeho parlamentu o monitorovaní politiky Spoločenstva týkajúcej sa ochrany kupujúcich v súvislosti s niektorými prvkami zmlúv o kúpe práva na časovo vymedzené užívanie nehnuteľností (smernica 94/47/ES) (dok. P5_TA(2002)0369, Ú. v. ES C 271 E, 12.11.2003, s. 578).

⁽¹⁶⁾ Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru a Výboru regiónov – Stratégia spotrebiteľskej politiky na obdobie rokov 2002-2006 (KOM(2002) 208 v konečnom znení), Ú. v. ES C 137 z 8.6.2002, s. 2, Stanovisko EHSV: Ú. v. ES C 95, 23.4.2003, s. 1.

⁽¹⁷⁾ KOM(2006) 744 v konečnom znení. Stanovisko EHSV: Ú. v. ES C 256, 27.10.2007 (ešte nebolo publikované v úradnom vestníku).

⁽¹⁸⁾ SEC(1999) 1795 v konečnom znení.

⁽¹⁹⁾ Consumers Affairs Council (zasadnutie Rady v zostave pre spotrebiteľské otázky), Luxembursko, 13. apríla 2000.

⁽²⁰⁾ PE 298.410 RR\470922EN.doc.

2.8 Spomedzi hlavných príčin, ktoré odôvodňujú predkladaný návrh na revíziu Komisia vyzdvihuje potrebu aktualizovať požiadavky týkajúce sa poskytovania predbežných informácií a informácií o zmluve, zjednotiť systém zákazu depozitných alebo zálohových platieb počas lehoty na odstúpenie od zmluvy, harmonizovať lehotu na odstúpenie od zmluvy a zvážiť možnosť zavedenia trestných sankcií.

2.9 Konzultačné stretnutia s hlavnými zainteresovanými stranami sa uskutočnili v období rokov 2004-2006.

2.10 Na základe sťažností na časovo vymedzené užívanie nehnuteľností, a to najčastejšie v prípade nových produktov, konkrétne dovolenkových klubov, dovolenkových zmlúv so zľavou alebo ich výmeny či ďalšieho predaja, vydala Komisia konzultačný dokument ⁽²¹⁾. Tieto otázky boli tiež predmetom diskusie na schôdzi stálej pracovnej skupiny odborníkov členských štátov v oblasti revízie *acquis* v marci 2006.

2.11 Návrh na revíziu je začlenený do programu Komisie pre aktualizáciu a zjednodušenie *acquis communautaire* ⁽²²⁾.

2.12 Komisia si myslí, že právny základ pre tento návrh by mal byť aj naďalej vymedzený článkom 95 Zmluvy (vytváranie vnútorného trhu) a nazdáva sa, že vzhľadom na princíp subsidiarity by sa nemala vyjadrovať k právnej povahe práva na časovo vymedzené užívanie nehnuteľností, ale mala by ju prenechať na posúdenie jednotlivým členským štátom.

2.13 Na druhej strane, kladúc dôraz na cezhraničné aspekty a berúc do úvahy skutočnosť, že väčšina sťažností spotrebiteľov má cezhraničný charakter, Komisia zameriava svoj návrh len na vyjadrenia o aspektoch, ktoré boli označené ako najproblematickejšie, a preto si vyžadujú príslušné opatrenia zo strany Spoločenstva, pričom všetky ostatné otázky ponecháva na národné legislatívy. Vypúšťa dokonca všetky zmienky o práve na ukončenie alebo zrušenie zmluvy, ktoré upravovala smernica 94/47/ES, a to aj v prípade, keď sú spojené s právom na odstúpenie od zmluvy.

3. Hlavné pripomienky k návrhu

3.1 Vo všeobecnosti

3.1.1 EHSV kladne hodnotí iniciatívu Komisie, avšak konštatuje jej oneskorenie vzhľadom na skutočnosť, že problémy boli odhalené už v roku 1999 a teda príslušné riešenia už mohli byť poskytnuté dávno.

⁽²¹⁾ Consultation Paper Review of the Timeshare Directive, ec.europa.eu/consumers/cons_int/safe_shop/timeshare/consultation_paper_010606_en-doc_.

⁽²²⁾ KOM (2006) 629 v konečnom znení.

3.1.2 EHSV tiež pripomína, že niektoré z kritizovaných otázok už výbor spomenul vo svojich stanoviskách, a to stanovisku vydanom 24. februára 1993, ešte počas fázy vypracovávania smernice ⁽²³⁾.

3.1.3 EHSV sa nazdáva, že právnym základom by nemal byť článok 95 Zmluvy, ale skôr článok 153, keďže nejde o problematiku týkajúcu sa výlučne jednotného trhu, ale naopak politiky ochrany spotrebiteľa.

3.1.4 EHSV súhlasí s rozšírením uplatňovania návrhu o určitý hnutelný majetok, čo by adekvátnou formou zodpovedalo neustálemu vývoju na trhu.

3.1.5 EHSV súhlasí so zmenami v definíciách ⁽²⁴⁾ v tomto návrhu, pretože sa preukázali byť adekvátnejšie voči novým produktom ponúkaným v tejto oblasti.

3.1.6 EHSV súhlasí so zachovaním zákazu akejkoľvek platby alebo zálohy, pretože tento zákaz predstavuje účinnú formu, ako umožniť spotrebiteľovi uplatniť si právo na odstúpenie od zmluvy, a to bez akéhokoľvek ekonomického tlaku, a zároveň sa nazdáva, že rozšírenie tejto normy na tretie strany vhodným spôsobom zahŕňa zmluvy o výmene a ďalšom predaji.

3.1.7 EHSV súhlasí s predĺžením lehoty na rozmyslenie na dobu 14 dní, čím sa príslušná lehota zjednotí, avšak uprednostnil by, keby sa táto doba počítala na pracovné a nie kalendárne dni, ako to už pripomenul vo svojich predchádzajúcich stanoviskách ⁽²⁵⁾. Bolo by potrebné pripomenúť, že Rada po schválení smernice 97/7/ES vydala vyhlásenie, v ktorom naliehala na Komisiu, aby preskúmala možnosť harmonizovať spôsob vypočítania lehoty na rozmyslenie, ktorý je stanovený v smerniciach o ochrane spotrebiteľa.

3.1.8 Ako to už uviedol v predchádzajúcich stanoviskách ⁽²⁶⁾ a v súlade so znením článku 1 ods. 3 smernice, EHSV považuje za nevyhnutné, aby Komisia presnejšie charakterizovala povahu, zistila nedostatky a dôsledky práva na odstúpenie od zmluvy a na ukončenie a zrušenie zmluvy, pretože inak nebude možné dosiahnuť zamýšľanú aproximáciu legislatívy vzhľadom na to, že každý členský štát prijme svoje vlastné pravidlá, čo bude mať negatívny vplyv na rozvoj cezhraničných vzťahov.

⁽²³⁾ Ú. v. ES C 108, 19.4.1993, s. 1.

⁽²⁴⁾ Zmena pojmu „kupujúci“ na „spotrebiteľ“.

⁽²⁵⁾ Ú. v. ES C 175, 27.7.2007, ktorého spravodajcom bol pán PEGADO LIZ. Stanovisko sa zaoberá ochranou spotrebiteľov v oblasti uzatvárania zmlúv na diaľku.

⁽²⁶⁾ Pozri vyššie.

3.1.9 Keďže cieľom tejto smernice je aproximácia národných právnych predpisov týkajúcich sa tohto typu práv, EHSV na nazdáva, na rozdiel od znenia 4. bodu návrhu smernice a napriek rozdielom existujúcim v jednotlivých členských štátoch, že Komisia by mala ísť aj ďalej a definovať právnu povahu ⁽²⁷⁾ týchto práv, či už budú považované za majetkové alebo veriteľské práva. V opačnom prípade tento návrh neprišpeje k riešeniu zistených problémov pri určovaní základných požiadaviek pre uplatnenie si tohto práva a najmä, ak ide o majetkové právo, dôsledkov súvisiacich s registráciou.

3.1.9.1 EHSV teda vyzýva Komisiu, aby vytvorila definíciu právnej povahy práva na časovo vymedzené užívanie nehnuteľností, či už ako majetkového práva alebo osobného práva záväzného charakteru (práva na poskytovanie služieb), a to s nevyhnutnými dôsledkami na aplikovateľné princípy bruselského nariadenia a nariadenia Rím I. V opačnom prípade nebude možné dosiahnuť harmonizáciu a získať dôveru spotrebiteľov a podnikov. EHSV vo svojom spomínanom stanovisku ⁽²⁸⁾ už prispel k tejto definícii, keď konkrétne uviedol, že zmluva o časovo vymedzenom užívaní nehnuteľností je právom majetkovým alebo osobným a nikdy nie nájomným vzťahom, pretože pri prenájme nedochádza k prevodu. Prenesené právo sa vzťahuje na neoddeliteľnú súčasť určitej veci (nerozdeliteľného bytu) a berie (alebo môže brať) na seba podobu skutočného vlastníckeho práva.

3.1.10 V súlade s nevyhnutnou právnou podobou tohto práva, ktoré by mohlo mať povahu *sui generis*, alebo dokonca práve preto, EHSV súhlasí s niektorými zásadnými prvkami návrhu smernice týkajúcimi sa hnutelného alebo nehnuteľného majetku a zároveň práva na užívanie ubytovania (pobyt a prenocovanie) za kompenzáciu na obdobie minimálne jedného roka.

3.1.11 EHSV nalieha na Komisiu, aby okrem produktov už vymenovaných v článku 2 návrhu, stanovila klauzulu (obsahujúcu definíciu zásadných prvkov), čím umožní jednoduchšie sa prispôbiť prípadným a budúcim produktom ⁽²⁹⁾, ktoré sa dostanú do predaja po tom, ako smernica vstúpi do platnosti a ktoré nebudú schopné splňať požiadavky stanovené týmito definíciami nových produktov.

3.1.12 EHSV sa nazdáva, že možnosť, aby spotrebiteľ musel uhradiť alebo zaplatiť akúkoľvek sumu za využitie práva na

odstúpenie od zmluvy v rámci riadnej lehoty, stojí v protiklade k tomuto právu, na základe ktorého spotrebiteľ nemusí uviesť žiaden dôvod ani zaplatiť žiadnu sumu. Článok 5 ods. 5 a 6 by mali byť preto zrušené.

3.1.13 EHSV upozorňuje Komisiu na odkaz na nedávno schválenú smernicu o nekalých obchodných praktikách ⁽³⁰⁾, s ktorým súhlasí, ale upriamuje pozornosť na skutočnosť, že v článkoch 14 a 15 spomenutej smernice sa nenachádza odkaz na platnú smernicu, ani sa takýto odkaz nepredpokladá v predkladanom návrhu, ktorý je teraz analyzovaný.

3.1.14 Napriek tomu, že EHSV súhlasí s minimálnou harmonizáciou, nazdáva sa, že návrh smernice je reštriktívnejší ako platná smernica. Hoci umožňuje členským štátom, aby prijali opatrenia s vyšším stupňom ochrany práv spotrebiteľov, pripúšťa to len v prípade práva na odstúpenie od zmluvy (zahájenie, podmienky a vykonávanie), zatiaľ čo platná smernica, konkrétne v článku 11 ⁽³¹⁾, uvádza túto možnosť v širšom rozsahu, a preto by Komisia mala zachovať podobné ustanovenie.

3.1.15 EHSV sa nazdáva, že Komisia by mala stanoviť účinný sankčný režim zameraný nielen na predchádzanie postupov porušujúcich záväzky vyplývajúce zo smernice, ale aj z dôvodu zabezpečenia právnej istoty a bezpečnosti ⁽³²⁾. EHSV súhlasí s tým, aby v rámci štruktúry predbežne stanovenej Komisiou ⁽³³⁾ mohli členské štáty, nie Komisia, zaviesť primerané ale dostatočne odrádzajúce trestné sankcie za obzvlášť závažné postupy porušujúce pravidlá.

3.1.16 EHSV podporuje začlenenie klauzuly o pravidelnej revízii, ktorá v súčasne platnej smernici neexistuje a zabráni tak jej rýchlemu zastaraniu.

3.1.17 Napriek snahe zakročiť voči niektorým členským štátom ⁽³⁴⁾ za porušenie správnej transpozície niektorých ustanovení smernice, EHSV vyjadruje prekvapenie nad nečinnosťou Komisie, a to konkrétne pokiaľ ide o neplnenie stanoveného konečného termínu na transpozíciu príslušnej smernice (30.4.1997), pričom je isté, že len 2 členské štáty ⁽³⁵⁾ spomínanú lehotu splnili. Výbor preto žiada Komisiu, aby bola pri novej smernici menej benevolentná v prípade takých závažných porušení pri implementácii právnych predpisov Spoločenstva.

⁽³⁰⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2005/29/ES z 11. mája 2005 (Ú. v. EÚ L 149, 11.6.2005, s. 22). Stanovisko EHSV: Ú. v. ES C 108, 30.4.2004, s. 81.

⁽³¹⁾ Článok 11 smernice 94/47/ES – „Táto smernica nebráni členským štátom prijať alebo udržiavať ustanovenia, ktoré budú priaznivejšie pre ochranu kupujúcich v danej oblasti, bez ohľadu na ich záväzky podľa Zmluvy“.

⁽³²⁾ Správa z roku 1999 o uplatňovaní smernice 94/47/ES konštatuje značnú variabilitu sankcií v prípade porušenia tohto záväzku v jednotlivých členských štátoch, ako napríklad trestné sankcie, neplatnosť zmluvy, predĺženie lehoty na rozmyslenie, pozastavenie činnosti a následné zverejnenie. atď.

⁽³³⁾ Ú. v. ES C 256, 27.10.2007 (ešte nebolo publikované v úradnom vestníku) a návrh stanoviska CESE 867/2007 fin. Spravodajcom oboch stanovísk bol pán Retureau a týkajú sa trestných opatrení v oblasti duševného vlastníctva a životného prostredia.

⁽³⁴⁾ Španielsko, Švédsko, Luxembursko a Írsko.

⁽³⁵⁾ Veľká Británia a Nemecko.

⁽²⁷⁾ Rozsudok portugalského Najvyššieho súdu z 4.3.2004.

⁽²⁸⁾ Stanovisko EHSV k smernici 94/47/ES, ktorého spravodajcom bol pán Manuel Ataíde Ferreira (Ú. v. ES C 108, 19.4.1993, s. 1).

⁽²⁹⁾ Ako to napríklad uvádza portugalský zákon (článok 45 ods. 3 Zákon č. 180/99 z 22/05): Právo na turistické ubytovanie, na ktoré sa vzťahuje predchádzajúci bod, zahŕňa konkrétne záväzné práva stanovené v rámci zmlúv vzťahujúcich sa na karty so zľavami dovolenkové kluby, turistické karty alebo ostatné podobné karty.

3.2 Konkrétne pripomienky

3.2.1 EHSV sa nazdáva, že definícia uvedená v článku 2 ods. 1 písm. g, súvisiaca s ustanovením článku 7, je príliš reštriktívna, pretože prvok, ktorý charakterizuje doplňujúcu povahu zmlúv je vzťah komplementarity medzi nimi. Preto by bolo vhodnejšie zvážiť skôr vzťah komplementarity a nie podradenia, keďže u väčšiny nevinkulovaných zmlúv o poskytovaní úveru ide o externé väzby zmlúv, ktoré vo svojej právnej podstate požívajú určitú právnu autonómiu a ako také nie sú kompatibilné s navrhovanou definíciou.

3.2.2 EHSV nesúhlasí so znením článku 3 ods. 2, najmä čo sa týka informačného dokumentu, ktorý má byť doručený spotrebiteľovi len v prípade, že tento si ho vyžiada a iba ak to bude potrebné. Berúc do úvahy, že tento článok hovorí o predbežných zmluvných informáciách, na základe ktorých sa spotrebiteľ rozhodne, či chce uzavrieť zmluvu, si EHSV myslí, že doručenie tohto dokumentu by malo byť povinné a žiada Komisiu, aby v tomto zmysle zakročila.

3.2.3 EHSV žiada Komisiu, aby nahradila článok 3 ods. 2, článok 4 ods. 1 a prílohu I písm. l, prílohu III písm. f a prílohu IV písm. d podobným ustanovením ako v článku 4 súčasne platnej smernice ⁽³⁶⁾, pretože toto ustanovenie poskytuje vyšší stupeň ochrany, a to nielen pokiaľ ide o povinné stanovenie jazyka podľa národnosti spotrebiteľa, ale aj čo sa týka povinného poskytnutia overeného prekladu do jazyka členského štátu, v ktorom sa nachádza predmet záujmu, najmä z dôvodu otázok súvisiacich s prípadnými registračnými formalitami.

3.2.3.1 EHSV predpokladá, že zo strany obchodníkov budú vo všeobecnosti prijaté predbežne formulované štandardné zmluvy, v ktorých spotrebiteľ len prehlási, ktorý jazyk si zvolil, a to bez akejkoľvek možnosti dohody alebo jednania, čo môže potenciálne vážne ohroziť jeho ekonomické záujmy.

3.2.4 EHSV nalieha na Komisiu, aby zmenila znenie článku 4 ods. 2, a konkrétne, aby vypustila formuláciu „pokiaľ sa strany výslovne nedohodnú inak“, vzhľadom na to, že ide o podstatné informácie, ktoré nemožno ponechať na samostatné rozhodnutie strán. Prax preukázala, že zachovanie takejto formulácie privedie obchodníkov k tomu, aby jednostranne navrhli

predbežne formulované štandardné zmluvy, ktoré spotrebiteľ nemá možnosť odmietnuť.

3.2.4.1 EHSV sa ďalej nazdáva, že Komisia by z dôvodu právnej istoty a bezpečnosti mala objasniť/normalizovať okolnosti, nezávislé od vôle obchodníka, ktoré budú súčasťou zmluvy, a to v rámci článku 4 ods. 2.

3.2.4.2 EHSV ešte v súvislosti s tým istým článkom žiada Komisiu, aby stanovila spôsob poskytovania týchto informácií. Mali by byť podávané adekvátnou, objektívnou a jasnou formou ⁽³⁷⁾, pričom by sa malo použiť písmo vo veľkosti, ktorá umožňuje jednoducho si text prečítať ⁽³⁸⁾.

3.2.5 EHSV navrhuje Komisii, aby objasnila formuláciu „obchodník výslovne upriami“ v článku 4 ods. 3, pretože jej odbornoprávny význam nie je jasný.

3.2.6 Ak možno článok 5 ods.1 pochopiť tak, že stanovuje dve lehoty na uplatnenie si práva na odstúpenie od zmluvy, EHSV žiada Komisiu, aby stanovila opatrenie, ktoré by spotrebiteľovi udelilo právo na odstúpenie od zmluvy v lehote 14 dní po podpísaní definitívnej zmluvy, ak tomu predchádzalo podpísanie predbežnej záväznej zmluvy, za predpokladu, že nehnuteľnosť nebola medziasom využívaná.

3.2.7 EHSV vyzýva Komisiu, ako to už urobil v predchádzajúcich stanoviskách, aby stanovila povahu oznámenia o uplatnení si práva na odstúpenie od zmluvy a tým zabezpečila, aby mali obe strany dôkaz o tomto oznámení. Formulácia použitá v platnej smernici je vhodnejšia ⁽³⁹⁾.

3.2.8 EHSV sa nazdáva, že názov článku 8 by mal byť nahradený znením „Povinný charakter práv“, vzhľadom na to, že účelom tohto článku nie je spôsobiť imperatívnu povahu smernice, ale skôr zakázať, aby boli tieto práva vyčlenené alebo obmedzené, a to nezávisle od príslušnej legislatívy.

3.2.9 EHSV sa nazdáva, že ustanovenia smernice o nekalých obchodných praktikách ⁽⁴⁰⁾ týkajúce právnych a administratívnych krokov, stanovené v článkoch 11 a 12 sú vhodnejšie, pretože sú všeobecnejšie a komplexnejšie. Výbor preto žiada Komisiu, aby nahradila článok 9 súčasného návrhu podobnými pravidlami.

⁽³⁶⁾ Ktorý znie takto:

„Členské štáty prijímajú vo svojich právnych predpisoch opatrenia na zabezpečenie toho, aby:

- Zmluva a dokument uvedené v článku 3 ods. 1 boli spísané v jazyku alebo v jednom z jazykov členského štátu, v ktorom má kupujúci bydlisko alebo v jazyku alebo v jednom z jazykov členského štátu, ktorého je príslušníkom, ktorý je úradným jazykom alebo ktoré sú úradnými jazykmi Spoločenstva, podľa výberu kupujúceho. Členský štát, v ktorom má kupujúci bydlisko, môže však požadovať, aby bola zmluva spísaná vo všetkých prípadoch prinajmenšom v jeho jazyku alebo jazykoch, ktorý musí byť úradným jazykom alebo ktoré musia byť úradnými jazykmi Spoločenstva a predávajúci musí poskytnúť kupujúcemu úradný preklad zmluvy v jazyku alebo v jednom z jazykov členského štátu,
- v ktorom sa nehnuteľnosť nachádza, ktorý je úradným jazykom alebo ktoré sú úradnými jazykmi Spoločenstva.“

⁽³⁷⁾ Ako to stanovuje napríklad článok 8 portugalského zákona na ochranu spotrebiteľa.

⁽³⁸⁾ Ako to napríklad uvádza rozhodnutie lisabonského odvolacieho súdu z 30.5.2001.

⁽³⁹⁾ „Spôsobom, ktorý môže byť preukázaný“.

⁽⁴⁰⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2005/29/ES z 11. mája 2005 (Ú. v. EÚ L 149, 11.6.2005, s. 22). Stanovisko EHSV: Ú. v. ES C 108, 30.4.2004, s. 81.

3.2.10 EHSV upozorňuje Komisiu na znenie jednotlivých jazykových verzií tohto návrhu, pretože niektorým pasážam by mala byť venovaná väčšia pozornosť ⁽⁴¹⁾.

4. Vynechané otázky

4.1 EHSV sa nazdáva, že okrem vynechaných otázok, ktoré už boli spomenuté, existujú ešte aj iné otázky, ktoré nie sú v oznámení spomenuté a mali by byť pri preskúmaní smernice prehodnotené:

Ide najmä o:

- a) systém dôkazného bremena;
- b) prevenciu rizík pri neplnení alebo chybnom plnení zmluvy;
- c) stanovenie obmedzenia na využívanie zmlúv o časovo obmedzenom užívaní nehnuteľností (ubytovanie) na budovy a časti budov využívaných na aktivity cestovného ruchu alebo aktivity vo voľnom čase ⁽⁴²⁾, čím bude možné zlepšiť kvalitu a predísť tak zneužívaniu v oblasti nehnuteľností;
- d) stanovenie pravidiel vzťahujúcich sa na udelenie licencie a povolenia na vykonávanie činnosti za preukázania odbornej a finančnej spôsobilosti;

- e) stanovenie systému finančných záruk na zabezpečenie prípadného stavu nesolventnosti alebo bankrotu, ako pri iných nástrojoch Spoločenstva ⁽⁴³⁾, a nie len v súvislosti s nehnuteľnosťami vo výstavbe;
- f) stanovenie systému predbežnej registrácie v krajine, v ktorej prebieha predaj a/alebo v členskom štáte, v ktorom sa nachádza hlavné sídlo ⁽⁴⁴⁾;
- g) vytvorenie systému certifikácie obchodníkov fungujúceho na európskej úrovni, čím sa zároveň zabezpečí aj existencia systému včasného varovania medzi členskými štátmi zamera-ného na ohlasovanie porušovania, ktoré by mohlo mať za následok odobratie certifikátu a oznámenie tejto skutočnosti spotrebiteľom ⁽⁴⁵⁾;
- h) priloženie informácií týkajúcich sa prevodov realizovaných bez akéhokoľvek bremena alebo poplatku s cieľom zabrániť tomu, aby spotrebiteľia prišli o toto právo, napríklad pri poskytovaní hypotéky ⁽⁴⁶⁾;
- i) začlenenie, do prílohy II, práva, ktoré by malo spotrebiteľovi umožniť preskúmať vlastníctvo v prípade nehnuteľnosti, aby mal možnosť overiť si či je v súlade so stavebným projektom;
- j) zavedenie ochrany osobných údajov pri prevode práv na tretie osoby.

Brusel 24. októbra 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁴¹⁾ V portugalskej verzii je to napríklad článok 2 písm. b, ktorý má zmenený význam, príloha I písm. l má význam presne opačný ako by malo mať a článok 7 ods. 1 by mal byť pojem „dissolvido“ (ukončený) nahradený pojmom „resolvido“ (vyriešený), a to zo zrejmych legislatívnych dôvodov a v súlade so samotným názvom článku.

⁽⁴²⁾ Spomínané stanovisko EHSV k smernici 94/47/ES, Ú. v. ES C 108, 19.4.1993, s. 1.

⁽⁴³⁾ Smernica Rady 90/314/EHS z 13. júna 1990 o balíku cestovných, dovolenkových a výletných služieb (Ú. v. ES L 158, 23.6.1990, s. 59). Stanovisko EHSV: Ú. v. ES C 102, 24.4.1989, s. 27.

⁽⁴⁴⁾ Spomínané stanovisko EHSV k smernici 94/47/ES, Ú. v. ES C 108, 19.4.1993, s. 1.

⁽⁴⁵⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/123/ES z 12. decembra 2006 o službách na vnútornom trhu (Ú. v. EÚ L 376, 27.12.2006, s. 36). Stanovisko EHSV: Ú. v. EÚ C 221, 8.9.2005, s. 113.

⁽⁴⁶⁾ Spomínané stanovisko EHSV k smernici 94/47/ES, Ú. v. ES C 108, 19.4.1993, s. 1.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady týkajúci sa váh s neautomatickou činnosťou“ (kodifikované znenie)

KOM(2007) 446 v konečnom znení – 2007/0164 (COD)

(2008/C 44/07)

Rada Európskej únie sa 5. septembra 2007 podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k danej téme.

Keďže výbor usúdil, že návrh je úplne uspokojivý a nevyžaduje si žiadne pripomienky, na svojom 439. plenárnom zasadnutí 24. a 25. októbra 2007 (schôdza z 24. októbra 2007) rozhodol 153 hlasmi za, pričom 2 členovia sa hlasovania zdržali, zaujať k predloženému textu kladné stanovisko.

V Bruseli 24. októbra 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o svetle na osvetlenie zadnej tabuľky s evidenčným číslom motorových vozidiel a ich prípojných vozidiel“ (kodifikované znenie)

KOM(2007) 451 v konečnom znení – 2007/0162 (COD)

(2008/C 44/08)

Rada Európskej únie sa 5. septembra 2007 podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k danej téme.

Keďže výbor usúdil, že návrh je úplne uspokojivý a nevyžaduje si žiadne pripomienky, rozhodol sa na svojom 439. plenárnom zasadnutí 24. a 25. októbra 2007 (schôdza z 24. októbra) 144 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 7 sa hlasovania zdržali, zaujať k predloženému textu kladné stanovisko.

V Bruseli 24. októbra 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o potlačovaní elektromagnetického rušenia spôsobovaného poľnohospodárskymi alebo lesnými traktormi (elektromagnetická kompatibilita)“ (kodifikované znenie)

KOM(2007) 462 v konečnom znení – 2007/0166 (COD)

(2008/C 44/09)

Rada Európskej únie sa 5. septembra 2007 podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k danej téme.

Keďže výbor usúdil, že návrh je úplne uspokojivý a nevyžaduje si žiadne pripomienky, na svojom 439. plenárnom zasadnutí 24. a 25. októbra 2007 (schôdza z 24. októbra 2007) rozhodol 153 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 8 sa hlasovania zdržali, zaujať k predloženému textu kladné stanovisko.

V Bruseli 24. októbra 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu: Správa o pokroku v oblasti biopalív – Správa o pokroku dosiahnutom v používaní biopalív a ostatných obnoviteľných palív v členských štátoch Európskej únie“

KOM(2006) 845 v konečnom znení

(2008/C 44/10)

Európska komisia sa 10. januára 2007 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k danej téme.

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 5. septembra 2007. Spravodajcom bol pán IOZIA.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 439. plenárnom zasadnutí 24. a 25. októbra 2007 (schôdza z 24. októbra 2007) prijal 142 hlasmi za, pričom 13 členovia hlasovali proti a 8 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

— zachovanie konkurencieschopnosti európskych národných hospodárstiev a dostupnosti cenovo prijateľnej energie,

1.1 Výbor venuje témam spojeným s energetickou účinnosťou, klimatickými zmenami a so znižovaním emisií skleníkových plynov veľkú pozornosť a vo všeobecnosti súhlasí so závermi z jarného zasadnutia Európskej rady z 8. a 9. marca, v ktorých boli potvrdené tri piliere európskej energetickej politiky:

— podpora ekologickej vhodnosti a boj proti klimatickým zmenám.

— zabezpečenie istoty dodávok,

1.2 V správe o pokroku v oblasti biopalív Komisia konštatuje, že bez záväzných cieľov nie je možné dosiahnuť uspokojivý podiel biopalív. Poukazuje na to, že cieľ, ktorým je trhový podiel 5,75 % do roku 2010 sa nedá uskutočniť a preto by sa

mala uplatniť možnosť podľa článku 4 ods. 2 smernice 2003/30/ES, teda takzvaná doložka o preskúmaní, a na splnenie požiadaviek Rady by sa mal stanoviť cieľ 10 % do roku 2020, ktorý Komisia považuje za dosiahnuteľný. Je zvláštne, že Komisia vyzdvihuje výhody scenára s podielom biopalív 14 %, keď vyhlásený cieľ je 10 %, a zdôrazňuje nerealistické výsledky, ktoré slúžia na akési skrášlenie oznámenia.

1.3 Mnohé však hovoria proti používaniu biopalív prvej generácie, ktoré celkom nezodpovedajú európskym cieľom. Ich výrobné a ekologické náklady sú totiž vysoké a okrem toho tým ľuďia a zvieratá prídu o obilniny ako potraviny a podľa Organizácie OSN pre poľnohospodárstvo a výživu (FAO) sú tieto biopalivá spoluzodpovedné za rast cien obilia na svetových trhoch.

1.4 Používanie biopalív prvej generácie preto v sebe skrýva etické problémy, napríklad konkurenciu potravín a palív, ktoré, ako sa zdá, Komisia zľahčuje. Výbor podčiarkuje, že je potrebná užšia spolupráca s medzinárodnými inštitúciami a agentúrami pracujúcimi v oblasti poľnohospodárstva a výživy (napr. FAO a Svetový program výživy – WFP).

1.5 Ani oznámenie Komisie, ani príslušné hodnotenie dosahu neobsahuje žiadne závažnejšie odkazy na rizikové činitele.

Pokiaľ ide o motorovú bionaftu, zdôrazňujú sa predovšetkým tieto problémy:

- obmedzená hospodárnosť,
- vysoké náklady (0,40-0,70 EUR/l),
- problém so stálosťou (obsahuje skupiny oxidov) spojený s problémom skladovania.

Pokiaľ ide o bioetanol, konštatujú sa naopak tieto problémy:

- obmedzená hospodárnosť (aj keď v menšej miere než pri bionafte),
- zvýšená spotreba vody a hnojív,
- nevhodnosť na dopravu v produktovodoch, ktoré sa v súčasnosti používajú pri palivách z ropy (nebezpečenstvo korózie).

1.6 Výbor zdôrazňuje, že sa musia starostlivo preverovať nielen sociálne, ekologické a hospodárske účinky, ale aj technické problémy spojené s vývojom biopalív. Osobitnú pozornosť si zasluhuje otázka výdatnosti surovín používaných na výrobu biopalív: z jednej tony cukrovej repy je možné získať asi 400 litrov bioetanolu (cca 1 500 Mcal). Tento pomer sa javí ako málo výhodný a efektívnosť je nízka, keď zoberieme do úvahy energiu potrebnú na premenu biomasy na biopalivo. Oveľa väčší zmysel by malo použitie biomasy priamo pri produkcii elektrickej energie alebo vykurovacieho tepla napr. v námornej doprave alebo v mestskej hromadnej doprave.

1.7 Výbor zdôrazňuje, že prísne z ekologického hľadiska sa musia zväziť riziká spojené s výrubom drevín a skladovaním surovín. Bude potrebné jasne a starostlivo preskúmať súvisiace biologické a biochemické riziká.

1.8 Okrem toho výbor upozorňuje na otázku „vedeckej etiky“ Planéta Zem je otvorená sústava, ktorá neúprosne smeruje k rovnovážnemu stavu, ktorý zároveň bude znamenať jej koniec. Úlohou vedy je zabrzdiť tento zánik a vecou politiky je podporovať zodpovedajúce činnosti a štúdie.

1.9 Výbor odporúča vykonať rozbor v oblasti chemických procesov spaľovania, aby sa overilo, či pri spaľovaní, na ktorom sa zúčastňujú iné molekuly než uhlíkovodík, nevznikajú resp. neuvolňujú sa voľné radikály zodpovedné za oxidačný stres, ktorý je patologickým predstupňom vážnych ochorení. Toto odporúčanie je preto odôvodnené, lebo je k dispozícii iba málo príslušných údajov.

1.10 Výbor považuje za nevyhnutné venovať osobitnú pozornosť starostlivosti o pôdu a ochrane pôdy. Pôda sa musí chrániť, pretože zaisťuje naše prežitie. Stále klesajúca hladina podzemnej vody a postupujúce zhoršovanie jej akosti sú spôsobené nerozumnými stratégiami využívania pôdy, ktoré spôsobujú jej degeneráciu. Malo by sa zabezpečovať striedanie plodín, aby sa podporovala revitalizácia pôdy.

1.11 Výbor odporúča Komisii a všetkým európskym inštitúciám, aby osobitnú pozornosť venovali potrebe vody pri výrobe biopalív. Spomedzi početných negatívnych následkov klimatických zmien môže zmenšenie zdrojov vody dosiahnuť v niektorých regiónoch dramatické rozmery. Podľa výpočtov v najnovších štúdiách Medzinárodného ústavu vodného hospodárstva (International Water Management Institute – IWMI) je na výrobu jedného litra biopaliva podľa jeho druhu a podľa výrobnnej oblasti potrebných najmenej 1 000 a niekedy až 4 000 litrov vody.

1.12 Odhliadnuc od týchto problémov, ktoré by sa mohli zmierniť opatreniami na sledovanie a certifikovanie postupov výroby biopalív, prípadne pomocou systémov sledovateľnosti produktov, zastáva výbor názor, že sa musí urýchliť výskum a vývoj v oblasti biopalív druhej i tretej generácie, napríklad biobutanolu. Nízky tlak pár biobutanolu a jeho veľká tolerancia voči znečisteniu vodou v palivách pre zážihové motory umožňujú jeho použitie v existujúcich sústavách na dodávky a distribúciu palív. Biobutanol sa môže do benzínu primiešavať vo vyššej koncentrácii než doterajšie biopalivá bez toho, aby boli potrebné úpravy vozidla. Okrem toho je spotreba paliva nižšia ako pri zmesiach benzínu s etanolom a zlepšuje sa teda energetická účinnosť a spotreba na liter. Vďaka využívaniu odpadov a komplexných a nákladovo náročných biochemických procesov na podporu prirodzených procesov rozkladu celulózy sú palivá novej generácie energeticky účinné a ekologicky vhodné.

1.13 Výbor zvažuje aj možnosti, ktoré by mohli z rozvoja v oblasti biopalív a jeho príspevku k splneniu cieľov lisabonského programu vyplývať pre európske hospodárstvo. S touto oblasťou opatrení sa síce výslovne počíta v 7. rámcovom programe, avšak mala by sa zabezpečiť lepšia súhra rozličných strán zainteresovaných na tejto téme: poľnohospodárov, spracovateľského priemyslu, ale aj organizácií na ochranu životného prostredia a krajiny a zamestnaneckých zväzov, ktoré prejavujú stále väčší záujem o spojenie otázok udržateľného rozvoja so stále pokrokovejšími modelmi sociálnej zodpovednosti podnikov.

1.14 Možnosti, ktoré vidí v rozvoji biopalív poľnohospodárstvo, sa musia aj preto podporovať, lebo poľnohospodári prispievajú k ochrane nášho prírodného bohatstva a šetreniu našich spoločných zdrojov, napríklad vody a potravy pre človeka a zvieratá. Úlohou poľnohospodárskych zväzov je, aby sa v poľnohospodárstve postarali o šírenie pravidiel, ktoré medzinárodné spoločenstvo stanoví pre výrobu biopalív a obchodovanie s nimi. Rozšírenie postupov certifikácie a sledovateľnosti, ako aj kontroly zhody sú témy, pri ktorých sa rozhodujúci prínos očakáva od rozličných poľnohospodárskych organizácií, ako na európskej, tak aj na národnej a miestnej úrovni. Výbor je pripravený spolupracovať v tejto otázke a iných otázkach súvisiacich s energetickou účinnosťou, znižovaním emisií skleníkových plynov a klimatickými zmenami s národnými hospodárskymi a sociálnymi radami, ktoré už viackrát prejavili značný záujem a aktívne sa podieľajú na vypracovávaní niektorých stanovísk EHSV.

1.15 Pokiaľ ide o daňové posudzovanie, predovšetkým v oblasti spotrebných daní z biopalív a v oblasti úľav, ktoré sa poskytujú poľnohospodárom a automobilovému priemyslu na financovanie potrebných výskumných prác, spotrebiteľom na potrebné úpravy vozidiel, ktoré neboli konštruované na pohon biopalivami, i samotným výrobcom biopalív, hneď vidíme, že zoznam uchádzačov o štátnu podporu je nekonečný. Nemecko prednedávnom daňové úľavy výrazne zredukovalo, čo ihneď viedlo k poklesu spotreby a takisto k okamžitým protestom priemyslu. Na investovanie je potrebná istota a stabilita, v oblasti biopalív však zatiaľ nie sú takmer žiadne trhy. Prípadné podporné opatrenia určite nesmú spôsobovať narušenie hospodárskej súťaže.

1.16 Odvetvie dopravy nepatrí do systému obchodovania s emisnými kvótami. Výbor Komisie odporúča overiť možnosť rozšírenia systému emisných certifikátov na toto odvetvie, pretože môžu poskytnúť ďalší stimul na účinnejšie hľadanie riešení na zníženie škodlivých emisií. V príslušnom príslušnom stanovisku, o vypracovanie ktorého požiadal podpredseda Jacques Barrot, sa výbor chystá predložiť pracovnú hypotézu.

1.17 Výbor súhlasí s rozhodnutím Európskeho parlamentu o stratégii pre biomasu a biopalivá, v ktorej Komisia vyzýva, aby zaviedla rozsiahlu certifikáciu, ktorá vo všetkých fázach umožňuje udržateľnú výrobu biopalív, a aby podporovala rozvoj a používanie systému GMES na globálne monitorovanie životného prostredia a bezpečnosti slúžiaceho na sledovanie využívania pôdy na výrobu bioetanolu, aby sa zabránilo zničeniu dažďových pralesov a iným negatívnym dopadom na životné prostredie.

1.18 Vzhľadom na problémy, na ktoré poukazuje toto stanovisko, výbor vyzýva Komisiu, aby cieľ 10 % podielu na trhu neustále revidovala a aby bola pripravená predložiť návrhy na jeho zmenu, ak problémy nebude možné vyriešiť uspokojivým a trvalo udržateľným spôsobom.

2. Oznámenie Komisie

2.1 V úvode svojej správy o pokroku v oblasti biopalív Komisia podčiarkuje, že ročné emisie skleníkových plynov vzrastú v období rokov 2005 až 2020 len v odvetví dopravy o 77 miliónov ton ročne (v tomto prípade výlučne CO₂), čo je viac ako 60 % celkového nárastu emisií odhadovaného na 126 mil. ton ročne.

2.2 Ako ďalší kritický činiteľ sa vyzdvihuje takmer úplná závislosť odvetvia dopravy od dovozov ropy. Ropa je zdrojom energie, pri ktorom je z hľadiska bezpečnosti dodávok najväčšie riziko. Výrazne väčším používaním biopalív by sa táto závislosť mohla zmenšiť.

2.3 Výhody rozvoja biopalív, pokiaľ ide o znižovanie emisií skleníkových plynov sa strácajú, ak sa napríklad menia už jestvujúce kultúry alebo ak sa na pestovanie využívajú plochy s osobitne bohatou rozmanitosťou druhov, napríklad dažďové pralesy.

2.4 V roku 2001 predstavoval trhový podiel biopalív iba 0,3 % a iba 5 členských štátov malo skúsenosti s používaním biopalív. Smernica 2003/30/ES neobsahuje žiadne požiadavky týkajúce sa biopalív, uvádza sa v nej však cieľ dosiahnuť do roku 2010 podiel 5,75 % na trhu s benzínom a motorovou naftou a ako priebežný cieľ trhový podiel 2 % do roku 2005.

2.5 V spomenutej smernici sa Komisii v zodpovedajúcej doložke o preskúmaní (článok 4 ods. 2) poskytuje možnosť predložiť v prípade veľkej a neopodstatnenej odchýlky od cieľa 2 % návrh so záväznými cieľmi pre jednotlivé členské štáty.

2.6 Spoločná poľnohospodárska politika zohráva podstatnú úlohu, predovšetkým od reformy v roku 2003, pretože odstránením závislosti platieb poľnohospodárom od pestovaných plodín sa umožnilo využívanie ladom ležiacich plôch na technické plodiny, ktoré často slúžia na výrobu biopalív.

2.7 Popri opatreniach na podporu získavania energie z dreva a opatreniach na podporu obnoviteľných zdrojov energie, s ktorými sa počíta v rámci politiky rozvoja vidieka, sa bude v roku 2007 udeľovať príspevok za takzvané „energetické rastliny“⁽¹⁾.

2.8 Pri používaní biopalív sa síce dosiahli značné pokroky, avšak iba dve krajiny dosiahli stanovený cieľ, z čoho vyplýva za rok 2005 celkový výsledok 1 %, s podielom 1,6 % v prípade bionafty a 0,4 % v prípade bioetanolu. Na základe toho dospela Komisia k záveru, že cieľ 5,75 % sa do roku 2010 nedosiahne.

2.9 Skúsenosti ukázali, že konkrétne výsledky sa dajú dosiahnuť buď daňovými stimulmi bez obmedzenia množstiev alebo tým, že sa na dodávateľov uvalí povinnosť predávať určitý percentuálny podiel biopalív. Komisia považuje uvalenie povinnosti za najúčinnnejšie riešenie.

2.10 Komisia vo svojom oznámení vyhlasuje toto: „Existuje naliehavá potreba, aby Únia vyslala jasný signál o svojom odhodlaní znížiť svoju závislosť od používania ropy v doprave.“ Používanie biopalív považuje za jedinou schodnú cestu. Sú zabezpečením proti vysokým cenám ropy.

2.11 Tento signál musí mať formu právne záväzných cieľov, aby sa dôveryhodným spôsobom vytváral tlak na producentov ropy, ktorí len v odvetví dopravy majú na trhu EÚ odbyť 300 mil. ton.

2.12 Najväčšie vyhliadky na úspech má stratégia podpory spoločného výskumu a technologického vývoja v 27 členských štátoch. Podiel na trhu vo výške 10 % do roku 2020 je realistický cieľ.

2.13 Aby výrobcovia motorových vozidiel mohli upraviť svoje konštrukcie, je potrebný istý právny rámec s malými administratívnymi nákladmi, ktorý stanovuje priebežné ciele, napríklad do roku 2015.

2.14 Pri rozbere hospodárskych a ekologických účinkov sú predstavené rozličné scenáre, ktoré na jednej strane závisia od cien ropy, dovozov a konkurencieschopnosti cien v poľnohospodárstve a na druhej strane od vývoja nových technológií, vďaka ktorým by sa mohli podporovať biopalivá tzv. druhej generácie, ktoré by prispeli k zníženiu ekologických nákladov.

2.15 Pokiaľ ide o náklady, mohlo by hypotetické zvýšenie používania biopalív na 14 % pri cene ropy 48 USD za barel spôsobiť v roku 2020 dodatočné náklady 11,7 až 17,2 mld. EUR. Pri cene ropy 70 USD za barel by náklady predstavovali 5,2 až 11,4 mld. EUR. Rovnovážny bod bionafty

a bioetanolu na úrovni 69 až 76 EUR resp. 63 až 85 EUR za barel (pozn. autora: 92,76-102,18 a 84,76-114,28 USD/barel, výmenný kurz z 25.5.2007: 1 EUR = 1,3444 USD).

2.16 Zníženie nákladov na skladovanie zásob prinesie pri scenári so 14 % do roku 2020 ušetrenie do výšky 1 mld. EUR (pozn. autora: 720 mil. EUR pri scenári s 10 %). Popri želanom predaji biopalív druhej generácie predstavuje najlepšie riešenie kombinácia zdrojov zásobovania z tretích krajín a členských štátov EÚ.

2.17 Uvedený scenár by mal kladné účinky jednak na zamestnanosť (v prípade prevažne domácej výroby bioetanolu by sa vytvorilo 144 000 nových pracovných miest (pozn. autora: 100 000 pracovných miest pri scenári s 10 %) a jednak na HDP EÚ (nárast o 0,23 %). Kladný účinok výsledkov výskumu, osobitne v oblasti biopalív druhej generácie by pri obnoviteľných zdrojoch energie nakoniec mohol zaistiť konkurencieschopnosť na vysokej úrovni.

2.18 Na základe výpočtovej metódy „od zdroja po vozidlo“ Komisia vypočítala, že vďaka lepším a hospodárnejším technikám používaným v súčasnosti sa emisie skleníkových plynov znížia o približne 35 až 50 %. Získavanie etanolu z cukrovej trstiny v Brazílii umožňuje zníženie týchto emisií o 90 %. Výroba bionafty z palmového oleja a zo sóje prinesie zníženie emisií skleníkových plynov o 50 resp. 30 %. Výroba biopalív druhej generácie by mohla priniesť zníženie emisií o 90 %. Podľa scenára so 14 % podielom biopalív by zníženie emisií skleníkových plynov mohlo byť 101 až 103 mil. ton ekvivalentu CO₂ (pozn. autora: 71-75 mil. ton ekvivalentu CO₂ pri scenári s 10 %).

2.19 Pokiaľ ide o ekologické účinky, v oznámení sa vychádza z toho, že 14 % podiel biopalív je zvládateľný, pokiaľ sa na pestovanie nepoužijú neprimerané plochy, napríklad tropický prales alebo biotopy s veľkou prírodnou hodnotou.

2.20 Komisia svoju správu zakončuje konštatovaním, že rozvoj v oblasti biopalív prinesie značné výhody pokiaľ ide o emisie skleníkových plynov a vyššiu istotu dodávok. Pomocou cielej stimulačnej resp. podpornej politiky by sa zabránilo riziku využívania plôch s veľkou biologickou rozmanitosťou a používania nevhodných systémov výroby biopalív a môže sa podporovať vývoj biopalív druhej generácie.

2.21 Na uskutočnenie plánovaných cieľov bude potrebné:

⁽¹⁾ Doteraz sa zdajú byť príslušné čísla rovnaké ako v minulom roku bez akéhokoľvek nárastu a Komisia prednedávnom vyslovila pochybnosti o zachovaní tohto príspevku v roku 2008.

— prepracovať normu pre motorovú naftu (EN 590) a predbežne aj normu pre benzíny (EN 228), aby sa zlepšila možnosť primiešavať biopalivo do fosílnych palív,

- vykonať (cenovo výhodné) usporiadania nových vozidiel,
- vyvíjať technológie premeny biomasy na tekuté biopalivá,
- zaviesť pestovanie drevín a repky olejnej,
- neustále sledovať účinky na životné prostredie.

2.22 Nakoniec Komisia navrhuje prepracovanie smernice o biopalivách, stanovenie minimálnych noriem podielu biopalív v roku 2020 na 10 % a zabezpečenie ekologicky vhodných biopalív s dobrou bilanciou účinnosti.

3. Biopalivá – Niektoré technické podrobnosti

3.1 Bionafta sa vyrába lisovaním olejnatých semien repky, sóje a slnečnice a chemickou reakciou, takzvanou esterizáciou, pri ktorej pôvodné alkoholové súčasti (glycerín) nahradí metylalkohol (metanol) Bioetanol je alkohol (etanol alebo etylalkohol), ktorý sa získava kvasením rôznych poľnohospodárskych surovín s vysokým obsahom uhlíhydrátov a cukru, napríklad obilia (kukurica, proso, pšenica, jačmeň), rastlín obsahujúcich cukor (cukrová repa a cukrová trstina), ovocia, zemiakov a hroznových výliskov. Do kategórie biopalív patria aj výrobky získané chemickou syntézou molekúl biologického a fosilného pôvodu. Najdôležitejším príkladom je etyltercbutyléter (ETBE), ktorý vzniká reakciou bioetanolu a izobuténu.

3.2 Etanol má vynikajúce vlastnosti ako palivo: má vysoké oktánové číslo a môže sa bez väčších konštrukčných úprav motora pridávať do iných palív (E5, E10), kým pri vyššom podiele etanolu (E85) sú potrebné špeciálne navrhnuté motory.

3.3 Najväčšie riziká vznikajú pri primiešavaní etanolu do benzínu. Už pri malom podiele etanolu stúpa napätie pár (cca 10 kPa), čím podstatne stúpajú emisie odparovaním. Kvôli afinite etanolu k vode môže dôjsť k ovplyvneniu akosti konečného výrobku. Treba sa vyvarovať zmiešavaniu bežných benzínov získavaných z uhlíkovodíkov a benzínov s obsahom etanolu. Pri benzínoch s etanolom by sa mali využívať samostatné logistické a dodávateľské reťazce.

3.4 Bionafta sa môže pri vznetových motoroch používať v zmesi s motorovou naftou. V európskych krajinách sa bionafta do motorovej nafty bežnej akosti pridáva s podielom až do 5 % (B5) a táto zmes nespôsobuje žiadne problémy so znášanlivosťou. Motorová nafta s vyšším podielom bionafty (nad 8-10 %) môže vo vozidlách s tesneniami z nevhodných polymérov spôsobovať problémy. Najväčšie problémy vznikajú pri filtroch jemných tuhých častíc, pri ktorých by sa mali urobiť rozsiahle a nákladné modifikácie. Z tohto dôvodu už niektorí výrobcovia vozidiel vlastnosti vozidiel prispôbujú a iní obme-

dzuju záruku na vozidlo na zmesi B5. Keďže bionafta je hygroskopická, správa sa ako rozpúšťadlo a má nízku skladovaciu stálosť, môže byť pri zmesiach s vysokým podielom bionafty potrebná opatrnosť pri vozidle i pri distribučnom systéme.

3.5 Komisia uvádza presvedčivé argumenty hovoriace v prospech nevyhnutnosti rozhodnejšie sa zaradiť za rozvoj biopalív. Realisticky nezvažuje možnosť, že by sa súčasná výroba benzínov (celosvetovo 1,2 mld. ton v roku 2004) mohla nahradiť biopalivami (46 mil. ton v roku 2005 z toho 3 mil. ton v EÚ), ale sleduje cieľ dosiahnuť prostredníctvom smernice a stanovenia cieľov pre jednotlivé členské štáty za menej ako 13 rokov podiel biopalív na súčasných palivách najmenej 10 %.

2005	mil. litrov
USA	16 130
Brazília	15 990
Čína	3 800
India	1 700
Európska únia	2 900
Ostatné	5 480

3.6 Vodík, ktorý už niektorí európski výrobcovia vozidiel používajú ako zdroj energie aspoň pokusne, sa ešte stále najčastejšie získava elektrolýzou pri vysokej spotrebe energie, pričom sa využíva predovšetkým elektrická energia získaná spaľovaním fosílnych palív, alebo sa získava odlučovaním zo zemného plynu alebo iných fosílnych palív. Pri týchto spôsoboch nedochádza k zníženiu emisií skleníkových plynov. Vo výskume sa síce urobili pokroky v oblasti získavania vodíka z biomasy (aj biotechnologickou cestou) alebo pomocou obnoviteľných zdrojov energie, možnosť distribúcie a predaja vozidiel poháňaných vodíkom však závisí aj od vysokých nákladov na obstaranie palivových článkov. Aby sa však vodík vyvinul na hospodársky prijateľný alternatívny zdroj energie, musia sa znížiť výrobné náklady. Výskumný projekt, ktorý v súčasnosti realizuje Univerzita v Novom Južnom Walese ukazuje možnosť, že sa tento cieľ môže dosiahnuť používaním osobitných slnečných kolektorov s povlakom z keramiky z oxidov titánu. Titán je v oblasti solárneho získavania vodíka veľmi rozšírený. Má správne polovodičové vlastnosti a je odolný voči vode. Bez zodpovedajúcej úpravy však v prirodzenom stave nie je dostatočne efektívny.

4. Všeobecné pripomienky

Niektoré slabé miesta

4.1 Komisia síce uvádza možné výhody, nevenuje však pozornosť problémom a rizikám spojeným s vývojom biopalív, aj keď miestami vidno určité náznaky. Výbor naopak zastáva názor, že návrh Komisie by sa mal starostlivo a pozorne analyzovať, aby sa zabránilo tomu, že na vyriešenie jedného problému sa vytvoria iné závažnejšie problémy, resp. že sa bude poukazovať iba na výhody a nie na nevýhody. Je zvláštne, že sa vychádza z nerealistického scenára dosiahnuť do roku 2020 podiel 14 %, aby sa dokladovala užitočnosť návrhu. V prípade realizácie cieľa 10 % by bol úžitok objektívne skromnejší.

4.2 Ani oznámenie Komisie, ani príslušné hodnotenie dosahu neobsahuje žiadne závažnejšie odkazy na problémové body. Napríklad by sa mala aktualizovať otázka likvidácie odpadových produktov vznikajúcich pri výrobe biopalív vo všeobecnosti a v súvislosti s modernými systémami biopalivových článkov a overiť otázka elektronických technológií používaných pri výrobe.

4.3 Pokiaľ ide o motorovú bionaftu, zdôrazňuje sa predovšetkým:

- obmedzená hospodárnosť,
 - vysoké náklady (0,40-0,70 EUR/l),
 - problém so stálosťou (obsahuje skupiny oxidov) spojený s problémom skladovania.
- 4.4 Pokiaľ ide o bioetanol, zdôrazňuje sa zasa:
- obmedzená hospodárnosť (aj keď v menšej miere než pri bionafte),
 - zvýšená spotreba vody a hnojív,
 - nevhodnosť na dopravu v produktovodoch, ktoré sa v súčasnosti používajú pri palivách z ropy (nebezpečenstvo korózie).

Výhody však spočívajú v možnosti rozšírenia striedania plodín tým, že sa tradičné potravinové a krmovinové plodiny budú pestovať striedavo s inými špecifickými plodinami určenými na výrobu biomasy, ktorá sa použije na výrobu energie. Pri tomto vývoji sa osobitná pozornosť musí venovať regionálnemu pestovaniu. V každom prípade podlieha európske pestovanie predpisom o ochrane pôdy a používaní hnojív.

4.5 Na výrobu biopalív sú potrebné vhodné kultúrne rastliny, ktoré sa musia pestovať vo veľkých množstvách. Ich obeťami sa stávajú iné úžitkové rastliny, ktoré sú dôležitejšie na pokrývanie potravinových potrieb najchudobnejších krajín, podľa možnosti za nízke ceny. Domnienka, že je možné pri výrobe biopalív využiť ako východiskovú surovinu celulózu je zaujímavá, ale treba vyzdvihnúť, že výrobe musí predchádzať predbežná chemická a fyzikálna úprava (istý druh rozloženia celulózovej hmoty), aby sa dosiahla reakčná schopnosť celulózy na biolo-

gickú premenu. Nakoniec treba upozorniť na odpad vznikajúci pri týchto postupoch a na staré katalyzátory, ktoré problém následnej likvidácie odpadov ešte prehlbujú.

4.6 Na použitie vo veľkej miere možno uvažovať s používaním glycerínu ako paliva, buď v surovom alebo čistom stave, alebo v zmesi s inými palivami. Táto alternatíva má predovšetkým tieto nevýhody: náklady na glycerín pri používaní v čistom stave, náklady na premenu pri používaní v surovom stave, nízku výhrevnú hodnotu a v každom prípade nevyhnutnosť zneškodňovať jedovaté látky, ktoré vznikajú pri jeho spaľovaní (v prvom rade akroleín, známy aj ako akrylaldehyd).

4.7 Iná možnosť riešenia by spočívala v genetickom modifikovaní organizmov, ktoré by určité úžitkové rastliny urobili osobitne vhodnými na biologickú premenu, čím by sa zvýšila výnosnosť a tým znížila energetická potreba pri výrobe. Genetické inžinierstvo by sa takisto mohlo použiť na genetickú modifikáciu organizmov, ktoré zjednodušujú použitie celulózy.

4.8 Z technického hľadiska vyvstáva aj otázka výdatnosti surovín používaných na výrobu biopalív: z jednej tony cukrovej repy je možné získať asi 400 litrov bioetanolu (cca 1 500 Mcal). Môže sa takýto výsledok považovať za dostatočný pre celkovo kladnú bilanciu, keď sa zväžia možné riziká a nevýhody, ktoré z tohto zdroja energie vyplývajú pre životné prostredie?

4.9 Ďalší aspekt, ktorý sa nesmie podceňovať, sa týka postupov získavania biopaliva a ich selektivity, ako aj kvasných procesov, ktoré sú pomerne nákladné, ak ich výsledkom má byť kvalitný konečný produkt. Na druhej strane by prípadné nečistoty v palive mohli pri jeho používaní následkom druhotných reakcií a kvalitatívnych strát, ako aj vzhľadom na vlastnosti odpadov a zvyškov spôsobiť oveľa väčšie hospodárske škody.

Ochrana životného prostredia

4.10 Z prísne ekologického hľadiska sa musia zohľadňovať riziká spojené s výrubmi drevín (napríklad v Malajzii a Indonézii na výrobu palmového oleja alebo v Malawi a Ugande na pestovanie jatrofy v oblastiach určených na výrobu potravín alebo v oblastiach tropického pralesa hodných mimoriadnej ochrany) a so skladovaním surovín. Bude potrebné rozhodne a starostlivo zvládnuť súvisiace biologické a biochemické riziká.

4.11 Do hry sa dostáva aj „etický“ aspekt, ktorý by sa mal presnejšie posúdiť. Ide o konkurenciu medzi potravinami a palivami. Cena vzácnych surovín, ako je pšenica, kukurica a ryža nezadržiateľne stúpa kvôli stúpajúcemu dopytu zo strany výrobcov biopalív (správa FAO a WFP 2007). Cena tortilly v Mexiku stúpla o 60 %, čo spôsobilo značné nepokoje a protestné demonštrácie. Stúpajúce ceny sóje ženú v Číne do výšky cenu mäsa, ktorá od začiatku roka stúpla o 43 %, ako aj cenu vajec, ktorá sa zvýšila o 16 %. Kukurica zdražela o 40 %, ovos o 20 %. V Indii obilie zdraželo o 10 % a pšenica o 11 %. Aj v USA sa bude zdražovať. Podľa amerického ministerstva

poľnohospodárstva bude hydina drahšia o 10 %, ceny vajec sa zvýšia o 21 % a mlieko bude stáť o 14 % viac. Ak bude v budúcnosti hodnota obilia ako paliva vyššia než hodnota obilia ako potraviny, obráti sa trh na odvetvie energetiky. Ceny potravín budú ďalej stúpať spolu s cenami ropy, čím aj v Európe stúpne nebezpečenstvo nedostatku potravín.

4.12 Rast počtu výrobných prevádzok (len v USA je vo výstavbe ďalších 79 závodov, ktoré doplnia súčasných 116 prevádzkovaných) povedie k exponenciálnemu nárastu spotreby obilia, ktorú organizácia Earth Policy Institute (EPI) odhaduje na približne 139 mil. ton, čo je dvakrát toľko ako odhaduje americké ministerstvo poľnohospodárstva. Ak vezmeme do úvahy, že z tony kukurice sa vyrobí 110 galónov (416,19 litrov) etanolu (menej ako štyri plné nádrže športovo-úžitkového vozidla), nadobúda tento problém skutočne znepokojujúce rozmery.

4.13 Výbor v nedávno schválenom stanovisku⁽²⁾ tiež podčiarkol nevyhnutnosť podpory biologickej rozmanitosti, osobitne dažďových pralesov, ktoré nielenže poskytujú životný priestor zvieratám inak odsúdeným na vyhynutie, ale sú aj jedinými a poslednými zelenými pľúcami Zeme. Musí za zabrániť intenzívnemu pestovaniu cukrovej trstiny v Brazílii a paliem v Malajzii a Indonézii, ktorému sa denne obetujú stovky hektárov lesa, len aby sa tieto monokultúry mohli pestovať.

4.14 Okrem toho vyvstáva otázka „vedeckej etiky.“ Planéta Zem je otvorená sústava, ktorá neúprosne smeruje k rovnovážnemu stavu, ktorý zároveň bude znamenať jej koniec. Úlohou vedy je zabrzdiť tento zánik a vecou politiky je podporovať zodpovedajúce činnosti a štúdie.

4.15 Vznikajúce náklady sa musia zisťovať presne, a to nielen náklady ekonomické, ale aj ekologické a zdravotné. Musia sa podniknúť významné kroky, aby sa tieto účinky čo najdôkladnejšie vyhodnocovali a skúmali.

4.16 Pokiaľ ide o chemické procesy pri spaľovaní, musí sa overiť, či pri procesoch spaľovania, na ktorých sa podieľajú iné molekuly než molekuly vodíka, na základe oxidačného stresu nevznikajú ani sa neuvolňujú voľné radikály, ktoré patria k hlavným príčinám rakovinových ochorení. Nemáme jednoznačné dôkazy o súvislosti medzi ich pribúdaním a výrobou biopalív.

4.17 Základný význam má starostlivosť o pôdu a jej ochrana. Pôda sa musí chrániť, pretože zaisťuje naše prežitie. Stále klesajúca hladina podzemnej vody a postupujúce zhoršovanie jej akosti sú spôsobené nerozumnými stratégiami využívania pôdy, ktoré spôsobujú jej degeneráciu. Malo by sa zabezpečovať striedanie plodín, aby sa podporovala revitalizácia pôdy.

⁽²⁾ Stanovisko EHSV na tému „Oznámenie Komisie: Zastavenie poklesu biodiverzity do roku 2010 a v nasledujúcich rokoch – Trvalo udržateľné ekosystémové služby v prospech ľudstva“, KOM(2006) 2007 v konečnom znení (Ú. v. ES C 97, 28.4.2007).

Potravinová bezpečnosť

4.18 Pokiaľ ide o potravinovú bezpečnosť, venoval príslušný výbor FAO na svojom 33. zasadnutí v Ríme 7. až 10. mája 2007 tejto otázke dôležitú kapitolu v bode 45 svojej správy, kde sa hovorí: „Bioenergia prináša zároveň príležitosti i riziká s ohľadom na štyri rozmery potravinovej bezpečnosti, ktorými sú disponibilita, dostupnosť, stabilita a používanie. Účinky bioenergie na potravinovú bezpečnosť budú závisieť od veľkosti a druhu zvažovaného systému, od štruktúry surovinových a energetických trhov a poľnohospodárskych, energetických, ekologických a obchodno-politických rozhodnutí. Technologické zmeny v odvetví bioenergetiky rýchlo napredujú a predstavujú ďalší zdroj neistoty.“

4.19 V tejto správe FAO okrem toho podčiarkuje, že v roku 2006 skokom vzrástli ceny obilia, predovšetkým pšenice a kukurice, ktoré v novembri dosiahli najvyšší stav za posledných desať rokov. Najdôležitejšími činiteľmi ovplyvňujúcimi trhy s obilím boli nízke výnosy v hlavných výrobných krajinách v spojení s rýchlo rastúcim dopytom po biopalivách. Aj odvetvie výroby ryže sa vyznačovalo znížením ponuky.

4.20 Aj Čína nedávno urobila opatrenia na zníženie výroby etanolu z kukurice, ako sa o tom písalo na stránkach Asia Times Online 21. decembra 2006. „Pre Čínu je najdôležitejšie zásobovať 1,3 mld. obyvateľov krajiny potravinami, až potom budeme podporovať výrobu biopaliva“, vyhlásil Wang Xiaobing, čínsky minister poľnohospodárstva.

4.21 V Taliansku bol 20. júla 2007 v novinách La Repubblica zverejnený článok s titulkom „Vojna medzi biopalivami a špagetami“. Stúpanie ceny kukurice určenej na výrobu biopalív združuje cestoviny o 20 %. Cena pšenice tvrdej, hlavnej prísady talianskych cestovín sa zvýšila o viac ako 30 % potom, čo poľnohospodári prestali túto kultúrnu rastlinu pestovať a prešli na pestovanie kukurice na výrobu bioetanolu. Cena za bušel pšenice (27 kg) stúpla na burze v Chicagu z 3,6404 USD 3. apríla 2007 na 5,6400 USD 14. júna 2007. Taliani ako najväčší spotrebitelia (28 kg na obyvateľa a rok) a výrobcovia (3,2 mil. ton) na svete veľmi citlivo reagujú na takéto cenové výkyvy.

Voda

4.22 Aj problém potreby vody na výrobu biopalív sa zanedbával. Podľa najnovších štúdií IWMI zverejnených 10. mája 2007 je napríklad na Srí Lanke podľa druhu rastliny a použitých výrobných postupov potrebných na výrobu jedného litra etanolu 1 000 až 4 000 litrov vody. V Brazílii sa množstvo vody potrebnej na výrobu jedného litra etanolu odhaduje na 2 200 litrov, kým v Indii, kde nie sú také bohaté zrážky a musí sa využívať umelé zavlažovanie, je na ten istý liter etanolu

potrebných 3 500 litrov vody. Tieto údaje potvrdzuje medzinárodný inštitút UNESCO-IHE Institute for Water Education založený v roku 2003 v Delfte, ktorý spolupracuje s miestnou univerzitou, ako aj posledné štúdie poľnohospodárskej fakulty Univerzity v Colorade, ktorá v súčasnosti vyvíja zvláštny druh kukurice s nízkou potrebou vody. Uvádzané údaje sú dostupné aj na internetovej stránke www.waterfootprint.org.

4.23 V Európe postihujú problémy s vodou predovšetkým južné regióny, kde už mnohé roky vládnu suchá a kvôli stúpajúcim teplotám a tým aj zvyšujúcemu sa odparovaniu sa v budúcnosti problémy ešte zosilnia, kým severné regióny, ako sa zdá, tým zatiaľ postihnuté nie sú.

Náklady

4.24 Nasledujúca tabuľka [ktorú Ing. Mario Marchionna zo spoločnosti ENI predložil na nedávnom kongrese talianskeho združenia chemického inžinierstva (AIDIC)] ukazuje porovnanie nákladov medzi fosílnymi palivami a biopalivami pri rovnakej energetickej hodnote.

Porovnanie nákladov na biopalivá

(pri rovnakej energetickej hodnote)

referenčná cena: brent = 70 (56) USD/barel

Palivo	€/l ekviv.
<u>benzín</u> ⁽¹⁾	39 (31)
<u>bioetanol</u>	
EÚ	75
Brazília	39
USA	47
Taliansko (Val Padana)	70-75
<u>nafta</u> ⁽²⁾	46 (37)
<u>bionafta</u>	
EÚ	78
Malajzia	48
USA	60
Taliansko	78

⁽¹⁾ Pri benzíne bol použitý ukazovateľ Platt's CIF Med High.

⁽²⁾ = Pri benzíne bol použitý ukazovateľ Platt's CIF Med High.

4.25 Aby sa v EÚ mohlo vyrobiť dostatočné množstvo biopalív na dosiahnutie cieľa 10 % do roku 2020, musí sa podľa odhadov Komisie na to poskytnúť 18 mil. hektárov pestovateľských plôch, a to

— 7 mil. hektárov neobhospodarovaných plôch,

— 7 mil. hektárov plôch doteraz využívaných na pestovanie obilnín, ktorých vývoz je dotovaný,

— 4 mil. hektárov plôch, ktoré sa doteraz inak poľnohospodársky využívajú.

Výhody pre chudobné krajiny?

4.26 Komisia uvádza, že zintenzívnenie používania biopalív by mohlo priniesť veľké výhody, predovšetkým v rozvojových krajinách, ktoré by mohli zvýšiť svoju výrobu určenú na vývoz. Africkí poľnohospodári si však robia starosti, pokiaľ ide o ekonomickú rentabilitu doterajších investícií. Vo vydaní novín African Agriculture z mája 2007 sa v článku pod nadpisom „Je vzruch okolo jatropy ilúziou?“ objavujú citlivé otázky (jatropa je nenáročný krík s olejnatými semenami pre človeka jedovatými, z ktorých sa však dá vyrábať bionafta prijateľnej akosti).

4.27 Hlásia sa aj africké organizácie na ochranu životného prostredia, ako o tom píše týždenník The East African Business (internetové noviny najväčšieho kenského vydavateľstva Nation media group) vo svojom vydaní zo 7. mája 2007. V Ugande sa každoročne o 2,2 % zväčšuje výrub drevín, kým celosvetový priemer je 0,2 % za rok. Pri tomto tempe existuje riziko úplného odlesnenia do roku 2040. Skupina aktivistov občianskej spoločnosti vytvorila koalíciu „Save Mabira“ pomenovanej podľa lesa, ktorý ugandská vláda plánuje prenechať spoločnosti Sugar Corporation of Uganda Ltd., aby táto disponovala väčšími plochami na pestovanie cukrovej trstiny na výrobu bioetanolu. Štvrtina najväčšieho pralesa v krajine, t. j. 7 100 ha sa obetuje výrobe niekoľkých ton bioetanolu, ktorý bude možno práve určený pre európske ekologické autobusy.

4.28 Komisia sa v tomto smere takmer vôbec nevyjadruje, iba krátko poznamenáva, že sa nejakým spôsobom musí zabrániť využívaniu kultúr určených na výrobu potravín a plôch s veľkou prírodnou hodnotou, a riešenie vidí v opatreniach na vytváranie negatívnych hospodárskych stimulov. Otvorene povedané, je v tejto súvislosti ťažké pochopiť optimizmus Komisie. Výbor si robí veľké starosti pokiaľ ide o tieto ekologické riziká sprevádzané šírením kultúr GMO, ktoré by sa mohli javiť ako prijateľné, ak by sa používali na tieto účely. Jestvuje skutočné nebezpečenstvo šírenia GMO a o ich používaní sa môže uvažovať až po ukončení všetkých vedeckých skúmaní ich nebezpečnosti, pričom sa musí chrániť biologická rozmanitosť, ktorá v EÚ ešte zostáva.

4.29 Výbor považuje za nevyhnutnú úzku spoluprácu s medzinárodnými organizáciami, ktoré sa celosvetovo zaoberajú za boj proti hladu, osobitne s FAO a v rámci Svetového programu výživy. Lutuje, že Komisia v hodnotení dosahu neuvažovala o nadviazaní vzťahov s týmito medzinárodnými organizáciami, ktoré sa danou témou vážne zaoberajú bez toho, aby zamlčovali všetky problémy a riziká spojené s rozvojom

biopalív, osobitne vzhľadom na spotrebu vody.

Európska rada

4.30 Výbor berie na vedomie závery z jarného rokovania Európskej rady z 8. a 9. marca 2007, v ktorých sa venuje veľká pozornosť energetickej politike pre Európu, ktorá sleduje tieto tri ciele:

- zabezpečenie istoty dodávok,
- zachovanie konkurencieschopnosti európskych národných hospodárstiev a dostupnosti cenovo prijateľnej energie,
- podpora ekologickej vhodnosti a boj proti klimatickým zmenám.

4.31 Európska rada súhlasí s návrhmi Komisie v oblasti energetiky vo všeobecnosti a zvlášť pokiaľ ide o biopalivá a nadväzuje na ne, aj keď formulácia týkajúca sa záväzku splniť cieľ 10 % necháva priestor na pochybnosti: „Záväzný charakter tohto cieľa je primeraný pod podmienkou, že výroba bude trvalo udržateľná, že postupne budú komerčne dostupné biopalivá druhej generácie a že sa zodpovedajúcim spôsobom bude meniť a dopĺňať smernica o kvalite palív, aby sa umožnila dostatočná miera miešania.“

4.32 Je mimoriadne dôležité pochopiť, do akej miery môžu členské štáty naozaj využiť podmienky spojené s touto povinnosťou. Predovšetkým odkaz na dostupnosť biopalív druhej generácie sa v súčasnosti javí ako skutočne problematický. Pretransformovanie existujúcich priemyselných zariadení, ktoré sú v pokročilom štádiu výstavby alebo plánované na najbližšie roky a využívajú postupy na výrobu biopalív prvej generácie, pričom tieto postupy sa veľmi odlišujú od postupov na výrobu biopalív druhej generácie, je mimoriadne nákladné. Ak nie sú dostupné biopalivá druhej generácie, znamená to, že rozhodnutie Rady nie je záväzné. Z hľadiska trvalej udržateľnosti sa okrem existujúcich smerníc musia vydať ďalšie európske právne predpisy, aby sa zabezpečilo, že pri výrobe biomasy sa presne budú plniť stanovené požiadavky a že pestovanie plodín na výrobu biopalív nebude konkurovať pestovaniu potravinových plodín a krmovín. Pokiaľ ide o nevyhnutné zmeny smernice o kvalite palív, je postup dosť komplexný a je úlohou ústavov normalizácie, aby sa o ne postarali, predovšetkým úlohou Európskeho výboru pre normalizáciu (CEN), ktorý musí zanalyzovať problémy spojené so špecifickými technikami.

Biopalivá druhej generácie

4.33 Pokiaľ ide o biopalivá druhej generácie, už teraz sa núkajú viaceré možnosti výroby etanolu: biologický kvasný a destilačný postup alebo tepelno-chemické splynovanie biomasy na získanie syntetického plynu (H_2 a CO), z ktorého sa fermentáciou a prostredníctvom kombinovaného kolobehu alebo kogenerácie dá získavať energia. Prvé zariadenie s kapacitou 180 000 t/rok bude uvedené do prevádzky ešte tento rok vo fínskom Porvoo a s ďalším sa v tej istej lokalite

počíta na konci roku 2008. Tieto postupy však vykazujú veľmi nízku energetickú účinnosť, ak nie dokonca zápornú, k čomu v niektorých prípadoch dochádza. Preto sa skúmala možnosť využitia fotochemických procesov s využitím slnečného svetla ako zdroja energie pri použití vhodných katalyzátorov na zlepšenie jeho vlastností. Biobutanol je možným riešením, pokiaľ ide o biopalivá novej generácie. Nízky tlak pár biobutanolu a jeho veľká tolerancia voči znečisteniu vodou v palivách pre zážihové motory umožňujú jeho použitie v existujúcich sústavách na dodávky a distribúciu palív. Biobutanol sa môže do benzínu primiešavať vo vyššej koncentrácii než doterajšie biopalivá bez toho, aby boli potrebné úpravy vozidla. Okrem toho je spotreba paliva nižšia ako pri zmesiach benzínu s etanolom a zlepšuje sa teda energetická účinnosť a spotreba na liter. Na jeho výrobu sa môže využívať infraštruktúra a zariadenia na výrobu bioetanolu.

4.34 Siedmy rámcový program poskytuje na vývoj týchto technológií rozsiahle prostriedky, ktoré majú veľmi zaujímavý charakter a umožňujú výrobu čistých biopalív, ktoré:

- neobsahujú síru ani aromáty, ani polycyklické uhlíkovodíky,
- sú stále,
- spôsobujú veľmi málo emisií,
- majú mimoriadne vysoké cetánové číslo (85-100),
- majú vyššiu medznú hodnotu, pokiaľ ide o používanie pri nízkych teplotách, než niektoré iné biopalivá,
- môžu sa do bežnej motorovej nafty primiešavať s veľmi vysokým primiešavacím podielom (do 60 %),
- majú už definované technické vlastnosti a sú uvedené v zozname biopalív v článku 2 ods. 2 smernice 2003/30/ES.

EHSV je presvedčený, že Európa musí poskytnúť viac finančných zdrojov na výskum biopalív druhej generácie.

5. Konkrétne pripomienky

5.1 Výbor súhlasí s cieľmi Energetickej politiky pre Európu. Na jej uskutočnenie sa musia zaoberať finančné prostriedky potrebné na investície, pričom je treba zapojiť európske peňažné ústavy.

5.2 Podľa názoru výboru sa musí osobitná pozornosť venovať výskumu v oblasti biopalív, osobitne biopalív druhej generácie bez toho, aby sa zabúdalo na iné možnosti, napríklad na vývoj tzv. solárneho vodíka alebo spracovanie biomasy.

5.3 Výbor odporúča, aby sa zvlášť dbalo na zachovávanie biologickej rozmanitosti a výlučné využívanie technických plodín na výrobu biopalív, aby sa vzhľadom na milióny ľudí, ktorí majú nedostatok potravín a musia zomrieť hladom, zabránilo konkurencii medzi potravinami a palivami. V záveroch vyššie uvedenej správy FAO sa konštatuje, že celosvetovo najmenej 854 miliónov ľudí trpí podvýživou, čo svedčí o tom,

že pokroky dosiahnuté pri uskutočňovaní cieľov summitu o svetovej výžive a miléniových rozvojových cieľov zatiaľ nepostačujú. Mnohé krajiny, predovšetkým subsaharskej Afriky sú síce schopné znižovať počet hladujúcich ľudí, avšak táto možnosť je ohrozená stúpajúcimi cenami potravín, možným zmenšením ponuky na trhoch s obilím, konfliktmi, chorobami a klimatickými zmenami. Americkí vedci Ford Runge a Benjamin Senauer z Univerzity v Minnesote počítajú vzhľadom na vývoj cien potravinárskeho obilia s tým, že počet hladujúcich ľudí sa do roku 2025 nie zníži na 600 miliónov ako sa očakáva, ale že sa zdvojnásobí na 1,2 miliardy.

5.4 Na dosiahnutie cieľov ochrany životného prostredia a znižovania emisií skleníkových plynov, optimalizácie energetickej spotreby a využívania alternatívnych zdrojov energie, ako aj nezávislosti a istoty energetického zásobovania výbor navrhuje diferencované posudzovanie výrobkov (daňové stimuly, administratívne stimuly atď.), ktoré viac ako iné a v podstatnej miere prispievajú k dosiahnutiu týchto cieľov.

5.5 Výbor zastáva názor, že technológie dostupné v súčasnosti majú zatiaľ príliš vysoké energetické nároky a nároky na vodu a plochy (výsledkom pestovania repky olejnej na jednej tretine plochy celého Talianska by bolo také množstvo bionafty z hektára, ktoré by stačilo iba na pokrytie 10 % celkovej spotreby výrobkov z ropy a 40 % spotreby motorovej nafty v krajine).

5.6 Výbor zastáva názor, že návrh novej smernice by malo sprevádzať dôkladné a rozsiahle ekonomické, ekologické a sociálne hodnotenie, ktoré sa aspoň zatiaľ nezdá byť štruktúrované tak, ako by si to daná téma zasluhovala.

5.7 Aby sa nezmarili úspechy dosiahnuté v boji proti znečisťovaniu životného prostredia, má zásadný význam vyrábať biopalivá z miestne vyrábaných poľnohospodárskych produktov, ktoré sa nesmú prevážať na veľké vzdialenosti z krajiny do krajiny, čo by bolo spojené so zodpovedajúcou spotrebou fosílnych palív. Získavanie energie z poľnohospodárskych odpadov je problematické, pretože odpad vzniká na miestach, ktoré sú veľmi ďaleko od seba vzdialené, čo prináša nevyhnutnosť nákladovo náročnej dopravy do spracovateľských závodov, a pretože majú vysoký obsah vody, ktorý vyvoláva potrebu spracovávať veľké objemy. Z týchto dôvodov by sa tento druh biomasy mal prednostne spracovávať lokálne.

5.8 Výbor považuje za potrebné podporovať výskum v oblasti technológií biopalivových článkov, pri ktorých sa používajú

biokatalyzátory na premenu chemickej energie na energiu elektrickú. Tento postup získavania energie umožňuje znovu získať všetky elektróny, ktoré rastlina, z ktorej sa biomasa získava, prijala počas fotosyntézy (24 elektrónov na jednu molekulu glukózy zoxidovanej na CO_2 a vodu).

5.9 Výbor súhlasí s úvahami Európskeho parlamentu, ktoré vyzdvihuje v odôvodnení rozhodnutia o stratégii pre biomasu a biopalivá zo 14. decembra 2006, že odvetvie dopravy je zodpovedné za viac ako 20 % emisií skleníkových plynov, pričom nie je zapojené do mechanizmu obchodovania s emisnými kvótami. V tejto súvislosti výbor odporúča, aby sa preskúmala možnosť rozšíriť model bielych certifikátov na automobilový priemysel.

5.10 V tejto súvislosti Európsky parlament Komisiu vyzýva, aby zaviedla povinnú a rozsiahlu certifikáciu, ktorá vo všetkých fázach umožňuje udržateľnú výrobu biopalív a zahŕňa normy pestovania a spracovania, ako aj normy na bilancovanie emisií skleníkových plynov počas celého životného cyklu a platí pre biopalivá vyrábané v Európskej únii i dovážané, a zároveň aby podporovala vývoj a používanie systému globálneho monitorovania životného prostredia a bezpečnosti (GMES) na sledovanie využívania pôdy na výrobu bioetanolu, aby sa zabránilo ničeniu dažďových pralesov a iným negatívnym ekologickým následkom. Výbor návrhy Európskeho parlamentu schvaľuje a podporuje.

5.11 Výbor zdôrazňuje, že v niektorých členských štátoch, ktoré len nedávno vstúpili do EÚ je vozový park mimoriadne zastaraný a pozostáva z technicky zastaraných ojazdených vozidiel z bohatých trhov. Príjem na obyvateľa je v týchto krajinách značne nízky, čo rovnako platí pre veľké časti obyvateľstva krajín s vyššími príjmami na obyvateľa. Preto vôbec nie je mysliteľné, aby sa na týchto občanov EÚ, pre ktorých je auto neodmysliteľným pracovným nástrojom, uvalili povinnosti a náklady.

5.12 Podľa názoru výboru môžu byť biopalivá v súčasnosti síce oporou trhu s palivami, a to za predpokladu, že sa ich výroba bude prísne kontrolovať, aby sa odstránili ekologické a sociálne riziká uvedené v tomto stanovisku, avšak neponúkajú žiadnu štruktúrovanú odpoveď na jeho potreby. Vzhľadom na potenciálne problémy, na ktoré poukazuje toto stanovisko, si výbor myslí, že Komisia by cieľ 10 % podielu na trhu mala neustále revidovať a byť pripravená navrhnúť jeho úpravu, ak problémy nebude možné vyriešiť uspokojivo a trvalo udržateľným spôsobom.

V Bruseli 24. októbra 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu – Výsledky preskúmania stratégie Spoločenstva na zníženie emisií CO₂ z osobných automobilov a ľahkých komerčných vozidiel“

KOM(2007) 19 v konečnom znení

(2008/C 44/11)

Komisia sa 7. februára 2007 rozhodla podľa článku 175 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k danej téme.

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 5. októbra 2007. Spravodajcom bol pán RANOCCHIARI.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 439. plenárnom zasadnutí 24. októbra 2007 prijal 142 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 2 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV podporuje iniciatívu Európskej komisie zameranú na preskúmanie stratégie Spoločenstva na zníženie emisií CO₂ spôsobených cestnou premávkou.

1.2 Komisia navrhla – a Rada mieni potvrdiť tento návrh – zníženie emisií CO₂ automobilov na úroveň 130 g CO₂/km do roku 2012 prostredníctvom technologických zlepšení motorov vozidiel. Zníženie o ďalších 10 g CO₂/km sa bude musieť dosiahnuť, ak to bude technicky možné, inými technologickými zlepšeniami a zvýšeným používaním biopalív, aby sa tak do roku 2012 podarilo dosiahnuť celkový cieľ 120 g CO₂/km.

1.3 EHSV sa nazdáva, že táto ambiciózna iniciatíva môže mať úspech len vtedy, ak sa uskutoční prostredníctvom vyvážených a rôznorodých opatrení ako aj podľa časového rozvrhu, ktorý zohľadní potrebu výrobcov prispôsobiť všetky vyrábané modely zvoleným technologickým riešeniam, čo je zložitý proces s nejednotnými nákladmi. Inak povedané, zlepšenie výkonu automobilov z hľadiska emisií CO₂ musí byť zlučiteľné tak so schopnosťou výrobcov včleniť ho do technologického kontextu a udržať náklady v medziach ako aj kúpnu silou potenciálnych zákazníkov.

1.4 V tomto ohľade EHSV opakovane zdôrazňuje dôležitosť nabádania výrobcov k ďalšiemu zrýchleniu zníženia spotreby a emisií a zároveň poukazuje na potrebu vydať sa ďalšími cestami umožňujúcimi dosiahnuť cieľ prostredníctvom čo najúčinnnejšej a najvýkonnejšej legislatívnej štruktúry zo sociálneho, hospodárskeho a environmentálneho hľadiska.

1.5 EHSV preto odporúča vykonanie rozsiahleho a podrobného posúdenia vplyvu, ktorým by sa dali stanoviť prínosy a náklady rozličných možných riešení, počínajúc zásahmi do technológie automobilov až po ďalšie použiteľné nástroje: prispôbenie infraštruktúry, alternatívne pohonné látky, daňové stimuly, informovanosť prostredníctvom rôznych foriem vzdelávania o ekologickom spôsobe jazdenia (čo je

obzvlášť potrebné v mestských aglomeráciách⁽¹⁾) a usmerňovanie dopytu pomocou cieleného zdaňovania v závislosti od emisií CO₂. EHSV sa ďalej nazdáva, že medzi žiaducimi opatreniami je potrebné zohľadniť aj používanie pneumatík s nízkou hodnotou valivého odporu schopných znížiť podľa údajov priemyslu spotrebu o 3 % až 4 %. Rovnakým smerom sa ubera návrh Komisie vo veci vytvorenia systémov monitorovania tlaku v pneumatikách.

1.6 Inteligentná a uvážená zmes všetkých dostupných opatrení môže umožniť dosiahnutie cieľov zníženia emisií CO₂ bez toho, aby sa spomalila obnova vozového parku v prevádzke vďaka udržiavaniu finančného zaťaženia v medziach ako aj jeho prerozdeleniu, čím by sa predišlo znevýhodneniu potenciálnych nákupcov nových áut.

1.7 EHSV okrem toho dúfa, že sa zvolený legislatívny nástroj ukáže byť čo najneutrálnejší, pokiaľ ide o hospodársku súťaž medzi výrobcami, bez stanovovania záväzných obmedzení trhovej ponuky modelov zo strany samotných výrobcov, ale usmerňovaním dopytu zákazníkov na modely s nižšími hodnotami emisií. Požadované zníženie emisií CO₂ by malo súvisieť s existujúcimi rozlíšeniami v palete výrobkov, pri využití parametrov pokladaných za najindikatívnejšie a pomerne k spotrebe emisií CO₂.

1.8 Pokiaľ potom ide o možné parametre, je nesmierne dôležité, aby ten zvolený slúžil ako nástroj na usmernenie spotrebiteľov k istému typu vozidla, ktoré zodpovedá ich skutočným potrebám, čím by sa predišlo spotrebe a emisiám, ktoré nie sú nevyhnutné pri bežnom používaní.

1.9 Z tohto hľadiska EHSV vyslovuje svoje rozpaky nad zámerom Komisie zahrnúť do legislatívneho opatrenia aj ľahké komerčné (úžitkové) vozidlá. Potenciálni nákupcovia pozorne posudzujú tieto vozidlá, určené na pracovné využitie, keďže spotreba, a tým i emisie CO₂ výrazne vplývajú na výšku

⁽¹⁾ Pozri stanovisko Ú. v. EÚ C 168, 20.7.2007 „Doprava v mestách a mestských aglomeráciách“.

prevádzkových nákladov. Z tohto dôvodu vozidlá ponúkané na trhu už teraz ponúkajú efektívnejšie riešenia, t. j. skoro výlučne vybavenie naftovými motormi. V každom prípade a ešte skôr, než sa prijme rozhodnutie v tejto veci, EHSV odporúča Komisii, aby vypracovala hodnotenie vplyvu založené na aktualizovanom zhromažďovaní údajov o emisiách ľahkých úžitkových vozidiel, keďže takéto údaje v súčasnosti nie sú k dispozícii.

1.10 EHSV sa napokon nazdáva, že členské štáty by mali pôsobiť vo viacerých oblastiach okrem tých, ktoré boli spomenuté (cesty, inteligentné semafore, ...), v neposlednom rade prostredníctvom iniciatív vo forme ekologických nákupov pri vytváraní svojho služobného vozového parku a vyvíjaním úsilia tak pri budovaní sietí infraštruktúry schopných umožniť prístup k distribúcii menej znečisťujúcich pohonných látok, ako napríklad zemný plyn, ako aj pri uľahčovaní nákupu vozidiel na zemný plyn, resp. LPG, o čom sa EHSV už vyjadril vo svojich predchádzajúcich stanoviskách ⁽²⁾.

2. Úvod

2.1 V roku 1995 bola vytýčená stratégia na zníženie emisií CO₂, ktorá mala zahŕňať opatrenia zamerané na ponuku výrobcov automobilov a dopyt spotrebiteľov.

2.2 Konkrétnejšie pokiaľ ide o ponuku, v roku 1998 európski výrobcovia podpísali dobrovoľnú dohodu, ktorej cieľom bolo znížiť do roku 2008 priemerné hodnoty emisií CO₂ automobilov na 140 g CO₂/km. Rovnaký záväzok prijali pre rok 2009 japonskí a kórejskí výrobcovia o rok neskôr.

2.3 Zároveň v oblasti dopytu stratégia Európskej komisie rátať s informovaním spotrebiteľov na tému emisií CO₂, ktorá by ich usmernila k chvályhodným rozhodnutiam, ako aj cieleným využívaním systému zdaňovania automobilových vozidiel.

2.4 Na strane ponuky sa v praxi zaznamenalo výrazné zlepšenie, ale nie také, ktoré by samo postačovalo na dosiahnutie cieľa, keďže ho nepodporili ďalšie dva nástroje (informovanie/usmerňovanie spotrebiteľov a zdaňovanie), ako uznáva samotná Európska komisia, keď vo svojom oznámení konštatuje, že „k najväčšiemu zníženiu emisií CO₂ došlo v dôsledku zdokonalení v technológii automobilov“.

2.5 Od roku 1995 do roku 2005 sa priemerný objem emisií CO₂ automobilových vozidiel znížil zo 186 g CO₂/km na 161 g CO₂/km, čo predstavuje zníženie o približne 13 %, zatiaľ čo

30 % vozového parku uvedeného na trh v roku 2004 produkuje emisie nižšie než 140 g CO₂/km.

2.6 Na druhej strane v tom istom období spotrebiteľia začali uprednostňovať väčšie, ťažšie, výkonnejšie a univerzálnejšie vozidlá, jednak kvôli tomu, že ich vnímali ako bezpečnejšie, jednak v dôsledku presunu veľkej časti obyvateľstva mimo miest. Z tohto dôvodu ovplyvňovali informácie o emisiách, tzv. označovanie štítkom s informáciami o spotrebe paliva a emisiách CO₂, voľbu spotrebiteľov len nevýrazne.

2.7 Ďalší nástroj na usmerňovanie dopytu, t. j. zdaňovanie zamerané na zníženie emisií CO₂, nenadobudol ešte celoeurópsky rozmer ⁽³⁾, ale prejavil sa len v podobe vnútroštátnych iniciatív menej než polovice členských štátov s opatreniami, ktoré v niektorých prípadoch paradoxne negatívne ovplyvnili znížovanie emisií CO₂. Jedným z príkladov je zvýšenie daňového zaťaženia nafty, ktoré obmedzilo proces „prechodu na naftu“ v posledných rokoch v mnohých členských štátoch, kde je početnejší vozový park vozidiel na naftový pohon v prevádzke.

2.8 Nakoniec, či už kvôli externým faktorom, ktoré spomalili proces znižovania emisií CO₂ spustený prehodnotením technológií v oblasti motorov v dôsledku dobrovoľných dohôd, či už kvôli chýbajúcemu použitiu ostatných plánovaných nástrojov, sa ciele vytýčené pre roky 2008-2009 zdajú byť nedosiahnuteľné. Z toho pramení rozhodnutie Komisie prehodnotiť stratégiu a navrhnuť oznámenie, ku ktorému sa má EHSV vyjadriť a ktoré načrtáva hlavné usmernenia, po ktorých by mal nasledovať konkrétny legislatívny návrh najneskôr v prvom polroku 2008.

3. Oznámenie Európskej komisie

3.1 Vo svojom oznámení Komisia navrhuje dosiahnuť do roku 2012 cieľ EÚ v hodnote 120 g CO₂/km, ktorý je možné realizovať skombinovaním opatrení EÚ a členských štátov.

3.2 S týmto zámerom Komisia navrhne najneskôr v prvom polroku 2008 legislatívny rámec, pričom sa sústreďí na povinné zníženie emisií CO₂ na priemernú cieľovú úroveň 130 g CO₂/km pre nový vozový park prostredníctvom technologických zlepšení motorov vozidiel.

3.3 Zníženie o ďalších 10 g CO₂/km, alebo jeho ekvivalent, sa bude musieť dosiahnuť, ak to bude technicky možné, inými technologickými zlepšeniami a zvýšeným používaním biopalív. Konkrétne pôjde o tieto opatrenia:

a) stanovenie minimálnych požiadaviek na efektívnosť klimatických systémov;

⁽²⁾ Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Vývoj a podpora alternatívnych pohonných látok v cestnej doprave v Európskej únii, Ú. v. EÚ C 195, 18.8.2006, s. 75.

⁽³⁾ Návrh smernice Rady o daniach z osobných áut v EÚ (KOM(2005) 261 v konečnom znení), ktorý obsahoval reštrukturalizáciu daňového základu pre automobily tak, aby bol čiastočne alebo celkovo založený na emisiách CO₂, nebol schválený.

- b) povinná inštalácia systémov monitorovania presného tlaku v pneumatikách;
- c) stanovenie maximálnych hraničných hodnôt valivého odporu pneumatík v EÚ pre pneumatiky osobných automobilov a ľahkých úžitkových vozidiel,
- d) použitie ukazovateľov zaraďovania prevodov s prihliadnutím na rozsah, v ktorom spotrebitelia používajú takéto zariadenia v reálnych podmienkach jazdenia,
- e) zlepšenie v oblasti úspor paliva pri ľahkých úžitkových vozidlách (dodávkové vozidlá) so záväznými cieľmi 175 g CO₂/km do roku 2012 a 160 g CO₂/km do roku 2015,
- f) zvýšené používanie biopalív maximalizujúce úroveň starostlivosti o životné prostredie.

3.4 Komisia súhlasí s tým, že legislatívny rámec implementujúci priemerný cieľ pre nový vozový park bude navrhnutý tak, aby zabezpečil, že ciele zníženia budú z hľadiska hospodárskej súťaže neutrálne a zo sociálneho hľadiska spravodlivé a udržateľné, a že tieto ciele budú objektívne odrážať rôznorodosť európskych výrobcov automobilov a vyhnú sa nespravodlivému narušeniu hospodárskej súťaže medzi výrobcami automobilov.

3.5 V tejto súvislosti Komisia vyzýva členské štáty, aby čo najskôr prispôsobili svoju daňovú politiku v automobilovom sektore tak, aby sa podporoval nákup automobilov s nízkou spotrebou paliva v celej EÚ, a aby sa pomohlo výrobcovi rešpektovať pripravované predpisy o palivovej účinnosti, ktoré vstúpia do platnosti.

3.6 Komisia tiež navrhuje zavedenie diferenciácie daní pre všetky druhy automobilov na trhu, ktoré by postupne stimulovalo prechod na automobily s nižšími emisiami, ako účinné riešenie na zníženie nákladov výrobcov na splnenie uvalených požiadaviek.

3.7 Spomína sa aj úloha daňových stimulov, ktoré by boli tiež výrazným povzbudením nákupu najmenej znečisťujúcich tried ľahkých úžitkových vozidiel existujúcich na trhu. Rovnaký dôraz sa kladie na požiadavku zlepšenia efektívnosti, pokiaľ ide o informovanosť potenciálnych nákupcov o spotrebe automobilov (Komisia v roku 2007 prijme zmenený a doplnený návrh smernice 1999/94/ES o označovaní palivovej účinnosti).

3.8 Komisia zdôrazňuje, že je potrebné, aby členské štáty podporovali ekologické jazdenie prostredníctvom nácvikov a kampaní na zvýšenie ekologického povedomia smerom k štýlu jazdenia zameranému na znižovanie spotreby (*eco-driving*).

3.9 Výrobcom automobilov sa vyzývajú, aby do konca roku 2007 podpísali dobrovoľnú dohodu o osvedčených postupoch v oblasti marketingu a reklamy zameranú na podporu trvalo udržateľných modelov spotreby.

4. Všeobecné pripomienky

4.1 EHSV plne súhlasí s potrebou preskúmania stratégie Spoločenstva na zníženie emisií CO₂ spôsobených cestnou premávkou, ktoré tvoria približne 20 % všetkých emisií.

4.2 EHSV tiež upozorňuje na zložitosť tohto preskúmania, ktoré musí mať na zreteli zníženie emisií CO₂, nesmie však znížiť konkurencieschopnosť odvetvia výroby motorových vozidiel, ktoré pôsobi na mimoriadne konkurenčnom svetovom trhu.

4.3 Nesmieme zabudnúť, že automobilový priemysel zamestnáva len v Európe dva milióny ľudí. K nim treba pripočítať ďalších desať miliónov pracovníkov zamestnaných v subdodávateľských firmách. Tento priemysel predstavuje 3,5 % HDP Európskej únie. Čistý vývoz dosahuje 33,5 miliárd EUR a zdaňovanie automobilov prináša do pokladní členských štátov ročne 365 miliárd EUR.

4.4 Nie náhodou chcela Komisia oznámením CARS 21⁽⁴⁾ načrtnúť hlavné usmernenia hospodárskej politiky práve v odvetví, akým je automobilový priemysel, ktorý zohráva podstatnú úlohu v európskom hospodárstve.

Tento dokument je odpoveďou Komisie na záverečnú správu a odporúčania z decembra 2005 skupiny na vysokej úrovni CARS 21, ktorú okrem zástupcov Komisie tvorili aj zástupcovia podnikateľskej obce a hlavných zložiek občianskej spoločnosti. Dokument zdôrazňuje, že na to, aby sa dosiahli ambiciózne ciele v týchto „zložitých oblastiach“, ku ktorým patrí práve aj zníženie emisií CO₂, a pritom nedošlo k ohrozeniu konkurencieschopnosti podnikov a zamestnanosti, je potrebný integrovaný prístup, ktorý by dokázal zlúčiť prínos všetkých zainteresovaných subjektov v záujme dosiahnutia toho istého verejne prospešného cieľa.

4.5 Aj EHSV je znepokojený možným mimoriadne výrazným dosahom na výrobné náklady, čo by mohlo viesť k rozhodnutiam, ktoré by priamo alebo nepriamo ohrozili mieru zamestnanosti v automobilovom priemysle, keď by mohlo dôjsť k strategickým voľbám s následným presunom priemyselnej výroby mimo územia EÚ.

4.6 Vzhľadom na tieto úvahy EHSV súhlasí, že je dôležité, aby výrobcovia automobilov boli nabádaní k ďalšiemu zrýchleniu zníženia spotreby a emisií, a zároveň poukazuje na potrebu vydať sa ďalšími cestami umožňujúcimi dosiahnuť cieľ zníženie emisií CO₂ prostredníctvom čo najúčinnnejšej a najvýkonnejšej legislatívnej štruktúry zo sociálneho, hospodárskeho a environmentálneho hľadiska.

⁽⁴⁾ Konkurenčný regulačný rámec pre automobilový priemysel pre 21. storočie (KOM(2007) 22 v konečnom znení) zo 7. februára 2007 EHSV vypracovalo stanovisko na túto tému. Spravodajcom bol pán DAVOUST.

4.6.1 EHSV by chcel predložiť tieto odporúčania s cieľom optimalizovať výsledky budúcej právnej úpravy Spoločenstva v oblasti zníženia emisií CO₂ spôsobených cestnou premávkou:

- **infraštruktúra a pneumatiky:** prispôsobenie cestnej infraštruktúry je oprávnené, pretože lepší povrch vozovky znižuje trenie a hluk a tiež zvyšuje životnosť. Okrem toho zavedenie pokrokových systémov ETM (*electronic traffic management*) na zníženie dopravných zápch a zbytočného státia pri semaforoch môže výrazne ovplyvniť zníženie emisií CO₂. Rovnako aj použitie pneumatík s nízkym indexom valivého odporu prináša preukázaný úžitok, pretože znižuje spotrebu okolo 3 % až 4 %. Návrh Komisie zaviesť systém kontroly tlaku pneumatík je krokom tým istým smerom.
- **alternatívne pohonné látky:** hlavne biopalivá uvedené aj v záverečnej správe CARS 21. Keď sa preverí technologická realizovateľnosť biopalív prvej generácie ⁽⁵⁾ a ich vplyv na životné prostredie a spoločnosť (kým sa nezačnú používať biopalivá druhej generácie, kde je tento vplyv menší), tieto palivá spolu s alternatívnymi palivami, ktorých používanie v Európe narastá (zemný plyn, v strednodobom horizonte bioplyn a pokiaľ možno v dlhodobom horizonte vodík), môžu byť rozhodujúcim prvkom v snahe o zníženie emisií CO₂.
- **odborne vzdelávať, informovať a usmerňovať:** mali by sa podporiť odbornovo-vzdelávacie iniciatívy celého obchodného a distribučného reťazca automobilového priemyslu, aby bolo možné erudovane a kompetentne usmerniť voľbu kupujúcich na riešenia s nižšími emisiami CO₂. Okrem toho je potrebné voľbu kupujúcich usmerňovať aj priamo zdanením viazaným na emisie CO₂ a stimulmi k ekologickému jazdeniu (*eco-driving*).

4.6.2 Výsledkom všetkých týchto opatrení by tiež bolo, že by nedochádzalo k spomaľovaniu procesu obnovy vozového parku, pretože finančné bremeno za zníženie miery emisií CO₂ by sa rozložilo. EHSV mimochodom zdôrazňuje, že podľa programu ECCP ⁽⁶⁾ by potenciálne zníženie emisií CO₂ vďaka ekologickému jazdeniu (*eco-driving*) by mohlo predstavovať 50 miliónov ton v Európe do roku 2010 (2006-2010) a v spoločnej štúdii TNO/TEEP ⁽⁷⁾ sa tvrdí, že ekologické jazdenie je nielen realizovateľné ale aj efektívne a merateľné.

4.6.3 Na druhej strane priemerná predajná cena automobilov by stúpala približne o 3 600 EUR, ak by sa mal cieľ zníženia emisií CO₂ na 120 g/km dosiahnuť len prostredníctvom automobilovej technológie. Pre úplnosť je potrebné doplniť, že tie isté zdroje ⁽⁸⁾ uvádzajú, že na dosiahnutie zníženia emisií CO₂ na 130 g/km by boli vedľajšie náklady pre kupujúceho predsa len vysoké, a predstavovali by sumu okolo 2 500 EUR.

4.6.4 Je zrejmé, že v Európe, kde dochádza k obnove vozového parku v priemere raz za 12 rokov, ako uvádza Komisia, by takéto veľké zvýšenie cien ešte viac spomalilo cyklus výmeny automobilu. Pokiaľ ide o sociálny dosah tohto zvýšenia, je tiež zrejmé, že vyššie ceny by menej majetným vrstvám spoločnosti ešte sťažili kúpu nového vozidla.

4.7 EHSV nesúhlasí s postojom Komisie, podľa ktorej by doplnkové technológie priniesli zníženie emisií CO₂ o 10g/km, keďže schopnosť biopalív preniknúť na trh je stále neistá a nemožno pokladať za samozrejmé, že ich prínos sa potvrdí na očakávanej úrovni zníženia emisií o 5g CO₂/km. V tejto súvislosti sa EHSV domnieva, že je nevyhnutné zaviesť systém opatrení, ktorý by sa dal s istotou monitorovať, ako to je v prípade ekologického jazdenia (*eco-driving*) a infraštruktúr.

5. Konkrétne pripomienky

5.1 EHSV v súlade s uvedenými všeobecnými pripomienkami a na základe prebiehajúcej parlamentnej diskusie dúfa, že budúci právny nástroj okrem toho, že nezníži kúpyschopnosť potenciálnych záujemcov o nové automobily s cieľom zabezpečiť obnovu vozového parku, dokáže tiež rozhodne nasmerovať dopyt na modely s modely s nižšími hodnotami emisií CO₂.

5.2 Vzhľadom na to, že neexistuje rozsiahle a podrobné hodnotenie vplyvu, ktoré by poukázalo na náklady a úžitok jednotlivých možných riešení, EHSV si vyhradzuje právo vyjadriť v niektorom ďalšom stanovisku svoj názor na primerané a dosiahnuteľné hraničné hodnoty zníženia emisií CO₂, ale už teraz odporúča, aby sa v plánovanom právnom nástroji náležite zohľadnila skutočnosť, že výrobný cyklus v automobilovom priemysle je veľmi zložitý a potrebuje určitý *lead time* ⁽⁹⁾, ktorý môže trvať až sedem rokov.

5.3 Vzhľadom na čas potrebný na prípravu právnych predpisov v spolurozhodovacom procese odhaduje, že konečný text s požiadavkami, ktoré bude potrebné splniť, nebude hotový pred rokom 2009. V súvislosti s tým, čo bolo povedané o typických výrobných cykloch uvedeného sektora, prvý reálny dátum sa odhaduje na rok 2015 aj preto, lebo vtedy nadobudne platnosť nariadenie EURO 6 o znížení znečisťujúcich látok, ktoré si vyžadujú štrukturálne zmeny na vozidle, tak ako v prípade zníženia emisií CO₂.

5.4 Zdá sa však, že cieľ stanovený na rok 2012 nebude možné technicky zvládnuť, teda nie bez rozhodne negatívnych vplyvov na konkurencieschopnosť európskeho automobilového priemyslu a miery zamestnanosti jeho odvetví.

⁽⁵⁾ Stanovisko TEN 286 „Správa o pokroku v oblasti biopalív“, o ktorom prebieha diskusia.

⁽⁶⁾ *European Climate Change Programme* (Európsky program týkajúci sa klimatických zmien). V rámci programu ECCP expert Komisie (TNO) odhadol náklady rôznych možných opatrení a ich potenciál zníženia emisií CO₂.

⁽⁷⁾ IEEP, Institute for European Environmental Policy – TNO Consultancy

⁽⁸⁾ Pozri poznámku pod čiarou 6.

⁽⁹⁾ Čas, ktorý priemyselné závody potrebujú na uplatnenie akejkoľvek novej požiadavky, ktorá si vyžaduje zásahy do štruktúry vozidla.

5.5 Už odteraz EHSV vyjadruje svoju podporu legislatívnemu nástroju, ktorý sa ukáže byť čo najneutrálnejší, pokiaľ ide o hospodársku súťaž medzi výrobcami, bez stanovovania záväzných obmedzení trhovej ponuky modelov zo strany samotných výrobcov, ale usmerňovaním dopytu zákazníkov na modely s nižšími hodnotami emisií. Požadované zníženie emisií CO₂ by malo súvisieť s existujúcimi rozlíšeniami v palete výrobkov, pri využití parametrov pokladaných za najindikatívnejšie a pomerne k spotrebe emisií CO₂.

5.6 V tomto ohľade výbor zastáva názor, že zvolený parameter by mal zaručiť, aby prínos v oblasti zníženia emisií rôznych odvetví a následné nevyhnutné zvýšenie ceny vozidiel neboli limitujúce pre schopnosť spotrebiteľa kúpiť si nové vozidlo v súlade s jeho kúpnu silou.

5.6.1 Možný parameter predstavuje váha vozidla (ako navrhlo Európske združenie výrobcov motorových vozidiel ACEA), pretože priamo ovplyvňuje na úroveň emisií CO₂. EHSV pripomína, že od roku 1996 do roku 2005 sa váha vozidiel zvýšila o 32 kg, s príslušným nárastom emisií CO₂ o 6,6 g/km. Vplyv váhy sa používa ako referenčný parameter v stratégii znižovania emisií CO₂ v Japonsku, kde sa rozhodli dosiahnuť hodnotu 138 g CO₂/km do roku 2015. Združenie ACEA je teda priaznivo naklonené tomuto parametru, pretože prispieva k harmonizácii politík zameraných na zníženie emisií CO₂ na celom svete.

5.6.2 Rovnako treba uviesť, že v súčasnosti prebieha diskusia o ďalších parametroch, ktoré by mohli byť použité na stanovenie a odlíšenie jednotlivých kategórií výrobkov. Konkrétne treba spomenúť návrh, ktorý predniesol spravodajca EP pán Chris DAVIES odvolávajúci sa na „stopu vozidla“ (priestor, ktorý zaberá vozidlo v závislosti od rázvoru a rozchodu kolies⁽¹⁰⁾).

5.6.3 EHSV sa zo svojho hľadiska nazdáva, že by mohlo byť zaujímavé a vhodné zaviesť ako parameter napríklad „box volume“ (v praxi ide o dĺžku krát šírku krát výšku vozidla), čo by mohlo byť prípadným nástrojom na usmernenie spotrebiteľov k istému typu vozidla, ktoré zodpovedá ich skutočným potrebám, čím by sa predišlo emisiám CO₂, ktoré sú zbytočné vzhľadom na nepomer medzi potrebou používania a objemom vozidla. Inak povedané, kto potrebuje športovo-úžitkové vozidlo (SUV) schopné prepraviť viacero osôb a väčší náklad, bude ochotný zaplatiť viac, pretože naozaj potrebuje takéto vozidlo, inak, ak nemá tieto požiadavky, bude preňho výhodnejšie zamerať sa na nižší segment.

5.7 Pokiaľ ide o návrh, ktorý predložil pán Chris DAVIES, spravodajca EP, zameraný na potrebu vytvoriť mechanizmus nazvaný Systém na znižovanie kvót CO₂ (*Carbon Allowance Reductions System – CARS*), ktorý by odmeňoval a trestal v závislosti od prekročenia alebo dodržiavania stanovených hraničných hodnôt emisií CO₂, EHSV pokladá za nerealizovateľné zavedenie systému obchodovania s kvótami emisií CO₂ na trhu obmedzenom na automobilový sektor.

Vzhľadom na ciele sa zdá byť nepravdepodobné, že sa vytvoria objemy kvót na obchodovanie dostatočne veľké na to, aby sa zaručilo fungovanie systému.

5.7.1 EHSV však pokladá za možné zaviesť „otvorený“ systém obchodovania s emisiami (t. j. taký, ktorý by umožnil obchodovanie s inými sektormi) s výhodou zaistenia celkového zníženia emisií CO₂ v rámci primeranej pružnosti, pričom by sa však stanovili hraničné hodnoty nákupu pre automobilových výrobcov. EHSV teda podporuje otvorený systém, ktorý by mal byť definovaný a z hľadiska svojho hospodárskeho vplyvu prispôbostený v závislosti od zmien, ku ktorým dôjde na trhu s emisiami odteraz do roku 2015, pričom treba pripomenúť, že je potrebné, aby sa tento hospodársky vplyv negatívne neodrazil na schopnosti konečného spotrebiteľa kúpiť si nové vozidlo v súlade s jeho kúpnu silou.

5.8 Pokiaľ ide o odsek oznámenia týkajúci sa zavedenia morálneho kódexu v oblasti marketingu automobilov a príslušnej reklamy, EHSV konštatuje, že už v takmer všetkých členských štátoch existujú dohody, ktoré sú vo väčšine prípadov veľmi prísne, vo veci stanovovania pravidiel správania sa v tomto zmysle. V zásade je však EHSV priaznivo naklonený harmonizácii pravidiel správania sa, a preto nie je proti definovaniu kódexu správnej praxe EÚ tak, ako to navrhuje Komisia výrobcom automobilov.

5.9 EHSV ďalej konštatuje, že Komisia vo svojom oznámení zamýšľa zahrnúť do legislatívneho nástroja na zníženie emisií CO₂ aj ľahké úžitkové vozidlá.

5.9.1 EHSV sa domnieva, že ľahké úžitkové vozidlá (kategória N1 a od nich odvodené vozidlá na prepravu osôb) si nevyžadujú takéto opatrenie, keďže sú určené na pracovné využitie, a tým ich spotreba ako aj emisie CO₂ sú už samy osebe rozhodujúcim faktorom pri výbere kupujúceho, keďže výrazne vplyvajú na výšku prevádzkových nákladov jeho podnikateľskej činnosti. Z tohto dôvodu vozidlá ponúkané na trhu už teraz uplatňujú efektívnejšie riešenia, t. j. takmer výlučne pohon naftovými motormi.

5.9.2 Jednako, a ešte skôr, než sa prijme akékoľvek rozhodnutie v tejto veci, EHSV odporúča Komisii, aby vypracovala hodnotenie vplyvu založené na aktualizovanom zhromažďovaní údajov o emisiách ľahkých úžitkových vozidiel, keďže takéto údaje v súčasnosti nie sú k dispozícii.

5.9.3 Stanovovanie cieľov vo forme g/km pre úžitkové vozidlá bez presnej znalosti príslušných údajov je navyše spojené s rizikom, že sa zníži prepravná kapacita jednotlivých vozidiel, čo by viedlo k ich neefektívnosti, ktorá by si vyžadovala buď zvýšenie počtu vozidiel potrebných na prepravu rovnakého objemu tovaru, alebo vozidlo vyššej kategórie a väčších rozmerov, čo by celkovo zvýšilo objem emisií.

⁽¹⁰⁾ Rázvor: vzdialenosť medzi prednou a zadnou osou; rozchod: vzdialenosť medzi pneumatikami.

5.10 EHSV sa okrem toho nazdáva, že by sa tematika CO₂ vypúšťaného do ovzdušia osobnými automobilmi a ľahkými úžitkovými vozidlami mala posudzovať vo svojej komplexnosti pri zohľadnení celého „životného cyklu“ týchto výrobkov, od výrobných procesov cez používanie až po koniec prevádzky. So zreteľom na uvedené EHSV rovnako zdôrazňuje potrebu koordinácie a súladu iniciatív v oblasti legislatívy a predpisov pre automobilový priemysel pôsobiace na emisie CO₂, s cieľom predísť tomu, aby sa iniciatívy v rôznych oblastiach dostávali navzájom do rozporu a spôsobovali oneskorenia pri implementácii samotných iniciatív.

5.11 EHSV sa nazdáva, že budúce rámcové programy pre výskum by sa mali prioritne a bezodkladne zamerať hlavne na projekty technicky uskutočniteľných a trvalo udržateľných riešení zníženia celkových emisií CO₂ (teda nielen emisií v doprave), ktoré by zohľadnili vplyv celého životného cyklu

rôznych zdrojov emisií. Podľa názoru EHSV výskumné projekty by mali mať široký záber, ale pritom by sa mali zamerať na definovanie krátkodobých, strednodobých a dlhodobých riešení, ktoré by boli finančne dostupné tak pre výrobcu ako aj konečného spotrebiteľa, a tým motivovali obnovu vozového parku smerujúcu k trvalo udržateľnej mobilite.

5.12 EHSV sa napokon nazdáva, že členské štáty by mali pôsobiť vo viacerých oblastiach okrem tých, ktoré boli uvedené (cesty, inteligentné semafore, ...), v neposlednom rade prostredníctvom iniciatív vo forme ekologických nákupov pri vytváraní svojho služobného vozového parku a vyvíjaním úsilia tak pri budovaní sietí infraštruktúry schopných umožniť prístup k distribúcii menej znečisťujúcich pohonných látok, ako napríklad zemný plyn, ako aj pri uľahčovaní nákupu vozidiel na zemný plyn, resp. LPG.

V Bruseli 24. októbra 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 2003/54/ES, pokiaľ ide o uplatňovanie určitých ustanovení v Estónsku“

KOM(2007) 411 v konečnom znení – 2007/0141 (COD)

(2008/C 44/12)

Rada sa 17. septembra 2007 rozhodla podľa článkov 47 ods. 2, 55 a 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k danej téme.

Keďže výbor usúdil, že návrh je úplne uspokojivý a nevyžaduje si žiadne pripomienky, rozhodol sa na svojom 439. plenárnom zasadnutí 24. a 25. októbra 2007 (schôdza z 24. októbra 2007) 150 hlasmi za, 2 hlasmi proti, pričom 8 sa hlasovania zdržali, zaujať k predloženému textu kladné stanovisko.

V Bruseli 24. októbra 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady o výbere a povolení systémov zabezpečujúcich mobilné satelitné služby (MSS)“

KOM(2007) 480 v konečnom znení – 2007/0174 (COD)

(2008/C 44/13)

Rada sa 7. septembra 2007 rozhodla podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k danej téme.

Grémium výboru poverilo 25. septembra 2007 vypracovaním tohto stanoviska odbornú sekciu pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť.

Vzhľadom na naliehavosť danej témy bol pán OPRAN rozhodnutím Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na 439. plenárnom zasadnutí 24. a 25. októbra 2007 (schôdza z 25. októbra) vymenovaný za hlavného spravodajcu. Výbor prijal 119 hlasmi za, pričom 3 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery

1.1 EHSV súhlasí s návrhom rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady o výbere a povolení systémov zabezpečujúcich mobilné satelitné služby a odporúča, aby bol prijatý a okamžite nadobudol účinnosť.

1.2 Výbor dôrazne podporuje hlavný cieľ návrhu rozhodnutia predloženého k rozprave uvedený v hlave I článku 1 ods. 1, ktorým je vytvorenie jednotného, na úrovni Spoločenstva koordinovaného postupu v oblasti výberu prevádzkovateľov mobilných satelitných komunikačných systémov v členských štátoch a udeľovania povolení týmto prevádzkovateľom.

1.3 EHSV sa domnieva, že okamžité prijatie tohto rozhodnutia je nevyhnutné vzhľadom na:

- a. prirodzenú schopnosť satelitných komunikačných systémov pokryť rozsiahle oblasti Európy a viacerých členských štátov EÚ súčasne,
- b. relatívne obmedzený rozsah rádiového frekvenčného spektra dostupného pre takéto komunikácie,
- c. rozmanité riešenia v oblasti výberu prevádzkovateľov a udeľovania povolení, ktoré sú v súčasnosti platné v jednotlivých členských štátoch,
- d. v súčasnosti obmedzenú efektívnosť využívania dostupného rádiového frekvenčného spektra.

1.4 EHSV poukazuje na to, že realizácia a využívanie satelitných komunikačných systémov predstavuje vďaka samotnému rozsahu pokrytia územia zásadnú iniciatívu pre rozmach európskeho vesmírneho priemyslu a rozvoj špecifických aplikácií v oblasti komunikácií a že je plne v súlade s Lisabonskou stratégiou na podporu trvalo udržateľného rozvoja, najmä tým, že priamo prispieva k vytváraniu nových pracovných miest v súvislosti so zvýšenou konkurencieschopnosťou.

1.5 EHSV s potešením konštatuje, že EÚ disponuje v tejto oblasti značným technickým vybavením, čo podporuje navrhované rozhodnutie. Traja z najväčších prevádzkovateľov satelitných systémov na svete totiž pochádzajú z Európy a satelitné komunikácie predstavujú 40 % bežných príjmov európskeho vesmírneho priemyslu.

1.6 EHSV víta konsenzus, ktorý sa Komisii podarilo dosiahnuť pri propagácii tohto návrhu, ktorý už v tomto štádiu získal podporu všetkých konzultovaných strán: predstaviteľov satelitného priemyslu, prevádzkovateľov telekomunikačných sietí, Európskej vesmírnej agentúry a národných regulačných orgánov členských štátov.

1.7 Výbor sa zároveň domnieva, že posudzovaná konečná verzia rozhodnutia predstavuje rovnováhu medzi rozdielnymi názormi vyjadrenými v priebehu konzultácií. Rozdiely prevládali predovšetkým v názoroch na metódy a kritéria výberu, potrebu lepšej flexibility na vnútroštátnej úrovni pokiaľ ide o lehotu potrebnú na získanie povolenia a dobu platnosti povolenia, ako i na užšiu koordináciu vnútroštátnych postupov vydávania povolení.

1.8 EHSV odporúča prijať rozhodnutie v navrhovanej podobe a zároveň sa domnieva, že v súvislosti s uplatňovaním ustanovení o výbere a povolení treba stanoviť právne predpisy, ktoré budú chrániť súkromné záujmy občanov a zaručovať rešpektovanie súkromia užívateľov konečných zariadení mobilných satelitných systémov.

2. Úvod

2.1 Vypracovanie a realizácia celoeurópskeho satelitného komunikačného systému predstavuje alternatívny a inovačný základ pre rozličné typy telekomunikačných a vysielačích/multicastingových služieb bez ohľadu na polohu koncových užívateľov a služby ako vysokorychlostný prístup k internetu či

intranetu, mobilné multimédiá, civilnú ochranu, riešenie krízy, ktorú nespôsobilá vojna (prírodné katastrofy a katastrofy spôsobené činnosťou človeka), zaručenie bezpečnosti a vnútorného poriadku, aplikácie riadenia flotily („fleet management“), lekárska pomoc na diaľku atď.

2.2 Systém je vytvorený tak, aby prispel k rozvoju vnútorného trhu, pomohol zlepšiť konkurencieschopnosť zvýšením dostupnosti celoeurópskych služieb a podporil účinné investície, najmä zavedením inovačných služieb zameraných na pokrytie okrajových pozemných oblastí a morského priestoru z hľadiska komunikácie.

2.3 Predovšetkým v prípade celoeurópskych systémov je nevyhnutné vytvoriť postup Spoločenstva pre výber prevádzkovateľov mobilných satelitných systémov a zaviesť ustanovenia pre koordinované vydávanie povolení vybraným prevádzkovateľom na vnútroštátnej úrovni. Harmonizácia kritérií výberu pre mobilné satelitné komunikačné systémy umožní uplatňovanie spoločnej politiky EÚ v tejto oblasti. Ak o výbere rôznych prevádzkovateľov mobilných satelitných komunikačných systémov využívajúcich rôzne satelity rozhodujú členské štáty, môžu interferencie spôsobiť vznik zložitých rušivých polí, a dokonca v prípade, že jednému prevádzkovateľovi budú v každom členskom štáte pridelené rôzne rádiové frekvencie, môže to ohroziť dobré fungovanie celého systému. Vzhľadom na tieto možné hrozby je v záujme zabezpečenia koherencie prístupov v rôznych členských štátoch v oblasti vydávania povolení nevyhnutné stanoviť na úrovni Spoločenstva ustanovenia o synchronizovanom pridelení rádiových frekvencií a harmonizované podmienky udeľovania povolení bez toho, aby boli dotknuté špecifické vnútroštátne podmienky zlučiteľné s právom Spoločenstva.

2.4 Satelitné komunikácie tvoria podstatný prvok vnútorného trhu, presahujú hranice jednotlivých štátov a preto by sa mali riadiť medzinárodnými právnymi predpismi, najmä vzhľadom na ich významný prínos k realizácii niektorých cieľov Európskej únie týkajúcich sa rozšírenia geografickej oblasti pokrytej širokopásmovým spektrom.

3. Návrh Európskeho parlamentu a Rady

3.1 Rozhodnutie navrhnuté na základe článku 95 Zmluvy o ES by zabezpečilo právny rámec výberu a povolenia mobilných satelitných komunikačných služieb. Takýto výber by sa mal uskutočňovať v súlade so všeobecnými cieľmi a podľa konkurenčného postupu výberu opísaného v návrhu. Zaoberala by sa ním Komisia za pomoci Komunikačného výboru. Povolenia (práva na využívanie rádiového frekvenčného spektra) by sa vybraným prevádzkovateľom udeľovali na vnútroštátnej úrovni na základe minimálneho súboru harmonizovaných podmienok stanovených v návrhu.

4. Všeobecné pripomienky

4.1 Komisia navrhuje, aby sa rozhodnutie implementovalo na základe zhodnotenia týchto aspektov:

- prevádzkovatelia mobilných satelitných systémov sa vyberajú pomocou postupu Spoločenstva,
- vybraným prevádzkovateľom mobilných satelitných systémov musia členské štáty udeliť povolenie,
- vybraným prevádzkovateľom doplnkových pozemných komponentov mobilných satelitných systémov musia členské štáty udeliť povolenie,

4.2 EHSV sa domnieva, že výber prvých dvoch alebo troch prevádzkovateľov mobilných satelitných systémov, ktorí budú poskytovať celoeurópske služby vo frekvenčnom pásme 2GHz, a udelenie povolenia týmto prevádzkovateľom sa skončia do konca roka 2008, prípadne začiatkom roka 2009.

4.3 Výbor sa nazdáva, že termín spustenia celoeurópskych služieb, ktoré sú určené pre fyzické osoby a podniky a termín zavedenia mobilných satelitných služieb, ktoré zahŕňajú hlavne prístup k vysokorychlostnému internetu, služby mobilných multimédií, civilnú ochranu, vnútornú bezpečnosť a obranu, musí byť stanovený najneskôr na prvý štvrtrok 2011.

4.4 Podľa názoru EHSV musí byť ukončenie príprav na implementáciu a využívanie európskych systémov globálneho určovania polohy absolútnou prioritou Komisie.

4.4.1 Výbor však s poľutovaním konštatuje, že v tejto kľúčovej oblasti zaostávajú európske satelitné navigačné programy Galileo a Egnos päť rokov oproti pôvodne stanovenému harmonogramu a stretávajú sa s mnohými ťažkosťami, čo pre odblokovanie tejto situácie vyžaduje zásah Komisie.

4.4.2 Stále viac moderných hospodárskych činností využíva údaje o polohe s vysokou presnosťou časovej základne.

4.4.3 Výbor pripomína, že dokončenie satelitného navigačného systému Galileo bude mať rozhodujúci význam pre realizáciu veľkého počtu politík Spoločenstva v rozličných oblastiach ako sú riadenie dopravy, preprava nebezpečného tovaru, tiesňové služby, námorná a vnútrozemská doprava, letecká doprava, civilná ochrana a humanitárne misie, poľnohospodárstvo, rybolov a monitorovanie životného prostredia, problémy súvisiace s obranou a vnútornou bezpečnosťou alebo pre zabezpečené transakcie v oblasti finančných a bankových služieb.

5. Konkrétne pripomienky

5.1 Predložený návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady o výbere a povolení systémov zabezpečujúcich mobilné satelitné služby obsahuje v Hlave I „Cieľ, rozsah pôsobnosti a vymedzenie pojmov“, v Hlave II „Výberové konanie“ a v Hlave III „Povolenie“ návrhy postupov a konkrétnych činností na dosiahnutie cieľa návrhu.

5.2 EHSV odporúča prijať rozhodnutie v navrhovanej podobe a domnieva sa, že súčasne treba stanoviť postupy primárneho udeľovania rádiových frekvencií využívaných mobilnými satelitnými službami v geografických oblastiach, kde vedľa seba

existujú rôzne komunikačné systémy, ktoré by sa mohli vzájomne rušiť.

5.3 Výbor zastáva názor, že rozhodnutie Komisie (2007/98/ES) zo 14. februára 2007 o harmonizovanom využívaní rádiového frekvenčného spektra v pásme 2 GHz na implementáciu systémov zabezpečujúcich mobilné satelitné služby výrazne prispieva k realizácii cieľov predloženého návrhu, tak ako sú definované v článku 1 ods. 1. V tejto súvislosti je vhodné doplniť ustanovenia rozhodnutia týkajúce sa povinností, na základe ktorej „členské štáty môžu od 1. júla 2007 sprístupniť tieto frekvenčné pásma systémom zabezpečujúcim mobilné satelitné služby v Spoločenstve“ a stanoviť postupy pre monitorovanie a hodnotenie riadneho uplatňovania tohto opatrenia.

V Bruseli 25. októbra 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Prispôsobenie podľa regulačného postupu s kontrolou Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 95/50/ES, pokiaľ ide o vykonávacie právomoci prenesené na Komisiu“

KOM(2007) 509 v konečnom znení – 2007/0184 (COD)

(2008/C 44/14)

Rada sa 25. septembra 2007 rozhodla podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k danej téme.

Keďže výbor usúdil, že návrh je úplne uspokojivý a nie sú k nemu potrebné žiadne pripomienky, rozhodol na svojom 439. plenárnom zasadnutí 24. a 25. októbra 2007 (schôdza z 24. októbra) 153 hlasmi za, pričom 7 sa hlasovania zdržali, zaujať k predloženému textu kladné stanovisko.

V Bruseli 24. októbra 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 98/70/ES, pokiaľ ide o špecifikáciu benzínu, nafty a plynového oleja a zavedenie mechanizmu na monitorovanie a zníženie emisií skleníkových plynov z využívania palív v cestnej doprave, a ktorou sa mení a dopĺňa smernica 1999/32/ES, pokiaľ ide o špecifikáciu paliva využívaného v plavidlách vnútrozemskej vodnej dopravy, a ktorou sa zrušuje smernica 93/12/EHS“

KOM(2007) 18 v konečnom znení – 2007/0019 (COD)

(2008/C 44/15)

Rada sa 14. marca 2007 rozhodla podľa článkov 95 a 175 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k danej téme.

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie, poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 4. júla 2007. Spravodajcom bol pán Osborn.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 439. plenárnom zasadnutí 24. a 25. októbra 2007 (schôdza z 24. októbra 2007) prijal 74 hlasmi za, pričom nikto nehlasoval proti a 3 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) v najväčšej možnej miere podporuje plány Európskej únie na boj proti klimatickým zmenám znížením emisií skleníkových plynov. Výbor sa domnieva, že v oblasti dopravy je potrebné začať aktivity na najnižšej úrovni, ktorou je riešenie tlaku vedúceho k postupnému nárastu dopravy všetkého druhu v priebehu mnohých rokov.

1.2 Výbor sa domnieva, že aj v oblasti výkonnosti všetkých druhov dopravy existuje značný priestor na zlepšenie energetickej účinnosti. Výbor ľutuje zjavné zmiernenie pôvodných zámerov Komisie v otázke účinnosti motorov automobilov a s ním súvisiace stanovenie ambicioznejších cieľov v oblasti biopalív, čím sa zníži tlak na automobilový priemysel, aby dodržiaval prísnejšie normy.

1.3 Výbor v zásade podporuje rozširovanie biopalív v Európskej únii. Domnieva sa však, že vplyv biopalív v oblasti emisií CO₂ je potrebné veľmi podrobne zhodnotiť, a že je potrebné podrobne sledovať rýchlosť a rozsah ich rozširovania.

1.4 Osobitne by Európska komisia mala vysvetliť, ako chce dosiahnuť pôvodný cieľ 10 % využívania biopalív do roku 2020 berúc do úvahy podmienky Rady, ktoré sa viažu na dosiahnutie tohto cieľa. Preto by mala byť pripravená zmeniť prístup, pokiaľ sa ukáže, že nie je v oblasti znížovania emisií skleníkových plynov taký efektívny, ako to Komisia očakávala, alebo pokiaľ sa ukáže, že má nežiaduce vplyvy na štruktúru svetového poľnohospodárstva alebo na biodiverzitu.

1.5 EHSV chápe, že je vhodné zmeniť pravidlá špecifikácie palív tak, ako je to navrhované v predložennom návrhu smernice, aby sa tak umožnila výroba a marketing nového benzínu

s vysokým obsahom biopalív, avšak pod podmienkou, že sa podarí vyvrátiť obavy z prípadného možného znečisťujúceho vplyvu.

1.6 Výbor vo veľkej miere podporuje návrh požiadavky na priemysel palív, aby monitoroval a oznamoval emisie skleníkových plynov, ktoré vznikajú z palív uvádzaných na trh počas ich životného cyklu, ako aj požiadavku, aby výrobcovia od roku 2010 do roku 2020 znížovali tieto emisie o 1 % ročne. Výbor sa domnieva, že ide o prípad, ktorý by mal byť riadený na úrovni Spoločenstva a nie prenechaný členským štátom.

1.7 Výbor podporuje navrhované menšie zmeny týkajúce sa obsahu síry v palivách tak, ako boli navrhnuté. Dáva na zváženie možnosť nahradenia navrhovanej dvojstupňovej redukcie emisií síry v prípade vnútrozemskej vodnej dopravy jednostupňovou redukciami priamo na cieľovú hodnotu (obsah síry 10 ppm), aby sa tak predišlo situácii, kedy by majitelia lodí museli na svojich plavidlách vykonať dve osobitné úpravy.

2. Úvod

2.1 Smernica o kvalite palív 98/70/ES (v znení nasledujúcich smerníc, ktorými bola zmenená a doplnená) stanovuje minimálne špecifikácie pre benzín a naftové palivá v Spoločenstve, pričom sa zameriava najmä na obmedzenie obsahu síry a v prípade benzínu na obmedzenie olova a arómatov. Rovnako stanovuje aj limity pre obsah síry v plynových olejoch určených pre necestné pojazdne stroje.

2.2 Smernica Rady 1999/32/ES, ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 93/12/ES, stanovuje limity pre obsah síry v niektorých kvapalných palivách a konkrétne sa v nej uvádza aj palivo používané v plavidlách vnútrozemskej vodnej dopravy.

2.3 Súčasný návrh by zmenil povolené špecifikácie tak, aby bolo možné uviesť na trh nový druh benzínu s vysokým obsahom biopalív, ktorý by obsahoval až 10 % etanolu. Rovnako by ukladal mierne sprísnenie povoleného obsahu síry v palivách.

3. Kľúčový vývoj v EÚ

3.1 Spoločenstvo sa nedávno zaviazalo dosiahnuť do roku 2020 cieľ zníženia emisií skleníkových plynov o 20 % v porovnaní s rokom 1990.

3.2 Vnútroštátna doprava v súčasnosti predstavuje takmer 20 % uvedených emisií a musí sa tiež primeraným spôsobom podieľať na dosiahnutí uvedeného zníženia. Komisia sa už venovala riešeniu jedného z aspektov emisií skleníkových plynov v doprave prijatím rozsiahlej novej stratégie na zníženie emisií skleníkových plynov pri nových osobných vozidlách a ľahkých úžitkových vozidlách predávaných v Európskej únii. To EÚ umožní dosiahnuť už dávno stanovený cieľ obmedzenia priemerných emisií CO₂ pri nových motorových vozidlách na 120 g/km do roku 2012.

3.3 Pokiaľ ide o palivá, smernica o biopalivách v EÚ (2003/30/ES) sa snaží dosiahnuť ďalší pokrok pri čistom znižovaní emisií CO₂ tým, že podporuje využívanie palív z biomasy a iných obnoviteľných zdrojov energie v doprave. Stratégia Spoločenstva o biopalivách bola ďalej rozpracovaná v oznámení Komisie s názvom Stratégia EÚ o biopalivách, ku ktorému výbor prijal 24. októbra 2007 stanovisko.

3.4 V marci 2007 stanovila Rada záväzný minimálny cieľ pre všetky členské štáty, ktorým je 10 % podiel biopalív na celkovej spotrebe benzínu a nafty v doprave v EÚ do roku 2020, ktorý sa má dosiahnuť nákladovo efektívnym spôsobom.

3.5 Súčasný návrh smernice je zameraný na podporu tejto stratégie. Hlavnou zmenou je povolenie vyššieho podielu obsahu etanolu, ktorý sa bude primiešavať do nového benzínu pre motoristov, aby sa tak umožnilo rýchle šírenie využívania biopalív, ako to stanovila Rada.

4. Všeobecné pripomienky

4.1 Je správne, že Európska únia prevzala vedúcu úlohu vo svete v otázke klimatických zmien a stanovila prísne ciele na zníženie emisií skleníkových plynov do roku 2012 a do roku 2020.

4.2 EHSV plne podporuje tieto ciele a všeobecný prístup Komisie vedúci k vytvoreniu rozsiahleho programu činnosti.

Domnieva sa však, že v oblasti dopravy existuje nebezpečenstvo stanovenia nesprávneho poradia priorit.

4.3 Výbor sa domnieva, že v oblasti dopravy je potrebné začať aktivity na najnižšej úrovni, ktorou je riešenie tlaku vedúceho k postupnému nárastu dopravy všetkého druhu v priebehu posledných dvoch storočí. Európska stratégia trvalo udržateľného rozvoja, ktorú Rada prijala v roku 2006, stanovila pre Európsku úniu záväzný cieľ odstránenia závislosti hospodárskeho rastu od rastu dopravy. Práve to by malo byť otázkou s najvyššou prioritou. Výbor preto opätovne vyzýva Komisiu, aby vypracovala základný integrovaný prehľad o tom, ako je možné tento cieľ dosiahnuť.

4.4 Ďalšou prioritou by mala byť požiadavka na dosiahnutie zlepšenia v oblasti palivovej účinnosti osobných áut a iných vozidiel. Návrh na stanovenie limitu 120 g CO₂ na kilometer je užitočným krokom. Výbor sa domnieva, že je možné pokračovať v tejto otázke ďalej a dosiahnuť v nej rýchlejší pokrok, a že by bolo lepšie, keby zostal v platnosti pôvodný návrh požadovať od výrobcov automobilov, aby tento cieľ splnili. Výbor preto očakáva, že Komisia bude vyvíjať v tejto oblasti určitý tlak.

4.5 Pokiaľ ide o biopalivá, výbor súhlasí s tým, že určite zohrávajú užitočnú úlohu. Zároveň sa však domnieva, že je potrebné vo väčšej miere zohľadniť environmentálne, sociálne vplyvy a vplyvy na poľnohospodárstvo tak v Európe, ako aj vo svete. Výbor v súčasnosti pracuje na osobitnom stanovisku na túto tému.

4.6 Pestovanie rastlín na výrobu biopalív môže byť užitočnou formou využitia ornej pôdy za predpokladu, že nebude vytláčať iné formy využitia, ktoré sú vzhľadom na znižovanie emisií skleníkových plynov rovnako užitočné, alebo ešte užitočnejšie. Európske poľnohospodárske postupy spĺňajú vysoké normy v oblasti životného prostredia vďaka uplatňovaniu tzv. „Cross Compliance System“, ktorý by sa vo všeobecnosti pravdepodobne mohol vyvinúť do podoby nástroja, ktorý by zaručoval, že rastliny na výrobu biopalív budú pestované spôsobom optimálnym z hľadiska efektívnosti pri znižovaní emisií CO₂. Bolo by však nutné porovnať a zvážiť dopravné a rafinérské postupy využívané pri výrobe biopalív a tradičných palív. Celkový vplyv biopalív na emisie CO₂ je potrebné veľmi podrobne preskúmať a zhodnotiť a nemusí byť vo všetkých prípadoch pozitívny.

4.7 V širšom zmysle by masívne rozširovanie rastlín na výrobu biopalív v Európe a ostatných častiach sveta mohlo mať aj iné významné vplyvy na výrobu potravín, ochranu lesov a biodiverzity a ostatné oblasti, ktoré je tiež potrebné preskúmať. Táto otázka bude tiež podrobne preskúmaná v osobitnom stanovisku.

4.8 Výbor sa domnieva, že je potrebné ďalej sústavne sledovať najvhodnejšiu cestu na rozvoj trhu s biomasou a biopalivami, a že bude dôležité, aby opatrenia na podporu rozvoja tohto trhu – či už uvedené v tejto smernici alebo iných predpisoch – umožnili trhu nájsť optimálnu možnosť hľadania najefektívnejšieho riešenia, ktoré by zároveň čo najviac zmierňovalo situáciu v oblasti emisií CO₂.

4.9 Vzhľadom na tieto výhrady týkajúce sa rozsahu a rýchlosti rozvoja biopalív sa výbor domnieva, že Komisia a Európska únia by mali ponechať cieľ 10 % využívania biopalív do roku 2020 v platnosti, monitorovať ho a byť pripravení zmeniť ho, ak by to bolo potrebné.

4.10 Výbor pristupuje k tejto smernici z tohto všeobecného pohľadu. Výbor nie je v zásade proti zmeneniu a doplneniu smernice o kvalite palív tak, aby sa umožnilo pridávanie prímiesí vhodných biopalív. Domnieva sa však, že je potrebné postupovať veľmi opatrne a zabezpečiť, že pridávanie biopalív do benzínu nebude mať za následok iné nepriaznivé vplyvy na životné prostredie, ako napríklad uvoľnenie ešte škodlivejších prchavých organických zlúčenín (POZ). Taktiež je dôležité, aby boli odhady očakávaného vplyvu na čisté emisie CO₂ vykonané čo najdôslednejšie a plne zohľadňovali aj analýzu kompletného životného cyklu – pre každý prípad jednotlivo, aby sa tak optimalizoval možný prínos v oblasti emisií CO₂.

5. Konkrétne pripomienky

5.1 Rozširovanie používania biopalív

5.1.1 Výbor uznáva, že určité rozšírenie využívania biopalív bude s najväčšou pravdepodobnosťou potrebné. Preto je vhodné zmeniť pravidlá špecifikácie palív tak, ako sa to uvádza v návrhu smernice, aby sa tak umožnila výroba a marketing nového benzínu s vysokým obsahom biopalív, avšak pod podmienkou, že budú vyriešené otázky týkajúce sa prípadných znečisťujúcich vedľajších vplyvov.

5.1.2 Výbor vyzýva na podniknutie ďalších krokov v otázke navrhovaného zmiernenia limitu tlaku výparov, aby tak mohol byť umožnený vyšší tlak v prípade nového benzínu s vysokým obsahom biopalív. Vyšší tlak povedie k väčšej prchavosti benzínu, čím sa budú viac uvoľňovať nežiaduce POZ, a to tak na čerpacích staniciach, ako aj vyparovaním a permeáciou z palivových nádrží a iných častí vozidiel. Tento problém je možné do veľkej miery odstrániť vhodnými technickými opatreniami.

5.1.3 Výbor preto navrhuje, aby sa Komisia podrobnejšie týmto aspektom zaoberala ešte pred implementáciou tejto smernice. Niektoré zainteresované strany uvádzali, že by sa mohli biopalivá v zvýšenej miere využívať aj bez toho, aby bolo potrebné povoliť vyšší limit tlaku. Alternatívou by mohlo byť aj spojenie zvýšenia povolených limitov tlaku s ďalšími opatre-

niami, ktoré by sa týkali čerpacích staníc (ako to už Komisia má v úmysle) a obmedzením používania priepustných prvkov v konštrukcii motorov, aby sa tak zabezpečilo, že pri zvýšenom využívaní biopalív nedôjde k zvýšeniu čistých emisií POZ.

5.2 Monitorovanie emisií skleníkových plynov počas životného cyklu

5.2.1 Výbor vo veľkej miere podporuje návrh požiadavky na priemysel palív, aby monitoroval a oznamoval emisie skleníkových plynov, ktoré vznikajú z palív uvádzaných na trh počas ich životného cyklu, ako aj požiadavku, aby výrobcovia znižovali tieto emisie o 1 % ročne od roku 2010 do roku 2020. Hoci priemysel palív za posledné roky zvýšil svoju výkonnosť v oblasti energetickej účinnosti, napriek tomu ešte existuje rozsiahly priestor na ďalšie podstatné zlepšenia. Ešte stále sa na mieste vrtu spaľuje príliš veľa plynu. To je plytvanie cennými zdrojmi a zvyšuje emisie CO₂ a iné znečistenie o niekoľko miliónov ton. Rafinačné postupy a preprava ropovodmi a iné druhy prepravy v rámci palivového sektora sa tiež navzájom vo veľkej miere líšia v úrovni energetickej účinnosti, únikov a strát. Aj tu existuje teda možnosť výrazného zlepšenia štandardov v rámci priemyslu tak, aby sa vyrovnali tým najlepším.

5.2.2 Požiadavka na monitorovanie navrhovaná pre priemysel palív je formulovaná tak, že postupné zavádzanie biopalív do energetickej zmesi sa bude započítavať ako príspevok k celkovému cieľu znižovania emisií v priemysle. Výbor podporuje stratégiu využívania potenciálneho prínosu biopalív v otázke životného prostredia, obchodu a pracovných miest, ktorý by umožnil zabezpečiť optimálne zníženie emisií CO₂ vo všeobecnosti, obáva sa však, že súčasný návrh môže spoločnosti vyrábajúce palivá viesť k tomu, že budú zanedbávať príležitosti na zlepšenie energetickej účinnosti svojej prevádzky v prospech čo najrýchlejšieho šírenia biopalív.

5.2.3 Pokiaľ bude Komisia na tomto návrhu trvať, bude potrebné poukázať na množstvo aspektov. Kľúčový význam bude mať zabezpečenie toho, aby analýza životného cyklu biopalív a ropných produktov bola vykonaná poriadne a nebola len formálnou záležitosťou. Rôzne typy a zdroje biopalív budú mať rôzny vplyv na celkovú rovnováhu emisií CO₂. Vo všeobecnosti sú biopalivá vzhľadom na emisie CO₂ počas životného cyklu lepšie než fosílna palivá. Európska únia by mala podniknúť kroky na podporu týchto optimálnych riešení.

5.2.4 Pokiaľ chceme riadne využiť prínos v oblasti emisií CO₂, je potrebné, aby pre každý zdroj bola vypracovaná samostatná analýza a hodnotenie, keďže rôzne využitie biopalív bude mať iný vplyv na emisie CO₂.

5.2.5 Návrh veľmi správne podporuje využívanie biomasy na výrobu palív alebo na získavanie energie. To by malo viesť k pokračujúcemu pozitívnemu vývoju na trhu s biomasou.

5.2.6 Návrh smernice neuvádza nič o normách monitorovania ani o tom, ako by plnenie požiadaviek malo byť sledované a vyžadované. Vzhľadom na skutočnosť, že zainteresované firmy vykonávajú svoju činnosť v celosvetovom meradle a budú potrebovať, aby bolo prijaté konzistentné posudzovanie požiadaviek, ktorých plnenie sa od nich vyžaduje, výbor sa domnieva, že ide o jasný prípad, kedy by sledovanie a vyžadovanie malo byť radšej riadené na európskej úrovni, než ponechané nesúrodým výkladom a vymáhaním ich dodržiavania zo strany členských štátov.

5.3 Obsah síry v palivách

5.3.1 Výbor podporuje navrhované potvrdenie roku 2009 ako záväzného termínu na dosiahnutie maximálneho obsahu síry 10 ppm v naftě. Taktiež podporuje navrhované zníženie maxi-

málneho obsahu síry v plynových olejoch určených na použitie v necestných pojazdných strojoch a poľnohospodárskych a lesných traktoroch. Tieto návrhy zosúladiť požiadavky na obsah síry s požiadavkami už prijatými pre cestné vozidlá a pomôžu zabezpečiť ďalšie znižovanie znečistenia emisiami síry a tuhých častíc.

5.3.2 V prípade vnútrozemskej vodnej dopravy navrhuje Komisia dvojstupňové zníženie emisií síry. Výbor navrhuje, že by sa mohla zvážiť možnosť jednostupňovej redukcie priamo na cieľovú hodnotu, aby sa tak zabránilo tomu, že by majitelia lodí museli na svojich plavidlách vykonať dve osobitné úpravy. Rovnako by mohlo byť vhodné uvažovať o úľavách pre vlastníkov historických lodí alebo replík historických lodí, ktoré sa nebudú dať tak ľahko v potrebnej miere prispôbiť.

V Bruseli 24. októbra 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Vývoj kompenzačného príspevku pre znevýhodnené oblasti po roku 2010“

(2008/C 44/16)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 16. februára 2007 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy: „Vývoj kompenzačného príspevku pre znevýhodnené oblasti po roku 2010“.

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 1. októbra 2007. Spravodajcom bol pán KIENLE.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 439. plenárnom zasadnutí 24. a 25. októbra 2007 (schôdza z 24. októbra) prijal 143 hlasmi za, pričom 3 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závěry a odporúčania

1.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor zastáva názor, že oblasti so znevýhodňujúcimi prírodnými podmienkami si vyžadujú a zasluhujú zvláštnu pozornosť tak zo strany verejnosti ako aj z politického hľadiska. To platí bez obmedzenia aj pre „ostatné znevýhodnené oblasti“ (prechodné oblasti), ktorými sa toto stanovisko zaoberá.

1.2 EHSV považuje kompenzačné príspevky, ktoré sú financované spoločne Európskou úniou a členskými štátmi, za nevyhnutný nástroj na zachovanie kultúrnej krajiny a poľnohospodárstva v lokalitách, ktoré sú ekonomicky, ekologicky a tiež sociálne obzvlášť citlivé.

1.3 Účel kompenzačného príspevku tým výrazne prekračuje rámec zachovania tradičných foriem využívania pôdy. Najdôleži-

tejším prístupom k znevýhodneným oblastiam by mala byť aj v budúcnosti kompenzácia ekonomického znevýhodnenia poľnohospodárov.

1.4 S ohľadom na plánované úvahy Európskej komisie o novom definovaní príslušných oblastí EHSV odporúča, aby EÚ stanovila rámcové podmienky a metodické alternatívy pre vymedzenie oblastí. Za voľbu systému vymedzovania a stanovovanie týchto oblastí by aj naďalej mali byť zodpovedné členské štáty a regióny.

1.5 EHSV upozorňuje na to, že je potrebné, aby poskytovanie príspevkov bolo postupne čoraz spoľahlivejšie. Pri prípadných zmenách príslušných oblastí je nutné zabrániť štrukturálnym zlomom.

1.6 EHSV sa nazdáva, že termíny „znevýhodnené oblasti“ alebo „kompenzačný príspevok“ sa verejnosti ťažko vysvetľujú a považuje preto za žiaduce ich nahradiť.

2. Odôvodnenie a kontext stanoviska

2.1 Európska rada vyzvala Európsku komisiu, aby v roku 2008 predložila návrh na prepracované vymedzenie takzvaných „ostatných znevýhodnených oblastí“ (prechodných oblastí), ktoré sa má uplatňovať od roku 2010.

2.2 Európsky hospodársky a sociálny výbor už 13. septembra 2006 schválil stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému „Perspektívy poľnohospodárstva v osobitne znevýhodnených prírodných oblastiach“⁽¹⁾. Toto stanovisko sa špeciálne vzťahovalo na horské, ostrovné a najvzdialenejšie oblasti, nie však na kategóriu „ostatných znevýhodnených oblastí (prechodných oblastí)“ a „oblastí s osobitným znevýhodnením (malých oblastí)“.

2.3 EHSV preto výslovne uviedol, že sa týmito oblasťami bude zaoberať v jednom zo svojich ďalších stanovísk, teda v tomto predkladanom stanovisku. Toto stanovisko z vlastnej iniciatívy je teda príspevkom do diskusie o možnom novom definovaní znevýhodnených oblastí.

2.4 Nutnosť preskúmať kategorizáciu týchto oblastí vyplýva zo správy Európskeho dvora audítorov (Osobitná správa č. 4/2003). Kritické poznámky sa vzťahovali predovšetkým na tieto body: členské štáty používajú široké spektrum rôznych ukazovateľov pri určovaní znevýhodnených oblastí; neexistuje dostatok spoľahlivých informácií o dosahoch opatrení; neexistuje žiadne jednotné uplatňovanie „správnej poľnohospodárskej praxe“. Hlavné závery Európskeho dvora audítorov sa týkajú vymedzenia „ostatných znevýhodnených oblastí“ a otázok kompenzačného príspevku.

2.5 V novembri 2006 predložilo Generálne riaditeľstvo Európskej komisie pre poľnohospodárstvo hodnotiacu správu, ktorú vypracoval Inštitút pre európsku environmentálnu politiku (Institute for European Environmental Policy – IEEP) o kompenzačnom príspevku v znevýhodnených oblastiach.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Pre Európsky hospodársky a sociálny výbor sú oblasti so znevýhodňujúcimi prírodnými podmienkami podstatnou súčasťou „európskeho modelu poľnohospodárstva“. Oblasť so znevýhodňujúcimi prírodnými podmienkami si vyžadujú zvláštnu pozornosť tak zo strany verejnosti ako aj zo strany politiky, aby sa mohli prijať špecifické opatrenia prispôbené ich skutočným potrebám.

3.2 Ako „znevýhodnené oblasti“ by sa mali označovať tie oblasti, v ktorých je využívanie pôdy na poľnohospodárske účely ohrozené dôvodom nevýhody pri hospodárení spôsobenej

miestnymi podmienkami. Za touto definíciou stojí poznatok, že trvalo udržateľné poľnohospodárske využívanie je dôležitým predpokladom príťažlivých vidieckych oblastí. Z hľadiska multifunkčnosti sa tým prostredníctvom podnikateľskej činnosti poľnohospodára súčasne vykonávajú verejné služby a udržuje a obhospodaruje sa krajina.

3.3 EHSV upozorňuje na to, že termín „znevýhodnené oblasti“ je ambivalentný, keďže často ide o regióny s obzvlášť bohatou a rozmanitou prírodou a krajinou a zvláštnymi schopnosťami a tradíciami ľudí. Tento potenciál však často nemôže byť hospodársky využitý kvôli obzvlášť zložitým zemepisným a miestnym podmienkam. Aj pre poľnohospodárov existujú v rámci sektora a mimo neho často iba nepostačujúce hospodárske alternatívy.

3.4 Pre EHSV predstavuje kompenzačný príspevok pre znevýhodnené oblasti jedinečný a nevyhnutný nástroj na zachovanie kultúrnej krajiny a poľnohospodárstva v lokalitách, ktoré sú ekonomicky, ekologicky a tiež sociálne obzvlášť citlivé. Cieľom kompenzačného príspevku je využiť veľký potenciál krásnych európskych kultúrnych krajín podporovaním aktívneho, trhovo orientovaného poľnohospodárstva. Účel kompenzačného príspevku tým výrazne prekračuje rámec zachovania tradičných foriem využívania pôdy. Najdôležitejším nástrojom kompenzačného príspevku pre znevýhodnené oblasti by mala byť aj v budúcnosti kompenzácia ekonomického znevýhodnenia poľnohospodárov v oblastiach s obzvlášť ťažkými podmienkami na obhospodarovanie pôdy. Kompenzačné príspevky sú okrem toho od roku 2007 viazané na dodržiavanie predpisov o bezpečnosti potravín a ochrane životného prostredia a dobrých životných podmienok zvierat (Cross Compliance).

3.5 Od roku 1975 bol na základe vymedzenia horských oblastí vyvíjaný rozsiahly európsky systém vymedzovania znevýhodnených oblastí. Dnes existujú tri typy znevýhodnených oblastí: horské oblasti, ostatné znevýhodnené oblasti (prechodné oblasti) a oblasti s osobitným znevýhodnením (malé oblasti). Pri posledných dvoch typoch oblastí existujú medzi členskými štátmi veľké rozdiely a odlišnosti tak pri vymedzovaní oblastí ako aj pri výške poskytovaných platieb. Pomocou značných finančných prostriedkov vyčlenených na kompenzačné príspevky sa práve aj v citlivých vidieckych oblastiach veľkou mierou podarilo zachovať životaschopné poľnohospodárstvo.

3.6 EHSV považuje kompenzačný príspevok pre znevýhodnené oblasti za integrálnu súčasť programu rozvoja vidieka (tzv. Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka – EPFRV, v súlade s nariadením (ES) č. 1698/2005). Skutočnosť, že kompenzačné príspevky pre znevýhodnené oblasti sú financované spoločne Európskou úniou a členskými štátmi, podčiarkuje nutnosť rozumnej kombinácie jednotných predpisov EÚ a flexibility na vnútroštátnej resp. regionálnej úrovni pri vypracovávaní konkrétnych opatrení.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 318, 23.12.2006, s. 93.

3.7 EHSV pripomína, že v roku 2005 pracovný dokument Komisie „Metodika nového definovania ostatných znevýhodnených oblastí (prechodných oblastí)“ narazil na mnohých miestach v členských štátoch na značné nepochopenie a odmietnutie. Kľúčovým bodom vtedajších úvah bol pokus o jednotnú ústrednú definíciu znevýhodnených oblastí pomocou kritérií, akými sú podiel lúk a pasienkov a výnosy obilnín, ale bez možnosti zohľadniť regionálne podmienky. Tieto vážne pochybnosti a argumenty proti vtedajšiemu prístupu musia byť zohľadnené v ďalšej diskusii.

3.8 Hodnotiaca správa IEEP z novembra 2006 upozorňuje na to, že podporný nástroj kompenzačného príspevku musí byť vnímaný v spojitosti s režimom jednotnej platby a opatreniami v oblasti životného prostredia v poľnohospodárstve. V správe sa súčasne odporúča viac vyprofilovať úlohu kompenzačného príspevku ako kompenzácie nevýhod pri hospodárení spôsobených miestnymi podmienkami. Výška poskytovaného kompenzačného príspevku by mala byť lepšie prispôbená nevýhodám, ktoré má kompenzovať.

3.9 EHSV upozorňuje na to, že hodnotiaca správa IEEP sa nezmieňuje o hrozbe „nadmernej kompenzácie“, ktorú vyslovil Európsky dvor audítorov. Kompenzačný príspevok síce znižuje značný rozdiel v príjmoch poľnohospodárov v znevýhodnených oblastiach v porovnaní s príjmami v ostatných oblastiach, ale ho nevyrovnáva. Hodnotiaci pracovníci vypočítali, že kompenzačný príspevok tvorí v závislosti od príslušného členského štátu od menej ako 10 do 50 % poľnohospodárskych príjmov.

3.10 EHSV považuje kompenzačný príspevok pre znevýhodnené oblasti za veľmi dôležitý prínos k zachovaniu poľnohospodárskej činnosti v málo výnosných lokalitách, ako aj v riedko osídlených oblastiach. Životaschopnosť podnikov závisí predovšetkým od výnosov z poľnohospodárskej výroby a predaja jej výrobkov na trhu, príjmov z diverzifikácie a od opatrení spoločnej poľnohospodárskej politiky. Na poskytnutie vyhladiok do budúcnosti najmä mladým poľnohospodárskym podnikom v znevýhodnených oblastiach pri prevzatí poľnohospodárskych podnikov je potrebná dlhodobá politická spoľahlivosť kompenzačného príspevku ako nástroja.

3.11 Z hľadiska EHSV by sa systém kompenzačného príspevku pre znevýhodnené oblasti mal vyvíjať oddelene od opatrení v oblasti životného prostredia v poľnohospodárstve s cieľom jasne vyprofilovať toto opatrenie. V strednodobom horizonte je nutné tiež objasniť, ako by sa mali vyvíjať kompenzácie v oblastiach so špecifickými ekologickými obmedzeniami. Obmedzené uplatňovanie týchto opatrení uvedené v hodnotiacej správe IEEP vyplýva podľa názoru EHSV zo skutočnosti, že mnohé členské štáty resp. regióny v týchto oblastiach uprednostňujú poľnohospodársko-environmentálne opatrenia.

Úvahy o novom vymedzení oblastí, ktoré majú nárok na podporu

3.12. Podľa názoru EHSV by sa pri novom vymedzení oblastí oprávnených poberať kompenzačný príspevok pre znevýhodnené oblasti mali zohľadniť tieto aspekty:

3.12.1. Kompenzačný príspevok pre znevýhodnené oblasti by sa aj naďalej mal sústrediť na zachovanie životaschopného poľnohospodárstva prispôbeného miestnym podmienkam aj v oblastiach s ťažkými podmienkami na obhospodarovanie pôdy.

3.12.2. Vzhľadom na doterajšie diskusie by sa plánované preskúmanie malo obmedziť na „ostatné znevýhodnené oblasti (prechodné oblasti)“. Keďže sú najmä horské oblasti objektívne vymedzené, Európska komisia by mala opätovne výslovne spresniť, aký rozsah má mať preskúmanie znevýhodnených oblastí a to aj preto, aby sa zabránilo zneisteniu poľnohospodárov.

3.12.3. Znevýhodnené oblasti by mali byť vymedzené na základe objektívnych a jasných kritérií, avšak v takom rámci, ktorý umožní, aby miestne podmienky v každom členskom štáte boli plne zohľadnené.

3.12.4. Skúsenosti z pokusu o revíziu kompenzačného príspevku z roku 2005 jasne ukazujú, že centrálny prístup k vymedzovaniu znevýhodnených oblastí je nevhodný, predovšetkým preto, lebo neexistuje jednotný európsky systém klasifikácie výnosnosti poľnohospodárskych plôch.

3.12.5. Odporúča sa preto subsidiárny prístup: EÚ by mala stanoviť rámcové podmienky a metodické alternatívy pre vymedzovanie oblastí. Za voľbu systému vymedzovania a stanovovanie týchto oblastí by ako doteraz mali byť zodpovedné členské štáty resp. regióny. Doteraz uskutočňovaná spolupráca medzi Európskou komisiou a členskými štátmi v tejto oblasti by mala pokračovať.

3.12.6. Členské štáty resp. regióny by mali ako kritérium pri vymedzovaní oblastí najprv použiť prírodné a/alebo klimatické znevýhodnenie pri obhospodarovaní pôdy. To môžu za určitých okolností dopĺňať sociálno-ekonomické kritériá, pokiaľ odrážajú sociálne alebo štrukturálne problémy poľnohospodárstva v príslušnom regióne (napr. výrazná migrácia, starnutie obyvateľstva resp. poľnohospodárskych pracovníkov v regióne, obzvlášť ťažký prístup k verejnej infraštruktúre, riedke osídlenie). Okrem toho je potrebné preveriť, nakoľko sú zohľadnené oblasti v okolí letísk, ropných nádrží, skládok odpadu, vojenských objektov a v ochranných pásmach vedení vysokého napätia.

Na druhej strane sociálno-ekonomické kritériá, napr. v regiónoch vytvárajúcich vysokú pridanú hodnotu vďaka cestovnému ruchu, nesmú viesť k tomu, že poľnohospodárske plochy s nevýhodami pri hospodárení budú vyradené zo zaradenia medzi znevýhodnené oblasti.

3.12.7. Aj v znevýhodnených oblastiach – a najmä v nich – je podpora a kvalifikácia ľudského kapitálu kľúčovou otázkou lokality. Členské štáty by preto mali pri vytváraní politiky podpory dbať na to, aby opatrenia v oblasti vzdelávania a poradenstva dopĺňali podporné opatrenia viazané na územia tak, aby boli prínosom pre vidiecke oblasti.

3.12.8. Od Európskej komisie, členských štátov a regiónov sa požaduje, aby lepšie než doteraz preukazovali prínos kompenzačného príspevku pre znevýhodnené oblasti k dosiahnutiu cieľa, to znamená k zachovaniu aktívneho poľnohospodárstva v príťažlivej krajine. Takéto monitorovanie doteraz chýbalo a malo by sa zriadiť.

3.12.9. Európska komisia by mala ďalej preskúmať, do akej miery môže zmena klímy vplývať na znevýhodnené oblasti.

Úvahy o poskytovaní kompenzačného príspevku pre znevýhodnené oblasti

3.13. Európska komisia dosiaľ nedala jednoznačne najavo, či pri preskúmaní kompenzačného príspevku okrem vymedzenia znevýhodnených oblastí plánuje aj ďalšie zmeny týkajúce sa poskytovania kompenzačného príspevku pre znevýhodnené oblasti.

V prípade, že to má Európska komisia v úmysle, musia sa podľa názoru EHSV vziať do úvahy nasledujúce aspekty:

3.13.1. Poskytovanie kompenzačného príspevku formou platby na plochu je v zásade vhodné, v odôvodnených prípadoch by však malo byť možné prijať pravidlá pre chov zvierat, pokiaľ je tento chov pre daný región typickou činnosťou na zachovanie obhospodarovania pôdy (napr. chov hovädzieho dobytku a oviec v oblastiach s pastvinami).

3.13.2. Aj pri poskytovaní kompenzačného príspevku je nutné snažiť sa o rozumnú kombináciu európskeho rámca a vnútroštátnych resp. regionálnych pravidiel, aby bolo možné dostatočne zohľadniť miestne podmienky.

3.13.3. Aj keď je možné na základe výsledkov účtovníctva poľnohospodárskych podnikov vyvrátiť všeobecné obvinenie z

„nadmernej kompenzácie“, vnútorná diferenciácia pri poskytovaní kompenzačného príspevku je zjavne nutná. Keď suma kompenzačného príspevku vyplácaná na hektár prekročí určitú minimálnu čiastku, členské štáty resp. regióny by mali výšku kompenzačného príspevku odstupňovať podľa miery znevýhodnenia.

3.13.4. Z hľadiska trvalej udržateľnosti poľnohospodárskych podnikov je potrebné, aby poskytovanie príspevkov bolo postupne čoraz spoľahlivejšie. V niektorých členských štátoch platby z roka na rok výrazne kolísu v závislosti od situácie vnútroštátneho rozpočtu.

3.14. EHSV upozorňuje na to, že prípadné zmeny týkajúce sa oprávnených oblastí sú spojené so značným rizikom pre poľnohospodársku štruktúru a zachovanie kultúrnej krajiny. Pre oblasti, ktoré by boli prípadne vyradené z poskytovania podpory, by sa malo vypracovať hodnotenie rizík a dosahu. Pre poľnohospodárov bude vo všeobecnosti veľmi ťažké vyrovnať stratu kompenzačného príspevku prostredníctvom iných opatrení, napríklad zintenzívnením výroby. Preto by okrem dostatočných prechodných období mali byť stanovené aj doložky pre prípad tvrdosti zákona, aby sa zabránilo štrukturálnym zlomom v poľnohospodárskych podnikoch.

3.15. EHSV poukazuje na to, že pojem „znevýhodnené oblasti“ sa verejnosti ťažko vysvetľuje. „Znevýhodnené oblasti“ môžu predstavovať mimoriadne cenné a pekné kultúrne krajiny, ktorých zvláštnosťou je, že sa z poľnohospodárskeho hľadiska obzvlášť ťažko obhospodarujú. Ľudia v znevýhodnených oblastiach sú často obzvlášť hrdí na históriu, tradície a prírodné krásy „svojho“ regiónu, z čoho vyplýva aj veľký potenciál regionálneho rozvoja. Bohužiaľ výraz „kompenzačný príspevok pre znevýhodnené oblasti“ nemôže prispieť k tomu, aby sa ľudia identifikovali so „svojím“ regiónom. Bolo by potrebné zvážiť, či by sa výraz „znevýhodnené oblasti“ nemohol nahradiť iným, ktorý by tento potenciál a zvláštnosti lepšie odzrkadľoval. Mohlo by to prispieť k tomu, že kompenzačné príspevky pre znevýhodnené oblasti budú viac akceptované.

V Bruseli 24. októbra 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Kontrola stavu a budúcnosť spoločnej poľnohospodárskej politiky po roku 2013“

(2008/C 44/17)

Európska komisia požiadala Európsky hospodársky a sociálny výbor listom z 10. mája 2007 adresovaným pánovi Dimitriadisovi v súlade s článkom 262 Zmluvy o založení ES o vypracovanie stanoviska: „Kontrola stavu a budúcnosť spoločnej poľnohospodárskej politiky po roku 2013“.

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 1. októbra 2007. Spravodajcom bol pán KIENLE.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 439. plenárnom zasadnutí 24.-25. októbra 2007 (schôdzi 25. októbra) prijal 116 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 6 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor víta, že ho Európska komisia včas vyzvala na vypracovanie prieskumného stanoviska na tému „Kontrola stavu a budúcnosť spoločnej poľnohospodárskej politiky po roku 2013.“

1.2 V dôsledku reformy spoločnej poľnohospodárskej politiky v roku 2003 prebehla rozsiahla zmena paradigiem. Regulačné zásahy do poľnohospodárskych trhov boli silno obmedzené, prepojenie priamych platieb na produkciu je odvtedy skôr výnimkou, napriek rozšíreniu EÚ boli znížené aj finančné náklady na spoločnú poľnohospodársku politiku (SPP). EÚ tým pre ďalšiu liberalizáciu medzinárodného obchodu s poľnohospodárskymi výrobkami vykonala viac, než jej ktorýkoľvek iný konkurent.

1.3 Poľnohospodári, ale aj podniky spracovateľského priemyslu musia v súčasnosti prekonávať ťažkú fázu prispôbovania. Podľa názoru EHSV existuje ochota reagovať na nové rámcové podmienky podnikateľsky a trhovo, pokiaľ budú dodržané sľuby urobené v rámci reforiem a bude poskytnutá dostatočná právna istota a istota plánovania. Platí to tým skôr, že celosvetovo existuje veľký dopyt po potravinách a obnoviteľnej energii a bezpečnosť dodávok nadobúda nový význam.

1.4 EHSV považuje za správne, že zjednodušenie administratívnych predpisov pre dotácie a uskutočňovanie požiadaviek krízového plnenia, ako aj preskúmanie prípadnej potreby prispôbovania existujúcich ustanovení budúcim požiadavkám (pozri bod 6.3) je pri hodnotení stavu považované za prvoradú úlohu.

1.5 V súvislosti s diskusiou o budúcnosti spoločnej poľnohospodárskej politiky po roku 2013 považuje EHSV za nutné prispôbiť ciele SPP (článok 33 Zmluvy o ES) dnešnej situácii a výzvam.

1.6 EÚ sa hlási k európskemu modelu poľnohospodárstva resp. k multifunkčnosti. EHSV upozorňuje, že to nie je možné zosúladiť so stále väčšou liberalizáciou najmä preto, lebo očakávaná európskej spoločnosti od poľnohospodárstva sú vysoké a takými ostanú.

1.7 V dôsledku liberalizácie obchodu s poľnohospodárskymi výrobkami sa musí počítať s väčšou kolísavosťou a nestabilitou poľnohospodárskych trhov. Zmena klímy má podobný účinok. Preto musí mať EÚ aj v budúcnosti k dispozícii nástroje na stabilizáciu poľnohospodárskych trhov. EHSV sa však prihovára tiež za prerokovanie a vývoj alternatívnych systémov.

1.8 Všeobecne sa očakáva ukončenie stanovovania kvót pre mlieko 31. marca 2015. EHSV však poukazuje na to, že mnohé regióny s nevýhodnými prírodnými podmienkami sú na výrobu mlieka odkázané, je preto potrebné včas vypracovať návrhy na zabezpečenie výroby v týchto oblastiach.

1.9 Okrem toho EHSV poukazuje na svoje súčasné stanovisko na tému „Vývoj kompenzačného príspevku pre znevýhodnené oblasti po roku 2010“ (!), ktoré sa zaoberá potrebou cielenej podpory oblastí s prírodným znevýhodnením.

1.10 EHSV je presvedčený, že priame platby poľnohospodárskym podnikom budú aj v budúcnosti nevyhnutné. Ak sa má dosiahnuť a zabezpečiť akceptovanie priamych platieb verejnosťou, musí byť ich účel zdôvodnený.

1.11 Druhý pilier (politika vidieka) má pre zabezpečenie multifunkčnosti ešte väčší význam. EHSV preto podporuje zvýšenie finančných prostriedkov pre druhý pilier. Príklady ukazujú, že ciele podpora sa v poľnohospodárstve a na vidieku dajú zachovať alebo vytvoriť nové pracovné miesta.

2. Úvod

2.1 EÚ sa v roku 2007 môže s hrdosťou ohliadnuť za 50 rokmi úspešnej európskej integrácie. Spoločná poľnohospodárska politika (SPP) je od 1. januára 1958, kedy vstúpili do platnosti Rímske zmluvy, dôležitou súčasťou tohto jedinečného vývoja. Poľnohospodárstvo je dodnes jedinou oblasťou s pravidlami platnými v celom Spoločenstve.

(!) NAT/356.

2.2 Preto je potešujúce, že občania EÚ majú prevažne pozitívny vzťah k poľnohospodárstvu a SPP. Jednoznačne to vyplýva z reprezentatívneho prieskumu⁽²⁾. Tento pozitívny postoj by mal byť využitý na presvedčenie spoločnosti o tom, že prostriedky, ktoré sú poskytované zo SPP sú z politického a spoločenského hľadiska dobre investované. Politika musí zodpovedajúcimi opatreniami a programami poskytnúť presvedčivé argumenty.

2.3 Poľnohospodárska reforma v roku 2003 (odvtedy doplnená o reformy v ďalších oblastiach trhu) zmenila SPP v takom rozsahu, ktorý ďaleko prekračuje všetky predchádzajúce reformy.

2.3.1 Reforma bola odôvodnená nutnosťou väčšej orientácie na trh a zlepšením konkurencieschopnosti poľnohospodárstva. Zámerom bolo tiež ľahšie obhájiteľ SPP v rámci rokovaní s WTO a lepšie uspokojovať zmenené očakávania spoločnosti v oblasti poľnohospodárskej výroby.

2.4 V súvislosti s poľnohospodárskou reformou politici opakovane ubezpečovali, že po dokončení reformy sa budú poľnohospodári a nadväzujúce podniky (spracovanie a uvádzanie na trh) znovu môcť spoliehať na plánovateľnosť nástrojov SPP. EHSV na túto požiadavku viackrát dôrazne poukázal.

2.5 V decembri 2005, kedy bola dosiahnutá dohoda o rozpočte EÚ na obdobie rokov 2007-2013, Európska rada vyzvala Európsku komisiu, aby v rokoch 2008-2009 uskutočnila kontrolu výdavkov a príjmov, ktorá by zahŕňala všetky aspekty politik Spoločenstva.

2.5.1 Už predtým bolo naplánované preskúmanie opatrení reformy SPP pod názvom „health check“. Komisia ubezpečuje, že cieľom nie je nová reforma. Skôr sa má preskúmať, do akej miery sa dosahujú ciele reformy SPP a do akej miery je potrebné prispôbovanie.

2.6 Už na jeseň roku 2007 sa má začať široká diskusia. 20. novembra Komisia plánuje vydať „oznámenie“ s konkrétnymi návrhmi. Príslušné legislatívne návrhy sú naplánované na 1. polrok 2008⁽³⁾. Nezávisle od kontroly stavu (health check) by sa malo zväziť, v akej forme by sa SPP po roku 2013 mala ďalej rozvíjať.

(2) Eurobarometer 276, „Európania, poľnohospodárstvo a spoločná poľnohospodárska politika – 2006“
<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/07/433&format=HTML&aged=0&language=SK&guiLanguage=en>.

88 % opýtaných uvádza, že poľnohospodárstvo a vidiek sú pre budúcnosť Európy dôležité, 49 % sa vyjadrilo kladne o oddelení platieb od výroby, viac opýtaných si myslí, že podiel rozpočtu určený na SPP je primeraný (45 %), že je príliš vysoký (16 %), príliš malý (15 %). 58 % opýtaných si myslí, že prostriedky určené na poľnohospodárstvo by mali zostať nezmenené (32 %) alebo by mali byť zvýšené (26 %).

(3) Prejav členky Komisie Mariann Fischer Boel 7. mája 2007 v Európskom parlamente (SPEECH/07/288).

3. Reforma SPP 2003: rozsiahla zmena paradigiem

3.1 Po zmenách v SPP dohodnutých v rámci Agendy 2000 poľnohospodárska reforma z júna 2003 priniesla rozsiahlu zmenu paradigiem.

3.1.1 Jednotné platby za obrábanie sú oddelené od výroby. „Odbúrania väzieb“ je najdôležitejšou časťou reformy. V súčasnosti je oddelených asi 85 % platieb.

3.1.2 Priame platby („systém jednotnej platby“) boli napojené na dodržiavanie určitých noriem v oblasti ochrany životného prostredia, bezpečnosti potravín, životných podmienok zvierat a sanitárnej a fytosanitárnej oblasti („cross compliance“).

3.1.3 Regulačné zásahy do poľnohospodárskych trhov prostredníctvom intervencií, skladovania alebo platieb vývozných náhrad boli výrazne obmedzené.

3.1.4 Dosiaľ existujúce nástroje na kontrolu množstva (napr. výrobné kvóty) sa majú postupne odstrániť.

3.1.5 Finančné náklady na SPP sa napriek rozšíreniu a novým úlohám v období rokov 2007-2013 znížia v porovnaní s rokom 2006 o 7,8 %.

3.2 EHSV poukazuje na to, že v roku 2008 podiel výdavkov na SPP, ktorý tvorí 43,6 % z celkového rozpočtu EÚ (predbežný návrh rozpočtu Komisie), tak po prvýkrát nebude najväčšou rozpočtovou položkou. Je potrebné tiež pripomenúť, že výdavky na opatrenia na podporu trhu v roku 1997 predstavovali ešte 35 miliárd EUR, a tým 85 % rozpočtu určeného na poľnohospodárstvo. V roku 2007 je na túto oblasť naplánovaných už len 5,7 miliárd EUR (13 %). Náklady na vývozné náhrady sú na rok 2007 obmedzené na maximálne 1 miliardu EUR, zatiaľ čo v roku 1997 bolo vynaložených ešte 6 miliárd EUR⁽⁴⁾.

3.3 Zníženie výdavkov na SPP pri súčasnom rozšírení počtu oprávnených žiadateľov (hlavne v dôsledku rozšírenia EÚ) znamená, že pri rôznych opatreniach môže dôjsť ku kráteniu.

3.4 Podstatným dôvodom reformy SPP bolo z pohľadu Komisie posilnenie pozície EÚ pri obhajovaní európskeho modelu poľnohospodárstva v rámci rokovaní s WTO. EÚ reformou SPP veľmi pokročila. Komisia zdôrazňuje, že doterajšie ponuky pre kolo rokovaní v Dauhá v rámci WTO sú v súlade s reformou SPP z roku 2003. Na to existujú rôzne názory.

(4) Zdroj: Európska komisia, rozpočtové plány.

3.5 EHSV s obavami konštatuje, že uplatňovanie SPP je stále viac rozdielne. Rozdiely v uplatňovaní SPP jednotlivých členských štátov sa v dôsledku reformy z roku 2003 podstatne zväčšili. Má to však význam aj pre hospodársku súťaž na vnútornom trhu.

4. Európske poľnohospodárstvo sa prispôbuje novým rámcovým podmienkam

4.1 SPP je podľa rozhodnutí Európskej rady z roku 2003 a 2005 o rozpočte EÚ začlenená do celkového finančného rámca EÚ. Existujú jasné politické ustanovenia, ktoré majú platnosť do roku 2013. Poľnohospodári teraz potrebujú čas nevyhnutný na to, aby sa prispôbili zmeneným rámcovým podmienkam.

4.2 V dôsledku poklesu inštitucionálnych cien, obmedzenia opatrení na podporu trhu a ďalšieho otvorenia trhov pre dovoz úroveň výrobných cien v EÚ-15 v období medzi rokmi 2000 a 2005 ďalej reálne klesala ⁽⁵⁾.

4.3 Oddelenie platieb od výroby spojila Komisia s očakávaním, že sa tým nielen dosiahne stabilizácia príjmov ⁽⁶⁾, ale môže to tiež prispieť k zlepšeniu príjmovej situácie v poľnohospodárstve ⁽⁷⁾. Z vývoja príjmov v rokoch 2005 a 2006 sa ešte nedá odvodiť potvrdenie tohto očakávania. V roku 2007 však možno očakávať nárast príjmov, v neposlednom rade z dôvodu nárastu cien poľnohospodárskych surovín na svetových trhoch.

4.4 EHSV vo svojom stanovisku o preskúmaní SPP 2003 ⁽⁸⁾ jasne upozornil, že preukazovanie noriem krízového plnenia značne zvýši náklady podnikov, vrátane dokumentácie. Často sú nutné aj drahé investície, napr. do chovu dobytku. Skúsenosti už ukazujú, že poľnohospodári s menšími a hospodárskymi slabšími podnikmi už nie sú schopní pokryť potrebné náklady, a preto to vzdávajú.

4.5 Oddelenie priamych platieb by malo poľnohospodárom pomôcť optimálne využiť príležitosti, ktoré ponúka trh. Prispôbenie sa trhu si často vyžaduje investície, ktoré môžu byť sčasti veľmi náročné na kapitál, ktoré si však sčasti tiež môžu vyžadovať len veľmi nízke finančné investície, avšak rozsiahle poradenstvo. V druhom pilieri je stanovená podpora na reštrukturalizáciu podnikov a investície. Ochota poľnohospodárstva – a predovšetkým tých, ktorí v budúcnosti prevezmú poľnohospodárske podniky – prispôbiť sa zmeneným podmienkam a uskutočniť nutné investície zásadne závisí od spoľahlivosti politiky.

⁽⁵⁾ EuroStat; Indexy výrobných cien: rastlinné výrobky – 9,3 %, živočíšne výrobky – 15,8 %.

⁽⁶⁾ DG Agri, Memo/03/10.

⁽⁷⁾ Hodnotenie spoločnej poľnohospodárskej politiky v polovici obdobia, KOM(2002) 394.

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ C 208, 3.9.2003, s. 64 – NAT/178.

5. Európske poľnohospodárstvo musí využiť svoj potenciál

5.1 Už niekoľko mesiacov sa na svetových poľnohospodárskych trhoch dejú veľké zmeny, ktoré sú dôsledkom vysokého celosvetového dopytu po potravinách ako aj po obnoviteľných biozdrojoch (z poľnohospodárstva a lesného hospodárstva) a obnoviteľných zdrojoch energie. Poľnohospodári tak majú všeobecne k dispozícii viac alternatív pestovania plodín a ich uvádzania na trh. Európske poľnohospodárstvo – ako aj poľnohospodárstvo v rozvojových krajinách – bude mať z toho jasný osôh. EHSV však kladie veľký dôraz na to, aby intenzívnejšie využívanie výrobného potenciálu v poľnohospodárstve a lesnom hospodárstve prebiehalo v kontexte trvalej udržateľnosti a ekologických požiadaviek. EHSV súčasne upozorňuje na to, že z podstatne vyššej kolísavosti trhov, ktorú možno očakávať, vyplývajú aj značné riziká.

5.2 Využívanie existujúceho potenciálu znamená menej závislosti pri dôležitých tovaroch dennej potreby. Navyše je tým možné významne prispieť k posilneniu tvorby hodnôt vo vidieckych oblastiach ako aj k zamestnanosti na všetkých stupňoch výroby, spracovania a uvádzania na trh.

5.3 Zásobovanie lacnou fosílnou energiou sa dlhé roky považovalo za výhodu. Obrovská závislosť a veľké zdraženie viedli medzitým ku kritickým úvahám o možných dosahoch na dôležité produkty dennej potreby. Zabezpečenie dodávok – energie a potravín – nadobudne ešte väčší význam, keď bude jasné, že zásobovanie sa nedá zabezpečiť iba dovozom.

5.4 Správa OSN o svetovej klíme potvrdzuje varovania, ktoré vyslovili vedci v súvislosti s účinkami globálneho otepľovania. Aj keby sa dalo udržať globálne otepľovanie na nižšej úrovni, musí sa počítať so závažnými dôsledkami: stále extrémnejšie poveternostné podmienky, sucho, nedostatok vody atď. Poľné a lesné hospodárstvo v mnohých krajinách tým budú postihnuté v mimoriadnej miere.

5.5 EHSV víta zvýšené povedomie o tomto probléme v EÚ, na ktorý bolo upozornené okrem iného vo vyhlásení pri príležitosti 50. výročia podpísania Rímskych zmlúv (Berlínske vyhlásenie). V tomto vyhlásení hlavy štátov a vlád vyjadrili vôľu prevziať vedúcu úlohu pri potláčaní chudoby a hladu a spoločne napredovať pri ochrane klímy, čo je podľa názoru EHSV potrebné všetkými prostriedkami podporovať. Poľnohospodárstvo EÚ-15 znížilo v rokoch 1990 až 2004 svoj podiel na emisiách pôsobiacich na klímu o 16 % ⁽⁹⁾, ale takisto sa od neho požaduje, aby sa snažilo o ďalšie znižovanie.

⁽⁹⁾ Správa EEA č. 9/2006 „Greenhouse gas emission trends and projections in Europe 2006“.

5.6 Tlak na značné zníženie emisií CO₂ musí tiež viesť k zmene myslenia pri zásobovaní takým tovarom, ako sú poľnohospodárske výrobky. Veľké rozšírenie dopravy je jednou z podstatných príčin zvýšenia emisií CO₂. Z ekologického hľadiska sporná preprava (napr. jablák a špargle lietadlami z Južnej Ameriky) sa ani pri masívnom náraste cien energie nemusí dostať pod ekonomický tlak. Nutne je potrebné venovať viac pozornosti zlepšeniu zásobovania potravinami a energiou bez veľkých dopravných vzdialeností. Veľa úspešných príkladov dokazuje, že je to z hľadiska životného prostredia i zamestnanosti možné práve vo vidieckych oblastiach.

5.7 Uznesenie hláv štátov a vlád v Bruseli v marci 2007, že do roku 2020 musí byť 20 % spotreby energie v EÚ pokrytých z obnoviteľných zdrojov energie, významne prispieva k zníženiu emisií CO₂. Tento cieľ dá dosiahnuť iba intenzívnejším využívaním biomasy. EHSV opakovane poukazoval na to, že poľnohospodári a lesníci majú v úmysle a sú schopní dodávať biomasu ako surovinu v podstatne vyššom objeme. Ako ukazujú rôzne prieskumy⁽¹⁰⁾, vo zvyšovaní produktivity a využívaní ladom ležiacich plôch sa skrýva značný potenciál.

5.7.1 Vyňatie pôdy z produkcie sa osvedčilo ako nástroj na odľahčenie trhov s obilím. Reformou 2003 a potrebou poľnohospodárskych surovín na výrobu biopalív sa však podmienky zmenili. EHSV preto podporuje plány na zrušenie vynímania pôdy z produkcie. Musí sa však zaručiť, že nedôjde k žiadnym negatívnym ekologickým vplyvom alebo že tieto vplyvy budú vykompenzované. Komisia by mala v čo najkratšom čase predložiť príslušné štúdie a návrhy.

6. Kontrola stavu

6.1 Rozhodnutím o reforme SPP 2003 a dohodou o rozpočte EÚ na obdobie rokov 2007-2013 (finančný výhľad) boli stanovené aj požiadavky na kontrolu. Plánované preskúmanie reformy SPP je označované ako „health check“ (kontrola stavu). Oznámenie k tejto téme sa očakáva 20. novembra 2007 a príslušné právne návrhy na jar 2008. EHSV sa nimi bude zaoberať.

6.2 EHSV poukazuje na to, že Európska rada v decembri 2002 aj v rozhodnutiach o finančnom výhľade na rok 2005 prijala ustanovenia, podľa ktorých rozpočet EÚ určený pre poľnohospodárstvo i opatrenia poľnohospodárskej politiky majú platnosť do roku 2013. Bola to určite aj reakcia na to, že postup

pri predchádzajúcom strednodobom preskúmaní bol často vnímaný ako porušenie dôvery – ohlásené bolo preskúmanie, v skutočnosti však bola schválená najrozsiahlejšia reforma od začiatku existencie SPP.

6.3 Kontrola stavu má predstavovať preskúmanie, do akej miery boli dosiahnuté ciele reformy SPP. Predovšetkým sa má preskúmať, kde je potrebné prispôbiť existujúce predpisy, aby

— sa dosiahlo zjednodušenie a uľahčenie ich uskutočňovania resp.

— aby sa odstránili prekážky cieleného uplatňovania dohodnutých reformných opatrení.

Podľa názoru EHSV sa musí zohľadniť celý reťazec tvorby hodnôt, t.j. výroba, spracovanie a uvádzanie na trh.

6.4 Podľa názoru EHSV by prioritou pre kontrolu stavu malo byť podrobné preskúmanie administratívnych predpisov upravujúcich režim jednotnej platby ako aj uskutočňovanie krízového plnenia (cross compliance). Doterajšie známe indície Komisie k takému konkrétnemu zjednodušeniu smerujú. Ak nemá byť krízové plnenie stálym zdrojom neistoty, je podľa mienky EHSV tiež dôležité, aby poľnohospodári tento princíp podporovali.

6.5 Poľnohospodári vyjadrujú obavy, či v rámci kontroly stavu nie sú snahy o zásadné reformy, napr. v systéme oddelených priamych platieb alebo v už reformovanej organizácii trhu. EHSV môže iba odporučiť, aby Komisia takéto pochybnosti odstránila jasným prehlásením.

6.6 V čase reformy SPP v roku 2003 sa poľnohospodárom dostalo ubezpečenia, že sa na rámcové podmienky zmenené touto reformou môžu spoľahnúť až do roku 2013 (vrátane). To musí v zásade platiť pre všetky reformné opatrenia.

6.7 EHSV však podporuje záujem Komisie, aby sa včas vytvorila kompletná mienka o nevyhnutných opatreniach v súvislosti s „budúcnosťou SPP po roku 2013“. Týka sa to napríklad ukončenia stanovovania kvót pre mlieko k 31. marcu 2015 alebo tiež nutných dôsledkov zrušenia vývozných náhrad. Takisto je nevyhnutné ešte pred začatím diskusie o finančnom výhľade hodnoverne objasniť, prečo bude dobre fungujúca SPP so zodpovedajúcim finančným vybavením v záujme celej EÚ nutná aj po roku 2013.

⁽¹⁰⁾ Oznámenie Komisie na tému „Stratégia EÚ o biopalivách“, SEK (2006) 142.

Trvalo udržateľné stratégie na využívanie biomasy v európskom kontexte (Inštitút pre energetiku a životné prostredie, Lipsko)
How much bioenergy can Europe produce without harming the environment? (Európska agentúra pre životné prostredie, správa č. 7/2006).

6.8 EHSV okrem toho poukazuje na očakávania nových členských štátov, že po roku 2013 budú nástroje SPP plne uplatňované aj tam. Kontrola stavu ponúka príležitosť preskúmať, či je v tomto smere ešte potrebné podniknúť príslušné kroky.

7. Úvahy o budúcnosti SPP

7.1 Základom SPP sú ciele stanovené v článku 33 Zmluvy o ES: zabezpečiť poľnohospodárskemu obyvateľstvu primeranú životnú úroveň, stabilizovať trhy, zabezpečiť pravidelné zásobovanie a dodávky pre spotrebiteľov za primerané ceny a zvýšiť produktivitu poľnohospodárstva.

7.1.1 Pre smerovanie SPP sú okrem toho dôležité dodatočne stanovené ustanovenia zmlúv o ochrane životného prostredia, ochrane spotrebiteľa alebo kohézii.

7.1.2 EHSV sa zasadzuje o to, aby ciele SPP stanovené v Zmluve o ES boli prispôbené dnešnej zmenenej realite. Podstatné je, aby ciele SPP boli v súlade s multifunkčnou úlohou európskeho poľnohospodárstva a zodpovedali novým výzvam.

7.1.3 SPP doteraz plnila v úspešnom európskom integračnom procese rozhodujúcu a nevyhnutnú funkciu. Úvahy o racionalizácii dôležitých prvkov SPP nie sú vhodnou odpoveďou na zvládnutie nových úloh, ktorým európske poľnohospodárstvo čelí. Postupujúca globalizácia a pravdepodobné následky klimatických zmien vyžadujú ešte viac spoločnej činnosti.

7.1.4 Pretrvávajúci konflikt medzi jednotlivými cieľmi, v ktorom sa európske poľnohospodárstvo nachádza (pozri stanovisko EHSV na tému „Budúcnosť SPP“) ⁽¹⁾, sa bude zosťovať: na jednej strane sú vysoké nároky na výrobu, na druhej strane je očakávanie, že poľnohospodárske podniky budú konkurencieschopné v medzinárodnom meradle.

7.1.5 Ďalšia liberalizácia poľnohospodárskych trhov (WTO, dvojstranné dohody) znamená ešte väčšiu konkurenciu. Narastajúca extrémnosť poveternostných javov vnáša do poľnohospodárskej výroby väčšiu neistotu. Spoločnosť však aj naďalej očakáva bezpečnosť dodávok vysoko kvalitných a bezpečných potravín, starostlivé zaobchádzanie s prírodnými zdrojmi, citlivosť pri zaobchádzaní so zvieratami a zachovanie peknej krajiny. Splnenie všetkých týchto požiadaviek je stálou úlohou SPP, pretože trh ich ocení len čiastočne, ak vôbec.

7.2 Európsky model poľnohospodárstva – záväzok a realita

7.2.1 Európsky model poľnohospodárstva je súčasťou samostatnej európskej cesty v spoločenskej a hospodárskej politike. Poľnohospodári majú byť aj v meniacich sa hospodárskych rámcových podmienkach schopní trvalo plniť multifunkčné úlohy, ktoré od nich spoločnosť očakáva.

7.2.2 EHSV vo svojom stanovisku na tému „Politika, ktorej cieľom je konsolidovať európsky poľnohospodársky model“ ⁽²⁾ zdôrazňuje, že pridržanie sa európskeho modelu poľnohospodárstva a nutnosť prispôbiť európske poľnohospodárstvo meniacim sa hospodárskym rámcovým podmienkam nie sú v protiklade. Zdôraznil ďalej, že EÚ musí mať aj po rokovaniach s WTO zabezpečený potrebný manévrovací priestor v poľnohospodárskej politike.

7.2.3 Záväzok týkajúci sa európskeho modelu poľnohospodárstva naďalej platí. Obzvlášť pôsobivé bolo jednomyselné prehlásenie ministrov poľnohospodárstva v roku 1997 v Luxemburgu, že európske poľnohospodárstvo:

- musí byť udržateľné a konkurencieschopné,
- malo by byť schopné starať sa o krajinu a zachovať prírodu,
- malo by významne prispieť k životaschopnosti vidieka,
- malo by zodpovedať záujmom a požiadavkám spotrebiteľov týkajúcich sa kvality a bezpečnosti potravín, ochrany životného prostredia a dobrých životných podmienok zvierat.

Rovnako dôležitý je odkaz na zasadnutie Európskej rady v Luxemburgu v tom istom roku, na ktorom sa konštatovalo, že európske poľnohospodárstvo musí byť multifunkčným, udržateľným a konkurencieschopným hospodárskym odvetvím na celom území EÚ, vrátane regiónov so špecifickými problémami.

7.2.4 EHSV však kriticky konštatuje, že rozpor medzi zaviazaním sa k európskemu modelu poľnohospodárstva resp. multifunkčnosti európskeho poľnohospodárstva a každodennou realitou poľnohospodárskych podnikov sa skôr zväčšuje.

7.2.5 V dôsledku rozšírenia v rokoch 2004 a 2007 sa podnikové štruktúry a výrobné podmienky v poľnohospodárstve EÚ ešte viac diferencovali. Stále menej sa vyskytuje iba jeden typ poľnohospodárstva, naopak nastupuje stále väčšia mnohotvárnosť. Podľa názoru EHSV to však nespochybňuje európsky model poľnohospodárstva ako nevyhnutný základ pre zabezpečenie multifunkčnosti európskeho poľnohospodárstva.

7.2.6 Európsky model poľnohospodárstva bude mať podľa názoru EHSV iba vtedy dobrú budúcnosť, keď bude možné zabezpečiť rovnováhu medzi ekonomickými, sociálnymi a ekologickými záujmami. Ako už EHSV vo svojom stanovisku na tému „Budúcnosť SPP“ uviedol, nie je možné chcieť poľnohospodárstvo,

- ktoré by bolo schopné vyrábať za (často zdeformovaných) podmienok svetového trhu (podľa možnosti bez finančnej podpory),

⁽¹⁾ Ú. v. ES C 125, 27. 5. 2002, s. 87-99 – NAT/122.

⁽²⁾ Ú. v. ES C 368, 20.12.1999, s. 76-86 – NAT/028.

- ktoré by súčasne splňalo všetky očakávania týkajúce sa výroby (kvalitu, bezpečnosť, šetrenie prírodných zdrojov, dobré životné podmienky zvierat atď.) a zvládlo by aj európske náklady
- a ktoré by navyše zaručovalo moderný trh práce s atraktívnymi mzdami, ktorý by sa vyznačoval vysokou úrovňou pracovných miest a ich istotou, ako aj vysokou úrovňou vzdelávania a ďalšej kvalifikácie.

7.2.7 Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru je jasné, že ďalekosiahle liberalizačné opatrenia vyplývajúce z WTO a dvojstranných obchodných dohôd zosilňujú konkurenčný tlak. Prísne pravidlá a normy v EÚ týkajúce sa poľnohospodárskej výroby a spracovania sú väčšinou spojené s nákladmi, ktoré konkurenti z tretích krajín nepoznajú, nehľadiac na iné úspory nákladov, ktoré majú. Tieto fakty sú v napätom vzťahu s multifunkčnou úlohou európskeho poľnohospodárstva a sú kľúčovými otázkami pre smerovanie resp. inštrumentárium budúcej SPP.

7.3 Dôležité nástroje SPP sú nutné aj v budúcnosti

7.3.1 Ciele stanovené v článku 33 Zmluvy o ES zaväzujú k činnosti. Ako už predchádzajúce roky jasne ukázali, musí sa na celom svete počítať so stále extrémnejšími poveternostnými podmienkami. To má veľký vplyv na poľnohospodársku výrobu s pravdepodobnosťou väčšej nestability trhov. O to dôležitejšie je starostlivo zvážiť, ktoré nástroje by sa mali zachovať resp. ďalej rozvíjať.

7.3.2 EHSV zdôrazňuje, že reforma SPP v roku 2003 v žiadnom prípade nebola schválená s tým predpokladom, že dôležité prvky SPP nebudú po niekoľkých rokoch potrebné. Je nepravdepodobné, že sa situácia v hospodárskej súťaži európskeho poľnohospodárstva alebo požiadavky spoločnosti na poľnohospodársku výrobu v budúcich piatich rokoch tak zásadne zmenia, že dôvody na SPP resp. nástroje SPP stratia svoj význam. Naopak, na SPP budú kladené nové požiadavky.

7.3.3 Platí to najmä pre politiku na podporu vidieka (druhý pilier). EHSV sa opakovane vyslovil za dostatočné financovanie. Opatrenia druhého piliera však nebudú môcť nahradiť opatrenia 1. piliera, ktoré sú určené na stabilizáciu trhu a priame platby. Tieto opatrenia budú plniť pre SPP dôležitú funkciu aj po roku 2013. Podobne by sa EHSV stavал proti využívaniu prostriedkov určených na rozvoj vidieka (druhý pilier) na opatrenia v súvislosti s riadením rizika a krízovým riadením (pozri KOM (2005) 74 v konečnom znení).

7.3.4 EHSV potvrdzuje svoj názor, že na splnenie úloh Spoločenstva musia byť k dispozícii nevyhnutné finančné prostriedky. O to dôležitejšie je v rámci prípravy na diskusiu o budúcom rozpočte EÚ, ktorá sa má uskutočniť v roku 2009, objasniť verejnosti budúce požiadavky na účinnú spoločnú poľnohospodársku politiku.

7.3.5 EHSV sa opakovane dôrazne vyslovil za fungujúcu SPP. Požiadavky na zrušenie SPP sa aj naďalej budú považovať za osamotenú mienku. Napriek tomu však bude potrebné pôsobiť proti tendenciám, ktoré smerujú k renacionalizácii dôležitých častí SPP, ale napokon sú oprávnené vnímané výlučne ako úloha Spoločenstva.

7.4 Spoločné organizácie trhu

7.4.1 Skúsenosti ukazujú, že poľnohospodárske trhy sú obzvlášť náchylné na cenové výkyvy. Veľké cenové výkyvy vysievajú často falošné signály, ktoré môžu viesť k veľkým stratám, ktoré však dlhodobu nie sú ani pre spotrebiteľov výhodné.

7.4.2 Podľa názoru EHSV bude v budúcnosti vo väčšej miere platiť to, čo v roku 1997 ako dôvody pre stabilizáciu poľnohospodárskeho trhu uviedli renomovaní ekonómovia z oblasti poľnohospodárstva v štúdii „Towards a common agricultural and rural policy for Europe“⁽¹³⁾ (Smerom k spoločnej poľnohospodárskej politike a politike vidieka pre Európu), ktorú vypracovali z poverenia Európskej komisie:

- vysoké riziko z dôvodu závislosti od počasia,
- veľké územné rozptýlenie mnohých malých podnikov, ktoré sú zaťažené rozsiahlym, nehnuteľným investičným kapitálom a pozemkami s veľmi obmedzenými možnosťami disponovania,
- pomerne strnulé viazanie na procesy vývoja a rastu dané ročným obdobím a z biologických dôvodov,
- povinnosť pravidelne ponúkať výrobky dennej potreby.

7.4.3 Tieto dôvody na opatrenia na stabilizáciu trhu nestratili z dôvodu vývoja, ktorý medzitým prebiehal na medzinárodných poľnohospodárskych trhoch, nič na svojej aktuálnosti. Musí sa skôr počítať s novými úlohami. EHSV preto odporúča, aby bol v budúcnosti každý krok smerom k liberalizácii alebo odstráneniu existujúcich nástrojov na stabilizáciu trhu presne zvážený a možné dôsledky dostatočne analyzované.

7.4.4 Poľnohospodárskymi reformami v roku 1999 a 2003 boli podniknuté zásadné kroky smerom k liberalizácii spoločných organizácií trhu: zníženie inštitucionálnych cien (napr. intervenčných a cieľových cien), odstránenie intervenčného režimu, zníženie príspevkov na náklady na skladovanie a oddelenie priamych platieb od výroby. Tento proces reforiem pokračoval v roku 2004 pri tabaku, olivách, bavlne, chmeli, v roku 2005 pri cukre a v roku 2007 pri ovocí a zelenine. O organizácii trhu s vínom sa diskutuje.

⁽¹³⁾ European Economy Nr. 5/97.

7.4.5 Po skončení kola rokovaní WTO v Dauhá vznikne nová situácia pre poľnohospodárske trhy v EÚ. Bude tak i v tom prípade, keď k dohode dôjde na základe doterajších ústupkov: napr. zrušenie vývozných náhrad do roku 2013, zníženie existujúcich colných sadzieb vo výške 35 % až 60 %. Podľa výpočtov Komisie to povedie k strate asi 20 miliárd EUR pre európske poľnohospodárstvo.

7.4.6 Závazok k multifunkčnosti a záväzky podľa článku 33 Zmluvy o ES si podľa názoru EHSV aj v budúcnosti vyžadujú opatrenia,

- s pomocou ktorých bude možné čeliť narastajúcej nestabilite poľnohospodárskych trhov,
- ktoré môžu zaručiť, že výroba pri dodržiavaní vysokých noriem nebude kvôli dovážaným produktom, ktoré nezodpovedajú normám EÚ, dovedená ad absurdum,
- a ktoré prispievajú k tomu, že aj v budúcnosti bude zabezpečená pestrá ponuka potravín.

7.4.7 EHSV poukazuje na to, že trhy EÚ už roky patria medzi najotvorenejšie na celom svete. Aj pre rozvojové krajiny a krajiny, ktoré v súčasnosti zaznamenávajú vysoký hospodársky rast, je EÚ zďaleka najotvorenejší odbytový trh. Tieto krajiny dodávajú bez cla alebo za nízke colné sadzby viac poľnohospodárskych výrobkov do EÚ než do USA a Kanady, Japonska, Austrálie a Nového Zélandu spolu. Je potrebné diskutovať o tom, že sa dovážajú poľnohospodárske výrobky resp. potraviny, ktoré sa vyrábajú a spracúvajú za podmienok, ktoré by spoločnosť v EÚ neakceptovala.

7.4.8 Podľa názoru EHSV uprednostňovanie tovaru zo Spoločenstva a fungujúce nástroje na opatrenia na odľahčenie trhu, napr. vo forme skladovania, musia byť aj v budúcnosti k dispozícii, pokiaľ si to vývoj na trhu bude vyžadovať. Skladovanie má aj funkciu pripravenosti na krízy. Zatiaľ nebolo poukázané na žiadne presvedčivé alternatívy, ktorými by sa poľnohospodári mohli chrániť pred nestabilitou poľnohospodárskych trhov. EHSV sa vyslovuje za to, aby sa na základe skúseností získaných v niektorých krajinách, ako je USA a Kanada, diskutovalo o možných modeloch šitých na mieru európskym pomerom. Musíme zabezpečiť, aby EÚ aj naďalej vyrábala pre svojich občanov vysokokvalitné a bezpečné potraviny, a to bude možné len vtedy, keď budú mať poľnohospodári taký príjem, ktorý im umožní vykonávať poľnohospodárske aktivity a bude ich v nich podporovať.

7.4.9 EÚ sa doteraz nepodarilo dosiahnuť, aby sa na rokovaníach WTO v Dauhá preberali „neobchodné záležitosti“ (normy pre životné prostredie a sociálne normy, dobré životné podmienky zvierat). EHSV očakáva, že to bude Komisia pri súčasne prebiehajúcich rokovaníach s WTO s väčším dôrazom požadovať. Priame platby samotné nebudú stačiť na to, aby sa dlhodobšie zaručila výroba s vysokými normami. Pokiaľ

výrobné podmienky a normy v celosvetovej konkurencii vykazujú veľké rozdiely, je primeraná vonkajšia ochrana nevyhnutná. Táto ochrana nesmie byť podrývaná krátkodobou politikou, čoho sa možno obávať na základe najnovšej ponuky Európskej únie štátom AKP (bezcolný dovoz). Ďalšie uľahčenia obchodu, predovšetkým v rámci dvojstranných dohôd, pri poľnohospodárskych výrobkoch by EÚ mala v budúcnosti podmieniť dodržiavaním minimálnych noriem.

7.4.10 Medzičasom veľmi reštriktívne používanie nástroja organizácie trhu „vývozná náhrada“ jasne ukazuje, čo môže navrhované zrušenie v budúcnosti v kritických trhových situáciách znamenať. EHSV očakáva, že Komisia konečne predloží rozsiahlu analýzu, s akými dôsledkami pre poľnohospodársky systém v EÚ sa musí počítať po zrušení vývozných náhrad.

7.4.11 Zvýšené povedomie o náročných normách pri výrobe potravín na všetkých stupňoch môže pomôcť zlepšiť tržby. To bude mať pre európske poľnohospodárstvo v budúcnosti stále väčší význam. EHSV sa preto prihovára za to, aby boli informačné a propagačné kampane účinne podporované z prostriedkov EÚ. Rovnako je dôležité, aby sa Komisia pri rokovaníach s WTO dôrazne zasadzovala za dostatočnú ochranu zemepisných označení pri označovaní výrobkov.

7.4.12 EHSV sa vo svojom stanovisku na tému „Budúcnosť SPP“ podrobne zaoberal tematickým celkom „riadenie ponuky“. Skonštatoval, že regulácia množstva môže plniť dôležitú úlohu. Niet pochyb, že systém kvót pre mlieko bol v posledných rokoch stále viac podrývaný.

7.4.13 Komisia zistila v jednej štúdii z roku 2002 ⁽¹⁴⁾, že zrušenie kvót mlieka pre poľnohospodárov v EÚ (15) by spôsobilo pokles príjmov o viac ako 7 miliárd EUR. Množstvo vyprodukovaného mlieka by stúplo o 12 %, ceny by klesli o viac než 35 %. To by viedlo k presunu produkcie mlieka v rámci podnikov a medzi regiónmi. Kým nebude jasné, ako bude možné tento vývoj vykompenzovať, nemali by sa prijímať žiadne konečné rozhodnutia o systéme usmerňovania množstiev v oblasti mlieka.

7.4.14 Podľa rozhodnutia Európskej rady pre poľnohospodárstvo o reforme SPP z roku 2003 skončí stanovovanie kvót pre mlieko v roku 2015. Podľa vyjadrenia Komisie sa toto rozhodnutie nijako nezmení. V Európskej rade pre poľnohospodárstvo však ani nie je kvalifikovaná väčšina, ktorá by bola za predĺženie. Z dôvodu veľkého významu produkcie mlieka a tiež zachovania hospodárenia v mnohých znevýhodnených oblastiach by malo byť jasno v tom, aké dosahy a nutné dôsledky má skončenie stanovovania kvót. EHSV považuje za naliehavo potrebné vypracovať špeciálny program pre budúcnosť regiónov znevýhodnených skončením stanovovania kvót pre mlieko s cieľom zabezpečiť v nich výrobu.

⁽¹⁴⁾ SEK(2002) 789, pracovný dokument Komisie na tému Správa o kvótach mlieka [neoficiálny preklad].

7.4.15 Všeobecne možno povedať, že mnohé regióny so znevýhodňujúcimi prírodnými podmienkami by bez poľnohospodárskej výroby a chovateľstva boli vystavené riziku straty svojej hospodárskej životaschopnosti. EHSV sa preto domnieva, že v jednotlivých regiónoch a sektoroch je potrebné vypracovať hĺbkovú analýzu budúceho vývoja poľnohospodárskeho odvetvia po roku 2013 a poskytnúť mu záruky, aby mohlo čeliť výzvam a zmenám, ktorým bude vystavené.

7.5 Priame platby poľnohospodárskym podnikom

7.5.1 Priame platby sa od reformy SPP v roku 1992 vyvinuli na ústredný a nevyhnutný nástroj SPP, tým skôr, že príjmy dosiahnuté na trhu samotné nestačia na zabezpečenie primeranej životnej úrovne a hospodárenia. Tým bola splnená aj požiadavka, aby poľnohospodárske podniky

- nedosahovali pre veľkú časť výrobkov pokrytie nevyhnutných nákladov pomocou znižovania cien pri možných tržbách,
- obhospodarovaním pôdy v súlade s prísnymi požiadavkami na výrobu často mali vyššie náklady než sú príslušné náklady pri produkcii mimo EÚ a aby poskytovali služby verejného záujmu, ktoré požaduje spoločnosť,
- v znevýhodnených oblastiach dostávali kompenzačný príspevok za prírodné prekážky.

7.5.2 EHSV považuje zásadu funkčne orientovanej koncepcie priamych platieb a udržateľné zabezpečenie týchto nástrojov SPP za nutné pre budúcnosť. Každý druh priamych platieb musí mať v záujme všeobecného akceptovania dostatočné odôvodnenie.

7.5.3 Preto by EHSV chcel, aby sa medzi rôznymi druhmi priamych platieb jasne rozlišovalo. Priame platby, ktoré boli zavedené v roku 1992 ako dôsledok znižovania cien, budú mať v budúcnosti funkciu náhrady za výkony, ktoré nie sú pokryté v trhových cenách. Majú inú funkciu než priame platby v rámci špecifických programov v oblasti životného prostredia, ktorými sa aj v budúcnosti budú hradiť zvláštne environmentálne výkony prostredníctvom impulzov z druhého piliera, alebo tie, ktoré majú vyrovnávať znevýhodnenie spôsobené prírodnými podmienkami (kompenzačné príspevky).

7.5.4 Tieto priame platby, ktoré sú od reformy SPP z roku 2003 do veľkej miery oddelené, hrajú v súčasnosti, a podľa názoru EHSV budú hrať najmä v budúcnosti kľúčovú úlohu pri zabezpečovaní multifunkčnej úlohy európskeho poľnohospodárstva. Dodržiavanie prísnych požiadaviek, napr. z dôvodu ochrany životného prostredia a dobrých životných podmienok zvierat resp. bezpečnosti potravín, je spojené s nákladmi, ktoré konkurenti z tretích krajín často nemajú. Sú však spojené s výkonmi, ktoré spoločnosť očakáva, ale ktoré trh za daných podmienok hospodárskej súťaže nedostatočne oceňuje. Vyrovnanie prostredníctvom cielených priamych platieb, teraz vo forme „systému jednotnej platby,“ musí podľa názoru EHSV zostať nepopierateľnou úlohou prvého piliera.

7.5.5 Dotácie, predtým viazané na výrobu, sú už vo forme „systému jednotnej platby“ na 85 % oddelené. Vyplácanie je viazané na dodržiavanie požiadaviek krížového plnenia. EHSV víta, že Komisia predložila návrhy na prekonanie problémov, ktoré sa vyskytli v praxi.

7.5.6 Z hľadiska budúcnosti je rozhodujúce, aby nebola spochybnená ani zásadná koncepcia týchto platieb, ani ich objem, a aby bol zabezpečený dostatočný finančný základ. Dôležité je, aby bolo možné tieto platby dobre a dostatočne zdôvodniť spoločnosti. Len tak bude možné zachovať terajší objem platieb v poľnohospodárstve aj po roku 2013.

7.6 Politika rozvoja vidieckych oblastí

7.6.1 90 % plochy EÚ tvoria vidiecke oblasti. Najväčšia časť využívania pôdy pripadá na poľnohospodárstvo a lesné hospodárstvo. Podľa Eurostatu je reťazec výroby potravín, ktorého podiel na pridanej hodnote EÚ činí takmer 15 %, treťou najväčšou oblasťou zamestnanosti.

7.6.2 V informačnom liste Komisie „Zamestnanosť a rast pomocou rozvoja vidieckych oblastí“ (marec 2006) sa konštatuje, že bez SPP by veľa vidieckych oblastí v EÚ stálo pred veľkými hospodárskymi, sociálnymi a ekologickými problémami. Zdôrazňuje sa, že predovšetkým opatrenia zamerané na rozvoj vidieka môžu hrať dôležitú úlohu pri podpore a zachovaní prosperity vo vidieckych oblastiach. EHSV poukazuje na svoje stanovisko „Rozvoj vidieka – EAFRD“⁽¹⁵⁾, v ktorom sa okrem iného uvádza: „... ak má byť zaistený trvalý hospodársky a sociálny charakter týchto území, je nutné vziať do úvahy prínos spoločnej poľnohospodárskej politiky a jej dvoch pilierov pre vytváranie pracovných miest na území celej Európskej únie, predovšetkým vďaka rozvoju konkurencieschopných poľnohospodárskych ako aj nepoľnohospodárskych činností založených na inovácii.“

7.6.3 Výsledky prieskumu „Study on Employment in Rural Areas“ (Štúdia o zamestnanosti vo vidieckych oblastiach – máj 2006), ktorý bol uskutočnený z poverenia Komisie, považuje EHSV za alarmujúce. V tejto štúdii sa predpokladá, že v období rokov 2000 až 2014 sa v EÚ 15 počet zamestnaných v poľnohospodárstve zníži o 4 až 5 miliónov, v nových členských krajinách (vrátane Rumunska a Bulharska) o ďalších 3 až 6 miliónov.

7.6.4 EHSV zdôrazňuje, že rozsiahla politika vidieckych oblastí vyžaduje prístup presahujúci toto odvetvie. Podpora rozvoja vidieka koncipovaná ako druhý pilier SPP má na základe tematického programovania plniť samostatnú úlohu, a nemôže teda nahradiť iné nástroje určené na rozvoj a posilnenie vidieckych regiónov. Stratégia zamestnanosti EÚ je nedeliteľná a musí zahŕňať zachovanie a zvyšovanie počtu pracovných miest v poľnohospodárstve a lesnom hospodárstve.

⁽¹⁵⁾ Ú. v. EÚ C 234, 22. 9. 2005, s. 32-40.

7.6.5 EHSV odkazuje na novú štúdiu nadácie na ochranu prírody Euronatur „Práca a príjmy v poľnohospodárstve a súvisiacich odvetviach.“ Na príklade regiónu Hohenlohe prináša dôkaz, že napriek internacionalizovaným poľnohospodárskym trhom, silnejšej konkurencii a koncentrovanejšiemu spracovateľskému priemyslu je nielen možné zachovať v poľnohospodárstve pracovné miesta, ale diverzifikáciou vo výrobe a obchodovaní možno vytvoriť nové. Cielovým použitím podporných prostriedkov je možné docieľiť vysoký ekonomický a štrukturálny vplyv na zamestnanosť vo vidieckych oblastiach.

7.6.6 Politika EÚ na podporu rozvoja vidieka sa bezprostredne vzťahuje na SPP a možno ju chápať ako nástroj na podporu poľnohospodárstva a lesného hospodárstva. EHSV vidí v udržateľnosti tejto koncepcie a koherentnom uplatňovaní oboch pilierov SPP dôležité ciele. Posilňovanie konkurencieschopnosti, uznanie úspechov poľnohospodárstva a lesného hospodárstva v oblasti životného prostredia a úloha mosta na zlepšovanie štruktúr vidieckych oblastí sú strategickými prvkami, ktoré nevyhnutne dopĺňajú nástroje prvého piliera SPP.

7.6.7 Financovanie podpory rozvoja vidieka sa od 1. piliera formálne odlišuje tým, že má vlastný fond, čo má zdôrazniť význam politiky, ktorú reforma zamerala novým smerom. Výsledky rokovaní o finančnom výhlade na obdobie rokov 2007 až 2013 viedli k neuspokojivému financovaniu druhého piliera, čo EHSV vo viacerých stanoviskách kritizoval. EHSV sa nazdáva, že rôzne funkcie SPP musia byť zachované. Ďalší vývoj modulácie priamych platieb v rámci 1. piliera musí byť v súlade s touto požiadavkou. Ak sa preto presunie časť finančných prostriedkov z prvého piliera do druhého, tak len pod podmienkou, že tieto finančné prostriedky budú slúžiť na podporu opatrení na zabezpečenie plnenia mnohorakých

funkcií poľnohospodárstva. Bude to výrazný príspevok k zamestnanosti na vidieku.

7.6.8 EHSV sa zasadzuje za to, aby boli finančné prostriedky vyčlenené na opatrenia druhého piliera po roku 2013 citeľne navrhované. Vyslovuje sa tiež za to, aby tie prostriedky, ktoré EÚ v súčasnosti na základe situácie na trhu ušetrí na vývozných náhradách a iných opatreniach na odľahčenie trhu, boli už teraz cielene vyčlenené na projekty rozvoja vidieka.

7.6.9 EHSV vyzýva Komisiu, aby lepšie objasnila, kde konkrétne je hranica medzi Európskym poľnohospodárskym fondom na rozvoj vidieka (EPFRV) a Európskym fondom regionálneho rozvoja (EFRR). EHSV s obavami pozoruje, že druhý pilier je stále viac a viac považovaný za finančné vrece pre všetky možné investície.

7.6.10 EHSV skutočne víta, že pomocou osi 3 nariadenia o EPFRV sa môžu financovať aj opatrenia mimo poľného a lesného hospodárstva, zastáva však názor, že tieto opatrenia by mali mať zjavný a nielen nepriamy vzťah k prvotnej produkcii. EHSV odmieta napríklad úvahy o financovaní ukladania káblov na širokopásmové pripojenia alebo projektu GALILEO. Na to by sa mohli využívať tradičné fondy regionálneho rozvoja.

7.6.11 Pri uplatňovaní opatrení na rozvoj vidieka je podľa názoru EHSV potrebné zohľadniť nasledovnú skutočnosť: Na základe rozdielnych požiadaviek v členských štátoch musí v súlade so zásadou subsidiarity existovať určitý stupeň voľnosti. S tým súvisiace spolufinancovanie programov jednotlivými členskými štátmi je dôležitým prvkom spoluzodpovednosti za ciele uplatňovanie jednotlivých opatrení.

V Bruseli 25. októbra 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Klimatické zmeny a Lisabonská stratégia“

(2008/C 44/18)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 25.-26. apríla 2007 podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku rozhodol vypracovať na „Klimatické zmeny a Lisabonská stratégia.“

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie (Stredisko pre monitorovanie trvalo udržateľného rozvoja) poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 1. októbra 2007. Spravodajcom bol pán Ehnmark.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 439. plenárnom zasadnutí 24. a 25. októbra 2007 (schôdza z 24. októbra) prijal jednomyselne nasledujúce stanovisko:

1. Závery

1.1 Klimatické zmeny sa stali otázkou, ktorá môže rozhodnúť o našom ďalšom osude. Klimatické zmeny ohrozujú nielen náš blahobyt, ale aj našu možnosť prežitia. Ide skutočne o celosvetovú hrozbu, ktorá nepretržitým zvyšovaním emisií na rastá.

1.2 Podľa vedcov máme na zastavenie nárastu emisií 10 až 15 rokov. Záver je jednoznačný: niet času na zaháľanie.

1.3 Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) naliehavo žiada Komisiu, aby zaviedla programy a opatrenia na dosiahnutie ambiciózných cieľov stanovených v marci tohto roku. Občania čakajú na jasné signály týkajúce sa priorit a opatrení. Európa by mala riadiť realizáciu konkrétnych krokov, a nie len plánovanie.

1.4 Zmierňovanie klimatických zmien si vyžaduje neobyčajne mnohostranné a dlhodobé úsilie. Keďže klimatické zmeny ovplyvnia viac-menej všetky zložky spoločnosti, zodpovednosť musí prevziať ako verejný, tak aj súkromný sektor.

1.5 EHSV zdôrazňuje, že je potrebné prijať transparentné opatrenia, ktoré by občanom umožnili sledovať jednotlivé kroky a ktoré by ich inšpirovali. Opatrenia je potrebné plánovať a implementovať smerom zdola nahor.

1.6 EHSV zdôrazňuje, že je potrebné vyvíjať trvalé úsilie v oblasti komunikácie a konzultácie s občanmi a miestnymi spoločenstvami.

1.7 Výbor dôrazne odporúča, aby boli do Lisabonskej stratégie pre konkurencieschopnosť a zamestnanosť zaradené aj zásadné kroky pre boj proti klimatickým zmenám. Súčasťou Lisabonskej stratégie je snaha o trvalo udržateľný rozvoj. Je načase, aby bol do nej začlenený aj boj proti klimatickým zmenám.

1.8 Využívať Lisabonskú stratégiu ako nástroj a prispôbiť ju environmentálnym požiadavkám znamená, že EÚ môže využívať súčasnú štruktúru spolu so zavedenou metodológiou a dobre fungujúcim systémom koordinácie. Kedykoľvek to bude možné, musí EÚ zmaximalizovať účinnosť a využívať existujúce synergie.

1.9 EHSV predkladá plán prepojenia problematiky klimatických zmien a Lisabonskej stratégie. Mimoriadny význam má potenciál Lisabonskej stratégie dosiahnuť široký konsenzus v otázke spoločných cieľov a opatrení.

1.10 EHSV zdôrazňuje, že je nevyhnutné vypracovať integrované usmernenia pre boj proti klimatickým zmenám, ktoré by boli začlenené do Lisabonskej stratégie. Tak ako v prípade iných usmernení stratégie, aj na tieto usmernenia by sa vzťahovali postupy hodnotenia a porovnávania, vrátane otvorenej metódy koordinácie.

1.11 Klimatické zmeny môžu zvýrazniť súčasné sociálne nerovnosti a rozdiely v EÚ ako aj v iných častiach sveta. Klimatické zmeny sú vážnou skúškou našej schopnosti solidarity. Cieľom musí byť zvládnuť prispôbovanie sa klimatickým zmenám a dosiahnuť zmiernenie ich následkov tak, aby nevznikla nezamestnanosť a nedošlo k narušeniu sociálneho systému. Tento boj nesmie viesť k zvýšeniu počtu ľudí žijúcich v chudobe. EHSV zdôrazňuje význam obnovenej Lisabonskej stratégie, ktorá by spájala aspekty konkurencieschopnosti, sociálnej súdržnosti a opatrení proti klimatickým zmenám.

1.12 Financovanie boja proti klimatickým zmenám musí byť založené na spojení súkromných a verejných zdrojov. V tejto súvislosti musí zohrávať kľúčovú úlohu Európska investičná banka. V samotnom rozpočte EÚ by sa mali jasne vyznačiť zdroje určené na opatrenia proti klimatickým zmenám. EHSV dôrazne odporúča, aby Komisia vypracovala nástroje na vytvorenie „environmentálneho“ HDP.

1.13 Boj proti klimatickým zmenám môže mať pozitívny vplyv na konkurenciu. Svetové trhy hľadajú nové riešenia zamerané na úsporu energie, napr. v rezorte dopravy. Je potrebné zvýšiť investície do výskumu a vývoja. Celoživotné vzdelávanie má oveľa väčší význam než kedykoľvek predtým.

1.14 Prácu, ktorá nás čaká, možno nazvať skúškou našej participatívnej demokracie. Občania očakávajú, že jednotlivé otázky sa s nimi budú konzultovať. V tejto súvislosti budú sociálni partneri zohrávať nesmierne významnú úlohu prostredníkom medzi občanmi a vládou. Kľúčovým nástrojom je sociálny dialóg na všetkých úrovniach. Zásadnú úlohu bude mať organizovaná občianska spoločnosť, a to nielen v oblasti sociálnej ekonomie.

1.15 EHSV sa bude aj naďalej angažovať v boji proti klimatickým zmenám. Výbor je pripravený konkrétne prispieť, ako to už napokon robí v prípade Lisabonskej stratégie. EHSV bude pracovať v duchu solidarity medzi ľuďmi a generáciami, a to v rámci EÚ aj za jej hranicami.

1.16 Boj, ktorý nás čaká si bude vyžadovať zaniietené a vnímavé politické vedenie.

2. Pevný program EÚ zameraný na klimatické zmeny

2.1 V marci tohto roku prijala Európska rada pevný a ambiciózný program zameraný na boj proti klimatickým zmenám. Jedným z cieľov uvedených v akčnom pláne bolo dosiahnuť, aby obnoviteľné zdroje energie predstavovali 20 % zmesi energií EÚ, do roku 2020 znížiť emisie skleníkových plynov o 20 % (a za istých podmienok až o 30 %) a v dlhodobom horizonte do roku 2050 znížiť emisie skleníkových plynov v EÚ o 60-80 %. Okrem toho sa EÚ rozhodla do roku 2020 zvýšiť energetickú účinnosť v EÚ o 20 %. Vďaka tomuto akčnému plánu sa EÚ stala celosvetovým lídrom v úsilí bojovať proti klimatickým zmenám.

2.2 Európska rada sa nevyjadřila dosť jasne pokiaľ ide o nástroje na implementovanie týchto cieľov. Európska komisia bola požiadaná, aby vypracovala návrhy budúcich rozhodnutí. Okrem toho rozbehla Komisia verejnú diskusiu na tému ako sa prispôsobiť klimatickým zmenám.

2.3 V mnohých názoroch, ktoré odzneli, bola zdôrazňovaná naliehavosť situácie. Napríklad predseda Komisie José Manuel Barroso začiatkom tohto roka povedal, že EÚ musí aj naďalej byť vedúcou silou v boji proti klimatickým zmenám a motivovať ostatných, aby ju nasledovali: „Vedúca úloha EÚ vyplýva z jej záväzku zredukovať do roku 2020 emisie o 20 % a motivovať ostatných môžeme, ak im vysvetlíme, že ak sa k nám pripoja, dosiahneme viac. Napokon nejde tu o európske, ale o globálne otepľovanie.“

2.4 „Návrhy Komisie týkajúce sa energie a klimatických zmien sú jadrom Lisabonského programu pre rast a zamestnanosť“, povedal pán Barroso. Lisabonská stratégia prijatá v roku 2000 stanovila za cieľ dosiahnuť, aby sa Európska únia stala „najkonkurencieschopnejším a najdynamickejším hospodárstvom na svete založeným na poznatkoch, schopným vytvárať trvalo udržateľný hospodársky rast s väčšou zamestnanosťou, lepšími pracovnými miestami a väčšou sociálnou súdržnosťou“. V roku 2006 stanovila Európska rada za jednu zo štyroch prioritných oblastí Lisabonskej stratégie energetickú politiku. V bode 11 integrovaných usmernení pre rast a zamestnanosť na práve prebiehajúce trojročné obdobie sa takisto členským štátom odporúča, aby využili potenciál obnoviteľných zdrojov energie a energetickú účinnosť na podporu rastu, zamestnanosti a konkurencieschopnosti.

2.5 EÚ musí nájsť rovnováhu medzi konkurencieschopnosťou, súdržnosťou a rýchlo narastajúcimi hrozbami v súvislosti s klimatickými zmenami. Cieľom tohto stanoviska je preskúmať, v ktorých aspektoch boja proti klimatickým zmenám existuje, alebo by mohla existovať, synergia a v ktorých rozpory.

2.6 Náklady na to, aby sa emisie skleníkových plynov udržali v roku 2030 na súčasnej úrovni boli nedávno odhadnuté na 200 miliárd dolárov⁽¹⁾. V nedávnej správe Rámcového dohovoru Organizácie spojených národov o klimatických zmenách sú náklady rozdelené takto:

- Priemysel: 38 miliárd dolárov
- Stavebníctvo, najmä izolácia: 50 miliárd dolárov
- Doprava: 90 miliárd dolárov
- Odpad: 1 miliarda dolárov
- Poľnohospodárstvo: 30 miliárd dolárov
- Lesné hospodárstvo: 20 miliárd dolárov
- Technologický výskum: 35-45 miliárd dolárov.

Tieto sumy dokazujú potrebu účinného riadenia a koordinácie. K tomu je potrebné (ako na to vlni upozornila Sternova správa) prirátat vysoké náklady za nečinnosť. V podstate, čím dlhšie budeme čakať, tým nákladnejšia bude celková práca.

2.7 Financovanie práce, ktorá nás čaká, predstavuje veľkú výzvu. EHSV apeluje na Európsku komisiu, aby v záujme stanovenia priorit začala konzultácie so zainteresovanými stranami z verejného i súkromného sektora. Kľúčovú úlohu v otázke financovania zohráva Európska investičná banka, ako aj štrukturálne fondy.

⁽¹⁾ Rámcový dohovor OSN o klimatických zmenách (United Nations Framework Convention on Climate Change): Analýza existujúcich a plánovaných investícií a finančných tokov v súvislosti s rozvojom účinnej a primeranej medzinárodnej reakcie na klimatické zmeny.

2.8 V marci 2008 Európska rada vyhodnotí výsledky Lisabonskej stratégie a nové programové obdobie sa rozšíri do roku 2011. Hodnotenie poskytuje príležitosť na zdôraznenie dosiahnutej synergie.

3. Základná výzva: uskutočniť možnú synergiu

3.1 Lisabonská stratégia je kľúčovým nástrojom na presadzovanie spoločných cieľov v rámci 27 členských štátov. Už to je samo o sebe úspechom. Klimatické zmeny prinášajú do európskeho pracovného programu množstvo nových politických otázok. Potenciál pre synergiu je tu značný.

3.2 Spoločnosť založená na vedomostiach je už od začiatku považovaná za jeden zo základov Lisabonskej stratégie.

3.3 Inovačná politika, podpora inovačných stredísk a nové iniciatívy zamerané na podporu prenosu vedomostí z výskumu do výroby sú súčasťou Lisabonskej stratégie a programu EÚ pre boj proti klimatickým zmenám. Európa je lídrom v mnohých oblastiach rýchlo sa vyvíjajúceho trhu s energeticky účinnými výrobkami. Avšak vo výrobných odvetviach priemyslu môže byť Európa zraniteľná vzhľadom na konkurenciu zahraničných výrobcov, ktorí sa zameriavajú na malé autá s nízkou spotrebou. Bude dôležité ďalej rozširovať odvetvie služieb, a to podľa miery zavedenia ambiciózných opatrení proti klimatickým zmenám.

3.4 Ochrana podnebia závisí aj od energetickej politiky. Európa musí hovoriť jedným hlasom pokiaľ ide o jej zahraničnú energetickú politiku. Spoločné konanie je pri rokovaniach silným argumentom, ktorého ciele – ochranu podnebia, energetickú bezpečnosť, dostupnú energiu – nemožno prehliadnuť.

3.5 Klimatické zmeny môžu zvýrazniť súčasné sociálne nerovnosti a rozdiely. Ambiciózna politika v oblasti vzdelávania pomôže zabrániť takémuto vývoju.

3.6 Následky politických opatrení v súvislosti s klimatickými zmenami na zamestnanosť budú patriť medzi dôležité problémy. Musíme sa snažiť zvládnuť prispôbovanie sa klimatickým zmenám a zmiernenie ich následkov tak, aby sa nezvýšila nezamestnanosť. V meniacej sa priemyselnej krajine bude väčší dopyt po celoživotnom vzdelávaní a určite to so sebou prinesie zmeny v organizácii práce, zmeny pracovných miest a príjmov.

3.7 Pevná podpora zo strany miestnych samospráv je pre úspešný boj proti klimatickým zmenám nevyhnutná. Projekty ako budovanie sídlisk s nulovou bilanciou uhlíka vzbudzujú veľký záujem. Je nesmierne potrebné vymieňať si skúsenosti v tejto oblasti. Dopyt po nových domoch s nízkou spotrebou energie sa zvýši, ako aj dopyt po renovácii a izolácii starých domov.

3.8 Aj poľnohospodárstvo ako činnosť, na ktorú vplyvajú klimatické zmeny, a zároveň ako odvetvie, ktoré môže prispieť k zmierneniu ich následkov, bude mať v súvislosti s klimatickými zmenami a Lisabonskou stratégiou dôležitú úlohu. Viac ako kedykoľvek predtým je potrebné podporovať ďalší agronomický výskum, ktorý má za cieľ dosiahnuť menej vstupov alebo prispôbiť metódy obrábania pôdy, pričom by sa zachovali optimálne výnosy, alebo sa treba postarať o to, aby boli v budúcnosti k dispozícii nové odrody, ktoré budú lepšie prispôbené klimatickým zmenám. Takisto by sme mali mať stále na zreteli oblasť výroby poľnohospodárskych surovín na iné ako potravinárske účely. Malo by sa uvažovať o celoživotnom vzdelávaní primeranom tomuto odvetviu.

3.9 Využitie štrukturálnych fondov budú ovplyvňovať také klimatické problémy ako dezertifikácia a zvyšujúca sa hladina morí. Ďalším faktorom budú ľudia žijúci v okrajových oblastiach, kde zvyšovanie cien energie spôsobí skutočné problémy. Zachovanie životných podmienok je problémom, k riešeniu ktorého by prostredníctvom výmeny skúseností mohli účinne prispieť siete vytvárané v rámci Lisabonskej stratégie.

3.10 Všetky uvedené príklady svedčia o rozsiahlych možnostiach a o naliehavosti využiť príležitosti pre koordinovanú činnosť medzi Lisabonskou stratégiou a Európskym programom pre klimatické zmeny.

4. Na ceste k novej definícii rastu

4.1 Z hospodárskeho hľadiska ako aj z hľadiska klimatických zmien je dôležité, aby boli prijaté opatrenia v súlade s lisabonským cieľom „trvalo udržateľného rastu“. Nový trojročný program Lisabonskej stratégie by však mal pozorne preskúmať definíciu „rastu“. Mal by sa presadzovať rast s nulovou alebo dokonca kladnou bilanciou uhlíka.

4.2 Výbor už niekoľkokrát zdôraznil, že nemôže ísť výlučne o kvantitatívny rast, ale že potrebujeme nové chápanie rastu, ktorej stredobodom sú kvalitatívne ciele zamerané na kritériá trvalo udržateľného rastu. Tieto kritériá trvalej udržateľnosti samozrejme vylučujú rast, pri ktorom vznikajú emisie skleníkových plynov. Výbor preto pripomína svoju výzvu adresovanú Komisii a Rade, aby:

— rozhodli, či existuje alebo nie rozpor medzi stratégiou trvalo udržateľného rozvoja a bojom proti klimatickým zmenám na jednej strane a Lisabonskou stratégiou na druhej strane, najmä pokiaľ ide o používanie hrubého domáceho produktu ako ukazovateľa sociálneho blahobytu a hospodárskej prosperity a

— načrtli, ako má konkrétne vyzeráť nový „ukazovateľ blahobytu“ prispôsobený zásadám trvalo udržateľného rozvoja, ktorý by sa mohol volať napríklad „rozumný rast“ alebo „eko HDP“.

5. Doprava – Sporná oblasť?

5.1 Konflikt cieľov je mimoriadne páľčivým problémom najmä v oblasti dopravy. Lisabonská stratégia zdôrazňuje význam primeraných dopravných koridorov a sietí dopravných prostriedkov. Výsledkom je, že sa veľká časť práce zamerala na rozširovanie cestnej dopravy. To je však úplne v rozpore so snahou o zmiernenie klimatických zmien.

5.2 V kontexte súčasného hospodárskeho rastu v krajinách EÚ sa objem cestnej dopravy rýchlo zvyšuje, podľa niektorých výpočtov sa do roku 2020 zvýši o 40 %. K tomu treba pripočítať narastajúci objem leteckej dopravy. Rast v doprave sa zatiaľ stále spája so zvyšovaním emisií skleníkových plynov a žiaden zázrak nie je vo výhľade. Biopalivá nebudú môcť v blízkej budúcnosti nahradiť fosílna palivá a sľubné technické zlepšenia len pokiaľ ide o účinnosť pohonných látok a motora pravdepodobne nebudú môcť kompenzovať predpokladaný rast objemu dopravy.

5.3 Nový trojročný program Lisabonskej stratégie by sa mal zaoberať problémami dopravy aj z hľadiska klimatických zmien. EÚ musí mať primeraný systém dopravy, to by malo byť cieľom, zároveň však budú dopravné systémy musieť brať väčší ohľad na to, aké následky majú pre podnebie. Skutočnosť, že preprava tovaru po železnici sa zvyšuje len nepatrne je veľmi vážnym varovným signálom. Potvrdila to aj minuloročná biela kniha o doprave, ktorá sa zameriavala na cestnú a leteckú dopravu, ale nie na železnice a vnútrozemskú vodnú dopravu. Pokiaľ ide o štrukturálne fondy, je zrejme, že veľký objem prostriedkov sa mýňa spôsobom, ktorý nevedie k zníženiu emisií skleníkových plynov, ale skôr naopak.

5.4 V perspektíve najbližších 20-50 rokov (časové rozpätie, ktoré používa Európska rada pri otázkach spojených s klimatickými zmenami) bude Európa musieť nájsť dopravné štruktúry, ktoré budú účinné a zároveň budú pozitívne vplývať na podnebie. Uveďme jeden príklad: prečo sa na urgentnú prepravu tovaru nepoužívajú viac vysokorychlostné vlaky TGV?

5.5 Nárast objemu cestnej dopravy znamená aj to, že staršie nákladné vozidlá – so znečisťujúcimi motormi – sa naďalej používajú, hoci produkujú veľké množstvá skleníkových plynov. Komisia by mala iniciovať verejnú diskusiu o spôsoboch modernizácie vozových parkov nákladných vozidiel a o tom, ako postupne vyradovať zastarané a nevykonné vozidlá. Okrem toho sa musia zaviesť primerané opatrenia na strane dopytu. Mali by sa vytvárať stimuly, ktoré by podnecovali k zníženiu celkového objemu dopravy a podporovali prechod na trvalo udržateľnejšie spôsoby dopravy.

6. Plán prepojenia problematiky klimatických zmien a Lisabonskej stratégie

6.1 Ciele stanovené pre činnosť EÚ v súvislosti s klimatickými zmenami si budú vyžadovať veľký vklad zo strany mnohých inštitúcií a iných zainteresovaných strán. Je logické, že by sa mali pri tom využiť pracovné metódy a skúsenosti Lisabonskej stratégie.

6.2 Predovšetkým bude nesmierne dôležité, aby Lisabonská stratégia, ktorej spôsob práce spočíva na troch pilieroch, zahrnula ciele spojené s problematikou klimatických zmien do svojho operačného programu s cieľom urýchliť pokroky v prioritných oblastiach.

6.3 Plán integrovaného úsilia EÚ ako zmierniť klimatické zmeny a prispôbiť sa im by mal zahŕňať nasledujúce body:

6.4 Európska komisia by mala prehodnotiť existujúce programy s cieľom zdôrazniť problematiku klimatických zmien v aktuálnom rozpočte. V rozpočte na nasledujúce obdobie by mali byť značné prostriedky presmerované na boj proti klimatickým zmenám. Bolo by však vhodné, keby sa nejaké prostriedky presunuli na tento účel už v súčasnom rozpočtovom období. Treba zdôrazniť, že kľúčovú zodpovednosť za zmiernenie klimatických zmien a prispôbovanie sa im nesie vnútroštátna úroveň.

6.5 Európska komisia predloží začiatkom decembra legislatívne návrhy týkajúce sa emisií a obnoviteľných zdrojov energie. Umožní tak Európskej rade, aby v marci 2008 urobila potrebné rozhodnutia v súvislosti s vypracovaním usmernení pre nasledujúce trojročné obdobie Lisabonskej stratégie. Bude to významná príležitosť pre presadzovanie spoločnej implementácie.

6.6 Je mimoriadne dôležité, aby Európska komisia skoordinovala činnosť svojich útvarov a oddelení. EHSV už v minulosti mnohokrát zdôraznil, že vnútorná koordinácia v rámci Komisie má mimoriadny význam.

6.7 Na základe návrhov Komisie a rozhodnutí Rady by sa malo začať s rozsiahlou informačnou a komunikačnou činnosťou s cieľom zvýšiť povedomie občanov a podporovať iniciatívy na miestnej a regionálnej úrovni.

6.8 So zreteľom na budúce návrhy týkajúce sa obnoviteľných zdrojov energie a znížovania emisií EHSV zdôrazňuje význam blízkeho a nepretržitého dialógu so sociálnymi partnermi a organizovanou občianskou spoločnosťou. EHSV odporúča, aby sa sociálny dialóg použil ako jedna z mnohých foriem informačného a konzultačného fóra. Je nevyhnutné, aby sa do rokovaní zapojila aj organizovaná občianska spoločnosť.

6.9 Ako zhrnutie niektorých konkrétnych návrhov v súvislosti s pripravovaným plánom by sa mali pripomenúť nasledujúce úlohy:

- Vyhodnotiť operačné ciele trojročných období.
- Zahrnúť problematiku klimatických zmien do širších usmerení pre politiku v oblasti hospodárstva a sociálnych vecí.
- Zaradiť problematiku klimatických zmien do ročných národných reformných programov týkajúcich sa napredovania Lisabonskej stratégie.
- Zapojiť zainteresované strany, najmä na národnej a miestnej úrovni.
- Komisia musí vypracovať porovnávacie správy o dosiahnutom pokroku.
- Otvorenú metódu koordinácie uplatňovať aj v súvislosti s problematikou klimatických zmien.
- Aktívne zapojiť hromadné oznamovacie prostriedky a zainteresované organizácie, aby poskytovali občanom najnovšie informácie o dosiahnutom pokroku.
- Zamerať sa na podporu inovačných projektov, najmä zo strany miestnych komunít, ktoré rozvíjajú budovanie platforiem s neutrálnou bilanciou uhlíka (pozri príklady so Spojeného kráľovstva).

6.10 Príklady ako možno problematiku klimatických zmien skĺbiť s Lisabonskou stratégiou:

- zvýšiť používanie železničnej a vnútrozemskej vodnej dopravy o 2 percentá ročne,
- zvýšiť používanie úsporných lúčových lamp vo verejných budovách o niekoľko percent ročne,
- zaviesť informačno-komunikačné dni v školách určené všetkým žiakom – jeden deň ročne.

V Bruseli 24. októbra 2007

7. Úloha sociálnych partnerov a organizovanej občianskej spoločnosti

7.1 Klimatické zmeny a Lisabonská stratégia sú pre EÚ najdôležitejšími úlohami. Návrhy a rozhodnutia týkajúce sa činnosti a plánov v tejto oblasti sa musia uskutočňovať zdola nahor, a nie naopak. Sociálni partneri a organizovaná občianska spoločnosť musia byť zapojení do tejto činnosti.

7.2 EHSV bude pripravený prispieť prostredníctvom siete svojich partnerov.

8. Potreba politického vedenia

8.1 Európska rada uskutočnila v súvislosti s cieľom znížiť emisie skleníkových plynov pevné rozhodnutie.

8.2 Čo to znamená v praxi pre našu spoločnosť a bežný život občanov, to je jedna z veľkých otázok, ktoré pred nami stoja. Akú spoločnosť chceme? Ako možno prispôsobiť európsky sociálny model množstvu problémov, ktoré so sebou prinesú klimatické zmeny? Ako tento model dokáže zvládnuť súčasne požiadavku konkurencieschopnosti, sociálnej kohézie a trvalo udržateľného rozvoja v globalizovanom prostredí? Týmto témami by sa mala zaoberať nepretržitá diskusia o tom, akú spoločnosť občania chcú.

8.3 EHSV v mnohých svojich stanoviskách vypracovaných v posledných rokoch zdôraznil potrebu politického vedenia pri práci v súvislosti s klimatickými zmenami a trvalo udržateľným rozvojom. Táto požiadavka je dnes rovnako dôležitá.

8.4 Klimatické zmeny prichádzajú rýchlo. Občania sú znepokojení. Teraz je potrebné konštruktívne politické vedenie, nielen na úrovni EÚ a na národnej úrovni, ale aj na úrovni miest a obcí.

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Úvery a sociálne vylúčenie v prosperujúcej spoločnosti“

(2008/C 44/19)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 16. februára 2007 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku vypracovať na: „Úvery a sociálne vylúčenie v prosperujúcej spoločnosti.“

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko dňa 2. októbra 2007. Spravodajcom bol pán J. PEGADO LIZ.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 439. plenárnom zasadnutí 24. a 25. októbra 2007 (schôdza z 25. októbra) prijal 59 hlasmi za, pričom nikto nehlasoval proti a 1 člen sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko.

1. Závery a odporúčania

1.1 Vzhľadom na chýbajúce usmernenie Spoločenstva vytvorili jednotlivé členské štáty svoje vlastné národné právne systémy v oblasti prevencie, riešenia, nápravy a pomoci občanom a rodinám v stave nadmerného zadĺženia.

1.2 Berúc do úvahy rastúci a znepokojujúci vývoj tohto fenoménu v posledných desaťročiach a najmä vzhľadom na rozšírenie Európskej únie a nedávne vyostrenie situácie v celosvetovom meradle sa EHSV, ktorý už dávno venuje zvýšenú pozornosť vývoju situácie a sociálnym dôsledkom nadmerného zadĺženia v zmysle sociálneho vylúčenia a sociálnej spravodlivosti ako aj prekážok pri dobudovaní vnútorného trhu, rozhodol k tejto problematike znovu otvoriť verejnú diskusiu s občianskou spoločnosťou a ostatnými inštitúciami Spoločenstva. Cieľom bude určiť a implementovať opatrenia na úrovni Spoločenstva, ktoré budú presne definovať tento fenomén, kontrolovať a riešiť ho, a to v rámci jeho jednotlivých aspektov: sociálnych, ekonomických a právnych.

1.3 Rozdielnosť týchto systémov vytvorených v jednotlivých krajinách, a to nielen v Európe, ale aj na celom svete, spolu s neexistenciou podobných systémov v iných krajinách vytvára situáciu, v ktorej chýba rovnosť príležitostí, čo spôsobuje sociálnu nespravodlivosť na jednej strane a na strane druhej má negatívny vplyv na úplné dobudovanie vnútorného trhu. Takýto stav si vyžaduje potrebnú a adekvátnu intervenciu zo strany Európskej únie, pre ktorú existuje nevyhnutný právny základ v primárnych právnych predpisoch.

1.4 Predkladané stanovisko sa opätovne zaoberá hlavnými otázkami súvisiacimi s fenoménom nadmerného zadĺženia, analyzuje riešenia uplatňované na národnej úrovni, berie do úvahy vyskytujúce sa ťažkosti a zistené chyby, hodnotí celosvetový rozmer tohto fenoménu, zamýšľa sa nad úrovňou poznatkov a metód a snaží sa identifikovať smer a nájsť oblasti, v ktorých je možné podniknúť kroky na úrovni Spoločenstva.

1.5 Zároveň navrhuje vytvorenie Európskeho strediska pre monitorovanie zadĺženia, ktoré by sledovalo vývoj tohto javu na

európskej úrovni, mohlo by fungovať ako fórum pre dialóg medzi všetkými zainteresovanými subjektmi a navrhovať, koordinovať a hodnotiť dopad opatrení na jeho prevenciu a kontrolu.

1.6 Výbor však berie na vedomie skutočnosť, že takýto prístup v tomto rámci je možné dosiahnuť, ak sa Komisia, Európsky parlament a Rada v úzkom dialógu s organizovanou občianskou spoločnosťou, kde budú zastúpené hlavné zainteresované strany v tejto oblasti (rodiny, pracovníci, spotrebiteľia, finančné inštitúcie, atď.), rozhodnú začleniť túto tému medzi svoje prioritné činnosti.

1.7 Preto víta náznaky záujmu, ktoré Komisia nedávno v tejto oblasti prejavila a dôrazne odporúča, aby bolo vykonané aj nevyhnutné dosledovanie v zmysle štúdií o realizovateľnosti, konzultácií a legislatívnych a iných návrhov, ktoré by boli relevantné a adekvátne. Z začať by sa mohlo publikovaním zelenej knihy, ktorá by definovala a určila podmienky tejto problematiky a v ktorej by dostali priestor aj všetky zainteresované strany prostredníctvom rozsiahlych verejných konzultácií.

1.8 Apeluje tiež na Európsky parlament a Radu, aby vzali na vedomie veľké obavy, ktorými sa toto stanovisko zaoberá v mene občianskej spoločnosti a aby ich začlenili medzi priority v príslušných politických programoch.

2. Úvod

2.1 Je potrebné uznať, že úvery v podstate umožnili európskym občanom zlepšiť si kvalitu života a otvorili im prístup k základným tovarom a službám, ktoré by iným spôsobom nedosiahli alebo by sa im to podarilo len za veľmi dlhé časové obdobie, ako je to v prípade vlastného bývania a individuálnej dopravy. Ak však úvery nie sú získavané udržateľným spôsobom – v prípade vážnych pracovných problémov, keď mesačná záťaž zadĺženia prekročí primeranú výšku sumy z dostupného mesačného príjmu, keď je počet úverov príliš vysoký a keď neexistujú žiadne úspory, ktorými by bolo možné pokryť dočasné situácie v prípade straty príjmu – môže dôjsť k stavu nadmerného zadĺženia.

2.2 Problematika nadmerného zadlženia a jeho sociálnych dôsledkov však nie je nová a jej pôvod možno nájsť dokonca v období klasického Grécka, presnejšie v období poľnohospodárskej krízy, ktorá postihla Grécko v šiestom storočí pred naším letopočtom a v opatreniach, ktoré prijal Solón (594-593 p.n.l.) na zrušenie dlhov drobných poľnohospodárov, ktorí boli medzitým prinútení k otroctvu a predaní, a ich následné oslobodenie a opätovnú integráciu do spoločenského a produktívneho života Atén ako slobodných občanov ⁽¹⁾.

2.3 Fenomén sa však jednoznačne rozširuje najmä v súčasnosti, nabral znepokojujúce rozmery a čoraz viac je vnímaný ako sociálny problém v spoločnosti, ktorá je poznačená výraznými rozdielmi a v ktorej sa tieto rozdiely čoraz viac prehlbujú a solidarita sa oslabuje.

2.4 Práve v tomto kontexte získava otázka bankového vylúčenia špeciálny význam, pričom je potrebné upozorniť na sociálne vylúčenie tých, ktorí z rôznych dôvodov nemajú prístup k základným finančným službám ⁽²⁾.

2.5 Predkladané stanovisko sa snaží identifikovať hlavné príčiny tejto situácie, rozsah problému, najpoužívanejšie nápravné opatrenia a zdôvodniť, prečo by sa riešenie malo hľadať na úrovni Spoločenstva.

3. Rozsah problému

3.1 Sociálne vylúčenie a bankové vylúčenie

3.1.1 Na základe správy Eurobarometra z februára 2007 ⁽³⁾ sa približne 23 % európskych občanov nazdáva, že čelí riziku chudoby a 62 % si myslí, že tomuto riziku môže podľahnúť ktokoľvek v ktoromkoľvek období života.

3.1.2 Podľa údajov spoločnej správy Európskej komisie o sociálnej ochrane a sociálnom začlenení z roku 2007 sa 16 % občanov 15 členských štátov EÚ v roku 2004 nachádzalo pod hranicou chudoby, ktorá zodpovedá 60 % priemerného príjmu každej krajiny ⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ Ako to uvádza Aristoteles vo svojej Aténskej ústave, konkrétne v bode 6, kde sa píše, že hneď ako sa ocitol na čele štátu, Solón oslobodil ľud raz a navždy tým, že zakázal všetky pôžičky zaručené osobou dlžníka. Okrem toho vytvoril zákony a pristúpil k zrušeniu dlhov, či už súkromných alebo verejných. Aténčania tieto opatrenia nazvali „seisachtheia“, pretože sa tým zbavili bremena. „Identita“ situácií ovplyvnila fascinujúci príspevok Úda REIFNERA s názvom „Renting a slave – European Contract Law in the Credit Society“, ktorý predniesol na konferencii o súkromnom práve a rôznych kultúrach Európy na Helsinskej univerzite 27. augusta 2006. Prípadom, že trest odňatia slobody pre dlžníkov sa uplatňoval vo väčšine európskych krajín až do 20. storočia.

⁽²⁾ Na túto tému pozri nedávny príspevok Georgesa GLOUKOVIEZOFFA pod názvom „From Financial Exclusion to Overindebtedness: The Paradox of Difficulties for People on Low Incomes?“ v New Frontiers in Banking Services, Luisa ANFERLONI, Maria Debora BRAGA a Emanuele Maria CARLUCCIO, Springer.

⁽³⁾ Pozri Special Eurobarometer 273, Európska sociálna realita, 2007.

⁽⁴⁾ Spoločná správa o sociálnej ochrane a sociálnom začlenení na rok 2007, schválená Radou 22.2.2007 (KOM(2007) 13 v konečnom znení, 19.1.2007).

3.1.3 V kvalitatívnom zmysle chudoba znamená neexistenciu alebo nedostatočnosť materiálnych zdrojov na uspokojenie základných potrieb jednotlivca a je najviditeľnejším prejavom sociálneho vylúčenia, ktoré odsúva človeka na periferiu spoločnosti a podporuje pocity odmietnutia a sebvylúčenia.

3.1.4 Rozsah a rozmery sociálneho vylúčenia závisia v každej krajine od rozdielnych faktorov, akými sú napríklad systém sociálneho zabezpečenia, situácia na trhu práce, fungovanie súdneho systému a neformálne siete solidarity. Pristahovalci, etnické menšiny, starší obyvatelia, deti mladšie ako 15 rokov, osoby s nízkym príjmom a nízkym vzdelaním, osoby so zdravotným postihnutím a nezamestnaní patria medzi najzraniteľnejšie skupiny ohrozené rizikom chudoby a sociálneho vylúčenia.

3.1.5 Vo väčšine európskych krajín poukazujú tendencie v spotrebe na relatívne zníženie výdavkov na potraviny, nápoje a tabakové výrobky, oblečenie a obuv v porovnaní s relatívnym zvýšením výdavkov na bývanie, dopravu a komunikácie, zdravotnú starostlivosť, kultúru a iné tovary a služby ako starostlivosť o zdravie, cestovný ruch a hotelové a reštauračné služby ⁽⁵⁾.

3.1.5.1 Toto nové rozdelenie rodinných výdavkov má tendenciu odrážať sa vo využívaní úverov. Spotrebný úver v širšom význame, ktorý zahŕňa získavanie spotrebného tovaru alebo bývania, sa v súčasnosti výrazne spája s novými modelmi spotreby a do značnej miery sa prispôsobuje jej tendenciám a výkyvom. Zvýšenie relatívneho zaťaženia výdavkov súvisiacich s komfortom bývania, dopravou alebo cestami preto spôsobuje, že všetky tieto položky sa často realizujú prostredníctvom úveru ⁽⁶⁾.

3.1.5.2 K zvýšeniu spotreby na úver zároveň prispieva aj skutočnosť, že tento jav stratil svoju negatívnu konotáciu chudoby alebo viny za spôsob, akým človek vedie svoj život alebo podnik, a to najmä v krajinách s katolíckou výchovou na rozdiel od krajín s protestantskou orientáciou a že sa rozšíril najmä vo veľkomestách. Intenzívna a systematická reklama finančných inštitúcií zameraná na získavanie nových zákazníkov tento rozmach podporuje. Okrem toho spotrebný úver pomáha získať spoločenské postavenie a zjednodušuje zakrývanie sociálneho rozvrstvenia tým, že umožňuje viesť spôsob života charakteristický pre spoločenskú triedu, ktorá je vyššia ako trieda daného človeka. Úver je pre mnohé rodiny dokonca bežnou formou riadenia rodinného rozpočtu (najmä pokiaľ ide o kreditné karty), ktorej riziká sú známe, chýba však dostatočná informovanosť, účinné opravné prostriedky a riziká nie sú dokonca ani dostatočne vyčíslené.

⁽⁵⁾ Pozri Eurostat – Les nouveaux consommateurs (Noví spotrebiteľia), Larrousse 1998.

⁽⁶⁾ Nemožno však opomenúť zásadné rozdiely ich povahy, dokonca aj v rámci základných práv.

3.1.6 Tieto sociálne a kultúrne podmienky podporujú aj ekonomické a finančné faktory, akými je napríklad výrazný pokles úrokových sadzieb za posledné desaťročie, strata šetriacich návykov, udržiavanie miery nezamestnanosti na relatívne nízkej úrovni a hospodársky rast (okrem obdobia krízy na konci deväťdesiatych rokov, ktorá však nenadobudla také rozmery ako predchádzajúce krízy). K tomu sa pridáva deregulácia celého trhu s úvermi od konca sedemdesiatych rokov a začiatku osemdesiatych rokov (⁷), ktorá spustila výrazný nárast a znásobenie subjektov poskytujúcich úvery, vrátane niektorých, ktoré nepodliehajú pravidlám finančnej kontroly a dohľadu, ako aj zvýšenie vzájomnej konkurencie medzi nimi a následné odosobnenie vzťahov medzi bankou a zákazníkom.

3.1.7 Všetky tieto faktory spoločne čoraz viac zvyšujú závislosť európskej spoločnosti na poskytovaní úverov, ktoré umožňujú uspokojenie základných potrieb jej občanov. Rastúca miera zadlženia vo väčšine členských štátov jasne dokazuje túto skutočnosť (⁸).

3.1.8 Ak sa úvery využívajú udržateľným spôsobom – keď sa nevyskytnú závažné pracovné problémy, mesačná záťaž zadlženia nepresiahne primeranú časť dostupného mesačného príjmu, keď počet úverov nie je príliš vysoký a keď sú k dispozícii určité úspory, ktoré umožnia pokryť dočasnú stratu príjmu – prispievajú k tomu, aby si európski občania mohli zlepšiť kvalitu života a aby získali prístup k základným tovarom a službám, ktoré by iným spôsobom nedosiahli alebo by sa im to podarilo len za veľmi dlhé časové obdobie, ako je to v prípade bývania alebo individuálneho dopravného prostriedku.

3.1.9 Avšak perspektíva, že v osobnom alebo rodinnom živote dôjde k problémom, ktoré znemožnia naďalej presne splácať prijaté záväzky je rizikom, ktorému sú vystavení všetci tí, ktorí uzatvárajú zmluvy o poskytnutí úveru. Týmto spôsobom sa normálne, kontrolované zadlženie môže z rôznych dôvodov zmeniť na nadmerné, nekontrolované zadlženie.

3.2 Pojem a miera nadmerného zadlženia

3.2.1 Pojmami nadmerné zadlženie alebo „predlženie“ sa definujú situácie, v ktorých dlžník nie je schopný dlhodobu splácať všetky svoje dlhy, alebo keď existuje vážna hrozba, že ich nebude môcť splácať v momente, keď budú pohľadávky splatné (⁹). Avšak presné vymedzenie tohto pojmu sa

v jednotlivých členských štátoch značne odlišuje a jeho definícia na európskej úrovni ešte neexistuje (¹⁰). Preto je vítaná nedávna iniciatíva Európskej komisie zadať vypracovanie štúdie zameranej na tento účel (¹¹).

3.2.2 Ak tento koncept sám o sebe nie je jednoznačný a jeho vymedzenie nie je bezproblémové, forma akou možno merať nadmerné zadlženie tiež vykazuje rozdiely. Rovnako v štúdiu zadanej Európskou komisiou (¹²) boli identifikované tri vzorce, či modely pre meranie nadmerného zadlženia: administratívny model (¹³), subjektívny model (¹⁴) a objektívny model (¹⁵).

3.2.3 Jednou z hlavných ťažkostí pri hodnotení rozsahu nadmerného zadlženia v Európe je skutočnosť, že chýbajú dôveryhodné štatistiky alebo že nie je možné porovnávať s existujúcimi údajmi, a to vzhľadom na rozdielne metodológie,

(¹⁰) Koncept predlženia, ktorý tvorí základ veľmi odlišných legislatívnych návrhov, sa odvodzuje predovšetkým od právnych noriem, ktoré stanovujú podmienky pre prístup k súdnemu alebo mimosúdnu postupu reštrukturalizácie dlhov. Francúzske právo tak napríklad umožňuje prístup k dlžníkom konajúcim v dobrej viere, ktorí nie sú evidentne schopní uspokojiť celý svoj nesplatený záväzok alebo záväzok, ktorý bude splatný (čl. L.331-2 Spotrebiteľského zákonníka). Podobne fínsky zákon (1993) považuje za predlžených alebo neschopných splácať tých dlžníkov, ktorí nemajú podmienky na splatenie svojich dlhov, keď sa tieto stanú splatnými, pričom ide o trvalú neschopnosť a nielen o náhodnú alebo prechodnú situáciu. Ostatné krajiny však stanovujú len rad procesných a osobných požiadaviek pre prístup k systémom riešenia predlženia, bez toho, aby sa odvážili vypracovať definície predlženosti. Tak je to aj v prípade belgického (zákon z 5. júla 1998, pozmenený a upravený zákonom z 9. apríla 2002) a severoamerického práva (Zákon o bankrotoch v revidovanej verzii z roku 2005).

(¹¹) Common operational European definition of over-indebtedness (Spoločná operačná európska definícia nadmerného zadlženia) (Zmluva č. VC/2006/0308, z 19.12.2006), financovaná Európskou komisiou, GR pre zamestnanosť, sociálne veci a rovnosť príležitostí a vypracovaná Európskym strediskom pre monitorovanie úspor.

(¹²) Study of the Problem of Consumer Indebtedness: Statistical Aspects (Analýza problému spotrebiteľského zadlženia: štatistické aspekty) (Zmluva č. B5-1000/00/000197), vypracoval OCR Macro pre GR SANCO.

(¹³) V administratívnom modeli je miera zadlženia daná oficiálnymi štatistikami odkazujúcimi na formálne postupy riešenia týchto prípadov. Táto možnosť zanedbáva určitú stránku reálnej situácie, pretože nie všetci dlžníci, ktorí majú problémy, využívajú oficiálne a legálne postupy. Rôznorodosť právnych riešení v jednotlivých európskych krajinách okrem toho znemožňuje dôkladné vzájomné porovnávanie.

(¹⁴) Subjektívny model je založený na ponímaní jednotlivcov alebo rodín vlastnej finančnej insolventnosti. Za nadmerne zadlžené sa považujú rodiny, ktoré tvrdia, že majú veľké problémy splácať všetky svoje dlhy alebo, ktoré tvrdia, že ich už nedokážu splácať. Toto kritérium tiež prináša operačné problémy, ktoré znemožňujú porovnávanie údajov. Čoraz viac autorov upozorňuje na nadmerný optimizmus jednotlivcov a podceňovanie rizika a prehnaných zliav pri hodnotení svojej finančnej udržateľnosti pri rozhodnutí podať žiadosť o poskytnutie úveru.

(¹⁵) Objektívny model využíva ako mieru neschopnosti ekonomicko-finančnú situáciu celej rodiny, čiže vzťah medzi celkovým zadlžením a čistým príjmom alebo čistým príjmom a celkovým majetkom. Tento vzorec vo všeobecnosti využívajú finančné inštitúcie a tiež niektoré národné právne poriadky. Aj napriek tomu, že sa nevyhne problémom, ako napríklad vedieť odhadnúť do akej miery správanie dlžníka, jeho čestnosť a dobrá viera môžu ovplyvniť prístup k systému na vyrovnanie a odpustenie dlhov, javí sa tento model ako kritérium, ktoré umožní určité porovnávanie a poslúži ako základ pre vypracovanie spoločného právneho konceptu.

(⁷) Táto situácia vznikla v nových členských štátoch až v deväťdesiatych rokoch.

(⁸) Pozri spomínané údaje vo vestníku Francúzskej centrálnej banky, č. 144 z decembra 2005.
URL: http://www.banque-france.fr/fr/publications/telechar/bulletin/etu144_1.pdf.

(⁹) Podľa ukážkovej definície Uda REIFNERA „Over indebtedness means being objectively unable to pay; more precisely, the relevant income after deduction of living expenses is no longer sufficient to meet the repayment of debts when they fall due“ (Nadmerné zadlženie znamená objektívnu neschopnosť splácať, presnejšie povedané, príslušný príjem po odpočítaní životných nákladov už nepostačuje na platenie splatných záväzkov) (v „Consumer Lending and Over Indebtedness among German Households“).

konceptie a intervaly využívané pri meraní. Tejto oblasti by Komisia mala venovať zvýšenú pozornosť, pričom by mala vypracovať potrebné štúdie s cieľom získať a spracovať dôveryhodné a porovnateľné údaje.

4. Hlavné príčiny nadmerného zadlženia

4.1 Mnohé sociologické štúdie vypracované v jednotlivých členských štátoch za hlavné príčiny nadmerného zadlženia označujú:

- a) nezamestnanosť a zhoršenie pracovných podmienok;
- b) zmeny v štruktúre rodiny, ako napríklad rozvod, smrť partnera, neplánované narodenie dieťaťa, nečakaná starostlivosť o staršie alebo postihnuté osoby, choroba alebo úraz;
- c) neúspech v samostatnej zárobkovej činnosti a úpadok malých rodinných podnikov, na ktoré boli poskytnuté osobné záruky;
- d) nadmerné podnety k spotrebe a jednoduché získavanie úverov, nabádanie k hazardným hrám a špekuláciám na burze, propagácia spoločenského postavenia v reklame a marketingu;
- e) zvýšenie úrokových sadzieb, ktorého negatívny dôsledok cítiť najmä pri dlhodobých úveroch, ako napríklad hypotékach;
- f) zlé hospodárenie s rodinným rozpočtom;
- g) zámerné zatajovanie relevantných informácií zo strany klienta pred finančnými inštitúciami pri hodnotení jeho solventnosti;
- h) nadmerné využívanie kreditných kariet, revolvingových úverov a foriem osobných úverov poskytnutých finančnými spoločnosťami, ktoré majú vyššie úrokové sadzby;
- i) získavanie úverov s úžerníckymi úrokovými sadzbami na neoficiálnom trhu, najmä u osôb s nízkym príjmom;
- j) využívanie úverov na splatenie ďalších úverov, čím vzniká efekt snehovej gule;
- k) skutočnosť, že osoby s postihnutím žijúce v sociálnej izolácii a osoby s obmedzenými kognitívnymi schopnosťami sa ľahko môžu stať obeť agresívnych úverových spoločností;
- l) neochota určitých finančných inštitúcií rokovať so spotrebiteľmi disponujúcimi menšími prostriedkami o splácaní dlhov v období finančných problémov.

Sociologická analýza tohto fenoménu teda konštatuje dominanciu takzvaných pasívnych príčin, hoci je potrebné spomenúť, že v niektorých krajinách je problémom aj zlé finančné hospodárenie ⁽¹⁶⁾. Toto zistenie odhaľuje existujúcu nedostatočnú opatrnosť a udržateľnosť zo strany jednotlivcov pri spravovaní svojho rozpočtu ⁽¹⁷⁾.

4.2 Finančné vylúčenie sa zvyčajne prejavuje najmä problematickým alebo znemožneným prístupom na trh so základnými finančnými službami, ide konkrétne o otvorenie bežného účtu, získanie elektronických platobných prostriedkov, možnosť uskutočňovať bankové prevody a získať úverové poistenie.

4.3 Toto finančné vylúčenie sa ďalej týka aj prístupu k lacným úverom, ktoré umožňujú získanie tovarov a služieb nevyhnutných pre hospodárenie domácností (bývanie, elektropotrebiče, doprava, vzdelanie), ako aj založenie samostatnej zárobkovej činnosti a riadenie malého podniku na individuálnom alebo rodinnom základe.

4.4 V súčasnosti je dostupnosť bankového účtu, určitých foriem úverov a elektronických prostriedkov pre pohyby na účtoch zjavne hlavnou podmienkou pre prístup k základným tovarom a službám. Zamestnanie, malý podnik, bývanie, vybavenie domácnosti, doprava, informácie, dokonca aj potraviny, oblečenie a aktivity vo voľnom čase sú podmienené prístupom k úverom a banke, ktorá tak preberá špeciálnu sociálnu zodpovednosť za poskytovanie kvázi verejných služieb.

4.5 Práve tu dochádza k vytváraniu hraničného rozdelenia medzi čoraz početnejšou a chudobnejšou strednou triedou a osobami, ktoré sú definitívne vylúčené, ako bezdomovci, žobráci a ľudia závislí od verejnej charity. A práve v tomto hraničnom bode získava otázka prevencie nadmerného zadlženia, jeho riešenia a nápravy svoj význam ako forma, ktorou možno zabrániť tomu, aby sa osoby sociálne a ekonomicky integrované alebo reintegrovaťné ocitli v nenávratnom kolobehu chudoby a sociálneho vylúčenia.

5. Prevencia a riešenie nadmerného zadlženia

5.1 Prevencia

V národných systémoch sa zvyčajne kladie dôraz na preventívne opatrenia proti nadmernému zadlženiu. Patria medzi ne najmä:

⁽¹⁶⁾ Údaje Francúzskej centrálnej banky z roku 2004 poukazujú, že 73 % spisov týkajúcich sa predlženia, ktoré boli predložené komisiám pre predlženie, je spôsobených pasívnymi príčinami (Francúzska centrálna banka, 2004).

⁽¹⁷⁾ Pre faktory predlženia pozri informačnú správu EHSV z 26.6.2000 „Predlženie rodín“, spravodajca pán Altaíde Ferreira, v ktorej bola táto téma hlboko analyzovaná.

- a) **komplexnejšie a prístupnejšie informácie** týkajúce sa finančných služieb vo všeobecnosti, náklady s nimi spojené a ich fungovanie;
- b) **finančná výchova** včas začlenená do školských osnov a do iných oblastí výchovy a vzdelávania, ako napríklad proces celoživotného vzdelávania odrážajúci potreby a schopnosti príjemcov, ktoré sa menia počas životných cyklov a prispôbujú sa kultúre, systému hodnôt, socio-demografickým a ekonomickým charakteristikám, spotrebiteľským štandardom a zadĺženiu príjemcov. Je potrebné zdôrazniť, že v niektorých členských štátoch médiá, a najmä televízia ako poskytovateľ verejných služieb, v spolupráci so združeniami spotrebiteľov a samotnými finančnými inštitúciami, vysielajú programy zamerané na zvyšovanie informovanosti o problematike úverov a zadĺženia, a to mnohokrát v hlavnom vysielacom čase. Okrem toho by sa mali využívať štruktúry vzdelávania dospelých tak, ako ich poskytujú vzdelávacie inštitúty pre rodiny v niektorých krajinách;
- c) **vytvorenie alebo rozšírenie sietí služieb finančného poradenstva**, ktoré by pomáhali občanom vyvážené spravovať svoje finančné prostriedky, vybrať si tie najlepšie alternatívy financovania prípadnej spotreby, a to takým spôsobom, aby sa znížili rozdiely v informovanosti voči finančným inštitúciami a stanovili udržateľné splátkové programy prostredníctvom simulovaného modelu pred poskytnutím úveru;
- d) **stimulácia sporenia** (daňová, sociálna, výchovná), ktoré by mohlo byť prvou obrannou líniou pre rodiny, ktoré musia čeliť finančným problémom a fungovali by ako protívaha reklamy na ponuky neobmedzených úverov;
- e) **využívanie systémov úverového bodovania**, či už vlastných systémov úverových inštitúcií alebo systémov vytvorených špecializovanými spoločnosťami, a to s cieľom posúdiť úverové riziko klienta, čo by prostredníctvom hodnotenia viacerých premenných a stanovenia objektívnych limitov individuálneho a rodinného zadĺženia umožnilo odhadnúť riziko insolventnosti ⁽¹⁸⁾;
- f) **zaručenie primeraných dôchodkov**, predčasných dôchodkov a iných sociálnych dávok pre osoby vylúčené z trhu práce začlenených do účinných systémov sociálneho zabezpečenia zo strany verejnej služby, ako základná

podmienka toho, aby ľudia, ktorí nemajú možnosť dostať sa k súkromným **penzijným fondom**, neboli vylúčení zo spoločnosti ⁽¹⁹⁾;

- g) **dostupnosť základného poistenia** na zabezpečenie úverov ako ochrana proti finančnému riziku ⁽²⁰⁾;
- h) **sociálne úvery, mikroúvery a dostupné úvery**

Iniciatívy ako mikroúvery, úverové spoločnosti, sporiteľne, nemecké a holandské sociálne fondy, poštové banky a sociálne úvery sú okrem iných iniciatív vznikajúcich v členských štátoch príkladmi, ktoré by mali ľudia ohrození rizikom vylúčenia brať do úvahy pri získavaní dostupných úverov. Napríklad mikroúvery slúžia na financovanie malých podnikov a samostatnej zárobkovej činnosti, čo umožňuje reintegrovať niektorých nezamestnaných na trhu práce a zapojiť ich do hospodárskej činnosti. Odporúča sa, aby finančné inštitúcie poskytovali špecializovanú pomoc (pri riadení, účtovníctve, obchodovaní) príjemcom mikroúverov určených na prevádzku činnosti a v mnohých prípadoch sa toto opatrenie už aj realizuje ⁽²¹⁾;

- i) **zodpovedné úvery**, čiže väčšia pozornosť zo strany úverových inštitúcií venovaná potrebám a podmienkam jednotlivých dlžníkov, snaha nájsť nástroj, ktorý by bol čo najviac prispôbený podmienkam každého jednotlivca, alebo dokonca zamietnutie ďalšieho úveru v prípade hrozaceho rizika nadmerného zadĺženia ⁽²²⁾;

⁽¹⁹⁾ Na druhej strane je nutné zabrániť finančným praktikám, ktoré sa pokúšajú zneužiť dôchodky najzávislejších členov spoločnosti tak, že používajú dôchodky ako záruky pre pôžičky, ktoré sú neprimerane vysoké v pomere k prostriedkom na ich splácanie. V Brazílii bol napríklad v roku 2004 vytvorený úver určený starším osobám, takzvaný založený úver. Tento špeciálny úver je odpočítavaný z dôchodkov týchto osôb ešte predtým ako ho dostanú, a to maximálne do výšky 30 % z výšky príjmu. Keďže ponúka nižšie úrokové sadzby ako sú sadzby na trhu, umožňuje dôchodcom prístup k úverom. Napriek tomu sa zdá, že ľuďom s najnižšími dôchodkami to spôsobuje finančné problémy tým, že ich núti oneskorene splácať ostatné záväzky a oberá ich o dostatočné zdroje na zabezpečenie svojich základných potrieb.

⁽²⁰⁾ Poistenie zohráva vo vzťahu k sociálnemu vylúčeniu nejasnú úlohu. Povinné životné poistenie môže z úverového trhu vylúčiť osoby so zdravotnými problémami. Avšak uzatvorenie životného poistenia môže zabrániť tomu, aby človek, ktorý je nečakane postihnutý chorobou, stratil poistený majetok a tým upadol do chudoby a vylúčenia.

⁽²¹⁾ Vo Francúzsku a Belgicku sa budujú spotrebné mikroúvery (takzvané sociálne mikroúvery) využívať v pokusnom režime vo viacerých bankových sieťach v spolupráci so sociálnymi štruktúrami. Doteraz sa táto iniciatíva javí v dostatočne pozitívnom svetle, avšak je ešte pravdepodobne skoro na to, aby sa robili definitívne bilancie. V prípade Belgicka vyniká skúsenosť spoločnosti Creda, belgickej kooperatívy pre sociálne úvery, ktorá je výsledkom verejno-súkromného partnerstva vytvoreného medzi vládou regiónu Valónsko a niektorými finančnými inštitúciami.

⁽²²⁾ Pozri napr. „*Protocollo sullo sviluppo sostenibile e compatibile del system bancario*“ podpísaný 16. júna 2004 v Ríme medzi Asociáciou talianskych bánk a federáciou Falcri (Federazione Autonoma Lavoratori del Credito e del Risparmio Italiani), federáciou Fiba-Cisl (Federazione Italiana Bancari e Assicurativi), federáciou Fisac-Cgil (Federazione Italiana Sindacale Lavoratori Assicurazioni e Credito), a „Uil Credito, Esattorie e Assicurazioni (Uil C.A.)“.

⁽¹⁸⁾ Keďže ide o dôležitý nástroj finančných inštitúcií na riadenie rizika, je potrebné, aby bol obsah bodových systémov transparentnejší a aby boli tieto systémy kombinované so subjektívnymi prostriedkami analýzy, a to s cieľom umožniť presné a reálne hodnotenie schopnosti dlžníka splácať. Rozhodnutie by tak nevychádzalo len z automatizovaných modelov. Ďalej je tiež potrebné, aby príslušné štátne orgány monitorovali premenné matematického modelu. Malo by sa tiež zvážiť, či je možné poskytnúť dlžníkom prístup k ich úverovým správam, ako je to v USA a Veľkej Británii, aby fyzické osoby vedeli, ako sa zlepšuje ich rizikový profil.

j) **evidencia úverov**

využívanie databázy údajov, ktoré obsahujú všetky predchádzajúce finančné záväzky zákazníkov (evidencia pozitívnych úverových záznamov) alebo len omeškané platby (evidencia negatívnych úverových záznamov) – napriek situáciám ohrozenia, najmä v prvom prípade, ochrany súkromia a neúčinnosti v prípade pasívneho zadlženia, pretože nie je možné predvídať, čo môže túto situáciu v budúcnosti spôsobiť, avšak aj v prípade, že za nezapočítajú aj ostatné dlhy iného ako finančného pôvodu – umožňuje úverovým inštitúciám spoznať úroveň zadlženosti zákazníka a lepšie zdôvodniť rozhodnutie o poskytnutí pôžičky;

- k) **samoregulácia a koregulácia**, ktorá vedie k tomu, aby finančné orgány vypracovali zásady správania, a to konkrétne v spolupráci s organizáciami na ochranu spotrebiteľov. Táto regulácia môže pomôcť pri predchádzaní zneužívania a do činnosti úverových inštitúcií vniesť sociálnejšiu perspektívu. Takýto druh opatrenia, formou dodatku k prísnemu a efektívne uplatňovanému legislatívnemu rámcu, je užitočný aj na posilnenie kontroly činností agentúr na vymáhanie dlhov, pretože umožní znormlizovať spôsob, akým tieto agentúry jednáajú s dlžníkmi;

l) **prevencia nekalých úverových praktík**

Niektoré národné orgány, organizácie na ochranu spotrebiteľov a ostatné mimovládne organizácie a samotné úverové inštitúcie schválili pravidlá a postupy, ktoré majú zabrániť využívaniu bezohľadných a úžerníckych praktík, ktoré ohrozujú najznevýhodnenejšie skupiny obyvateľstva. Patria sem napríklad extrémne vysoké úrokové sadzby z úverov poskytovaných po telefóne alebo mobilným telefónom, úverové zmluvy viazané na kúpne alebo predajné zmluvy, alebo úverové zmluvy viazané na zmluvy o poskytovaní neznámych služieb, poskytovanie úveru za účelom získania akcií na burze, niekedy akcií samotnej banky, drakonické sankčné ustanovenia, kreditné karty a kreditné karty obchodov poskytujúcich jednoduchý prístup k úveru, vyžadovanie hmotných záruk a zároveň ručenie osobným majetkom (banková záruka) u spotrebiteľských úverových zmlúv s nízkou hodnotou, nepresné alebo neúplné informácie a reklama zameraná na mládež. Okrem priaznivých aspektov zodpovedného poskytovania úverov pomáhajú takéto opatrenia znížiť narušenie hospodárskej súťaže na

trhu a podporovať sociálnu zodpovednosť úverových inštitúcií;

m) **dohľad a kontrola reklamy propagujúcej úvery**

Hoci je reklama legitímnu stratégiou na propagáciu finančných produktov, spôsob, akým sú tieto produkty propagované, si vyžaduje pozorný dohľad zo strany štátnych orgánov. Obsah, prostriedky a techniky reklamy by mali byť tiež predmetom prísnej a harmonizovanej disciplíny, čo zabráni tomu, aby spotrebiteľia nadobudli dojem, že úver je bezrizikový, jednoducho prístupný a bez nákladov. V tejto oblasti by mali byť pravidelne podporované iniciatívy samoregulácie a koregulácie a správne podnikateľské postupy. Tieto iniciatívy musia osobám prijímajúcim úver zabezpečiť úplnú zrozumiteľnosť úverových podmienok a uložiť spoločnostiam poskytujúcim úvery osobitnú zodpovednosť za osoby, ktoré nie sú kvôli psychickému stavu schopné uvedomiť si dôsledky uzavretia úverovej zmluvy.

5.2 Riešenie a náprava

Pokiaľ ide o príklady riešenia a nápravy situácie nesolventných dlžníkov, hovorí sa zvyčajne o dvoch modeloch alebo vzoroch:

5.2.1 **Model „nového začiatku“**, ktorý má severoamerický pôvod a využíva sa vo všeobecnosti v niektorých európskych krajinách. Je založený na princípoch okamžitej likvidácie majetku dlžníka, ktorý nie je vyňatý a odpísania nesplatených dlhov, okrem tých, ktoré nemôžu byť z právneho hľadiska odpustené. Tento model sa zakladá na obmedzenej zodpovednosti dlžníka, na zdieľaní rizika s veriteľmi a na potrebe reintegrovať dlžníka čo najrýchlejšie do hospodárskej činnosti a spotreby, ako aj na jasnom odstránení predsudkov súvisiacich s nadmerným zadlžením ⁽²³⁾.

5.2.2 **Model prevýchovy**, ktorý prevláda v niektorých európskych krajinách, je založený na myšlienke, že dlžník pochybil a zaslúži si pomoc, ale nemal by byť zbavený povinnosti plniť si svoje záväzky (*pacta sunt servanda*). Tento model sa zakladá na myšlienke viny jednotlivca z nadmerného zadlženia, či už z dôvodu nedostatočnej prezieravosti alebo čistého zanedbania, a zameriava sa na opätovné prepočítanie dlhov s veriteľmi s cieľom schváliť všeobecný splátkový režim. Tento režim môže byť dohodnutý súdne alebo mimosúdne, v tomto prípade je dôležitá úloha, ktorú zohrávajú poradenské a mediačné služby dlžníkom ⁽²⁴⁾.

⁽²³⁾ Pre úplný kritický popis tohto modelu pozri prácu Karen Grossovej, ktorá je známa v Európe, a to najmä „*Failure and Forgiveness. Rebalancing the bankruptcy system*“, New Haven, Yale University Press (1997).

⁽²⁴⁾ Niektoré právne systémy, ako napríklad vo Francúzsku a Belgicku, zreformovali svoje zákony týkajúce sa riešenia predĺženia fyzických osôb tak, aby začlenili alternatívne riešenia založené na likvidácii majetku. Vo vážnejších prípadoch, v ktorých splátkový režim nie je riešením, je možná likvidácia a následné odpustenie dlhu. Avšak odpustenie dlhu nie je nikdy okamžité, ako je tomu v americkom právnom systéme. Dlžník musí absolvovať skúšobnú lehotu, počas ktorej venuje časť svojho príjmu na splatenie zostávajúceho dlhu. Len potom a po preukázaní čestného správania a dobrej viery mu bude môcť byť dlh odpustený.

6. Prečo je potrebný prístup na úrovni Spoločenstva

6.1 Súvislosti

6.1.1 Nie to prvýkrát, čo sa o problematike nadmerného zadĺženia hovorí na úrovni Spoločenstva alebo dokonca z perspektívy Spoločenstva v rámci inštitúcií EÚ. Hoci Rada dňa 13. júla 1993 vo svojom uznesení o budúcich prioritách pre rozvoj politiky ochrany spotrebiteľov po prvýkrát zaradila analýzu problému predĺženia medzi priority, od tejto doby – hoci fenomén predĺženia získal v jednotlivých členských štátoch rastúci význam na národnej úrovni, a to až do tej miery, že vo väčšine týchto krajín boli prijaté špecifické legislatívne a administratívne opatrenia – bola otázka riešenia tejto problematiky na úrovni Spoločenstva prakticky zabudnutá.

Bol to práve EHSV, ktorý v máji 1999 opätovne otvoril diskusiu na túto tému, pričom najprv vypracoval informačnú správu o „predĺžení rodín“, po ktorej v roku 2002 nasledovalo stanovisko z vlastnej iniciatívy na rovnakú tému a na ktorého pripomienky a odporúčania sa odvoláva ⁽²⁵⁾.

6.1.2 Práve počas vypracovávanía týchto dokumentov sa Rada v zložení pre otázky spotrebiteľov na zasadnutí v Luxembursku dňa 13. apríla 2000 opäť vrátila k tejto téme a upriamila pozornosť Komisie a členských štátov na potrebu riešiť túto problematiku na úrovni Spoločenstva. Rada následne prijala svoje uznesenie týkajúce sa úverov a zadĺženia spotrebiteľov ⁽²⁶⁾, v ktorom, berúc do úvahy rýchle rozširovanie sa tohto fenoménu, nalieha na Komisiu, aby vyvinula úsilie na vyplnenie informačných medzier o skutočnom rozsahu nadmerného zadĺženia v Európe a hlbkovo preskúmala možnosť harmonizácie opatrení určených na prevenciu a riešenie predĺženia ⁽²⁷⁾.

6.1.3 Je však potrebné pripomenúť, že Komisia dodnes nesplnila tento mandát Rady a v úvodnom návrhu na revíziu smernice o spotrebných úveroch (2002) ⁽²⁸⁾ sa len okrajovo venovala otázke zodpovedného poskytovania úverov ⁽²⁹⁾, ktorá však v jej konečnej verzii, schválenej nemeckým predsedníctvom Rady EÚ ⁽³⁰⁾, úplne zmizla (2005) ⁽³¹⁾. Táto situácia svedčí o tom, že Komisia v rámci problematiky spotrebných úverov ťažko prijme akékoľvek nové preventívne opatrenia a čo je ešte menej nepravdepodobné, že prijme opatrenia na riešenie situácií nadmerného zadĺženia ⁽³²⁾.

⁽²⁵⁾ Oba dokumenty CE vypracoval bývalý člen výboru Manuel Ataíde FERREIRA.

⁽²⁶⁾ Uznesenie z 26. novembra 2001, Ú. v. ES C 364, 20.12. 2001.

⁽²⁷⁾ Zápis z rokovania Rady v zložení pre otázky spotrebiteľov zo dňa 26. decembra 2001 uvádza, že ministri sa okrem iných pripomienok a odporúčaní domnievajú, že rozdiely týkajúce sa preventívneho, sociálneho, právneho a ekonomického riešenia predĺženia v členských štátoch by mohli spôsobiť značné nezrovnalosti ako medzi európskymi spotrebiteľmi, tak aj medzi poskytovateľmi úverov, a teda, že (...) by sme mali na úrovni Spoločenstva zväziť doplnenie opatrení na podporu rozvoja cezhraničných úverov opatreniami, ktoré majú zabrániť predĺženiu v rámci jedného úverového cyklu.

⁽²⁸⁾ KOM(2002) 443 v konečnom znení z 11.9.2002.

⁽²⁹⁾ Používa dosť diskutabilné pojmy, ako sa uvádza v stanovisku EHSV k tomuto návrhu (CES 918/2003, 17. júla 2003), spracovávajúca: pán Pegado LIZ. Pozri tiež: „La presencia del sobreendeudamiento en la propuesta de directiva sobre el crédito e los consumidores“ (Výskyt predĺženia v návrhu smernice o spotrebných úveroch), Manuel Angel, López Sánchez, „Liber Amicorum Jean Calais Auloy“, s. 62.

⁽³⁰⁾ KOM(2005) 483 v konečnom znení zo 7.10.2005.

⁽³¹⁾ Bolo by však vhodné upozorniť na niektoré iniciatívy k verejnej diskusii o tejto otázke predložené rôznymi inštitúciami Spoločenstva, vrátane Komisie, a to najmä: verejné vypočutie, ktoré sa konalo v Štokholme s podporou švédskeho predsedníctva Rady EÚ dňa 18. júna 2000; významná konferencia, ktorá sa konala dňa 2. júla 2001 v spolupráci s Consiglio Nazionale dei Consumatori e degli Utenti (talianska Národná rada pre spotrebiteľov a užívateľov) (CNCU) na tému „Reglas de concurrencia na UE e sistemas bancários em confronto“ (Pravidlá hospodárskej súťaže v EÚ a sporné bankové systémy), na ktorej riaditeľ Odboru finančných služieb, GR pre zdravie a ochranu spotrebiteľa, predstavil prístupy prijaté v návrhu na novú smernicu o spotrebných úveroch a objasnil problémy predĺženia na úrovni Spoločenstva; dňa 4. júla 2001 GR SANCO iniciovalo v Bruseli usporiadanie vypočutia vládnych expertov, aby prerokovali smernicu o spotrebných úveroch, na ktorom boli zdôraznené rôzne aspekty, ako predchádzať predĺženiu; počas belgického predsedníctva Rady EÚ sa konal významný seminár v Charleroi v dňoch 13. a 14. novembra 2001 na téma „Crédito ao Consumo e Harmonização Comunitária“ (Spotrebné úvery a harmonizácia na úrovni Spoločenstva), na ktorom belgický minister hospodárstva a vedeckého výskumu upozornil hlavne na sociálne a ekonomické aspekty problému a zdôraznil súvislosť medzi rozvojom finančných služieb a cezhraničným obchodom na vnútornom trhu. Na seminári vystúpil aj expert Európskej komisie a predstavil hlavné smery revízie smernice o spotrebných úveroch, v ktorej sa určité obavy ohľadom informovanosti spotrebiteľov vzťahujú na prevenciu predĺženia; „Jornada sobre el sobreendeudamiento de los consumidores: Mecanismos de Protección en Europa“ (Konferencia o predĺžení spotrebiteľov: ochranné mechanizmy v Európe), ktorú pripravila PSOE a socialistická skupina EP dňa 29.11.2002 v Madride.

⁽³²⁾ V iných textoch, ako napríklad návrh Komisie o SEPA (Jednotný európsky platobný priestor), sa prekvapivo vynárajú viaceré obavy týkajúce sa prevencie nadmerného zadĺženia.

6.1.4 Zdá sa však, že nedávne zmienky v dokumentoch Komisie, aj keď ojedinelé, a dokonca aj vo vyhláseniach predsedu Komisie poukazujú na možnú zmenu v zmysle upriamienia pozornosti na tento fenomén ⁽³³⁾.

6.1.5 Bolo by vhodné, vzhľadom na jeho význam, špeciálne pripomenúť uznesenie Rady Európy, ktoré prijali európski ministri spravodlivosti dňa 8. apríla 2005, o *hľadaní právnych riešení problémov so zadlžením v úverovej spoločnosti* ⁽³⁴⁾, v ktorom boli vyjadrené obavy o jednoduchý prístup k úverom, čo môže v niektorých prípadoch vyústiť k predĺženiu rodín a spôsobiť tak sociálne vylúčenie jednotlivcov a ich rodín, a ktoré jasne otvára cestu k príprave vhodného nástroja definujúceho legislatívne a administratívne opatrenia a navrhujúceho praktické postupy ⁽³⁵⁾.

6.1.6 Na strane druhej sa zdá, že nedávne akademické štúdie ⁽³⁶⁾, ako aj štúdie špeciálne zadané Komisiou ⁽³⁷⁾, obnovili záujem o túto problematiku, pričom boli predmetom nedávnych verejných vystúpení niektorých hlavných štátnych predstaviteľov a ministrov niektorých členských štátov ⁽³⁸⁾.

6.2 Možnosti, potreby a príležitosť na aktivity na úrovni Spoločenstva

6.2.1 EHSV už dlhšie obhajuje, a teraz to opätovne potvrdzuje, že v tejto oblasti sú kroky na úrovni Spoločenstva nielen možné a vhodné, ale aj potrebné a nevyhnuté.

6.2.2 EHSV si uvedomuje, že na základe ustanovení Zmluvy a kým nebude prijatá Zmluva o Ústave ⁽³⁹⁾, nebudú špecifické sociálne aspekty nadmerného zadlženia, ktoré je príčinou sociálneho vylúčenia, začlenené medzi špecifické právomoci EÚ.

6.2.2.1 Avšak viaceré ustanovenia Zmluvy o Európskej únii a Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva však stanovujú či už zdieľané právomoci alebo kroky a opatrenia, ktoré sprevádzajú a podporujú politiky členských štátov v tejto oblasti ⁽⁴⁰⁾, čo musí Komisia zabezpečiť a rozvíjať.

6.2.2.2 Je potrebné dodať, že niektoré oblasti možnej činnosti na úrovni Spoločenstva dnes dokonca spadajú do tretieho piliera, ktorý zahŕňa spoluprácu v súdnej oblasti ⁽⁴¹⁾.

⁽³³⁾ Odvolávajú sa najmä na prieskum Eurbarometra z konca roka 2006, oznámenie na tému „Občianska agenda“, schválené Radou v júli 2006 a oznámenie Komisie týkajúce sa spoločnej správy o sociálnej ochrane a sociálnom začatí 2007, (KOM(2007) 13 v konečnom znení z 19. januára 2007).

⁽³⁴⁾ Počas konferencie Rady v zložení európskych ministrov spravodlivosti Rady Európy, ktorá sa konala v Helsinkách 7. a 8. apríla 2005.

⁽³⁵⁾ Pokračovanie veľmi kvalitnej správy „Report on Legal Solutions to Debt Problems in Credit Societies“ (Správa o právnych riešeniach problémov so zadlžením v úverovej spoločnosti), ktorú vypracovala kancelária európskeho výboru pre právnu spoluprácu Rady Európy, 11. októbra 2005 (CDCJ-BU(2005) 11 rev.).

⁽³⁶⁾ Akademická obec sa zdá byť obzvlášť pozorná voči problematike spotrebných úverov a predĺženia, ako to preukazuje nedávne medzinárodné stretnutie organizované asociáciou Law and Society Association, ktoré sa konalo 25. až 28. júla v Berlíne a a ktorom sa zúčastnili skupiny európskych, amerických (zo Severnej aj Južnej Ameriky), ázijských a austrálskych výskumníkov. Títo počas ôsmich zasadnutí diskutovali o jednotlivých aspektoch spojených s touto tematikou.

⁽³⁷⁾ Pozri, „Consumer Over indebtedness and Consumer Law in the European Union“ (Nadmerné zadlženie spotrebiteľov a spotrebiteľské právo v Európskej únii), Udo REIFNER, Joahanna KIESILAIEN, Nick HULS a Helga SPRINGENNER (Zmluva č. B5-1000/02/000353, pre DG SANCO sept. 2003); „Estudo do problema do endividamento do consumidor – Aspectos estatísticos“ (Výskum problému zadlženia spotrebiteľov – štatistické aspekty), ORC Macro (Zmluva č. B5-1000/00/000197, pre DG SANCO, 2001); „Credit Consumption and Debt Accumulation among Low Income Consumers: Key consequences and Intervention Strategies“ (Spotreba na úver a akumulácia dlhov u spotrebiteľov s nízkym príjmom: hlavné dôsledky a intervenčné stratégie) Deirdre O'LOUGHIN (nov. 2006); „Exclusion et Liens Financiers, L'exclusion bancaire des particuliers“ (Vylúčenie a finančné súvislosti, bankové vylúčenie súkromných osôb) správa Centra Walrass, Georges GLOUKOVIEZOE, „EC Consumer Law Compendium: Comparative Analysis“ (Stručný prehľad spotrebiteľského práva ES: komparatívna analýza), 2006, (zmluva č. 17.020100/04/389299), vypracoval Hans Schulte-Nölke, Univerzita v Bielefelde pre Európsku komisiu; „Financial education & better access to adequate financial services“ (Finančné vzdelávanie a lepší prístup k finančným službám), vypracovalo ASB Schuldnerberatungen (Rakúsko) v spolupráci s GP-Forschungsgruppe: Institut für Grundlagen-und Programmforschung (Nemecko), asociáciou Association for Promotion of Financial Education SKEF (Poľsko) a s monitorovacím strediskom Observatoire du Crédit et de l'Endettement (Belgicko), projekt bol spolufinancovaný GR EMPL (september 2005-september 2007).

⁽³⁸⁾ Pozri napríklad nedávne prejavy Tonyho Blaira, Stephena Timmsa a Ruth Kelly zo septembra 2006.

⁽³⁹⁾ Článok I-3 návrhu Zmluvy o Ústave o cieľoch stanovuje, že Únia bude bojovať proti sociálnemu vylúčeniu a diskriminácii a bude podporovať spravodlivosť a sociálnu ochranu.

⁽⁴⁰⁾ Ide najmä o znenie článkov 2 a 34 Zmluvy o EÚ a 2, 3, 136, 137 a 153 Rímskej zmluvy pozmenenej a doplnenej Zmluvou z Amsterdamu. Nemožno tiež opomenúť integrovanú otvorenú metódu koordinácie (OMK) zavedenú v roku 2006 v zmysle posilnenia schopnosti EÚ podporovať členské štáty v ich snahe o väčšiu sociálnu súdržnosť v Európe.

⁽⁴¹⁾ Pozri články 65 a 67 Zmluvy a značne rozšírenú úlohu opatrení prijatých v snahe definovať európsky súdny priestor.

6.2.2.3 V konečnom dôsledku práve samotné dobudovanie vnútorného trhu, ktoré je momentálne jednoznačne orientované na občanov a spotrebiteľov ⁽⁴²⁾, si vyžaduje a oprávňuje harmonizáciu určitých aspektov spojených s nadmerným zadlžením občanov, jeho sociálnych dôsledkov a prevencie a riešenia na úrovni Spoločenstva, ako spôsobu, ktorým možno zabrániť narušaniu hospodárskej súťaže a normálneho fungovania trhu.

6.3 Hlavné oblasti činnosti na úrovni Spoločenstva

6.3.1 Jednotný pojem nadmerného zadlženia

6.3.1.1 Úsilie o harmonizáciu by malo hneď od začiatku viesť k vytvoreniu definície pojmu a kvalitatívnych a kvantitatívnych parametrov tohto fenoménu, čo by umožnilo zabezpečiť primeranú informovanosť a prieskum zameraný na reálnu sociálnu situáciu, a to za rovnakých podmienok v celej Európe – najlepšie na celom svete – založenú na zhromažďovaní a spracovávaní porovnateľných štatistických údajov, ktoré by umožnili vytvoriť ekonomickú definíciu na vyčíslenie tohto javu.

6.3.1.2 Na základe tejto konceptuálnej a metodologickej definície by mala Komisia podporiť vypracovanie štúdie vzťahujúcej sa na celý priestor Spoločenstva, ktorá by umožnila objasniť sociálno-ekonomický rozmer nadmerného zadlženia ⁽⁴³⁾.

6.3.2 Prevencia a kontrola

6.3.2.1 Tiež je však potrebné autonómnou a harmonizovanou formou, v zmysle právnych predpisov, vytvoriť opatrenia na predvídanie, prevenciu a kontrolu účinkov tohto fenoménu.

Ide najmä o normy týkajúce sa:

- a) plnej informovanosti pred a po uzavretí zmluvy a popredajný servis,

⁽⁴²⁾ Ako sa o tom hovorí v kvalitnej predbežnej správe na jarné zasadnutie Európskej Rady v roku 2007, oznámenie Komisie na tému „Jednotný trh pre občanov“, KOM(2007) 60 v konečnom znení z 21.2.2007, a vo viacerých prejavoch a rozhovoroch samotného predsedu Komisie z nedávneho obdobia.

⁽⁴³⁾ Údaje o situácii v Európe nie sú dostatočne aktualizované, odvolávajú sa na štúdiu vypracovanú v roku 2001 v ORC Macro, ktorá už bola spomenutá. Avšak mnohé členské štáty uznávajú, že v posledných rokoch došlo k významnému nárastu počtu rodín, ktoré sa ocitli v situácii nadmerného zadlženia. Údaje o situácii v Nemecku ukazujú, že v roku 1989 len 3,5 % rodín čelilo vážnym finančným ťažkostiam v porovnaní s 8,1 % predĺžených rodín v roku 2005. Vo Francúzsku počet konaní pred komisiou pre predĺženie zaznamenal ročný nárast o 6 % v období medzi rokmi 2002 a 2006, kedy dosiahol úroveň 866 213 procesov. V Škótsku, tiež v roku 2004, bolo začatých viac ako 3 000 konaní v prípade nesolventnosti. Vo Švédsku, ktoré má jednu z najvyšších mier hospodárskeho rastu v EÚ, počet konaní v prípade predĺženia v roku 2005 vzrástol na o 13,6 % voči roku 2005 a 30,7 % voči roku 2003. Výnimkou sa zdá byť Belgicko, kde kvalitne navrhnutý a dobre uplatňovaný systém prináša pozitívne výsledky. Prispeli k tomu nedávne legislatívne zmeny (Zákon o kráľovská vyhláška z 1. apríla 2007, ktorým sa mení a dopĺňa zákon z 24. marca 2003 a kráľovská vyhláška zo 7. septembra 2003 o základných bankových službách). V roku 2005 bolo v USA začatých viac ako 1 600 000 konaní v prípade bankrotu. V Austrálii sa 81 % konaní v prípade bankrotu, ktoré boli predložené na súd v rokoch 2005-2006 týkalo bankrotov súkromných osôb. V roku 2006 bolo na kanadských súdoch začatých 106 629 konaní v prípade nesolventnosti (likvidácia alebo návrh).

- b) spoluzodpovednosti pri poskytovaní úveru založenej na obojstrannom prijatí záväzkov a na poskytovaní pravdivých informácií zo strany žiadateľa voči poskytovateľovi o svojej situácii, poskytovateľ by sa mal snažiť čo najlepšie v rámci svojich možností správne zhodnotiť situáciu žiadateľa a vhodne mu poradiť ⁽⁴⁴⁾;
- c) možnosti prevodu úveru bez nákladov;
- d) kontroly reklamy, marketingu a komerčnej komunikácie týkajúcej sa spotrebných úverov;
- e) parametrov úverového bodovania a zákazu prijímania úplne automatizovaných rozhodnutí;
- f) záruky všeobecných bankových služieb k bankovému účtu a jeho prenosnosti, ako aj využívania elektronických prostriedkov pre pohyby na účtoch (debetné karty);
- g) definovania parametrov pre mikroúvery a ostatné typy sociálnych úverov a podpory alternatívnych finančných inštitúcií, ktoré sa venujú tejto oblasti;
- h) identifikácie nelegálnych obchodných postupov a nekalých praktík špecificky súvisiacich s poskytovaním úverov;
 - i) práva na odstúpenie od zmluvy;
 - j) vymedzenia požiadavky na ručenie osobným majetkom,
 - k) pravidiel týkajúcich sa poplatkov;
 - l) systému fungovania sprostredkovateľov úverov;
- m) posilnenia právomocí a opatrení dohľadu národných orgánov príslušných v oblasti finančných služieb v tomto odvetví;
- n) vytvorenia parametrov na definovanie stupňa úžery;
- o) začlenenie do smernice o spotrebiteľských úveroch ustanovenie, ktorým by sa bankám ukládala povinnosť odpovedať v stanovenej lehote na sťažnosti.

Okrem toho je z dlhodobého hľadiska potrebné vypracovať normy týkajúce sa:

- a) jednotného systému poistenia sociálneho charakteru;
- b) záruky udržateľnosti penzijných systémov a ich jednotného uplatňovania vo všetkých členských štátoch (prípadne stanovenie „28. systému“);
- c) definovania jednotného systému registrácie úverov s príslušným ohľadom na rešpektovanie osobných údajov, vrátane určenia osôb, ktoré budú mať prístup k týmto informáciám a za akým účelom (výlučne pre účely poskytovania úverov).

⁽⁴⁴⁾ Ako to vyplýva napríklad z oddielu 79 a 81 zákona o úveroch č. 34/2005 Južnej Afriky.

6.3.2.2 Komisia by mala zároveň podporiť zavedenie osvedčených postupov v tejto oblasti a podporiť prijatie európskych zásad správania, a to prostredníctvom samoregulácie alebo koregulácie v rámci kvalitatívne definovaného a efektívne uplatňovaného imperatívneho právneho systému.

6.3.2.3 Komisia by tiež mala, z vlastnej iniciatívy alebo v spolupráci s členskými štátmi, vytvoriť špecifické informačné programy, rozvinúť vzdelávaciu činnosť zameranú na praktické aspekty využívania úverov a skúsenosti zo sledovania vývoja a poradenstva v tejto oblasti, pričom by mohla využiť „pilotné projekty“, ktoré sa už výborne osvedčili v iných odvetviach ⁽⁴⁵⁾.

6.3.2.4 EHSV na záver navrhuje, aby bolo vytvorené Európske stredisko pre monitorovanie zadlženia, ktoré by v spolupráci s národnými inštitúciami a inými orgánmi vytvorenými v členských štátoch, fungovalo ako fórum pre dialóg medzi všetkými zainteresovanými stranami, analyzovalo vývoj tohto fenoménu na európskej úrovni, ako aj sledovalo a navrhovalo čo najadekvátnejšie iniciatívy na jeho prevenciu a zároveň hodnotilo jeho dôsledky. EHSV hneď navrhuje, že toto stredisko by mohlo byť začlenené do inštitucionálneho rámca výboru, teda aspoň dovtedy, kým nebude rozhodnuté o jeho osamostatnení.

6.3.3 Riešenie a náprava

6.3.3.1 Berúc do úvahy rozdielne systémy vytvorené na národnej úrovni, ktoré majú rozdielny pôvod, princípy a metódy ⁽⁴⁶⁾, by sa úsilie Komisie nemalo sústreďovať na snahu o harmonizáciu, ale najmä na definovanie referenčného rámca a súboru základných princípov, ktoré by mali zaručiť všetky systémy procesného práva zodpovedné za konanie v prípade neplatenia dlhov alebo úhrady pohľadávok jednotlivcov, pričom by podporili ich prijatie a presadzovali ich uznávanie.

6.3.3.2 Medzi tieto základné princípy patria:

- rýchle riešenia, ktoré sú blízke zainteresovaným stranám, bez nákladov alebo len s minimálnymi nákladmi a ktoré nie sú ťažko dostupné a nestigmatizujú zadlžené osoby ani ich rodiny,

- opatrenia, ktoré by brali do úvahy legitímne nároky veriteľov, ale aj ich zodpovednosť na úrovni zadlženia rodín,
- riešenia, ktoré by uprednostnili konsenzus a uzatvorenie dobrovoľných dohôd o mimosúdnom vyrovnaní a umožnili, v rámci možností, zachovanie majetku nevyhnutného pre pohodlie rodiny, ako napríklad bývanie,
- flexibilné opatrenia, ktoré by v najzávažnejších prípadoch umožnili likvidáciu zabaviteľného majetku, pričom by boli odpustené nesplatené dlhy a riadne by zväzili situáciu tretích osôb, ktoré boli ručiteľmi dlžníkov,
- špecializované monitorovanie dlžníkov počas plnenia splátkových režimov v období po bankrote s cieľom predísť opakovaniu problému a pomôcť dlžníkom zmeniť ich spotrebné návyky a spôsob zadlženia, aby tak naozaj mohli začať odznova.

6.3.3.3 Všetka táto činnosť by však mala byť otvorená zainteresovaným stranám a ich zástupcom, ktorí by sa chceli zapojiť. Preto navrhujeme, aby sa predbežne uskutočnili verejné konzultácie prostredníctvom publikácie zelenej knihy, ktorá by definovala túto problematiku, určila jej rozsah na európskej úrovni, analyzovala rôzne prostriedky a systémy prevencie, kontrolovala situáciu nadmerného zadlženia a predložila návrhy na nápravu spolu s návrhom na integrovanú činnosť na úrovni Spoločenstva, do ktorej budú zapojené rôzne generálne riaditeľstvá ako aj orgány a organizácie občianskej spoločnosti v jednotlivých členských štátoch a na úrovni Spoločenstva ⁽⁴⁷⁾.

7. Verejné konzultácie

7.1 Dňa 25. júla 2007 usporiadal EHSV verejné konzultácie na tému, ktorou sa zaoberá aj toto stanovisko. Na tomto podujatí sa zúčastnilo viacero hostí špecializujúcich sa na túto problematiku.

7.2 Z konfrontácie stanovísk vyjadrených počas zasadnutia s vysokou účasťou a za vzniku viacerých vysoko hodnotných dokumentov vzišlo toto stanovisko z vlastnej iniciatívy, ktoré prevzalo mnohé z návrhov predložených pri spomínanej príležitosti.

Brusel 25. októbra 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁴⁵⁾ Ide o prípady mediálneho a mimosúdneho riešenia sporov v oblasti spotrebiteľského práva, ktoré stoja za vznikom rôznych sietí fungujúcich v súčasnosti v Európe; jednou z významných sietí v tomto prípade je „Consumer DebtNet“, ktorá bola založená v roku 1994.

⁽⁴⁶⁾ A dokonca aj prípady štátov ako Portugalsko, ktoré dodnes nemajú žiaden adekvátny systém na tento účel.

⁽⁴⁷⁾ V informačnej správe EHSV z roku 2000, ktorá bola spomínaná, už výbor odporučil Komisii, aby ako prvý krok okamžite začala pripravovať zelenú knihu týkajúcu sa nadmerného zadlženia rodín v Európe, pričom by využila už existujúce štúdie k tejto problematike, zmenila by sa o situácii právnych systémov a štatistických údajoch jednotlivých členských štátov a prístupujúcich krajín, snažila by sa nájsť jednoducho značný koncept predĺženia a definovala smerovanie ďalších krokov, aby boli dosiahnuté ciele, ktoré stanovuje toto stanovisko.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Podnikateľské zmýšľanie a lisabonská agenda“

(2008/C 44/20)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 16. februára 2007 v súlade s článkom 29 ods. 2 vnútorného poriadku rozhodol vypracovať stanovisko na tému *Podnikateľské zmýšľanie a lisabonská agenda*.

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 2. októbra 2007. Spravodajkyňou bola pani Sharma a pomocným spravodajcom bol pán Olsson.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 439. plenárnom zasadnutí 24. a 25. októbra 2007 (schôdza z 25. októbra 2007) prijal 109 hlasmi za, pričom 3 členovia hlasovali proti a 5 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1 Podnikanie v najširšom zmysle slova, ktoré môže povzbudiť a podporiť inovatívne a kreatívne zmýšľanie, by malo byť zdôraznené v lisabonskej agende ako jeden z kľúčových nástrojov na vytvorenie väčšieho rastu a lepších pracovných miest, ako aj na dosiahnutie sociálnej súdržnosti a boj proti sociálnemu vylúčeniu.

V našej globálnej spoločnosti je veľmi dôležité, aby sa podnikateľské zmýšľanie rozvíjalo a zdokonaľovalo na makro-, mezo- a mikro-úrovni, pri zabezpečení holistického prístupu a rešpektovaní osobitného charakteru každej úrovne.

1.2 Vzdelávanie a odborná príprava v každom veku a odbore musí stimulovať kreativitu a potenciál každého jednotlivca. EHSV podporuje prenos osvedčených postupov a vyzdvihuje príklady nórskej vládnej stratégie ⁽¹⁾ a združenia Junior Achievement Young Enterprise (JA-YE) ako cenné vzory pre podnikanie vo vzdelávaní a odbornej príprave, ktoré by mohli inšpirovať ďalšie krajiny.

1.3 Verejní a súkromní aktéri by sa mali zmobilizovať, aby rozvinuli podnikateľské zmýšľanie v tom najširšom zmysle slova rámci spoločenstiev, organizácií a jednotlivcov.

1.4 Európska komisia by mala rozvinúť rámec pre preskúvanie pokroku a rozšírenie osvedčených postupov, ako aj pre podporu významu podnikateľského zmýšľania pre občanov EÚ v súvislosti s lisabonskou agendou. Výmena osvedčených postupov je dôležitá a pokroky možno monitorovať prostredníctvom každoročných konferencií zameraných na identifikáciu daného stavu.

1.5 Sociálni partneri by mali považovať výhody z podpory podnikateľského zmýšľania za jeden z faktorov, ktorý môže viesť k väčšiemu počtu pracovných miest a lepším pracovným

miestam. Mali by zintenzívniť snahy a posilniť sociálny dialóg, aby našli spoločný základ pre komplexný postup.

1.6 V záujme spoločnosti a sociálnych inovácií sa musí podporovať sociálne hospodárstvo a úloha mimovládnych organizácií pri rozvoji podnikateľského zmýšľania. Špecifická úloha týchto podnikov sa musí uznať na európskej úrovni v nových usmerneniach pre politiky zamestnanosti pre obdobie rokov 2008-2010.

1.7 EHSV podporuje iniciatívu GR pre zamestnanosť, sociálne veci a rovnosť príležitostí vytvoriť podnikateľskú stratégiu prístupnú pre všetkých a má v úmysle aktívne sa do nej zapojiť.

1.8 Na vytvorenie Európy s podnikateľským zmýšľaním sú rozhodujúce pozitívne vzorové osobnosti a činnosti v rámci médií a imidž, ktorý vytvárajú podnikaniu a podnikateľom, ako aj stratégie vzdelávania, ktoré podporujú kreativitu a inováciu. Na vytvorenie Európy s podnikateľským zmýšľaním je rozhodujúce, aby médiá informovali aj o príkladoch činností, ktoré vytvárajú pozitívny obraz škôl a (alebo) vzdelávacích stratégií podporujúcich rozvoj tvorivosti a predpokladov inovatívneho konania, ako aj pozitívny obraz podnikov a podnikateľov, ktorí fungujú podobne.

1.9 Pokiaľ má mať podnikateľské zmýšľanie vplyv na lisabonské ciele, musí byť začlenené do čo najväčšieho počtu politík a programov EÚ.

1.10 EHSV by chcel podporiť členov Komisie Figel'a a Verheugena, aby rozvinuli spoluprácu medzi GR pre vzdelávanie a kultúru a GR pre podnikanie a priemysel s cieľom podporovať výhody a význam schopností a postojov v oblasti podnikateľského zmýšľania v súvislosti s lisabonskou agendou tým, že by vyhlásili rok 2009 za „rok kreativity, inovácie a podnikateľského zmýšľania“.

⁽¹⁾ „Všímni si príležitosti a využij ich!“ – stratégia pre podnikanie vo vzdelávaní 2004-2008, strategický plán, ministerstvo obchodu a priemyslu, ministerstvo školstva a výskumu, ministerstvo miestnej samosprávy a regionálneho rozvoja.

2. Úvod

2.1 Toto stanovisko z vlastnej iniciatívy sa zameria na potrebu podpory podnikateľského zmyslu v jeho najširšom zmysle ako jedného z kľúčových faktorov pre sociálny a hospodársky rozvoj a teda na to, ako môže ľudský kapitál prispieť k lisabonským cieľom.

2.2 Európska komisia definovala podnikanie takto:

„Podnikanie sa vzťahuje na schopnosť jednotlivca zmeniť myšlienky na skutky. Zahŕňa kreativitu, inováciu a prijímanie rizika, ako aj schopnosť plánovať a riadiť projekty za účelom dosiahnuť ciele. Toto podporuje každého v každodennom živote doma a v spoločnosti, zamestnancov, aby si boli vedomí kontextu práce, a aby mohli využiť príležitosti, a je základom pre špecifickejšie zručnosti a vedomosti, ktoré potrebujú podnikatelia zakladajúci podnik zameraný na spoločenskú alebo obchodnú činnosť“⁽²⁾.

2.3 Podľa Lisabonskej stratégie je cieľom EÚ stať sa „najkonkurencieschopnejšou a najdynamickejšou znalostnou ekonomikou na svete“, a najmä „schopnou zabezpečiť trvalo udržateľný hospodársky rast a zvyšovať počet a kvalitu pracovných miest, ako aj sociálnu súdržnosť“.

2.4 Napriek obrovskej snahe dosiahnuť lisabonské ciele je ešte potrebné splniť veľa požiadaviek. Podpora a uplatnenie podnikateľského zmyslu na spoločenskej, organizačnej, individuálnej úrovni a úrovni Spoločenstva zohráva jednu z ústredných úloh pri posilňovaní európskeho rastu a konkurencieschopnosti spolu s ich sociálnou a environmentálnou udržateľnosťou.

2.5 Komisia⁽³⁾ vo februári 2005 navrhla nový začiatok Lisabonskej stratégie, na základe ktorej sa úsilie Európskej únie sústreďuje na dve základné úlohy – zabezpečenie výraznejšieho, trvalého rastu a väčšieho počtu a lepších pracovných miest. Okrem iných činností stratégia zdôrazňuje význam podpory lepšej podnikateľskej kultúry a vytvorenie podporného prostredia pre MSP, vrátane podnikateľského vzdelávania a odbornej prípravy na primeranej úrovni vzdelávania. Masmédiá a aj kreatívny priemysel vo všeobecnosti by mali takisto zohrávať dôležitú úlohu pri propagovaní podnikania a pri povzbudzovaní ľudí, aby sa rozhodli pre podnikateľskú kariéru, hlavne pokiaľ ide o ženy a mladých ľudí⁽⁴⁾.

⁽²⁾ Návrh odporúčania Európskeho parlamentu a Rady o kľúčových zručnostiach pre celoživotné vzdelávanie, KOM(2005)548. Príloha bod 7.

⁽³⁾ Oznámenie k jarnému summitu Európskej rady – Spoločne pracujeme na hospodárskom raste a zamestnanosti – nový začiatok Lisabonskej stratégie, KOM (2005) 24.

⁽⁴⁾ Závery predsedníctva zo zasadnutia Európskej rady v Bruseli 23. a 24. marca 2006, odsek 31.

Podnikateľské zmysľovanie spočíva v dôležitých základných schopnostiach a postojoch, ktoré môžu byť stimulované počas celoživotného vzdelávania, aby podporovali všetky tri prvky lisabonskej stratégie:

- 1) rozvinúť Európu a jej regióny, aby sa stali atraktívnejšími pre investície a trh práce,
- 2) uprednostniť vedomosti a inováciu,
- 3) vytvoriť viac a lepších pracovných príležitostí.

2.6 Toto stanovisko nasleduje po veľkom počte významných stanovísk EHSV, ktoré sa zameriavali na rôzne aspekty podnikania, hlavne „podpora podnikateľských paradigiem prostredníctvom vzdelávania a učenia“⁽⁵⁾ a naposledy stanoviská o podnikateľskom potenciáli, hlavne malých a stredných podnikov (Lisabonská stratégia) a o zamestnateľnosti a podnikateľskom zmysľovaní⁽⁶⁾.

2.7 Výbor navyše vypracoval niekoľko stanovísk o lisabonskej stratégii, v ktorých zdôraznil význam inovácie a kreativity – kľúčové meradlá podnikateľského zmysľovania – ako základné kompetencie pre splnenie lisabonských cieľov. Najnovšie stanoviská na to takisto poukazujú⁽⁷⁾.

2.8 Toto stanovisko rozšíri predchádzajúce stanoviská tým, že sa zameria na prínos inovatívneho, kreatívneho a podnikateľského zmysľovania pre spoločnosť a na to, ako ho môžu rôzni aktéri propagovať. Je nevyhnutné, aby sa tieto schopnosti a postoje stimulovali od raného veku, aby uvoľnili potenciál každého jednotlivca a pokračovali počas procesu celoživotného vzdelávania, ktorý začína na základnej škole, pričom vždy treba respektovať všeobecný vývoj osobnosti veľmi mladých žiakov.

2.9 Stanovisko by sa malo chápať v súvislostiach a zameraní programu súčasného predsedu výboru „Podnikanie s ľudskou tvárou“, kde sa podnikanie chápe ako pokrok spoločnosti, hospodárstva a inovácie, a nie iba ako hľadanie zisku. V tejto súvislosti si predseda EHSV želá, aby výbor zorganizoval v roku 2008 konferenciu s názvom „Podnikanie s ľudskou tvárou“.

⁽⁵⁾ Pozri stanovisko EHSV z 19.7.2006 na tému „Implementácia Lisabonského programu Spoločenstva: Podpora podnikateľských paradigiem prostredníctvom vzdelávania a učenia“, spravodajkyňa pani Jerneck (Ú. v. EÚ C 309, 16.12.2006).

⁽⁶⁾ Pozri stanovisko EHSV na tému „Podnikateľský potenciál, najmä mladých a stredných podnikov (Lisabonská stratégia)“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy), INT/324, spravodajkyňa pani Faes a „Zamestnateľnosť a podnikateľské zmysľovanie – úloha občianskej spoločnosti, sociálnych partnerov a miestnych a regionálnych organizácií z rodového hľadiska“, (prieskumné stanovisko), SOC/273, spravodajca pán Pariza Castaños.

⁽⁷⁾ Pozri tieto stanoviská:

- „Podnikateľský potenciál, najmä malých a stredných podnikov (Lisabonská stratégia)“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy), INT/324, spravodajkyňa pani Faes.
- „Investovanie do vedomostí a inovácií (Lisabonská stratégia)“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy), INT/325, spravodajca pán Wolf
- „Pracovné príležitosti pre prioritné skupiny obyvateľstva (Lisabonská stratégia)“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy), SOC/251, spravodajca pán Greif.
- „Vymedzenie energetickej politiky pre Európu (Lisabonská stratégia)“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy), TEN/263, spravodajkyňa pani Sirkenen.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 EHSV berie na vedomie definíciu podnikania, ako ju uvádza Európska komisia, a chce zdôrazniť na jednej strane čo najširší prístup a na druhej strane potrebu zmobilizovať verejnosť a súkromný sektor, aby sa táto definícia stala skutočnosťou, ak majú byť lisabonské ciele splnené.

3.2 Na podnikanie sa musí pozerieť z čo najširšej perspektívy a nie z tradičného uhla pohľadu ako na jednotlivcov, ktorí realizujú a rozvíjajú obchody z ekonomických dôvodov a so zámerom dosiahnuť zisk.

3.3 Tvorivosť, kreativita a inovácia na skupinovej, podnikovej alebo spoločenskej úrovni sa neobmedzuje iba na podnikateľské zmysľovanie jednotlivcov, z ktorých sa skladá. Úrovne rozvoja podnikania musia byť preto diferencované.

3.4 Musia byť naplno uznané sociálne a ostatné sily, ktoré poháňajú podnikanie. Podnikateľské zmysľovanie je spoločenský jav prítomný na všetkých scénach ľudského života. Ide o široko poňatú kultúrnu koncepciu sociálnych procesov a činností, ktoré vykonávajú ľudské bytosti z individuálnych, spoločenských a ekonomických dôvodov. Takýto pohľad na podnikanie umožní podporiť ľudský a sociálny kapitál, ktorý má mimoriadny význam pre inovatívnu spoločnosť a hospodársku konkurencieschopnosť, spolu s väčšou integráciou rôznorodých skupín.

3.5 Vzdelávanie musí podporovať túto perspektívu stimuláciou podnikateľského zmysľovania a lepšou podnikateľskou kultúrou.

3.6 Sociálni partneri by mali zintenzívniť snahu nájsť spoločný základ pre komplexný postup na podporu kreativity, inovácie a podnikateľského zmysľovania, čo povedie k väčšiemu počtu pracovných miest a zvýšeniu ich kvality. Prirodzenou súčasťou ich zapojenia by mali byť informácie o sociálnom dialógu a jeho posilnenie.

3.7 Európska komisia upozornila na nevyhnutné vedomosti, schopnosti a postoje spojené s podnikateľským zmysľaním⁽⁸⁾.

1) „Nevyhnutné **vedomosti** zahŕňajú dostupné príležitosti pre osobné, profesionálne a (alebo) obchodné činnosti, vrátane otázok „širšieho záberu“, ktoré poskytujú kontext, v ktorom ľudia žijú a pracujú, ako napr. rozsiahle chápanie fungovania

hospodárstva, a príležitosti a výzvy, ktorým čelí zamestnávateľ alebo organizácia. Jednotlivci by si mali byť takisto vedomí etických pozícií podnikov a toho, ako sa môžu „postaviť za dobrú vec“, napríklad prostredníctvom spravodlivého obchodovania alebo vo forme sociálneho podniku“

2) „**Zručnosti** sa vzťahujú na proaktívne riadenie projektov (zahŕňajú zručnosti ako plánovanie, organizovanie, riadenie, vedenie a poverovanie, analyzovanie, sprostredkovanie, vyhodnocovanie, hodnotenie a zaznamenávanie) a na schopnosť pracovať individuálne a spolupracovať v tímoch. Rozhodujúce je posudzovanie silných a slabých stránok jednotlivca a hodnotenie a prijímanie prípadných rizík.“

3) „Podnikateľský **postoj** charakterizuje iniciatíva, proaktivita, nezávislosť a inovácie v osobnom a spoločenskom živote, rovnako ako v práci. Zahŕňa tiež motiváciu a odhodlanie dosahovať ciele, či už osobné alebo stanovené spoločne s ostatnými a (alebo) v práci.“

3.8 EHSV by rád spomenul aj vedomosti a poznatky jednotlivcov o význame spoločenskej zodpovednosti podnikov a podnikateľských aktivít – nie vždy na účely zisku – ktoré slúžia ako prostriedky na podporu budovania kapacít spoločensktva, integrácie zraniteľných skupín do pracovného trhu a iných spoločenských cieľov. Je však nevyhnutné vytvoriť pre tieto skupiny primerané podmienky a zručnosti, aby mohli rozvinúť podnikateľské myslenie.

3.9 Inovatívne a kreatívne zmysľovanie je potrebné z dôvodov vytvorenia väčšieho počtu a lepších pracovných miest, dosiahnutia sociálnej súdržnosti, boja proti sociálnemu vylúčeniu, na riešenie výziev globalizácie, starnutia populácie, ochrany životného prostredia a stimulácie vedomostí. Má preto veľký význam pre Lisabonskú agendu.

3.10 Zo štúdií vyplýva, že štatisticky existuje významné prepojenie medzi podnikaním a hospodárskym rastom a že to vedie k dynamickému trhu práce s nižšou nezamestnanosťou⁽⁹⁾. Podnikanie je tiež výnimočne dôležité pre menšinové skupiny mimo trhu práce.

3.11 Na realizáciu pozitívnej korelácie je však dôležité, aby sa podnikanie stimulovalo a nasmerovalo k udržateľnému procesu blahobytu a vytvárania pracovných miest.

⁽⁸⁾ Pozri:

- Globálny monitor súkromného podnikania (GEM) 2004;
- Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Implementácia Lisabonského programu Spoločenstva: Podpora podnikateľských paradigiem prostredníctvom vzdelávania a učenia, KOM(2006) 33;
- „The Challenge to Inspire: Enterprise Education for Young People“ (Výzva k inšpirácii: podnikateľská výchova pre mladých ľudí), štvrtá schôdza tímu odborníkov na podnikanie s cieľom zmierniť dôsledky chudoby: Podnikanie mladých ľudí. Athayde, R. 2004, Ženeva: Organizácia Spojených národov.

⁽⁸⁾ „Návrh odporúčania Európskeho parlamentu a Rady o kľúčových zručnostiach pre celoživotné vzdelávanie“, KOM(2005) 548 v konečnom znení.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 Podnikateľské zmysľanie vo vzdelávaní

4.1.1 EHSV znovu zdôrazňuje svoju podporu kľúčovým bodom pri rozvoji podnikania, ktoré boli definované počas roka 2006 ⁽¹⁰⁾:

- 1) skorý začiatok, so základmi vzdelávania a prípravy v oblasti podnikania,
- 2) dodatočné programy zamerané na podnikanie v národných učebných osnovách od základných škôl až po vyššie formy vzdelávania,
- 3) pozitívna a efektívna spolupráca medzi školami/univerzitami, podnikmi a vládnymi inštitúciami,
- 4) zapojenie učiteľov má kladný účinok na ich osobný vývoj,
- 5) vypracovanie vzdelávacích programov zameraných na rozvoj podnikania musí zahŕňať zamestnávateľov i zamestnancov,
- 6) intenzívne zapojenie a účasť občianskej spoločnosti na vzdelávacom procese,
- 7) do úvahy je potrebné zobrať dôležitosť žien-podnikateliek na školách s cieľom posilniť priaznivý pomer žien a mužov,
- 8) podnikanie musí byť posilnené aj medzi osobami so zdravotným postihnutím a ostatnými znevýhodnenými skupinami.

Väčší prenos vedomostí medzi vzdelávacími inštitúciami vrátane vyššieho a ďalšieho vzdelávania, výmena informácií a zjednodušené programy zamerané na univerzitných študentov.

4.1.2 Hlavná zodpovednosť za podnikanie vo vzdelávaní zostáva na vzdelávacích inštitúciách.

⁽¹⁰⁾ Pozri:

- Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Implementácia Lisabonského programu Spoločenstva: Podpora podnikateľských paradigiem prostredníctvom vzdelávania a učenia, KOM(2006) 33.
- Stanovisko EHSV z 19.7.2006 na tému „Implementácia Lisabonského programu Spoločenstva: Podpora podnikateľských paradigiem prostredníctvom vzdelávania a učenia“, spravodajkyňa pani Jerneck (Ú. v. EÚ C 309, 16.12.2006).
- Závery konferencie na tému „Podpora podnikateľských paradigiem prostredníctvom vzdelávania a učenia“ – iniciatíva Európskej komisie spoločne organizovaná s nórskou vládou, Oslo, 26.-27. októbra 2006.

4.1.3 Odborná príprava vo vzdelávacom systéme zameraná na podnikanie sa môže stručne zhrnúť takto:

- Základné školy: prvý stupeň – pomáhať žiakom, aby si viac verili tým, že na seba vezmú zodpovednosť a prijímajú, začnú metódou pokus–omyl objavovať kreativitu a získajú informácie o zdrojoch ich miestneho spoločenstva.
- Základné školy: druhý stupeň – žiaci vyvíjajú kľúčové schopnosti ako sú prijímanie rozhodnutí, schopnosť práce v tíme, riešenie problémov a vytváranie sietí.
- Stredné školy – štúdium prostredníctvom uplatňovania postupov a teórie, zatiaľ čo zahrnutie zdrojov, financií, životného prostredia, etiky a vzťahov na pracovisku sa môže rozvíjať založením mladých podnikov.
- Vysoké školy – rozvoj produktov, určenie podnikateľských príležitostí, vzťahy medzi spotrebiteľom a trhom, kreativita a inovácia sú súčasťou podnikateľského plánovania a riadenia podniku.

4.1.4 EHSV tiež chce zdôrazniť niektoré závery rôznych štúdií, v ktorých sa uvádza, že vzdelávanie v oblasti podnikania:

- prispieva k lepšej podnikateľskej kultúre,
- je stratégiou na rozvoj podnikateľských kvalít, schopností a názorov mladých ľudí a prístup k podnikaniu ⁽¹¹⁾
- môže rozvinúť kreativitu mladých ľudí, schopnosť práce v tíme, zmysel zodpovednosti a sebaistotu ⁽¹²⁾

⁽¹¹⁾ Pozri:

- „Entreprenørskap som strategi for regional utvikling“, Spilling, O., Roppen, J., Sanness, A., Simonsen, B., Steinsli, J. og Støylen, A. 2002, diskusný príspevok BI 7/2002. Lillehammer: BI
- „Pomôžeme vytvoriť podnikateľskú kultúru – príručka osvedčených postupov pri podpore podnikateľských postojov a schopností prostredníctvom vzdelávania“, Európska komisia 2004.
http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/support_measures/training_education/doc/entrepreneurial_culture_en.pdf.

⁽¹²⁾ Pozri:

- „Pomôžeme vytvoriť podnikateľskú kultúru – príručka osvedčených postupov pri podpore podnikateľských postojov a schopností prostredníctvom vzdelávania“, Európska komisia 2004.
http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/support_measures/training_education/doc/entrepreneurial_culture_en.pdf.
- „Entreprenørskapsopplæring i skolen. Hovedkonklusjoner fra 3 års følgeforskning av Ungt Entreprenørskaps program: Program for nyskaping og entreprenørskap i opplæring og utdanning i Norge (2001-2005)“, Johansen, V. and Eide, T. 2006,
<http://www.ostforsk.no/notater/pdf/132006.pdf>.
- „Erfaringer fra deltakelse i studentbedrift. Hvordan oppleve de tiden som etablerer av Studentbedrift og hva skjedde etterpå?“, Johansen, V. and Eide, T. 2006,
<http://www.ostforsk.no/notater/pdf/162006.pdf>.

— vedie študentov k tomu, aby sa častejšie stávali podnikateľmi⁽¹³⁾.

4.1.5 EHSV s poľutovaním konštatuje, že v programe Mládež v akcii⁽¹⁴⁾ sa nespomína podnikanie. Podnikateľské zmysľovanie a podnikanie zohrávajú kľúčovú úlohu pri rozvoji a zlepšovaní pracovných príležitostí pre zajtrajšiu mládež. Je preto nevyhnutné, aby bola táto hodnota začlenená do čo najväčšieho počtu politík EÚ.

4.2 Význam podnikateľského zmysľovania pre spoločnosť

4.2.1 Široký prístup k podnikaniu umožňuje rozvinúť kreativitu všetkých ľudí vrátane najslabších sociálnych vrstiev. V každom z nás sa preto musí uznávať a podporovať kreativita. Podnikateľské zmysľovanie sa môže považovať za hnciu silu individuálneho obohatenia, kolektívnej angažovanosti a sociálnej zmeny. Európa musí naplno využiť kreativitu pracovníkov a občanov na povzbudenie kultúry, ktorá spraví Európu zároveň sociálnou aj konkurencieschopnou. Duch podnikania obohatiť zapojenie občanov do spoločnosti.

4.2.2 Ak majú byť programy efektívne, je nevyhnutné, aby sa všetky zainteresované strany zapojili do procesu podnikateľského vzdelávania. Úspešným príkladom, kedy predstavitelia občianskej spoločnosti spolupracovali, aby dosiahli ciele podnikateľského vzdelávania, je nórska stratégia. V priloženom príklade⁽¹⁵⁾ nórska vláda a ministerstvo školstva a obchodu veľmi úzko spolupracovali s JA-YE⁽¹⁶⁾ ako aj so sociálnymi partnermi na miestnej a vnútroštátnej úrovni, pričom využili schopnosti a angažovanosť zamestnávateľov, odborových zväzov, verejnej správy a aj rodičov.

4.2.3 Musí sa podporiť podnikateľské zmysľovanie v rámci verejného sektora so zámerom poskytnúť viac efektívnych služieb prispôbených potrebám užívateľov. To sa však nemôže dosiahnuť iba zavedením trhových filozofií a mechanizmov. Tieto musia byť v rovnováhe s cieľmi verejného sektora naplňovať všeobecné záujmy občanov a s možnosťami pracovníkov zvyšovať kvalitu práce prostredníctvom podnikateľského ducha v rámci nových foriem organizácií.

⁽¹³⁾ Pozri:

- „Hva hendte siden? Ungdomsbedrifter i den videregående skolen“, Luktavsslimo, M. 2003. NTF-notat 1/2003. Steinkjer: Trøndelag Forskning og utvikling AS.
- „Ungdomsbedrifter og entreprenørskap – 2005“, Haugum, M. 2005. NTF-notat 4/2005. Steinkjer: Trøndelag Forskning og utvikling AS.
- „Podnikanie vo vzdelávaní: postupy v krajinách OECD“, Stevenson, L. 2005, dokument na konferencii „Podpora podnikania – úloha vysokoškolského vzdelávania“, Taliansko: 2005.
- „Erfaringer fra deltakelse i studentbedrift. Hvordan oppleves de tiden som etablerer av Studentbedrift og hva skjedde etterpå?“, Johansen, V. and Eide, T. 2006, <http://www.ostforsk.no/notater/pdf/162006.pdf>.

⁽¹⁴⁾ http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2006/l_327/l_32720061124en00300044.pdf.

⁽¹⁵⁾ Pozri príloha 1, dokument združenia Junior Achievement Young Enterprise (JA-YE), Nórsko.

⁽¹⁶⁾ Junior Achievement Young Enterprise (JA-YE), Nórsko, <http://www.ja.org/near/nations/norway.shtml>, [www: http://www.ue.no](http://www.ue.no).

4.2.4 GR pre zamestnanosť navrhlo stratégiu pre „Inkluzívne podnikanie“⁽¹⁷⁾, ktorá sa zaoberá touto otázkou a zameriava sa najmä na oblasť inkluzívneho podnikania a sociálnych podnikov programu Equal v rámci nových štrukturálnych fondov na roky 2007–2013. EHSV podporuje túto iniciatívu a má v úmysle sa na nej aktívne zúčastniť, zdôrazňuje však, že ju musí podporovať stála štruktúra v rámci GR pre zamestnanosť vybavená primeranými finančnými zdrojmi.

4.2.5 EHSV má v úmysle znovu sa vrátiť k svojmu návrhu z predchádzajúceho stanoviska⁽¹⁸⁾, v ktorom presadzoval vyhlásenie Európskeho roku podnikania v roku 2009. EHSV teraz však chápe, že rok 2009 si vyhradilo GR pre vzdelávanie ako rok inovácie a kreativity, a preto vyzýva Komisiu, aby rozvinula spoluprácu medzi GR pre vzdelávanie a kultúru a GR pre podnikanie a priemysel s cieľom podporovať aj výhody a význam schopností a postojov v oblasti podnikateľského zmysľovania v súvislosti s lisabonskou agendou tým, že by vyhlásila rok 2009 za „rok kreativity, inovácie a podnikateľského zmysľovania“.

4.3 Význam podnikateľského zmysľovania pre spoločnosť

4.3.1 Podľa Európskej komisie⁽¹⁹⁾ je podpora nového podnikania ústredným faktorom pri vytváraní pracovných príležitostí a zlepšovaní konkurencieschopnosti a rastu v celej Európe.

4.3.2 Podnikateľské kvality ako kreativita, schopnosť pracovať v tíme a sebavedomie majú veľký význam na pracovnom trhu, kde dochádza k častým zmenám pracovných miest, podnikanie často prekonáva organizačné zmeny a existuje rýchly technologický vývoj. Zamestnávatelia stále hľadajú flexibilitných, inovatívnych, rozhodných a prispôsobivých pracovníkov⁽²⁰⁾.

4.3.3 Ženy-podnikateľky a tie, ktoré si zvolili samostatne zárobkovú činnosť, sa stretávajú so špecifickými prekážkami – hospodárskymi, praktickými, sociálnymi a kultúrnymi – čo je výsledok dlhodobej neodôvodnenej diskriminácie. Prostredníctvom rovnocenného zastúpenia vo vzdelávaní a programoch Spoločenstva na podporu podnikateľských aktivít sa môžu tieto prekážky zmenšiť, čo povedie nielen k tomu, aby viac žien malo vlastné podniky, ale aj k dodatočnej rodovej rovnosti na pracovisku.

⁽¹⁷⁾ Vystúpenie generálneho riaditeľa pána van der Pasa na politickom fóre o podnikaní EQUAL, ktoré organizovalo nemecké predsedníctvo EÚ v Hannoveri, 5. 6. 2007.

⁽¹⁸⁾ Pozri stanovisko EHSV z 19.7.2006 na tému „Implementácia Lisabonského programu Spoločenstva: Podpora podnikateľských paradigiem prostredníctvom vzdelávania a učenia“, spravodajkyňa pani Jerneck (Ú. v. C 309, 16.12.2006).

⁽¹⁹⁾ Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Implementácia Lisabonského programu Spoločenstva: Podpora podnikateľských paradigiem prostredníctvom vzdelávania a učenia, KOM(2006) 33.

⁽²⁰⁾ „The Challenge to Inspire: Enterprise Education for Young People“ (Výzva k inšpirácii: podnikateľská výchova pre mladých ľudí), štvrtá schôdza tímu odborníkov na podnikanie v zmiernovaní chudoby: podnikanie mladých ľudí. Athayde, R. 2004, Ženeva: Organizácia Spojených národov.

4.3.4 Podnikatelia sú motivovaní širokou škálou ambícií, ako napríklad finančný zisk, nezávislosť alebo pracovné uspokojenie. Akákoľvek však je motivácia, je podstatné, že potenciálni a existujúci podnikatelia uznávajú sociálnu zodpovednosť, čo je neoddeliteľná súčasť podnikania ⁽²¹⁾.

4.3.5 Noví prisťahovalci, rozhodujúci pre každú ekonomiku, poskytujú pracovnú silu a podnikateľský základ pre hospodársku činnosť. Prisťahovalci majú podnikateľského ducha (z dôvodu migrácie), ale väčšinou pracujú v neformálnom sektore. Výzvou je integrácia týchto jednotlivcov do pracovného prostredia prostredníctvom hospodárskej integrácie a uznania ich podnikateľských činností. To by následne viedlo k väčšej akceptácii rôznych spoločenských a efektívnejšej integrácii.

4.4 Podnikateľské zmyšľanie v súvislosti so zastúpením zamestnancov

4.4.1 Moderné pracovné modely podporujú angažovanosť v ekonomike a umožňujú ľuďom, aby menili medzi zamestnanosťou a samostatnou zárobkovou činnosťou. Podnikanie by sa malo teda považovať za dlhodobú alebo krátkodobú možnosť a viac ľudí by sa malo podporovať, aby sa seriózne zaoberali možnosťou založiť si alebo riadiť podnik. Na umožnenie takejto flexibility by sa mali minimalizovať byrokratické postupy a úrady by mali zabezpečiť, aby sa prechod medzi týmito rôznymi profesionálnymi štatútmi nezneužíval. Je dôležité, aby zamestnanci a nezamestnaní neboli prehováraní alebo nútení, aby sa stali samostatne zárobkovo činnými, alebo aby menej zásadoví zamestnávateľia neprenášali svoju zodpovednosť na zamestnancov.

4.4.2 Dôležitým aspektom podpory podnikateľského zmyšľania vo vnútri podniku je stimulácia inovatívnych spôsobov organizácie práce, správneho riadenia a opatrení flexibilného pracovného času v súlade s potrebami podnikov a aj zamestnancov ⁽²²⁾.

4.4.3 Na pracovisku sa musí rozvinúť kultúra nezávislosti a zodpovednosti. Predpokladmi takejto kultúry nezávislosti je väčšia účasť zamestnancov na určovaní a zlepšovaní kvality práce. V tejto súvislosti by sa malo poukázať na to, že väčšina podnikateľov bola predtým zamestnancami.

⁽²¹⁾ Pozri stanovisko EHSV z 15.9.2004 na tému Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Akčný plán: Európska agenda pre podnikanie, spravodajca: pán Butters (Ú. v. EÚ C 074, 23.3.2005).

⁽²²⁾ Pozri súčasné stanovisko EHSV „Podpora trvalo udržateľnej produktivity na európskych pracoviskách“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy), spravodajkyňa pani Kurki (SOC/266).

4.4.4 Vzhľadom na demografický posun smerom k starnúcej populácii v Európe treba vytvoriť pre veľmi nadanú staršiu generáciu Európy ⁽²³⁾ prostredie, ktoré vytvorí príležitosti na presun schopností, riadiaceho potenciálu a zakladanie nových podnikov.

4.5 Podnikateľské zmyšľanie a vytváranie kapacít prostredníctvom sociálneho hospodárstva, mimovládnych organizácií a sociálnych podnikov

4.5.1 Osobitná úloha a charakteristika sociálneho hospodárstva bola zdôraznená v iných stanoviskách ⁽²⁴⁾. Podniky sociálneho hospodárstva sú rozhodujúce pre podnikateľský pluralizmus a hospodársku rôznorodosť.

4.5.2 Nedávne štúdie poukázali na úlohu podnikania v neziskovom sektore. Jasne sa ukázalo, že tento sektor je založený na podnikateľskom zmyšľaní. Podnikateľský proces je spojený s dynamikou skupín a sociálnymi hnutiami rôznych druhov ⁽²⁵⁾.

4.5.3 Zanietení sociálni alebo spoločenský podnikatelia sa snažia nájsť inovatívne riešenia problémov spojených s významnými otázkami ako sú environmentálne výzvy, chudoba, ľudské práva, sociálne vylúčenie, vzdelávanie a kultúra prostredníctvom organizovaných aktivít ponúkajúcich nové myšlienky pre širokú škálu zmien. Oporou týchto iniciatív sú hodnoty ako demokracia a solidarita.

4.5.4 Sociálne zodpovedné podnikanie podporuje trvalo udržateľný rozvoj, demokraciu a účasť občanov, zapojenie pracovníkov v podnikoch, boj so sociálnym vylúčením a oživenie miestnych spoločenských. Tieto podniky ďalej podporujú podnikateľskú kultúru pre ženy, mladých ľudí, prisťahovalcov a etnické menšiny.

4.5.5 Sociálne podniky majú výnimočnú úlohu v sociálnej a profesionálnej integrácii skupín na okraji pracovného trhu. Často poskytujú na mieru šité spôsoby integrácie na trh práce pre ľudí zo sociálne najslabších vrstiev, čo je úloha, na ktorú sú na základe svojho prístupu lepšie prispôbení ako iní. Keďže sú zameraní na posilnenie jednotlivca prostredníctvom osobnej zodpovednosti, majú dobré výsledky v oblasti sociálnej integrácie.

⁽²³⁾ Pozri stanovisko EHSV z 15.9.2004 na tému „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Akčný plán: Európska agenda pre podnikanie“, spravodajca: pán Butters (Ú. v. EÚ C 074, 23.3.2005).

⁽²⁴⁾ Pozri tieto stanoviská EHSV:

— 27.10.2004 na tému „Schopnosť MSP a podniky sociálneho hospodárstva prispôsobiť sa zmenám, ktoré spôsobuje ekonomický rast“ (prieskumné stanovisko), spravodajkyňa pani Fusco.
— 1.4.2004 na tému „Hospodárska diverzifikácia v prístupových krajinách – úloha MSP a podniky sociálneho hospodárstva“, spravodajkyňa pani Fusco, pomocný spravodajca pán Glorieux.

⁽²⁵⁾ Gawell 2004 „Entrepreneurial Process in Civil Society“ (Proces podnikania v občianskej spoločnosti).

4.5.6 V Európe sa začína presadzovať koncepcia sociálneho podniku. Špecifická úloha týchto podnikov sa musí uznať na európskej úrovni v nových usmerneniach pre politiky zamestnanosti pre obdobie rokov 2008-2010.

4.6 Úloha médií

4.6.1 Média zohrávajú dôležitú úlohu pri podpore imidžu malých podnikov a mikropodnikov, špecializovaných firiem, služieb a tradičných a remeselných aktivít a ich úlohy v spoločnosti. Navyše by mali zdôrazniť osvedčené postupy a následky podnikateľského zmýšľania na rast a pracovné miesta.

4.6.2 V rôznych druhoch médií by sa mal klásť väčší dôraz na rozmanitý charakter obchodovania a podnikania a využitie pozitívnych vzorov, hlavne z málo zastúpených oblastí, ako sú ženy, etnické menšiny, postihnuté osoby a prisťahovalci.

Médiá by mali propagovať vzorové osobnosti a činnosti, ktoré znázorňujú pozitívny obraz škôl a vzdelávacích stratégií podporujúcich kreativitu a predpoklady inovácie.

4.6.3 Televízne programy v niektorých členských štátoch začali nedávno zvyšovať povedomie o podnikaní a hodnote nových myšlienok. Možno uviesť dva príklady z Veľkej Británie: program Dragons Den, kde podnikatelia a vynálezcovia predložili svoje myšlienky tímu finančníkov a The Apprentice, kde popredný podnikateľ hľadá „učňa“ (BBC). Oba programy zvýšili záujem študentov o založenie vlastného podniku, ako aj ukázali, ako sa z myšlienky stáva podnik.

4.6.4 Podpora a zhodnotenie podujatí, ktoré sú uvedené nižšie, by tiež zvýšila povedomie o výhodách podnikania a jeho vplyvu na spoločnosť:

- Európsky summit o podnikaní vo vzdelávaní, organizovaný JA-YE Europe, 5.–7. septembra 2006,
- konferencia na tému „Podpora podnikateľských paradigiem prostredníctvom vzdelávania a učenia“ – iniciatíva Európskej komisie spoločne organizovaná s nórskou vládou, Oslo, 26.–27. októbra 2006
- European Enterprise Awards (Európska cena za podnikanie, nová ročná súťaž Komisie, ktorá uznáva a odmeňuje iniciatívy na podporu podnikania).

V Bruseli 25. októbra 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Imigračná politika Spoločenstva a politika spolupráce s krajinami pôvodu na podporu rozvoja“

(2008/C 44/21)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 16. februára 2007 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku vypracovať stanovisko z iniciatívy na: „Imigračná politika Spoločenstva a politika spolupráce s krajinami pôvodu na podporu rozvoja.“

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo, poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko dňa 2. októbra 2007. Spravodajcom bol: pán PARIZA CASTAÑOS.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 439. plenárnom zasadnutí 24.–25. októbra 2007 (schôdza z 25. októbra 2007) prijal 94 hlasmi za, pričom 6 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Úvod

1.1 V riadení migrácie a migračnej politiky sa od roku 2006 začína uplatňovať nový prístup, predovšetkým od konania dialógu OSN na vysokej úrovni o medzinárodnej migrácii a rozvoji⁽¹⁾. Analýzy súvislostí medzi migráciou a rozvojom priniesli na problematiku migrácie nový pohľad, v ktorom sa zohľadňujú záujmy krajín pôvodu a prekonáva sa vnímanie dovtedy rozšírené v Európe, podľa ktorého bola migračná politika určovaná výlučne na základe potrieb a záujmov prijímajúcich spoločností.

1.2 Základy viacrozmerného pohľadu na problematiku medzinárodnej migrácie, v ktorom rozvoj krajín pôvodu už zohrával významnú úlohu, boli položené už v záverečnej správe Svetovej komisie pre medzinárodnú migráciu (GCIM), ktorá bola dokončená v októbri 2005 a predložená ešte pred konaním dialógu OSN na vysokej úrovni. Po tomto dokumente nasledovalo ešte veľa prác a bolo zorganizovaných veľa stretnutí v rámci OSN alebo v inom medzinárodnom rámci.

1.3 Európska únia sa týchto rozhovorov zúčastnila a podnikla kroky k tomu, aby sa migračná politika začala vnímať vo vzťahu k politike rozvojovej spolupráce. Európska komisia už v roku 2002 uverejnila oznámenie na tému „Migrácia a vzťahy s tretími krajinami“⁽²⁾, v ktorom sa na problematiku migrácie pozerá zo širšieho uhla pohľadu, na základe ktorého sa táto politika nemá obmedzovať iba na boj proti neregulárnej migrácii; nemá sa zabúdať aj na jej prínos a má sa napojiť aj na ciele boja proti chudobe. V oznámení sa hovorilo o význame prevodov finančných prostriedkov, odlive mozgov, ako dôsledku nábora zo strany bohatých krajín (vrátane EÚ), návrate a o iných aspektoch, pričom všetky tieto témy boli rozoberané v súvislosti s rozvojovými cieľmi krajín pôvodu.

1.4 Podobne aj nariadenie, prijaté v roku 2004, ktorým sa ustanovuje program finančnej a technickej pomoci tretím krajinám v oblasti migrácie a azylu (AENEAS)⁽³⁾ načrtlo

možnosť financovať tie činnosti, ktoré riadia migráciu spôsobom, ktorý zohľadňuje záujmy krajín pôvodu. (Spomínané nariadenie hovorí hlavne o spôsobe financovania činností súvisiacich s bojom proti neregulárnej migrácii).

1.5 Avšak doteraz najdôležitejším dokumentom o tejto problematike je oznámenie o súvislostiach medzi migráciou a rozvojom, ktoré uverejnila Komisia koncom roka 2005⁽⁴⁾. Toto oznámenie nadväzuje na oznámenie z roku 2002, avšak s tým rozdielom, že viac sa zaoberá prvkami, ktoré migráciu a rozvoj spájajú (pričom necháva bokom iné aspekty, ako napr. tie, ktoré súvisia s bojom proti neregulárnej migrácii). Rozvíjané sú nové aspekty v súvislosti s témami, ako zasielanie finančných prostriedkov, posilnenie úlohy organizácií diaspor pri rozvoji, cirkulácii mozgov (a zníženie negatívnych dôsledkov úniku mozgov) a iné.

1.6 Toto oznámenie je doplnené dokumentom Komisie, ktorý bol vypracovaný vyslovene pre účasť na dialógu OSN na vysokej úrovni o migrácii a rozvoji⁽⁵⁾.

1.7 Nové oznámenie Komisie⁽⁶⁾ tento prístup ďalej rozvinulo a navrhlo politiku okružnej migrácie a partnerstvá v oblasti mobility medzi Európskou úniou a tretími krajinami. Postoje EHSV sú rozpracované v bode 11 tohto stanoviska.

1.8 Európsky parlament tiež vypracoval svoje stanovisko⁽⁷⁾. Zaoberá sa tými istými témami ako oznámenia Komisie, avšak vo svojich návrhoch je ráznejší. Kritizuje politiku „selektívnej migrácie“, pretože podnecuje únik mozgov. Navrhuje konkrétne opatrenia na podporu návratu najkvalifikovanejších ľudí, ako je napríklad vypracovanie programov na vyrovnanie platových rozdielov tých, ktorí si želajú vrátiť sa do svojej krajiny, alebo opatrenia na prenos nároku na dôchodok a sociálnych dávok navrátilcov. Tiež sa zaoberá cirkuláciou mozgov, zasadzuje sa za politiku spoločného rozvoja, navrhuje opatrenia súvisiace s prevodom finančných prostriedkov, atď.

⁽¹⁾ 14.–25. septembra 2006.

⁽²⁾ KOM(2002) 703 v konečnom znení, z decembra 2002.

⁽³⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 491/2004 z 10. marca 2004.

⁽⁴⁾ KOM(2005) 390 v konečnom znení, z 1. novembra 2005.

⁽⁵⁾ KOM(2006) 409 v konečnom znení, zo 14. júla 2006.

⁽⁶⁾ KOM(2007) 248 v konečnom znení, zo 16. mája 2007.

⁽⁷⁾ 2005/2244(INI).

1.9 Prostredníctvom tohto stanoviska i stanoviska na tému „Migrácia a rozvoj: príležitosti a výzvy“⁽⁸⁾ prispieva EHSV k migračnej politike EÚ novým spôsobom, prináša nový prístup – spoluprácu s krajinami pôvodu s cieľom podporiť ich rozvoj.

2. Celosvetový rozmer nezamestnanosti, chudoby a nerovnosti⁽⁹⁾

2.1 Nárast materiálneho bohatstva a prosperity vo svete v posledných desaťročiach nemá obdoby. Aspoň pokiaľ ide o nárast HDP. Napriek tomu je toto bohatstvo rozdelené veľmi nerovnomerne a existuje veľa krajín a státisíce osôb, ktorí sa na ňom nepodieľajú.

2.2 Nárast HDP nie je presným odrazom skutočného stupňa rozvoja spoločnosti. Index ľudského rozvoja rozvojového programu OSN (PNUD)⁽¹⁰⁾ sa snaží o širšiu definíciu rozvoja, nielen na základe HDP, ktorá okrem iného zahŕňa aj priemernú dĺžku života a úroveň vzdelania. Nezahŕňa však iné ukazovatele, ktoré sa zdajú byť relevantné, ako rešpektovanie ľudských práv, demokracia, prístup k dôstojnej práci alebo rovnosť.

2.3 Prvoradou otázkou je nedostatok pracovných príležitostí alebo iného spôsobu zaobstarávania si živobytia. Nezamestnanosť je zvyčajne hnacím faktorom motivujúcim ľudí k tomu, aby išli tam, kde sú lepšie pracovné príležitosti. Celkový počet obyvateľov vo svete – 6,7 miliárd v roku 2006 – narastal každý rok približne o 75 miliónov, prevažne v rozvojových krajinách. V správe MOP „Svetové trendy v zamestnanosti 2007“ sa odhaduje, že v roku 2006 bolo vo svete okolo 2,9 miliárd pracujúcich ľudí⁽¹¹⁾. V tom istom roku bolo podľa odhadov 195,2 miliónov ľudí nezamestnaných, čo predstavuje približne 6,3 % celkového počtu celosvetovej pracovnej sily. Počet „pracujúcich žijúcich v chudobe“ alebo ľudí, ktorí žijú z 2 USD na deň alebo menej naďalej narastal a v roku 2007 predstavuje 1,37 miliárd ľudí⁽¹²⁾.

2.4 Kritická situácia poľnohospodárov v rozvojových krajinách je silným hospodárskym faktorom v pozadí medzinárodnej migrácie – dnes i v budúcnosti. V roku 2000 približne 43 % pracujúcich vo svete bolo zamestnaných v poľnohospodárstve a v chudobnejších krajinách sú títo ľudia zvyčajne v horšej finančnej situácii ako obyvatelia miest. Toto je čiastočne aj výsledkom verejnej politiky a odrazom balíka štrukturálnych reforiem, ktoré nútia tieto krajiny do „modernizácie“

poľnohospodárskej výroby, aby bola viac orientovaná na vývoz. Dôsledkom toho je oslabenie postavenia malých farmárov kvôli rastúcej liberalizácii trhu, ich vytlačanie z poľnohospodárstva, „chronicky“ nízka zamestnanosť v tomto odvetví, alebo migrácia do miest. V rozpätí rokov 1980 a 1999 vzrástol podiel obyvateľov žijúcich v mestách v krajinách s nízkymi alebo strednými príjmami z 32 na 41 %⁽¹³⁾.

2.5 Treba zdôrazniť, že neexistuje automaticky súvislosť medzi príjmom a ľudským rozvojom. Krajiny s nižšími príjmami môžu mať vďaka správnej verejnej politike alebo absencii konfliktov vyššie ukazovatele indexu ľudského rozvoja⁽¹⁴⁾.

2.6 V celosvetovom meradle existujú dve extrémne hodnoty indexu ľudského rozvoja, a tie patria Nórsku a Nigeru. Občania Nórska sú 40 krát bohatší ako občania Nigeru, žijú dvakrát tak dlho a dĺžka školskej dochádzky je päťnásobne vyššia.

2.7 Analýza trendov ľudského rozvoja od sedemdesiatych rokov ukazuje, že index ľudského rozvoja sa vo väčšine krajín zvýšil. Výnimkou je subsaharská Afrika: z 31 krajín s najnižšou mierou ľudského rozvoja sa 28 nachádza práve v tomto regióne.

2.8 Ďalšie dôležité údaje:

— Za posledných 30 rokov sa priemerná očakávaná dĺžka života pri narodení predĺžila v rozvinutých krajinách o 7 rokov a v rozvojových krajinách o 9 rokov. Jedinou výnimkou je subsaharská Afrika, kde je priemerná očakávaná dĺžka života nižšia ako pred 30 rokmi. Očakávaná dĺžka života v Botswane klesla na úroveň spred 20 rokov a v Zambii spred 13 rokov.

— Miera detskej úmrtnosti klesá viac v rozvinutých, než v rozvojových krajinách.

— V kontexte celosvetového hospodárstva založeného na vedomostiach priemerná dĺžka školskej dochádzky v krajine s vysokými príjmami prekračuje 15 rokov. V meste Burkina Faso je menšia ako 4 roky. V menej rozvinutých krajinách 20 % detí neukončí prvý stupeň základnej školy. V Čade, Malawi či Rwande je to viac ako 40 % detí.

— V Latinskej Amerike, napriek novým pozitívnejším trendom, stále pretrvávajú vážne problémy s chudobou a nerovnomerným rozdelením bohatstva.

⁽⁸⁾ Stanovisko EHSV z vlastnej iniciatívy prijaté na plenárnom zasadnutí 12.-13. decembra 2007 na tému: „Migrácia a rozvoj: príležitosti a výzvy“. Spravodajca: pán SHARMA.

⁽⁹⁾ Údaje získané zo „Správy o ľudskom rozvoji v roku 2006“ Programu OSN pre rozvoj (PNUD) a „Za spravodlivejšiu globalizáciu.“ Vytvoril príležitosti pre všetkých, správa Svetovej komisie pre sociálnu dimenziu globalizácie (pod záštitou MOP) (2004).

⁽¹⁰⁾ Posledná správa o ľudskom rozvoji – IDH – je z roku 2006 (uverejnená bola nedávno, v skutočnosti zodpovedá údajom z roku 2004).

⁽¹¹⁾ MOP. Svetové trendy v zamestnanosti 2007 (Ženeva).

⁽¹²⁾ Informácia o kľúčových ukazovateľoch na pracovnom trhu, MOP.

⁽¹³⁾ Tamže.

⁽¹⁴⁾ Posledná správa o ľudskom rozvoji.

2.9 Chudoba sa vo svete znížila ⁽¹⁵⁾. Tento pokles je však dôsledkom hospodárskeho rozvoja Číny a Indie zaznamenaného v posledných rokoch. Dvadsať percent najchudobnejšieho obyvateľstva má k dispozícii iba 1,5 % celosvetových príjmov a ich denný príjem je menej ako 1 americký dolár. Štyridsať percent svetovej populácie disponuje 5 % celosvetových príjmov a žije z menej ako 2 amerických dolárov na deň. Na druhej strane 90 % obyvateľov krajín OECD sa zaraďuje medzi 20 % celosvetovej populácie s najvyššími príjmami. Príklad opačného extrém: 50 % obyvateľov subsaharskej Afriky patrí medzi 20 % celosvetovej populácie s najnižšími príjmami. Príjmy 500 najbohatších ľudí na svete (nepočítajú sa aktíva) prevyšujú príjmy 416 miliónov chudobnejších ľudí.

2.10 Chudoba, nezamestnanosť a nerovnosť sú spoločnými charakteristikami krajín, ktoré sú pôvodom emigrácie. Nedostatok dôstojnej práce, hospodárska kríza, nedostatočné vyhladky na rozvoj, katastrofy a choroby, vojny, korupcia a neschopnosť niektorých vlád, nedostatok slobody a demokratických inštitúcií nútia mnohých ľudí k odchodu z krajiny s víziou lepších perspektív. Svetová komisia pre medzinárodnú migráciu (GCIM) vo svojej správe pre OSN z roku 2005 uviedla, že väčšina veľkých migračných tokov, ktoré nie sú želateľné a je ťažké ich riadiť, sú výsledkom nedostatočného trvalo udržateľného rozvoja a štrukturálnych problémov v mnohých krajinách.

2.11 Na druhej strane, kriminálne siete pôsobiace v oblasti nelegálnej prepravy osôb a obchodu s nimi túto situáciu zneužívajú a na neregulárnej migrácii sa obohacujú. Je preto dôležité, aby sa podnikli spoločné kroky proti týmto bezohľadným kriminálnym sieťam, ktoré zneužívajú neutešenú situáciu nevinných ľudí. Takisto je dôležité, aby sa náležite koordinovali účinné pohraničné kontroly – vrátane námorných – medzi tranzitnou a cieľovou krajinou.

2.12 Podpora mieru a demokracie, hospodárskeho a sociálneho rastu a ľudského rozvoja, boj proti chudobe a nerovnosti môžu významnou mierou prispieť k poklesu neželanej migrácie.

2.13 Neemigrujú však tí najchudobnejší, pretože pre tých najmajetnejších je emigrácia nedosiahnuteľná. Emigrujú tí, čo majú určitý príjem (osobný alebo rodinný), určité vzdelanie, sú podnikaví a majú dobrú fyzickú kondíciu – často veľmi mladí ľudia. Emigrácia, aspoň v počiatočnom štádiu, znamená pre krajiny pôvodu stratu ľudského kapitálu.

2.14 I keď to nemusí byť pravidlom, chudoba a nedostatok možností je príčinou rozhodnutí mnohých ľudí emigrovať do Európy. EÚ musí v boji proti chudobe v krajinách pôvodu aktívne spolupracovať a v imigračnej politike uplatňovať komplexný prístup.

2.15 EHSV navrhuje, aby Európska únia a členské štáty dali nový politický impulz Miléniovým rozvojovým cieľom, ktoré boli prijaté pred siedmimi rokmi v OSN, a ktoré by mali byť

dosiahnuté v roku 2015. Sú to ciele, ktoré by bolo treba doplniť o podporu dôstojnej práce, ktorú propaguje Medzinárodná organizácia práce (MOP).

2.16 Napredovanie v tejto oblasti je pomalé a medzinárodné spoločenstvo neprijíma potrebné politické záväzky. Napríklad je len málo členských štátov, ktoré dodržiavajú záväzok prispievať 0,7 % HDP na rozvojovú pomoc. Strednodobé hodnotenie realizované generálnym tajomníkom OSN v roku 2007 ⁽¹⁶⁾ prinieslo sklamanie: pokrok je nedostatočný, v období rokov 2005-2006 sa príspevok na rozvojovú pomoc dokonca znížil na 5,1 %.

2.17 Výbor navrhuje Európskej komisii, aby prijala konkrétny program podpory naplňovania ôsmich Miléniových rozvojových cieľov:

- Eliminácia hladu: znížiť na polovicu extrémnu chudobu, to znamená zredukovať na polovicu počet ľudí, ktorí žijú z príjmu menšieho ako jeden dolár na deň.
- Dosiahnuť celosvetové vzdelanie: zabezpečiť, aby všetky deti ukončili prvý stupeň základnej školy.
- Rovnosť: odstrániť rodovú nerovnosť a posilniť postavenie žien.
- Detská úmrtnosť: o dve tretiny znížiť úmrtnosť detí do 5 rokov.
- Zlepšenie zdravia matiek: o tri štvrtiny znížiť úmrtnosť matiek počas tehotenstva.
- Pandémie: zastaviť šírenie chorôb ako malária alebo AIDS.
- Udržateľnosť: znížiť na polovicu počet osôb, ktoré nemajú prístup k pitnej vode a hygienickým a sanitačným zariadeniam.
- Obchod: stanoviť multilaterálny systém výmen a zároveň zaručiť boj proti korupcii a uplatňovanie dobrej správy.

3. Obchod a rozvoj

3.1 Otváranie trhu je z rôznych uhlov pohľadu spájané s hospodárskym rastom, rozvojom, vytváraním pracovných miest a znižovaním chudoby. Najväčším dôkazom sú aktuálne rozhovory, ktoré sa konajú v rámci Svetovej obchodnej organizácie (WTO). Prebiehajúce kolo rokovaní – kolo rokovaní v Dohe – bolo vyhlásené za kolo rokovaní o rozvoji. Rovnaký cieľ majú aj Dohody o hospodárskom partnerstve (Economic Partnership Agreements – EPA) uzatvorené v rámci Dohody z Cotonou, ktorá spája EÚ s krajinami AKT alebo nedávne oznámenie Komisie na tému „Na ceste k stratégii pomoci pre obchod EÚ“ ⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁶⁾ Pozri správu OSN z roku 2007 na internetovej stránke: www.un.org.

⁽¹⁷⁾ Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – „Na ceste k stratégii pomoci pre obchod. Príspevok Komisie“, KOM(2007) 163 v konečnom znení.

⁽¹⁵⁾ Správa Programu OSN pre rozvoj (UNDP) o ľudskom rozvoji v roku 2006.

3.2 Niekedy sa otváranie trhu spája s rozvojom tých najchudobnejších krajín a so znižovaním neželanej migrácie. Inokedy je emigrácia vnímaná ako dôsledok ochrany trhov rozvinutých krajín, ktoré čelia výrobkom z rozvojových krajín.

3.3 Tu je na mieste posúdiť spôsob, akým môže podpora obchodu prispieť k zníženiu chudoby vo svete. EHSV sa domnieva, že hlavným referenčným odkazom je nedávna spoločná štúdia realizovaná Medzinárodným úradom práce a Svetovou obchodnou organizáciou s názvom „Obchod a pracovné príležitosti. Politická výzva“, z marca 2007.

3.4 V posledných desiatich rokoch sa značne zmenšili prekážky obchodu a v celosvetovom meradle sa chudoba znížila. Tento pokles chudoby sa však týka hlavne Číny a Indie, hoci len určitých regiónov a sociálnych skupín. Skúsenosti krajín, ktoré otvorili svoje ekonomiky, sú rôzne. V krajinách, ktorých rozvoj bol založený na textilnom vývoze, sa chudoba veľmi neznižila. V iných krajinách sa zaznamenal nárast iba tieňového hospodárstva. V Ázii sa znížili platové rozdiely medzi kvalifikovanými a nekvalifikovanými pracovníkmi, zatiaľ čo v Latinskej Amerike sa tento rozdiel zvýšil ⁽¹⁸⁾.

3.5 EHSV je presvedčený, že na rozdiel od názoru predstaviteľov niektorých rozvojových krajín, rozvoj a ľudské práva sa navzájom vôbec nevylučujú. Existujúce štúdie ⁽¹⁹⁾ svedčia o tom, že objem zahraničných investícií a vývozu narastá v krajinách, ktoré demokratizujú svoje politické systémy, posilňujú práva zamestnancov a zlepšujú sociálnu ochranu. Dodržiavanie noriem MOP na podporu dôstojnej práce, posilnenie dialógu so sociálnymi partnermi a s organizáciami občianskej spoločnosti sú príkladmi dobrej správy, ktorú podporuje aj výbor.

3.6 Väčšie otvorenie trhov v priemyselných krajinách môže tiež podporiť rozvoj, i keď dôsledky nemusia byť vždy priaznivé vo všetkých krajinách, pretože iba krajiny, ktoré dosiahli určitú úroveň rozvoja – ktoré majú konsolidované vnútorné trhy, účinnú infraštruktúru vývozu a stabilný politický systém – sú schopné využiť zníženie colných a iných prekážok na posilnenie rozvoja a zmenšenie chudoby.

3.7 Dôsledky globalizácie na rozvoj krajín sa veľmi líši podľa toho, akú politiku tieto krajiny uplatňujú: pokrok v oblasti demokracie a rešpektovanie ľudských práv, zlepšovanie vzdelania, zdravotníctva, infraštruktúry, politiky zamestnanosti – to sú všetko politiky, ktoré posilňujú rast a znižujú chudobu a sociálnu nerovnosť.

⁽¹⁸⁾ Vyššie citovaná správa MOP a WTO.

⁽¹⁹⁾ Správa nezávislej hodnotiacej skupiny Svetovej banky „Annual Review of Development Effectiveness 2006. Getting results“ (Výročné hodnotenie účinnosti rozvoja 2006. Získavanie výsledkov) a správy OECD o obchode a práci.

3.8 EHSV sa domnieva, že EÚ by prostredníctvom rokovaní v rámci WTO mala uľahčiť rast medzinárodného obchodu (predovšetkým medzi EÚ, Afrikou a Latinskou Amerikou), šírenie demokracie a dodržiavanie ľudských práv vo svete.

3.9 EÚ podpísala dohody o spolupráci s rôznymi krajinami a regionálnymi zoskupeniami: s krajinami partnerstva Euromed, AKT, s Ruskom a východnými susedmi, s krajinami Mercosuru, Andského spoločenstva, s Čínou, Indiou, atď. Výbor sa prostredníctvom svojich stanovísk a zmiešaných výborov snaží o to, aby tieto dohody prekročili rámec čisto obchodných dohôd, a aby boli do nich zaradené aj rôzne sociálne aspekty.

4. Rozvojová spolupráca

4.1 Politikou rozvojovej spolupráce by EÚ mala prijímajúce krajiny povzbudzovať k tomu, aby verejné politiky v oblasti vzdelávania a zamestnanosti uskutočňovali spolu so sociálnymi partnermi a organizáciami občianskej spoločnosti. Tieto politiky sú pre rozvoj základom, spolu s posilňovaním mieru a dobrou správou.

4.2 Európska politika rozvojovej spolupráce sa doposiaľ málo venovala problematike migrácie ako faktoru boja proti chudobe.

4.3 Oficiálna rozvojová pomoc sa zakladá na princípoch sociálnej spravodlivosti a rozdelenia bohatstva. Cieľom politiky rozvojovej spolupráce je boj proti chudobe a snaha o dôstojný život všetkých ľudí. I keď sa táto politika nesnaží podnecovať ani brzdiť migračné toky, bojom proti chudobe a nerovnosti môže prispievať k zníženiu počtu dôvodov na nedobrovoľnú emigráciu ⁽²⁰⁾.

4.4 Je neprijateľné, aby sa politika rozvojovej pomoci využívala na vyvíjanie tlaku počas medzinárodných rokovaní o migrácii, ako sa o to snažili niektorí európski predstavitelia na zasadnutí Európskej rady v Seville.

4.5 EHSV sa domnieva, že EÚ môže podporovať účasť spoločenstiev diaspor v projektoch na spoluprácu. Ich účasť môže mať veľký význam pri príprave návrhov a hodnotení výsledkov, ktoré niekedy vypracúvajú experti z krajín poskytujúcich pomoc, ktorí majú len čiastočné vedomosti o oblastiach, kam je pomoc určená.

4.6 Prioritnými cieľmi spolupráce EÚ sú: demokracia a ľudské práva, výchova a vzdelávanie, posilnenie postavenia žien, zdravie a životné prostredie. EHSV je presvedčený, že veľmi dôležité je aj upevnenie a podpora organizácií občianskej spoločnosti.

⁽²⁰⁾ OXFAM 0150 INTERMON: „Migrácia a rozvoj: úloha spolupráce“ v štúdiu č. 8 (2001).

4.7 Cieľom pomoci Európskej únie by mohlo byť vytváranie sietí a zmiešaných výborov medzi sociálnymi partnermi a organizáciami občianskej spoločnosti krajín pôvodu a prijímajúcich krajín. Napríklad zvyšovanie vnímavosti obyvateľstva je základnou súčasťou politiky spolupráce v záujme rozvoja. Je potrebné oboznamovať verejnú mienku prijímajúcich európskych krajín o kultúre, životných, pracovných, spoločenských a politických podmienkach v krajinách pôvodu emigrácie.

5. Európska migračná politika v spolupráci s krajinami pôvodu.

5.1 Je prekvapujúce, že členské štáty EÚ ešte neratifikovali „Medzinárodnú konvenciu o ochrane práv všetkých migrujúcich pracovníkov a členov ich rodín“, ktorú prijalo Valné zhromaždenie OSN rezolúciou č. 45/158 z 18. decembra 1990 a ktorá vstúpila do platnosti 1. júla 2003. EHSV znovu vyzýva ⁽²¹⁾ EÚ a členské štáty, aby túto konvenciu ratifikovali. V súlade s cieľmi vytýčenými na zasadnutiach Rady v Tampere a v Haagu sa výbor domnieva, že základom európskej migračnej politiky by malo byť rešpektovanie ľudských práv a rovnosť zaobchádzania.

5.2 EHSV navrhuje Komisii, Európskemu parlamentu a Rade Európskej únie, aby v rámci zahraničnej politiky podporovali vytvorenie **medzinárodného právneho rámca v oblasti migrácie**, na základe Všeobecnej deklarácie ľudských práv, Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach a Medzinárodného paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach. Tento medzinárodný právny rámec by mal obsahovať:

- Medzinárodný dohovor OSN o ochrane práv všetkých migrujúcich pracovníkov a členov ich rodín
- Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (CEDAW)
- Dohovor o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie (CERD)
- Dohovor o právach dieťaťa (CRD)
- Dohovory MOP o migrujúcich pracovníkoch (C 97 a C 143)
- Deklaráciu MOP o základných princípoch a právach pri práci
- Multilaterálny rámec MOP pracovnej migrácie
- Deklaráciu z Durbanu a akčný program Svetovej konferencie OSN proti rasizmu z roku 2001.

5.3 Súčasná štruktúra migračnej politiky je zameraná na vhodné aspekty, ktoré EHSV schvaľuje, ktoré však zohľadňujú

len záujmy európskych krajín v pozícii prijímajúcich krajín: boj proti nelegálnej migrácii a obchodovaniu s ľuďmi, napĺňanie potrieb našich pracovných trhov a hospodárskeho rozvoja. Podobný prístup sa uplatňuje pri riešení problémov v spolunažívaní alebo s identitou, takto sa stanovuje politika prijímania vysoko kvalifikovaných migrantov, pričom sú odmietaní iní. Na základe takýchto úvah vytvárame v Európe migračnú politiku, ktorá je otvorenejšia a menej reštriktívna, ale vždy máme pritom na pamäti výlučne dôsledky migrácie na európsku spoločnosť.

5.4 EÚ a väčšina členských krajín uplatňuje však veľmi aktívnu politiku rozvojovej spolupráce a okrem toho podpísala Európa dohody o susedstve a partnerstve s mnohými krajinami sveta. Avšak tieto politiky boli v minulosti uplatňované v nedostatočnom vzájomnom prepojení s migračnou politikou, ako keby to boli dve úplne nezávislé oblasti politiky. Prevládal nesprávny názor, že dobrá migračná politika môže fungovať bez toho, aby existovala spolupráca s krajinami pôvodu.

5.5 Existuje veľa štúdií o tom, aké dôsledky má migrácia na rozvojové krajiny. Zo všetkých týchto podkladov je možné vyvodiť všeobecný záver: prínos migrácie k hospodárskemu a sociálnemu rozvoju krajín pôvodu je pozitívny, i keď v niektorých krajinách môže mať aj negatívne dôsledky. Medzi pozitívmi vyniká význam prevodov finančných prostriedkov a medzi negatíva patrí najmä únik mozgov a strata ľudských zdrojov.

5.6 EHSV schvaľuje nový prístup európskej politiky vyžadujúci, aby bola migračná politika riadená v spolupráci s krajinami pôvodu, aby sa migrácia stala pre tieto krajiny prvkom rozvoja. Znamená to prepracovať mnohé aspekty týchto politík, dokonca tie, ktoré sa týkajú kritérií prijímania alebo možností mobility migrantov.

6. Migrácia je prínosom pre krajiny pôvodu aj pre prijímajúce krajiny

6.1 Prínos migrácie pre prijímajúce krajiny bol podrobne popísaný v iných stanoviskách EHSV. V prípade európskych krajín migrácia prišla vhod pri uspokojovaní potrieb pracovného trhu, ktoré vznikli ako dôsledok demografického vývoja ⁽²²⁾. Imigranti obsadzujú pracovné miesta, ktoré nepokrýva domáca pracovná sila a prispievajú k hospodárskemu rozvoju, k vytváraniu pracovných miest a k sociálnemu pokroku. Ako sa píše v správe generálneho tajomníka OSN počas dialógu na vysokej úrovni o medzinárodnej migrácii a rozvoji migranti podporujú hospodársky rast v prijímajúcich krajinách tým,

⁽²¹⁾ Stanovisko z vlastnej iniciatívy z 30. júna 2004 o „Medzinárodnej konvencii o migrantoch.“ Spravodajca: pán PARIZA CASTAÑOS. Ú. v. EÚ C 302, 7.12.2004.

⁽²²⁾ Pozri Stanovisko EHSV z 9. júna 2005 na tému „Zelená kniha o prístupe EÚ k riadeniu ekonomickej migrácie.“ Spravodajca: PARIZA CASTAÑOS. Ú. v. EÚ C 286, 17.11.2005.

že udržiavajú životaschopnosť hospodárskych aktivít, ktoré by boli v opačnom prípade externalizované a podporujú ho tiež tým, že zvyšujú počet aktívneho obyvateľstva a spotrebiteľov a tiež svojim podnikateľským potenciálom⁽²³⁾. Výbor tiež navrhuje, aby EÚ posilnila integračnú politiku⁽²⁴⁾. Migrácia môže mať kladný prínos pre všetkých: pre migrantov, pre prijímajúce spoločnosti i pre krajiny pôvodu.

6.2 V rozvojových krajinách znamená emigrácia odchod nadbytočných pracovných síl a následné zníženie nezamestnanosti a predstavuje významný mechanizmus zmierňovania chudoby prostredníctvom prevodov finančných prostriedkov emigrantov, ktoré zasielajú svojim rodinám. Na druhej strane, pokiaľ sa emigranti do svojej krajiny vrátia, zohrávajú čoraz významnejšiu úlohu pri dynamizovaní hospodárstva, keďže sa stávajú podnikateľmi alebo podporujú malé podniky, kde uplatňujú nové vedomosti a technológie. Existujú však aj negatívne dôsledky, ako napr. strata veľmi vzdelaných a podnikavých mladých ľudí.

6.3 EHSV navrhuje, aby sa spoluprácou s krajinami pôvodu znásobili pozitívne dôsledky a minimalizovali tie negatívne. Toto je jedna z výziev našej doby. V záverečnej správe Svetovej komisie pre medzinárodnú migráciu sa uvádza, že dnešnou výzvou je vypracovať politiku, ktorá by znásobila pozitívne dôsledky migrácie v krajinách pôvodu a zároveň obmedzila tie negatívne. Uvádza sa v nej tiež, že migrácia by mala byť súčasťou národných, regionálnych i svetových rozvojových stratégií a na dosiahnutie tohto cieľa budú musieť prijímajúce krajiny jednoznačne uznať, že migrácia pre ne znamená aj prínos⁽²⁵⁾.

6.4 Migrácia nemôže byť hnacou silou rozvoja pokiaľ bude izolovaná od iných politických, ekonomických a sociálnych faktorov. Z tohto dôvodu si EHSV myslí, že je správne, aby EÚ v spolupráci s krajinami pôvodu zaujala nový prístup v migračnej a rozvojovej politike. Mala by posilňovať rozvoj prostredníctvom štrukturálnych zmien, ktoré by prispeli k demokracii a dobrej správe a pomohli by znižovať nerovnosť, zlepšiť stav ľudského kapitálu a infraštruktúry potrebnej pre trvalo udržateľný rozvoj.

7. Prínos prevodov finančných prostriedkov

7.1 Ide o vlastné finančné prostriedky migrantov, ale pre niektoré krajiny pôvodu majú veľký význam ako zdroj príjmov. Čísla hovoria samy za seba: podľa odhadov Svetovej banky v roku 2005 vzrástol objem finančných prostriedkov prijatých rozvojovými krajinami na 167 miliárd dolárov (zatiaľ čo v roku 1990 to bolo 69 miliárd). Generálny tajomník OSN potvrdil, že v roku 2006 zaslali emigranti finančné prostriedky vo výške

264 000 miliónov dolárov. To je skoro štyrikrát viac než je oficiálna rozvojová pomoc. V niektorých krajinách je to viac ako zahraničné investície.

7.2 Prevod finančných prostriedkov predstavuje trvalú a stabilnú podporu pre živobytie rodín. Migranti a ich rodiny zohrávajú v tomto medzinárodnom prevode peňazí hlavnú rolu. V Európe posila peniaze svojim rodinám 60 % až 70 % migrantov. Väčšinou sú tieto peniaze investované do priamej spotreby, avšak nielen do materiálnych vecí; veľká časť je použitá na vzdelanie a zdravotnú starostlivosť, čo prispieva k zvyšovaniu kvality ľudského kapitálu. Prínosom pre hospodárstvo regiónov, kam tieto finančné prostriedky prúdia, je aj rast spotreby a investície do malých podnikov. Obeh väčšieho objemu peňazí prispieva tiež rozvoju finančného sektora. Príjmy vo forme devíz prispievajú tiež k finančnej rovnováhe krajín pôvodu.

7.3 Avšak okrem pozitívneho prínosu môžu vznikať aj problémy: narastajú ceny niektorých spotrebných tovarov, prehľbujú sa ťažkosti rodín, ktoré takúto finančnú podporu nedostávajú, upúšťa sa od pestovania niektorých plodín a zanechávajú sa niektoré (menej výnosné) výrobné odvetvia, opúšťajú sa tiež niektoré pracovné miesta, pretože príjmy z nich sú veľmi nízke v porovnaní s príjmami, ktoré predstavujú prevádzané finančné prostriedky.

7.4 Tieto problémy treba mať neustále na mysli, ale Svetová komisia pre medzinárodnú migráciu dospela k názoru, že vo všeobecnosti má migrácia pre rozvojové krajiny pozitívny efekt. Uvádza, že prevody finančných prostriedkov oficiálnymi spôsobmi predstavujú pre cieľovú krajinu dôležitý zdroj devíz, zväčšujú kapacitu finančného sektora, pomáhajú prilákať dodatočné investície a uľahčujú prístup k pôžičkám so štátnou zárukou⁽²⁶⁾.

7.5 Potrebné je však obmedziť neformálne spôsoby prevodov, keďže nesú so sebou vyššie náklady i riziká. V mnohých prípadoch sa nelegálne siete vytvárajú ako dôsledok neexistencie konkurencieschopných finančných inštitúcií v tých najvzdialenejších oblastiach. EHSV sa domnieva, že s cieľom posilniť prínosy prevodov pre krajiny pôvodu je potrebné znížiť náklady na realizáciu takýchto prevodov finančných prostriedkov. Často sú tieto náklady prehnane a sú v nepomere s inými medzinárodnými ekonomickými transakciami. Odborníci konštatujú, že výška nákladov na prevody sa v jednotlivých regiónoch veľmi líši. Napríklad náklady prevodov zo Španielska do Latinskej Ameriky a Karibiku predstavujú 2 %, kým z Európy do väčšiny afrických krajín 8-10 %. Európske orgány a finanční

⁽²³⁾ Pozri OSN A/60/871 2006. Medzinárodná migrácia a rozvoj. Správa generálneho tajomníka. <http://daccess-ods.un.org/TMP/9671214.html>.

⁽²⁴⁾ Pozri stanovisko EHSV z 21. marca 2002 na tému: „Pristahovateľstvo, integrácia a úloha organizácií občianskej spoločnosti“ [neoficiálny preklad]. Spravodajca: pán PARIZA CASTAÑOS, pomocný spravodajca: pán MELÍCIAS (Ú. v. ES C 125, 27.5.2002), Stanovisko EHSV z vlastnej iniciatívy z 13. septembra 2006 na tému: „Imigrácia v EÚ a integračné politiky: Spolupráca medzi regionálnou a miestnou správou a organizáciami občianskej spoločnosti“. Spravodajca: pán PARIZA CASTAÑOS, Ú. v. EÚ C 318, 23.12.2006 a konferencia o integrácii, organizovaná spolu s Európskou komisiou v septembri 2002.

⁽²⁵⁾ Pozri: Svetová komisia pre medzinárodnú migráciu. 2005. Migrácia vo vzájomne súvisiacom svete: nové zameranie činností. <http://www.gcim.org/en/>.

⁽²⁶⁾ Pozri: Svetová komisia pre medzinárodnú migráciu. 2005. Migrácia vo vzájomne súvisiacom svete: nové zameranie činností. <http://www.gcim.org/en/>.

kontrolóri by mali nabádať k etickému a spoločensky zodpovednému správaniu európskych bánk, aby sa náklady na prevody finančných prostriedkov znížili. Potrebne je tiež zlepšiť výkonnosť bánk v krajinách pôvodu, ktoré majú často nedostatočnú štruktúru a krytie. Európa by mala podporovať dohody v rámci finančného odvetvia na oboch stranách, prostredníctvom mediácie vlád a medzinárodných organizácií, s cieľom znížiť náklady prevodov. Banky by mohli podporiť zavádzanie osvedčených postupov prostredníctvom dohôd o sociálnej zodpovednosti.

7.6 Komisia oznámila, že vypracuje smernicu, ktorej cieľom bude prinútiť poskytovateľov finančných služieb k väčšej transparentnosti poplatkov, ktoré si od svojich klientov účtujú. V oblasti prevodov finančných prostriedkov musí byť táto smernica veľmi prísna, aby sa skoncovalo s prehnanými poplatkami, ktoré sa uplatňujú v súčasnosti. Regulatori finančných systémov by mali tiež dohliadať na to, aby sa pri prevodoch finančných prostriedkov nepoužívali neadekvátne výmenné kurzy, ktoré cenu prevodov neprimerane zvyšujú.

7.7 EHSV navrhuje, aby sa prevody finančných prostriedkov používali na posilnenie investícií do hospodárskych a sociálnych aktivít. Banky by mohli v spolupráci s miestnymi orgánmi vytvoriť nové systémy úverov, ktoré by boli viazané na prevody, aby tak bolo možné financovať rôzne ekonomické aktivity a podnikateľské iniciatívy. Na to je potrebné solventné finančné odvetvie s vhodnou štruktúrou.

7.8 Pre rodiny, ktorým sú zasielané finančné prostriedky, sú výdavky na vzdelanie a zdravotníctvo tie najdôležitejšie. Dôležité je podporovať finančné, zabezpečovacie a úverové nástroje previazané na prevody, aby sa v oblasti vzdelávania a zdravotníctva dali dosiahnuť vyššie ciele.

8. Diaspory ako nadnárodné siete

8.1 Fenomén medzinárodnej migrácie sa v posledných desaťročiach v globalizovanom svete veľmi rozšíril: počet migrantov stúpol ⁽²⁷⁾, rozšíril sa počet krajín z ktorých ľudia emigrujú i počet prijímajúcich krajín a počet krajín, ktoré sú súčasne krajinami pôvodu i prijímajúcimi krajinami. Tento nárast migrácie nastáva vďaka priaznivým okolnostiam: poklesu ceny dopravy a komunikácií. Dnes je cestovanie po svete jednoduchšie (pokiaľ neberieme do úvahy hraničné kontroly), dokonca aj do tých najvzdialenejších oblastí našej planéty.

8.2 Zlacenie cestovania, predovšetkým leteckej dopravy a dnešné telefonické a elektronické komunikačné systémy umožňujú nebyvalý nárast komunikácie a kontaktov medzi ľuďmi, medzi miestami pôvodu a cieľovými miestami migrantov. Ľudia, ktorí emigrovali, rozptýlili sa a usadili na rôznych miestach,

udržiavajú dnes navzájom prostredníctvom siete vzťahov bližšie a plynulejšie kontakty než kedykoľvek predtým.

8.3 Siete emigrantov zohrávajú v migračnom procese čoraz významnejšiu úlohu: tieto siete pomáhajú ľuďom pripraviť si svoj migračný plán, uľahčujú im cestu i dopravu, a tiež im pomáhajú pri udomácnovaní sa v cieľovej krajine, hľadaní ubytovania a práce.

8.4 Emigranti v svojich krajinách pôvodu podporujú rozvoj obchodu. Do mnohých obchodov, ktoré si emigranti v cieľových krajinách zakladajú, dovážajú napríklad produkty z krajín pôvodu, a tým podporujú ich výrobu a marketing. Nárast cestovania posilňuje dopravné firmy. V mnohých prípadoch keď sa migranti vypracujú v cieľovej krajine na ekonomicky silné pozície často investujú v krajinách svojho pôvodu. Takýmto spôsobom vznikli mnohé podniky v niektorých regiónoch Číny a v oblasti informatiky aj v Afrike a Latinskej Amerike. Veľa migrantov tiež podporuje ekonomické aktivity a obchod v Afrike a Latinskej Amerike.

8.5 Medzinárodné podniky zamestnávajú čoraz častejšie ľudí imigrantského pôvodu, aby im pomohli etablovať podniky v krajinách pôvodu. Existuje veľa európskych nadnárodných spoločností, ktoré si za svojich vedúcich a odborných pracovníkov vyberajú práve ľudí z radov imigrantov s cieľom internacionalizovať svoje činnosti.

8.6 Diaspory, organizované do nadnárodných sietí, môžu tiež napomáhať tomu, aby bola časť prevodov finančných prostriedkov orientovaná do ekonomických aktivít a podnikateľských projektov. Politiky rozvojovej spolupráce EÚ by mohli spolupracovať so sieťami migrantov, pretože tieto predstavujú možnosť ako účinne nasmerovať pomoc a znásobiť investície diaspor.

8.7 V niektorých oblastiach diaspory migrantov, ktoré fungujú ako sieť, investujú vo svojich krajinách pôvodu. Existujú vzorové projekty, ako napr. program „tri za jeden“, ktorý funguje v Mexiku, a ktorý spočíva v tom, že združenia migrantov pochádzajúcich z rovnakej oblasti investujú do projektov na rozvoj tejto oblasti, avšak na každý dolár, ktorý tieto združenia pošlú, pridajú ďalší dolár všetky tri úrovne verejnej správy – vláda, štát a obec ⁽²⁸⁾.

8.8 EÚ by mala podporovať nadnárodné siete diaspor, pretože sú jedným zo spôsobov, ako podporiť v krajinách pôvodu rozvoj. Vzájomne prepojené združenia ľudí pochádzajúcich z toho istého mesta môžu spoločne smerovať niektoré investície, ktoré sa môžu ešte znásobiť za pomoci európskych a národných príspevkov.

⁽²⁷⁾ V roku 1990 bolo 155 miliónov migrantov a v roku 2005 ich bolo 191 miliónov.

⁽²⁸⁾ Pozri OSN A/60/871, 2006: 71. Citované dielo.

8.9 Európska komisia a členské štáty by v spolupráci s krajinami pôvodu a organizáciami občianskej spoločnosti mali podporovať priaznivé podmienky umožňujúce diasporam optimalizovať dôsledky ich činností na rozvoj. Výbor navrhuje, aby časť verejných fondov EÚ a členských štátov bola vyčlenená na rôzne rozvojové aktivity spoločenstiev diaspor. Pre úspešný rozvoj hospodárskych a sociálnych aktivít je dôležitá spolupráca verejného a súkromného sektora. Niekoľko príkladov osvedčených postupov:

8.9.1 Spoločnosť IntEnt, so sídlom v Holandsku, poskytla za posledných desať rokov podporu takmer 2 000 podnikateľom z diaspor zo Surinamu, Ghany, Maroka, Antíl a Turecka, pričom zhromaždila 12,5 miliónov EUR a v krajinách pôvodu založila 200 podnikov zamestnávajúcich 840 pracovníkov.

8.9.2 Spoločnosť Migrations & Développement, založená v Marseille v roku 1986, podporuje niekoľko organizácií marockých migrantov (vrátane mladých Francúzov marockého pôvodu) a zhromažďuje pomoc určenú pre miesta pôvodu v Maroku. Tisíce migrantov z tejto diaspory finančne prispeli na rôzne projekty a 300 z nich sa priamo zapojilo do ich implementácie, a v Maroku tak pomohli viac ako 50 000 osobám.

8.9.3 Organizácie diaspory v Spojenom kráľovstve boli medzi poprednými účastníkmi kampane RemitAid⁽²⁹⁾ zameranej na daňové úľavy na prevodoch finančných prostriedkov určených na rozvoj krajín pôvodu. V rámci RemitAid sú podporované rozvojové iniciatívy diaspor prostredníctvom spoločného kapitálu, ktorý pochádza z vrátených daní z prevodov. (Ide o podobný princíp ako grift-aid, kde sú daňové úľavy použité na charitatívne účely v domácej krajine).

8.9.4 Filipínska organizácia pre migráciu a rozvoj (Philcomdev) je nedávno založená sieť zložená z organizácií migrantov a ich rodinných príslušníkov, mimovládnych organizácií, družstiev, odborov, mikrofinančných organizácií, sociálnych podnikov, sietí na Filipínach i v zahraničí, ktoré sú aktívne v záležitostiach migrácie a rozvoja svojej krajiny.

8.10 V rámci európskej rozvojovej pomoci je potrebné podporovať tiež dovoz výrobkov pochádzajúcich z krajín pôvodu do Európy, ktorý by sa uskutočňoval „spravodlivým obchodom“ prostredníctvom sietí diaspor.

8.11 EHSV navrhuje, aby boli podporované tiež priame investície tak jednotlivých imigrantov, ako aj ich združení. Napríklad investície do odvetvia cestovného ruchu a poľnohospodárstva ponúkajú na mnohých miestach pôvodu veľké možnosti rozvoja. Úvery poskytované migrantom alebo združeniam diaspor na komerčné projekty alebo priame investície v krajinách pôvodu sú jednou z foriem pomoci a mali by

byť v európskych krajinách prostredníctvom politiky spolupráce podporované.

9. Návrat a rozšírenie možností okružnej migrácie – Spôsob opätovného získania ľudského kapitálu

9.1 Časť medzinárodných migrantov tvoria kvalifikovaní alebo vysokokvalifikovaní ľudia. A to je jeden z najnegatívnejších dôsledkov emigrácie pre rozvojové krajiny: „únik mozgov“. Avšak nie všetky krajiny, z ktorých ľudia odchádzajú, sú rovnako postihnuté týmto tzv. únikom mozgov; pre niektoré však to znamená úplnú katastrofu. Podľa správy SOPEMI, „33 % až 55 % vysoko vzdelaných ľudí z Angoly, Burundi, Ghany, Keni, Maurícia, Mozambiku, Sierra Leone, Tanzánie a Ugandy žije v krajinách OECD“⁽³⁰⁾. V Afrike je najviac postihnuté týmto fenoménom odvetvie zdravotníctva, ako aj odvetvie vzdelávania.

9.2 V niektorých krajinách pôvodu nie sú dôsledky emigrácie vzdelaných a vysokokvalifikovaných ľudí až také negatívne. Napríklad v Indii a Pakistane odchod odborníkov na informačné technológie nemá až taký negatívny dopad, pretože tieto krajiny majú veľmi efektívny vzdelávací systém v oblasti informatiky a necítia sa byť o týchto ľudí ukrátení.

9.3 Emigrácia „mozgov“, pokiaľ nemá veľký rozsah, môže byť pre krajinu pôvodu dokonca prínosom, keďže vždy tu dochádza aj k návratom alebo cirkulácii, ktorých prínosom sú nové vedomosti, technológie a podnikateľské projekty. Tak je tomu v Brazílii a v Číne. Existuje však veľa krajín, pre ktoré predstavuje odliv mozgov nenahraditeľné straty kvalifikovaných odborníkov a špecialistov.

9.4 Tento odliv mozgov je prínosom pre európske prijímajúce krajiny. Od roku 2002 sa v rôznych európskych krajinách právne predpisy v oblasti migrácie postupne menili tak, aby sa uľahčil vstup vysokokvalifikovaných pracovníkov.

9.5 Európska únia bude tiež podporovať selektívnu migračnú politiku: Plán politiky pre legálnu migráciu⁽³¹⁾ predpokladá vypracovanie špecifickej smernice o prijímaní vysokokvalifikovaných pracovníkov, ktorú Európska komisia plánuje predložiť v septembri a ku ktorej výbor vypracuje stanovisko. Nepredpokladá sa však, že bude vypracovaná všeobecná smernica o prijímaní migrantov. Napriek kritike zo strany EHSV a Európskeho parlamentu⁽³²⁾ sa politika „selektívnej migrácie“ bude v Európe uplatňovať naďalej aj napriek riziku, že sa problémy niektorých krajín ešte zhoršia. Výbor si však myslí, že táto právna úprava by mala byť pozitívnym prínosom pre všetkých: pre krajiny pôvodu, pre prijímajúce krajiny i pre samotných migrantov.

⁽³⁰⁾ Pozri: SOPEMI 2005, OECD.

⁽³¹⁾ KOM(2005) 669 v konečnom znení z 21. decembra 2005.

⁽³²⁾ 2005/2244(INI) a Stanovisko EHSV z 9. júna 2005 na tému „Zelená kniha o prístupe EÚ k riadeniu ekonomickej migrácie“. Spravodajca: pán PARIZA CASTANOS. Ú. v. EÚ C 286, 17.11.2005.

⁽²⁹⁾ Pozri internetovú stránku: www.RemitAid.org.

9.6 Súdržnosť medzi migračnou politikou a politikou spolupráce v záujme rozvoja si vyžaduje, aby prijímajúce krajiny rozhodne a zodpovedne čelili problematike úniku mozgov. Prvým aspektom, ktorý je potrebné v tejto súvislosti zvážiť je, že problém odchodu odborných pracovníkov by sa pre krajiny pôvodu mohol stať prínosom, pokiaľ by sa títo pracovníci vracali s novými vedomosťami, ktoré by mohli vo svojej krajine využívať v prospech podnikov, hospodárstva či verejných služieb. Migranti, ktorí sa do krajiny pôvodu vrátia, môžu byť nositeľmi nielen vedomostí a technológií, ale aj investícií.

9.7 Z tohto uhla pohľadu preto môže mať podporovanie návratu pre krajiny pôvodu pozitívny prínos. Musí však ísť o čisto dobrovoľný návrat, vtedy, keď kvalifikovaný pracovník nájde vo svojej krajine pôvodu priaznivé podmienky k tomu, aby mohol vykonávať svoju profesionálnu činnosť. Výzvou teda je: vytvárať takéto priaznivé podmienky.

9.8 Pre podporu dobrovoľného návratu kvalifikovaných pracovníkov je potrebné, aby návrat do krajiny pôvodu neznamenal stratu pracovného povolenia a povolenia k pobytu v Európe (alebo stratu novo získaného občianstva). Iba takýmto spôsobom bude môcť fungovať okružná migrácia.

9.9 Návrat je možné podporiť aj možnosťou prevodu sociálnych práv navrátilcov. Dôležité je, aby správne fungovala možnosť prevodu dôchodkov a nároku na sociálne zabezpečenie, vrátane zdravotnej starostlivosti. Spáva generálneho tajomníka OSN počas dialógu na vysokej úrovni o medzinárodnej migrácii a rozvoji uvádza, že veľká väčšina medzinárodných migrantov sa pri prevode svojich dôchodkových práv stretáva s prekážkami. Napriek mnohým bilaterálnym dohodám navrhuje, aby bol vypracovaný medzinárodný rámec, ktorý by poskytoval tie najvyššie záruky. Dohovor MOP č. 157 z roku 1982 o vytvorení medzinárodného systému na zachovanie práv v sociálnom zabezpečení bol ratifikovaný len tromi krajinami (Španielskom, Filipínami a Švédskom) ⁽³³⁾ Výbor odporúča ostatným členským krajinám, aby tento dohovor MOP č. 157 ratifikovali.

9.10 V rámci európskych politík spolupráce v záujme rozvoja je potrebné vypracovať programy, ktoré by riešili problematiku ako predchádzať úniku mozgov a ako podporiť dobrovoľný návrat kvalifikovaných pracovníkov. Potrebné je tiež investovať v krajinách pôvodu do odvetví a činností, ktoré si vyžadujú vysokú kvalifikáciu.

9.11 EHSV súhlasí s návrhom Komisie, aby členské štáty v spolupráci s krajinami pôvodu vypracovali kódexy osvedčených postupov pri riadení prijímania vysokoškolených imigrantov.

⁽³³⁾ Pozri: OSN A/60/871, 2006: 80. Citované dielo.

9.12 EÚ musí veľmi aktívne spolupracovať s krajinami pôvodu pri vzdelávaní mladých ľudí. Tieto krajiny sú postihnuté stratou veľkej časti vzdelaného ľudského kapitálu, z čoho profitujú európske spoločnosti. Spolupráca pri vzdelávaní by bola pre tieto krajiny spravodlivou kompenzáciou za takéto straty, pretože do budúcnosti by tak disponovali ľudským kapitálom potrebným pre svoj rozvoj.

9.13 EHSV by chcel vyzdvihnúť význam dohôd a združení, ktoré môžu nadväzovať európske univerzity, nemocnice, podniky, technické a výskumné centrá s krajinami pôvodu, s cieľom umožniť niektorým vysokoškoleným odborníkom rozvíjať svoje aktivity v krajinách pôvodu, pričom by ich platy, sociálne práva a pracovné prostriedky boli porovnateľné s európskymi.

10. Politika prijímania imigrantov v súlade s rozvojovými cieľmi: prijať znamená prispieť k rozvoju

10.1 Európska únia a členské štáty by mali svoju politiku prijímania upraviť tak, aby umožňovala legálnu migráciu prostredníctvom pružných a transparentných postupov. EHSV už vo svojom stanovisku k zelenej knihe ⁽³⁴⁾ Komisii navrhol, že sú potrebné otvorené politiky prijímania tak vysokoškolených, ako aj menej kvalifikovaných pracovných síl. I keď chápe postoj, ktorý zaujali niektoré vlády, výbor navrhuje, aby členské štáty ukončili prechodné obdobia, ktoré občanom niektorých nových členských štátov obmedzujú slobodu pohybu a voľný prístup k zamestnaniu.

10.2 Nelegálnu migráciu je potrebné znížiť za pomoci interných politík v Európe, ako napr. bojom proti zamestnávaniu nelegálnych migrantov prostredníctvom legislatívy Spoločenstva ⁽³⁵⁾ – k tomu sa výbor vyjadri v ďalších pripravovaných stanoviskách – ďalej hraničnými kontrolami, bojom proti pašovaniu ľudí a spoluprácou s krajinami pôvodu i tranzitnými krajinami. EÚ musí byť solidárna a spoločne zdieľať náklady so štátmi južnej Európy vystavenými masívnemu prílevu nelegálnych migrantov, ktoré musia uskutočňovať mnohé záchranné akcie na mori a poskytovať imigrantom útočisko a humanitárnu pomoc. Vo výnimočných prípadoch bude tiež potrebné legalizovať štatút mnohých osôb „bez dokladov“, ktorí sa nachádzajú na území EÚ, a ktorí sú obeťami pracovného vykoisťovania a nemôžu využívať integračné opatrenia.

10.3 V rámci čo možno najpružnejších politík prijímania je potrebné podporovať systémy dočasnej migrácie a okružnej migrácie, a to vysokoškolenovej i menej kvalifikovanej pracovnej sily.

⁽³⁴⁾ Pozri stanovisko EHSV z 10. decembra 2003 na tému „Prisťahovalectvo, integrácia a zamestnanosť“ [neoficiálny preklad], Spravodajca: pán PARIZA CASTAÑOS. Ú. v. EÚ C 80, 30.3.2004.

⁽³⁵⁾ Pozri návrh smernice zo 16. mája 2007 o sankciách proti zamestnávateľom štátnych príslušníkov tretích krajín bez povolenia na pobyt.

10.4 Aby bol systém dočasnej imigrácie uskutočniteľný je potrebné, aby legislatíva Spoločenstva poskytovala veľmi pružné krátkodobé povolenia, ktoré by boli kombinované s procesom návratu a so zárukami uzatvorenia novej zmluvy v budúcnosti. Mnohí imigranti by vďaka tomuto využívali legálne cesty a po ukončení platnosti povolenia k pobytu by nezostávali v Európe nelegálne.

10.5 EHSV vyzýva EÚ a členské štáty, aby s krajinami pôvodu dohodli postupy okružnej migrácie, ktoré by prostredníctvom pružných a transparentných krokov uľahčili mobilitu migrantov. V záujme oboch strán musia byť tieto dohody vyvážené, aby bola migrácia pre krajiny pôvodu aj faktorom rozvoja.

10.6 Užitočné by bolo stanoviť aj postupy pri dočasnom prijímaní, ktoré by zahŕňali tiež dohody o vzdelávaní a uznávaní odborných kvalifikácií. Dočasní migranti, ktorí v Európe pracujú, by si tak mohli zlepšiť svoju odbornú kvalifikáciu a po návrate by sa im rozšírili pracovné príležitosti a možnosti prispieť k hospodárskemu a sociálnemu rozvoju svojej krajiny.

10.7 Nepružnosť súčasnej európskej legislatívy predstavuje hlavnú prekážku okružnej migrácie. S cieľom uľahčiť pohyb migrantov, návrat a rozvoj podnikateľských iniciatív v krajinách pôvodu by európska legislatíva mala umožniť dlhodobé zachovanie si práva na trvalý pobyt.

10.8 EHSV preto navrhuje, aby bola smernica o štatúte štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí majú dlhodobý pobyt modifikovaná, aby sa obdobie počas ktorého sa štátnemu príslušníkovi zachováva povolenie k pobytu predĺžilo z aktuálneho jedného roka na päť rokov. EHSV vo svojom stanovisku uvádza ⁽³⁶⁾, že sa domnieva, že rok (alebo dva, ako bolo v pôvodnom návrhu Komisie) je príliš krátke obdobie na to, aby sa migranti rozhodli čeliť výzve návratu a profesionálneho uplatnenia vo svojej krajine pôvodu.

10.9 V súčasnej dobe, keď sa EÚ snaží o globálny prístup v migračnej politike zohľadňujúcej súvislosti medzi migračnou a rozvojovou politikou je dôležité, aby všetci ľudia, ktorí majú dlhodobý pobyt v niektorom členskom štáte, mali možnosť vrátiť sa do svojej krajiny pôvodu, pričom by počas minimálne piatich rokov nestratili svoje právo na pobyt.

11. Podpora okružnej migrácie a partnerstiev v oblasti mobility

11.1 Európska komisia vydala v máji dôležité oznámenie ⁽³⁷⁾ o okružnej migrácii a partnerstvách v oblasti mobility medzi Európskou úniou a tretími krajinami. Napriek tomu, že toto stanovisko je stanoviskom z vlastnej iniciatívy, tiež predstavuje príspevok výboru do diskusie, ktorú začala Komisia.

⁽³⁶⁾ Pozri stanovisko EHSV z 3. októbra 2001 na tému: návrh smernice Rady týkajúcej sa štatútu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí majú dlhodobý pobyt [neoficiálny preklad]. Spravodajca: pán PARIZA CASTANOS. Ú. v. EÚ C 36, 8.2.2002.

⁽³⁷⁾ KOM(2007) 248 v konečnom znení na tému „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o „okružnej migrácii a partnerstvách v oblasti mobility medzi Európskou úniou a tretími krajinami.“

V jednotlivých bodoch tohto stanoviska sú vyjadrené návrhy výboru k niektorým otázkam, ktoré načrtla Komisia vo svojom oznámení.

11.2 Oznámenie je rozdelené na dve časti. V prvej časti sa hovorí o vhodnosti rozvíjania partnerstva v oblasti mobility s tretími krajinami a druhá časť sa venuje konkrétnejšie okružnej migrácii.

11.3 Výbor podporuje návrh **partnerstiev v oblasti mobility**, aby EÚ a členské štáty umožnili legálnu migráciu prostredníctvom transparentných a pružných postupov. Partnerstvá by mali byť postavené na princípe záväzkov zo strany krajín pôvodu i členských štátov EÚ.

11.4 Záväzky, ktoré sa vyžadujú od krajín pôvodu migrácie sú záväzky, ktoré sa už postupne uplatňujú v súvislosti s bojom proti neregulárnej migrácii a sú veľmi konkrétne: opätovné prijatie, hraničné kontroly, kontroly cestovných dokladov, boj proti nelegálnemu obchodovaniu a obchodu s ľuďmi, atď. Je veľmi dôležité, aby si tieto krajiny plnili svoje medzinárodné záväzky vyplývajúce z dohody z Cotonou, najmä z ustanovení článku 13. EHSV sa domnieva, že niektoré krajiny, kde je „slabá štátna moc,“ budú mať problémy s dodržiavaním týchto požiadaviek a preto navrhuje, aby sa partnerstvá v oblasti mobility pružne prispôbili podmienkam v jednotlivých krajinách.

11.5 Záväzky členských štátov sa delia na štyri typy:

11.5.1 Po prvé: záväzky ponúkať lepšie možnosti legálnej migrácie, pri súčasnom rešpektovaní zásady preferencie Spoločenstva občanov EÚ, s čím výbor súhlasí. EHSV súhlasí s myšlienkou, aby niektoré členské štáty (v rámci posilnenej spolupráce) ponúkli krajinám pôvodu spoločnú ponuku, a táto združená ponuka by bola ponukou EÚ a realizovala by sa prostredníctvom kvót a nástrojov prispôbenia na európske pracovné trhy.

11.5.2 Po druhé: Európska komisia a členské štáty poskytnú tretím krajinám technickú a finančnú pomoc pri riadení legálnych migračných tokov. Výbor sa domnieva, že prostriedky fondov Spoločenstva, určené do oblasti migrácie a azylu nie sú dostatočné a preto navrhuje Komisii, Parlamentu a Rade, aby boli tieto fondy v budúcnosti podstatne navýšené.

11.5.3 Po tretie: výbor sa tiež domnieva, že partnerstvá v oblasti mobility by so súhlasom krajín pôvodu mohli spomáľovať emigráciu z niektorých povolaní, čím by sa predchádzalo úniku mozgov (príklad zdravotníkov v niektorých európskych krajinách). Dohody by mali slúžiť na to, aby podporovali okružnú migráciu, ako aj návrat dočasných migrantov.

11.5.4 Po štvrté: záväzok EÚ a členských štátov, že zjednotia proces vydávania víz na krátkodobý pobyt. EHSV v niekoľkých stanoviskách navrhol, aby sa vylepšila organizácia konzulárnych služieb členských štátov EÚ v krajinách pôvodu, aby delegácie Európskej komisie spolupracovali s členskými štátmi v otázkach migrácie a aby sa využívala sieť EURES na vyhľadávanie existujúcich pracovných ponúk v EÚ. Výbor súhlasí s návrhom Komisie, aby fungovala posilnená spolupráca s rôznymi členskými štátmi pri zakladaní spoločných centier na vybavovanie žiadostí o víza, aby boli spresnené spoločné konzulárne inštrukcie k vydávaniu víz na opakovaný vstup občanom tretích krajín, ktorí potrebujú často cestovať, a aby sa zjednodušil postup vydávania víz určitým kategóriám osôb, ktoré budú špecifikované v dohodách o mobilite.

11.6 Európska komisia plánuje dohodnúť sa na zjednodušení **okružnej migrácie**. EHSV sa domnieva, že súčasná legislatíva v oblasti migrácie je veľmi nepružná a nie je vyhovujúca ani pre imigrantov, ani pre krajiny pôvodu, ani pre prijímajúce európske krajiny. EHSV už v niekoľkých stanoviskách navrhol pružnejšie právne predpisy, aby sa uľahčili systémy okružnej migrácie, ktoré by rešpektovali vôľu ľudí. Základné práva migrantov musia byť plne chránené, predovšetkým sociálne a pracovné práva a právo na život s rodinou.

11.7 Komisia navrhuje dve formy okružnej migrácie: migráciu občanov tretích krajín, usadených v EÚ, aby mohli rozvíjať aktivity v svojich krajinách pôvodu, pričom by im bolo zachované právo na pobyt v členskom štáte a migráciu osôb, ktoré majú pobyt v tretej krajine, aby mohli prísť do EÚ kvôli práci, štúdiu alebo odbornej príprave, alebo na základe kombinácie všetkých troch dôvodov. Keď sa platnosť ich povolenia skončí, aby sa mohli vrátiť sa do svojej krajiny a zachová si možnosť návratu do EÚ a to prostredníctvom zjednodušených postupov prijímania.

11.8 Výbor sa nazdáva, že systém okružnej migrácie sa vytvára len vtedy, keď migranti (s dočasným alebo trvalým pobytom), ktorí sa vrátili do svojej krajiny pôvodu, majú možnosť legálne sa vrátiť do členského štátu, v ktorom predtým žili. Pokiaľ chceme podporovať okružnú migráciu, musíme predovšetkým stanoviť mechanizmy, ktoré by prostredníctvom pružných opatrení umožňovali návrat do krajiny predchádzajúceho pobytu.

11.9 EHSV podporuje návrh Komisie na vypracovanie nového legislatívneho rámca EÚ, ktorý by podporoval okružnú migráciu. Za týmto účelom bude potrebné upraviť niektoré platné smernice a dohodnúť vhodné kritériá na vypracovanie nových smerníc plánovaných v rámci legislatívneho programu, ako sú:

11.9.1 Návrh smernice o prijímaní vysokoškolených imigrantov: výbor pokladá, že návrh Komisie na ďalšie zjednotenie postupov prijímania osôb, ktoré už určitý čas legálne bývali v EÚ (z dôvodu vysokokvalifikovanej práce, štúdií alebo iného vzdelávania) je vhodný.

11.9.2 Návrh smernice o prijímaní sezónnych migrantov: výbor navrhuje, aby pre sezónnych migrantov existovalo viac-ročné povolenie k pobytu/pracovné povolenie, ktoré by im umožňovalo návrat v priebehu piatich po sebe idúcich rokov, s možnosťou predĺženia o ďalších päť rokov, aby mohli takéto sezónne práce vykonávať.

11.9.3 Návrh smernice o prijímaní platených praktikantov: výbor si myslí, že s cieľom odborného vzdelávania štátnych príslušníkov tretích krajín a rozvoja ich krajín by bolo vhodné zjednotiť možnosti ich vstupu do Európy na obdobie vzdelávania a týmto spôsobom prispieť k podpore cirkulácie mozgov a prenosu vedomostí. S cieľom ešte väčšieho obehu mozgov by súčasťou návrhu mohla byť možnosť, aby sa ľudia, ktorí sa už predtým v Európe vzdelávali, mohli vrátiť na určité obmedzené obdobie (1-5 rokov) s cieľom získať ďalšie odborné vzdelanie alebo si prípadne zvýšiť svoju kvalifikáciu.

11.9.4 EHSV navrhuje Komisii, aby s úmyslom posilniť okružnú migráciu uskutočnila určité zmeny niektorých platných smerníc: Smernice 2003/109/ES o právnom postavení štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sú osobami s dlhodobým pobytom – smernica v súčasnosti stanovuje, že postavenie osoby s dlhodobým pobytom sa spravdila odoberie v prípade, ak sa na území Spoločenstva nezdržiava počas viac ako 12 po sebe idúcich mesiacov. Komisia navrhuje predĺženie tohto obdobia na dva až tri roky a výbor je toho názoru, že primeraným časovým obdobím by bolo päť rokov.

11.9.5 Smernice Rady 2004/114/ES o podmienkach prijatia štátnych príslušníkov tretích krajín na účely štúdia, výmen žiakov, neplateného odborného vzdelávania alebo dobrovoľnej služby a Smernice Rady 2005/71/ES o osobitnom postupe prijímania štátnych príslušníkov tretích krajín na účely vedeckého výskumu: výbor súhlasí s úpravou tejto smernice a zavedením povolenia na viacnásobný vstup, ktoré by žiadateľovi umožnilo nezdržiavať sa na území EÚ dlhšie obdobie bez straty práva na pobyt. Tiež by bolo potrebné zmeniť nezáväzné ustanovenia týchto smerníc, ktoré umožňujú členským štátom disponovať zjednodušenými alebo zrýchlenými postupmi prijímania osôb, ktoré predtým pracovali ako výskumní pracovníci alebo študovali v EÚ, na právo takýchto osôb na zrýchlený postup za predpokladu, že sa po skončení platnosti povolenia vrátia do svojej krajiny pôvodu. Výbor tiež súhlasí s tým, aby sa tieto dve smernice spojili, čo by umožnilo ľahšie prijímanie (viazané na menej podmienok) štátnych príslušníkov z nečlenských krajín EÚ – ktorí boli predtým prijatí ako študenti a ktorí sa po ukončení štúdia riadne vrátili do svojej krajiny pôvodu – ako výskumných pracovníkov. Takýto systém by sa mohol rozšíriť aj na študentov, ktorí žiadajú o prijatie ako výskumní pracovníci, pričom majú stále pobyt v členskom štáte, v ktorom študujú, za predpokladu, že žiadosť bude predložená pred uplynutím platnosti povolenia na pobyt na účely štúdia.

11.10 EHSV sa domnieva, že prostredníctvom stimulov na podporu cirkulácie, zaručením možnosti návratu, hodnotením uplatňovania postupov a znížením rizika úniku mozgov vďaka spolupráci s tretími krajinami je potrebné zabezpečiť, aby okružná migrácia napĺňala svoje ciele a z dlhodobého hľadiska prinášala výhody.

11.11 Pre obeh mozgov je tiež potrebné, aby bol vyriešený jeden z najväčších problémov mnohých európskych migrantov – uznávanie akademických a iných odborných titulov. Cirkulácia týchto osôb medzi krajinou pôvodu a prijímajúcou krajinou sa zlepší, keď bude Európa uznávať tituly migrantov. Výbor navrhuje, aby i napriek pretrvávajúcim ťažkostiam sa pokračovalo vo vyjednávaní dohôd o uznávaní titulov medzi EÚ a krajinami pôvodu väčšiny migračných tokov.

11.12 Pre správne fungovanie systému okružnej migrácie je podobne potrebné, aby boli zaručené dôchodkové a sociálne práva, ktoré emigranti nadobudli. Kvôli tomu bude potrebné rokovať o recipročných dohodách medzi členskými štátmi EÚ a krajinami pôvodu, a tiež ratifikovať Dohovor č. 157 MOP.

11.13 Výbor navrhuje, aby v rámci novovytvorených partnerstiev v oblasti mobility navrhla EÚ ďalšie kapitoly na uľahčenie uznávania odborných titulov a záruky dôchodkových práv.

12. Celosvetové fórum o medzinárodnej migrácii a rozvoji

12.1 V Bruseli sa 10. júla konala medzivládna konferencia Celosvetové fórum o medzinárodnej migrácii pod vedením generálneho tajomníka OSN, pána Ban Ki-moona, ktorej sa zúčastnilo 800 delegátov z viac ako 140 krajín, nadviazala na summit OSN zo septembra 2006.

12.2 EHSV zastupoval 9. júla na Dni občianskej spoločnosti spravodajca tohto stanoviska. Závery z tohto stretnutia sú zverejnené na internetovej stránke konferencie a výbor s nimi vo všeobecnosti súhlasí⁽³⁸⁾. Budúci rok sa celosvetové fórum bude konať v Manile a mal by sa na ňom zúčastniť aj EHSV.

12.3 Výbor vyzýva vlády štátov Európskej únie a Komisiu k tomu, aby naďalej rozvíjali svoje aktivity v rámci OSN, aby sa problematika migrácie stala súčasťou medzinárodnej agendy, aby boli ľudské práva migrantov garantované rámcom medzinárodných právnych predpisov, a aby riadenie procesu migrácie spoločne s krajinami pôvodu i prijímajúcimi krajinami napomáhalo hospodárskemu a spoločenskému rozvoju ľudstva.

12.4 Výbor sa v tomto stanovisku vyjadruje k problematike okružnej migrácie po prvý krát; v budúcnosti sa tohto témou bude zaoberať podrobnejšie v ďalších stanoviskách.

V Bruseli 25. októbra 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽³⁸⁾ Sú dostupné iba v angličtine (http://smooz.gfmd-civil-society.org/gfmd/files/Final_CSD.pdf) a v španielčine (http://smooz.gfmd-civil-society.org/gfmd/files/Final_CSD_espanol.pdf).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o štatistike Spoločenstva v oblasti verejného zdravia a bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci“

KOM(2007) 46 v konečnom znení – 2007/0020 (COD)

(2008/C 44/22)

Rada sa 19. marca 2007 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k danej téme.

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 2. októbra 2007. Spravodajcom bol pán Retureau.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 439. plenárnom zasadnutí 24. a 25. októbra 2007 (schôdza z 25. októbra 2007) prijal 77 hlasmi za, pričom 4 členovia hlasovali proti a 2 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Zhrnutie stanoviska

1.1 Výbor súhlasí s navrhovaným nariadením a jeho právnym základom. Návrh je v súlade so zásadami subsidiarity a proporcionality a zároveň umožňuje zber štatistík potrebných na realizáciu stratégie Spoločenstva v oblasti zdravia a bezpečnosti a ochrany pri práci, ktorý si vyžaduje jasný právny rámec.

1.2 Výbor zdôrazňuje význam spoločnej definície pojmov a spoločného systému uznávania, najmä z dôvodu mobility pracovníkov, v týchto oblastiach:

- pracovné úrazy a úrazy počas cesty,
- choroby z povolania spôsobené pracovnými podmienkami a/alebo látkami,
- čiastočná alebo trvalá práceschopnosť a invalidita v dôsledku úrazov a chorôb spojených s prácou, a stratené pracovné dni.

1.3 Výbor sa domnieva, že pri porovnávaní štatistík týkajúcich sa počtu osôb v každej kategórii udalosti, je užitočné brať do úvahy pohlavie a vek obete, ako aj v maximálnej možnej miere povahu jej zmluvného vzťahu. Mimoriadnu pozornosť treba venovať ochrane dôvernosti zozbieraných osobných údajov.

1.4 Výbor je presvedčený, že by sa mala rozvíjať spolupráca s Medzinárodnou organizáciou práce a so Svetovou zdravotníckou organizáciou. Návrh nariadenia je podľa názoru výboru jedným z najužitočnejších spôsobov harmonizácie charakteru a definícií údajov, ktoré sa majú zaznamenať, ako i harmonizácie metodiky zberu a analýzy týchto údajov.

2. Návrh Komisie

2.1 Toto nariadenie sa zameriava len na štatistické činnosti vykonávané v súlade s článkom 285 Zmluvy o založení Európskeho Spoločenstva. Nariadenie sa nesústreďuje na rozvoj politiky pre oblasti verejného zdravia a bezpečnosti a ochrany

zdravia pri práci, keďže rozvoj politiky pre tieto dve oblasti je vypracovaný v článkoch 152 a 137 zmluvy.

2.2 Tvorba štatistiky Spoločenstva sa riadi pravidlami ustanovenými v nariadení Rady (ES) č. 322/97 zo 17. februára 1997, zmenenom a doplnenom nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1882/2003 ⁽¹⁾.

2.3 Smernica Európskeho parlamentu a Rady 95/46/ES z 24. októbra 1995 o ochrane fyzických osôb pri spracovaní osobných údajov a voľnom pohybe týchto údajov ⁽²⁾ a nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 45/2001 z 18. decembra 2000, ⁽³⁾ ktorým sa umožňuje jeho uplatňovanie na inštitúcie a orgány Spoločenstva, umožňuje spracovanie osobných údajov o zdraví z dôvodov závažného verejného záujmu pod podmienkou zabezpečenia vhodných ochranných opatrení.

2.4 Politické činnosti a stratégie na úrovni Spoločenstva a na národnej úrovni v oblastiach verejného zdravia a bezpečnosti a ochrany pri práci predstavujú závažný verejný záujem a ustanovenia nariadení Rady (ES) č. 322/97 a (Euratom, EHS) č. 1588/90 z 11. júna 1990 o prenose dôverných štatistických údajov ⁽⁴⁾, podliehajúcich ochrane dôverných štatistických údajov, Štatistickému úradu Európskych spoločenstiev (Eurostat), zabezpečujú vhodné ochranné opatrenia na ochranu fyzických osôb v prípade zostavovania štatistiky Spoločenstva o verejnom zdraví a o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci.

⁽¹⁾ Ú. v. ES L 52, 22.2.1997, s. 61. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31997R0322:SK:HTML>. Nariadenie zmenené a doplnené nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1882/2003 (Ú. v. EÚ L 284, 31.10.2003, s. 1). <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:284:0001:0053:FR:PDF>.

⁽²⁾ Ú. v. ES L 281, 23.11.1995, s. 31. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31995L0046:SK:HTML>. Smernica zmenená a doplnená nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1882/2003 (Ú. v. EÚ L 284, 31.10.2003, s. 1).

⁽³⁾ Ú. v. ES L 8, 12.1.2001, s. 1. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:008:0001:0022:FR:PDF>.

⁽⁴⁾ Ú. v. ES L 151, 15.6.1990, s. 1. Nariadenie zmenené a doplnené nariadením (ES) č. 322/97. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31990R1588:SK:HTML>.

2.5 Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 1786/2002/ES z 23. septembra 2002, ktorým sa prijíma akčný program Spoločenstva v oblasti verejného zdravia 2003-2008 ⁽⁵⁾, rezolúcia Rady č. 2002/C 161/01 z 3. júna 2002 o novej stratégii Spoločenstva o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci na obdobie 2002-2006 ⁽⁶⁾ a oznámenie Komisie z 20. apríla 2004 o „modernizácii sociálnej ochrany s cieľom rozvíjať vysoko kvalitnú, prístupnú a udržateľnú zdravotnú a dlhodobú starostlivosť: podpora vnútroštátnych stratégií prostredníctvom otvorenej metódy koordinácie“ ⁽⁷⁾, si vyžadujú štatistický informačný systém na vysokej úrovni na zhodnotenie dosiahnutých výsledkov v politikách a na rozvoj a monitorovanie ďalších činností v obidvoch oblastiach. Táto činnosť bude pokračovať a rozvíjať sa v rámci nástupníckych programov a stratégií.

2.6 Vo svojom nelegislatívnom návrhu SEC(2007) 214, 215, 216 ⁽⁸⁾ „Zlepšenie kvality a produktivity práce: stratégia Spoločenstva v oblasti zdravia a bezpečnosti pri práci na obdobie rokov 2007-2012“, Komisia zdôrazňuje, že otázka zdravia a bezpečnosti pri práci by mala byť jednou z hlavných priorit politickej agendy Spoločenstva; bezpečnosť a zdravie pracovníkov sú pri zvyšovaní produktivity a konkurencieschopnosti podnikov prvoradé. Prispievajú k lepšej životaschopnosti systémov sociálneho zabezpečenia, pretože znižujú náklady spojené s úrazmi a chorobami. Dobré podmienky pri práci by sa v prípade európskych občanov mali premeniť na konkrétnu realitu, ktorá napomáha v implementácii programu pre občanov prijatom 10. mája 2006.

2.7 Doteraz sa zbery štatistických údajov vykonávali na základe „džentlmenských dohôd“ s členskými štátmi v rámci päťročných štatistických programov Spoločenstva (v súčasnosti rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady 2367/2002/ES zo 16. decembra 2002 o štatistickom programe Spoločenstva na roky 2003 až 2007 ⁽⁹⁾) a ich ročných komponentov.

2.8 Predovšetkým v oblasti štatistiky verejného zdravia sa vývoj a implementácie v troch líniah (príчины úmrtí, zdravotná starostlivosť a zdravotné prieskumy vo forme rozhovorov, zdravotné postihnutia a chorobnosť) riadia a organizujú podľa štruktúry partnerstva medzi Eurostatom spolu s vedúcimi krajinami (v súčasnosti so Spojeným kráľovstvom ako hlavným koordinátorom a príslušnými vedúcimi krajinami v jednotlivých oblastiach z Estónska, Luxemburska a Dánska) a členskými štátmi. V tomto rámci sa vykonalo už množstvo metodologickej práce, vrátane prípravy usmernení, a začala sa implementácia zberu údajov.

2.9 Súčasnú situáciu však charakterizujú nasledujúce obmedzenia. Po prvé, pokiaľ ide o už uskutočnený zber údajov, členským štátom by sa mal poskytnúť pevný základ pre implementáciu, i keď sa už dosiahlo určité zlepšenie v kvalite údajov a v porovnateľnosti.

2.10 Vytvorenie právneho rámca by umožnilo dosiahnuť konsolidáciu postupu k lepším normám, pokiaľ ide o kvalitu a porovnateľnosť, pre všetky príslušné bežné zbory údajov. Zabezpečí sa tým lepšia udržateľnosť a stabilita európskych požiadaviek v strednodobom výhľade a stanovili by sa tým jasné ciele, pokiaľ ide o normy, ktoré sa majú dosiahnuť pre porovnateľnosť na úrovni EÚ.

2.11 Veľká väčšina členských štátov okrem toho uviedla, že bez európskeho právneho rámca nebudú schopné dosiahnuť súlad s požiadavkami EÚ v oblastiach štatistiky verejného zdravia a bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.

2.12 V neposlednom rade potrebujú mať členské štáty aj jasnejšiu predstavu o časovom harmonograme a jednotlivých etapách na implementáciu nových štatistických nástrojov, ktoré sa v súčasnosti vyvíjajú, a činností, ktoré sa pripravujú na zvýšenie kvality. Navrhované nariadenie bude vhodným rámcom na vypracovanie podrobných plánov postupu v rozličných oblastiach a líniah štatistiky v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.

2.13 Preto je Komisia (Eurostat) toho názoru, že teraz je potrebné vybudovať pevný základ prostredníctvom vypracovania základného právneho aktu v oblastiach verejného zdravia a bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. Oblasť zahrnuté v návrhu nariadenia Európskeho parlamentu a Rady sa týkajú prebiehajúcich činností a iniciatív, ktoré sa vykonávajú spolu s členskými štátmi v príslušných skupinách Eurostatu alebo, pokiaľ ide o oblasť verejného zdravia, partnerstva týkajúceho sa štatistiky verejného zdravia. Hlavným cieľom je poskytnúť konsolidovaný a pevný základ pre zber, ktorý je už implementovaný, alebo pre zber, ktorého metodika sa v súčasnosti vypracúva a ktorého implementácia sa pripravuje.

2.14 V akčnom programe Spoločenstva v oblasti verejného zdravia (2003-2008) ⁽¹⁰⁾ sa uvádza, že štatistický prvok informačného systému v oblasti verejného zdravia sa vypracuje v spolupráci s členskými štátmi, pričom sa podľa potreby využije štatistický program Spoločenstva s cieľom podporiť synergiu a zamedziť duplicitu.

2.15 V zmenenom a doplnenom návrhu rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa zavádza druhý akčný program Spoločenstva v oblasti zdravia na obdobie 2007-2013 ⁽¹¹⁾ (KOM(2006) 234 v konečnom znení), sa uvádza, že súčasné práce na rozvoji monitorovacieho systému zdravia v EÚ sa budú rozširovať, pričom sa podľa potreby využije štatistický program Spoločenstva. V stratégii

⁽⁵⁾ Ú. v. ES L 271, 9.10.2002, s. 1.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:271:0001:0011:FR:PDF>.

⁽⁶⁾ Ú. v. ES L 161, 5.7.2002, s. 1.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2002:161:0001:0004:FR:PDF>.

⁽⁷⁾ KOM(2004) 304 v konečnom znení, 20.4.2004.

⁽⁸⁾ SEC(2007) 214, 21.2.2007.

⁽⁹⁾ Ú. v. ES L 358, 31.12.2002, s. 1. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:358:0001:0027:FR:PDF>. Rozhodnutie zmenené a doplnené rozhodnutím Európskeho parlamentu a Rady č. 787/2004/ES (Ú. v. EÚ L 138, 30.4.2004, s. 12). <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:138:0012:0016:FR:PDF>.

⁽¹⁰⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 5.

⁽¹¹⁾ KOM(2006) 234 v konečnom znení, 24.5.2006.

Spoločenstva v oblasti zdravia a bezpečnosti práce na roky 2002-2006 ⁽¹²⁾ sa vyzýva Komisia a členské štáty, aby zintenzívili prebiehajúce práce na harmonizácii štatistiky v oblasti pracovných úrazov a chorôb z povolania s cieľom získať porovnateľné údaje, na základe ktorých bude možné objektívne vyhodnotiť vplyv a účinnosť opatrení prijatých v rámci a stratégie Spoločenstva.

3. Prípomienky výboru

3.1 Výbor súhlasí s navrhovaným nariadením a jeho právnym základom. Návrh je v súlade so zásadami subsidiarity a proporcionality a zároveň umožňuje zber štatistík potrebných na realizáciu stratégie Spoločenstva v oblasti zdravia a bezpečnosti a ochrany pri práci, ktorý si vyžaduje jasný právny rámec.

3.2 Zdôrazňuje význam spoločnej definície pojmov a spoločného systému uznávania, najmä z dôvodu mobility pracovníkov, v týchto oblastiach:

- pracovné úrazy (ktoré vzniknú na pracovisku) a úrazy počas cesty (ktoré vzniknú počas cesty z miesta bydliska na pracovisko a späť, a počas dlhých prestávok mimo pracoviska, napríklad prestávky na obed) a v prípadoch, keď práca zahŕňa služobné cesty,
- choroby z povolania spôsobené pracovnými podmienkami a/alebo látkami používanými na pracovisku (prach, chemické látky, vibrácie, škodlivý hluk, muskuloskeletárne

a periartikulárne poruchy spôsobené veľkými záťažami, opakovaným stresom atď.),

- čiastočná alebo trvalá práceschopnosť a invalidita v dôsledku úrazov a chorôb spojených s prácou, a stratené pracovné dni.

3.3 Výbor sa nazdáva, že pri porovnávaní štatistík týkajúcich sa počtu osôb v každej kategórii udalosti, je užitočné brať do úvahy pohlavie a vek obete, ako i odvetvie hospodárstva a v maximálnej možnej miere tiež povahu jej právneho vzťahu s pracoviskom (pracovná zmluva na dobu neurčitú, netypické zamestnanie, dočasná práca, samostatne zárobková činnosť). Ochrane zozbieraných dôverných osobných údajov by sa mala venovať mimoriadna pozornosť v súlade s platnými právnymi predpismi.

3.4 Výbor sa domnieva, že by sa mala rozvíjať spolupráca s Medzinárodnou organizáciou práce a so Svetovou zdravotníckou organizáciou, pretože môže viesť k zaujímavej výmene poznatkov a skúseností v oblasti teórie (výskumy pôvodu chorôb a úrazov, ergonómie a rehabilitácie) a metodológie pokiaľ ide o porovnávanie štatistík a štatistické metodiky.

3.5 Návrh nariadenia je podľa názoru výboru jedným z najužitočnejších spôsobov postupnej harmonizácie charakteru a definícií údajov, ktoré sa majú zaznamenať, ako i harmonizácie metodiky zberu a analýzy týchto údajov v záujme neustáleho zlepšovania ich kvality, zlučiteľnosti a porovnateľnosti.

V Bruseli 25. októbra 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

(12) Pozri poznámku pod čiarou č. 6.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie Rady (EHS) č. 1408/71 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov, samostatne zárobkovo činné osoby a ich rodinných príslušníkov, ktorí sa pohybujú v rámci Spoločenstva“

KOM(2007) 159 v konečnom znení – 2007/0054 (COD)

(2008/C 44/23)

Rada sa 7. mája 2007 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k danej téme.

Grémium Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru poverilo 24. apríla 2007 vypracovaním tohto stanoviska odbornú sekciu pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo.

Vzhľadom na naliehavú povahu prác Európsky hospodársky a sociálny výbor menoval na svojom 439. plenárnom zasadnutí 24.-25. októbra 2007 (schôdza z 25. októbra 2007) za hlavného spravodajcu pána Rodrígueza García-Caro ⁽¹⁾ a zároveň výbor prijal 64 hlasmi za, pričom nikto nehlasoval proti a 1 člen sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Závery

1.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor schvaľuje zmeny a doplnenia príloh k nariadeniu č. 1408/71 v presvedčení, že poslúžia k zlepšeniu jeho obsahu a budú prínosom pre občanov Únie, ktorých sa bude týkať. Výbor osobitne podporuje zmeny, ktoré umožňujú zaviesť do oblasti koordinácie určité dávky, na ktoré predtým platila výnimka, alebo ich nebolo možné prenášať do iného členského štátu.

1.2 Rovnako by chcel Európsky hospodársky a sociálny výbor, ako zástupca sociálnych partnerov a organizovanej občianskej spoločnosti, upozorniť na zdĺhavý legislatívny proces, ktorým prechádza návrh vykonávacieho nariadenia k nariadeniu č. 883/2004. Toto stanovisko by sme nepredkladali, keby spomínané nariadenie bolo vstúpilo do platnosti. Z tohto dôvodu dôrazne žiadame Európsky parlament a Radu, aby maximálne urýchlili rozhodovací proces, a aby umožnili, aby nová koordinácia systémov sociálneho zabezpečenia vstúpila do platnosti čo najskôr.

2. Úvod

2.1 Od roku 1971, kedy bolo nariadenie č. 1408/71 prijaté, bolo postupne už niekoľko krát menené a dopĺňané s cieľom prispôbiť ho a aktualizovať jeho obsah. Tieto zmeny boli zapríčinené, okrem iného, legislatívnymi zmenami v členských štátoch, bilaterálnymi dohodami medzi členskými štátmi, niekoľkými rozšíreniami a snahou o prispôbenie obsahu tohto nariadenia rozsudkom Súdneho dvora v otázkach sociálneho zabezpečenia.

2.2 Od januára 1967, kedy prijal EHSV svoje prvé stanovisko k tomuto nariadeniu ⁽²⁾, ako reprezentant hospodárskych

a sociálnych aktérov a občianskej spoločnosti takmer každoročne vyjadroval svoj postoj ku všetkým zmenám článkov alebo príloh k tomuto nariadeniu. Takýmto spôsobom sa výbor aktívne zúčastňoval na vývoji veľmi dôležitého nástroja na garantovanie práva voľného pohybu osôb všeobecne, ale predovšetkým pracovnej sily, v rámci všetkých členských štátov Európskej únie. Týmto spôsobom bolo zaručené, že nároky na určité dávky v rámci systému sociálneho zabezpečenia zostali zachované aj po prekročení vnútorných hraníc EÚ.

2.3 V roku 2004 sa uskutočnila najväčšia zmena tohto nariadenia. V snahe zjednodušiť text a zlepšiť jeho obsah a po dlhých inštitucionálnych diskusiách schválili Európsky parlament a Rada nové nariadenie o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia ⁽³⁾, ktoré by pod číslom 883/2004 mali nahradiť dokument, ktorý je platný v súčasnosti. Napriek tomu, keďže doteraz nebolo schválené vykonávanie nariadenia, tento nový dokument ešte nevstúpil do platnosti, a preto naďalej ostáva v plnej platnosti nariadenie č. 1408/71.

2.4 Výbor už vypracoval príslušné stanoviská aj k nariadeniu č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia ⁽⁴⁾, aj k návrhu nariadenia, ktorým sa schvaľujú pravidlá vykonávania spomínaného nariadenia ⁽⁵⁾. Posledný spomínaný návrh nariadenia sa nachádza v zdĺhavom procese schvaľovania v rámci príslušných inštitúcií.

2.5 Keďže ide o živý a dynamický text, rôzne zmeny právnych predpisov v jednotlivých členských štátoch musia byť zakomponované do nariadenia č. 1408/71, aby ním neustratili právoplatnosť, a neporušovali sa tak práva osôb, ktoré sa pohybujú v rámci Európskej únie. Napokon, cieľom týchto úprav je

⁽³⁾ Ú. v. EÚ L 166, 30.4.2004.

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV z 27.1.2007 na tému: „Koordinácia systémov sociálneho zabezpečenia“. Spravodajca: pán Rodríguez García-Caro (Ú. v. EÚ C 75 z 15.3.2000).

⁽⁵⁾ Stanovisko EHSV z 27.10.2006 na tému: „Koordinácia systémov sociálneho zabezpečenia – postup na vykonávanie“. Spravodajca: pán Greif. (Ú. v. EÚ C 324, 30.12.2006).

⁽¹⁾ Podliehajúce schváleniu na plenárnom zasadnutí.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 64, 5.4.1967.

aktualizovať a zlepšiť koordináciu systémov sociálneho zabezpečenia a uľahčiť uplatňovanie právnych predpisov Spoločenstva.

2.6 Na právnej úrovni prináša návrh ukončenie platnosti a zmeny niektorých ustanovení zakotvených v prílohách k nariadeniu a okrem toho sa tiež vzťahuje na Európsky hospodársky priestor.

3. Obsah návrhu

3.1 Návrh nariadenia sa týka výlučne niektorých príloh k nariadeniu č. 1408/71, a tak neovplyvňuje jednotlivé články nariadenia, ktoré ostávajú bez zmeny.

3.2 Zavádzané zmeny odrážajú návrhy predložené týmito členskými štátmi: Rakúska, Dánska, Francúzska, Holandska, Maďarska, Írska a Poľska. S výnimkou Francúzska vychádzajú všetky modifikácie z legislatívnych zmien uskutočnených v členských štátoch.

3.3 Zmeny sa týkajú nasledujúcich príloh a štátov:

3.3.1 V prílohe I v časti I sa definujú pojmy „zamestnanci“ a „samostatne zárobkovo činné osoby“, keď sa nemôžu určiť na základe vnútroštátnych právnych predpisov. Táto príloha je zmenená a doplnená na základe zmien právnych predpisov v Írsku.

3.3.2 V prílohe I v časti II sa definuje výraz „rodinní príslušníci“ v prípadoch, keď sa vo vnútroštátnych predpisoch neumožňuje rozlišovať medzi týmito a inými osobami. Opäť sa to týka Írska z tých istých dôvodov.

3.3.3 V prílohe II v časti I sa definujú špeciálne systémy pre samostatne zárobkovo činné osoby, ktoré sú vyňaté z rozsahu pôsobnosti nariadenia. Znenie oddielu „Francúzsko“ sa nahrádza z dôvodov týkajúcich sa doplnkového poistenia.

3.3.4 V prílohe II v časti II sa definujú osobitné príspevky pri narodení alebo pri adopcii dieťaťa, ktoré sú vyňaté z rozsahu pôsobnosti nariadenia. Znenie oddielu „Poľsko“ sa mení tak, aby dávka – príplatok k príspevku pri narodení dieťaťa – podliehala koordinácii.

3.3.5 Príloha II a) uvádza osobitné nepríspevkové dávky, ktoré sa nedajú prenášať do iného členského štátu. Opäť sa to týka Írska z dôvodu zmien vnútroštátnych právnych predpisov.

3.3.6 V prílohe III v časti A sú uvedené dohody, ktoré sa naďalej uplatňujú, i napriek existencii samotného nariadenia. Týka sa to Maďarska a jeho dohôd s Nemeckom a Rakúskom, ako dôsledok zmien maďarských právnych predpisov o dôchodkoch.

3.3.7 V prílohe IV v časti A je uvedený zoznam právnych predpisov uvedených v texte nariadenia, podľa ktorých je výška

dávok v invalidite nezávislá od dĺžky obdobia poistenia. Týka sa to Írska a Holandska z dôvodu zmien vnútroštátnych právnych predpisov.

3.3.8 V prílohe IV v časti C je uvedený zoznam prípadov, v ktorých je možné upustiť od dvojitého výpočtu dávok, pretože tento nepovedie k vyššiemu výsledku. Ruší sa zmienka o Maďarsku, keďže sa ho už toto ustanovenie netýka v dôsledku zmien vnútroštátnych právnych predpisov. Upravený je tiež text týkajúci sa Rakúska z dôvodu zmien právnych predpisov týkajúcich sa dôchodkov.

3.3.9 V prílohe VI sa stanovujú osobitné postupy pri uplatňovaní právnych predpisov niektorých členských štátov. V dôsledku zmien vnútroštátnych právnych predpisov sa to týka Dánska, Holandska a Rakúska.

3.3.10 V prílohe VIII sú uvedené systémy, v ktorých sa ustanovujú pre siroty rodinné prídavky alebo doplnkové či osobitné dávky. Týka sa to opäť Írska, kvôli zmenám vnútroštátnych právnych predpisov.

4. Poznámky

4.1 Na svojom plenárnom zasadnutí 13. a 14. decembra 2006 schválil EHSV stanovisko k ďalším zmenám a doplneniam nariadenia č. 1408/71 (6). V spomínanom stanovisku vyjadril výbor nádej, že ide o posledné zmeny a doplnenia, ku ktorým sa vyjadruje, a priane, aby už bolo bez ďalších odkladov schválené nové vykonávacie nariadenie k nariadeniu č. 883/2004. O šesť mesiacov neskôr sa opäť stretávame s novými zmenami k prílohám k nariadeniu č. 1408/71, a to preto, že vykonávacie nariadenie ešte stále nie je schválené.

4.2 Európsky hospodársky a sociálny výbor súhlasí so zmenami a doplneniami príloh nariadenia č. 1408/71 v presvedčení, že poslúžia k zlepšeniu jeho obsahu a budú prínosom pre občanov Únie, ktorých sa jeho uplatňovanie bude týkať. V tomto zmysle vyjadruje výbor osobitnú podporu zmenám, ktoré umožňujú zahrnúť dávky do oblasti koordinácie systémov sociálneho zabezpečenia tým, že ich vyjme z príloh, ktoré stanovovali výnimky zo všeobecného uplatňovania dávok.

4.3 V súčasnosti sa v rámci európskych inštitúcií diskutuje o niekoľkých návrhoch nariadení týkajúcich sa koordinácie systémov sociálneho zabezpečenia. Na jednej strane návrh vykonávacieho nariadenia k nariadeniu č. 883/2004 – ku ktorému už EHSV vypracoval stanovisko – práve analyzuje Rada po jednotlivých kapitolách a bude v tejto analýze pokračovať i počas portugalského predsedníctva, zatiaľ čo v Parlamente je práve v prvom čítaní. Na druhej strane prechádza podobným procesom návrh nariadenia stanovujúci obsah prílohy XI k nariadeniu č. 883/2004, ku ktorému už EHSV vypracoval

(6) Stanovisko EHSV z 13.12.2006 na tému: „Zmeny a doplnenia k nariadeniu č. 1408/71“. Spravodajca: pán Rodríguez García-Caro. Ú. v. EÚ C 325 z 30.12.2006.

príslušné stanovisko ⁽⁷⁾. V tejto súvislosti treba mať na mysli, že po schválení nariadenia o koordinácii, niektoré prílohy ostali bez obsahu, ktorý sa doplní po schválení nasledujúcich nariadení. Na záver je predkladaný návrh nariadenia o zmenách a doplneniach nariadenia č. 1408/71, ku ktorému vydávame toto stanovisko.

4.4 Z objektívneho hľadiska a s ohľadom na vyššie uvedené skutočnosti sa nachádzame v legislatívnej stagnácii, pretože naďalej sa schvaľujú zmeny a doplnenia už takmer neplatného nariadenia, chýbajú prílohy k novému nariadeniu o koordinácii, ktoré už malo vstúpiť do platnosti a nové vykonávacie nariadenie sa nachádza v schvaľovacom procese, ktorý bohužiaľ pripomína pomalý rozhodovací proces o nariadení o koordinácii. Vzhľadom na uvedené skutočnosti EHSV žiada Európsky parlament a Radu, aby urýchlili kroky smerujúce k definitívnemu schváleniu oboch nariadení. Treba pripomenúť, že už v roku 1992 bola na zasadnutí Európskej rady v Edimburgu uznaná potreba realizovať celkovú revíziu právnych predpisov s cieľom zjednodušiť právne predpisy o koordinácii. Odvtedy uplynulo 15 rokov a stále sa uplatňujú rovnaké nezjednodušené právne predpisy.

4.5 Komplexnosť právnych predpisov o koordinácii systému sociálneho zabezpečenia vedie k tomu, že občania väčšinou nepoznajú ani obsah predpisov, ani svoje práva. V tejto súvislosti by bolo treba využiť situáciu, ktorá viedla k predloženiu tohto stanoviska, a žiadať, aby úrady členských štátov účinným spôsobom poskytli svojim občanom jasné a presné informácie, ktoré by im umožnili dozvedieť sa, aké majú práva v oblasti sociálneho zabezpečenia, v prípade, keď sa z akýchkoľvek dôvodov pohybujú v rámci štátov EÚ. Nevedomosť v tejto oblasti sa predovšetkým prejavuje pri krátkych turistických alebo služobných cestách, keď náhle ochorenie spôsobuje občanom vážne problémy, pretože nepoznajú svoje práva a nevedia, ako môžu rýchle zohnať pomoc.

4.6 EHSV by mal rýchlo vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy, aby sa v tomto podnete pokračovalo a aby sa podporilo vyjadrenie v bode 4.5 spomínaného stanoviska k prílohe XI k nariadeniu č. 883/2004, pretože je potrebné preskúmať, aké problémy existujú v Európskej únii v súvislosti s poskytovaním zdravotnej starostlivosti občanom, ktorí sa pohybujú na území rôznych štátov Únie, a aké návrhy by mohli byť predložené za účelom účinného fungovania koordinačných mechanizmov.

V Bruseli 25. októbra 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁷⁾ Stanovisko EHSV zo 14. marca 2007 na tému: „Koordinácia systémov sociálneho zabezpečenia – Príloha XI“, Spravodajca: pán Greif (Ú. v. EÚ C 161, 13.7.2007).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zlé zaobchádzanie so starými ľuďmi“

(2008/C 44/24)

Európska komisia požiadala prostredníctvom listu podpredsedníčky Komisie Margot WALLSTRÖMOVEJ zo 16. mája 2007 Európsky hospodársky a sociálny výbor v súlade s článkom 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva o vypracovanie stanoviska na „Zlé zaobchádzanie so starými ľuďmi“.

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 2. októbra 2007. Spravodajkyňou bola pani HEINISCH.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 439. plenárnom zasadnutí 24. a 25. októbra 2007 (schôdzi z 24. októbra 2007) prijal 144 hlasmi za, pričom 3 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1 Charta základných práv Európskej únie (vyhlásená v Nice 7. decembra 2000) v článku 25 uznáva a rešpektuje právo starých osôb na dôstojný a nezávislý život a na účasť na spoločenskom a kultúrnom živote. V Európe sa počet obyvateľov nad 65 rokov a starších značne zvyšuje. Výzvou do budúcnosti je tieto demografické zmeny pozitívne riešiť a nevnímať jav dlhovekosti ako záťaž pre spoločnosť, ani ako hrozbu pre jednotlivca.

1.2 K tejto úlohe patrí aj zaoberať sa témou zlého zaobchádzania so starými ľuďmi, ktorá je veľmi zanedbávaná a ešte stále sa bagatelizuje a potláča. Zvláštne riziká existujú pre starých ľudí, ktorí sú závislí na opatere alebo sa nachádzajú v ústraní domova alebo opatrovateľského ústavu. EHSV preto dôrazne žiada predsedníctva Rady EÚ, aby sa venovali téme „zlé zaobchádzanie so starými ľuďmi“, najmä s tými, ktorí sú odkázaní na opateru.

Určené predsedníctvam EÚ, Komisii, vládam členských štátov.

1.3 Hlavnú zodpovednosť za zabránenie zlému zaobchádzaniu so starými ľuďmi majú členské štáty. Pretože však táto problematika existuje vo všetkých členských štátoch, považuje EHSV vytvorenie celoeurópskej stratégie za nevyhnutné.

— Vzhľadom na skutočnosť, že zlé zaobchádzanie so starými ľuďmi predstavuje porušovanie ľudských práv a Charty základných práv Európskej únie, EHSV navrhuje Komisii, aby na základe existujúcich právnych úprav vypracovala obsahlu stratégiu na zamedzenie tohto zlého zaobchádzania.

— Základom tejto celoeurópskej stratégie musí byť štúdia na úrovni EÚ o zlom zaobchádzaní so starými ľuďmi, najmä

s tými, ktorí sú odkázaní na opateru. Na uskutočnenie analýzy stavu by mali byť okrem údajov o miere výskytu zaznamenané aj údaje o rôznych formách zlého zaobchádzania, ich príčinách a rizikových faktoroch. Zahnutá by mala byť oblasť domácej ako aj ústavnej starostlivosti.

— Táto štúdia by mala dať do súvislosti rozsah ohrozenia starých ľudí, ich právnu situáciu, ich možnosti získať pomoc a podporu s podmienkami platnými pre zlé zaobchádzanie s deťmi.

— V tejto štúdii by mal byť posúdený stav uplatňovania Charty základných práv Európskej únie s cieľom ochrany starých ľudí v členských štátoch.

Určené Európskemu parlamentu, Komisii, Generálnemu riaditeľstvu pre zamestnanosť, sociálne veci a rovnosť príležitostí.

1.4 Zlému zaobchádzaniu so starými ľuďmi, najmä s tými, ktorí sú odkázaní na opateru, sa dá účinne zabrániť iba na príslušnej národnej úrovni. Každý členský štát musí v kontexte pripravovanej celoeurópskej stratégie vypracovať národný akčný plán na zamedzenie tohto zlého zaobchádzania, pre ktorý musia byť poskytnuté potrebné prostriedky v každom členskom štáte. V národných akčných plánoch by sa mali zohľadniť predovšetkým tieto aspekty:

— Odtabuizovanie zlého zaobchádzania s opatrovanými starými ľuďmi zvyšovaním povedomia verejnosti o situácii ľudí, ktorí sú odkázaní na opateru a ich ošetrovateľov, napr. uskutočňovaním informačných a osvetových kampaní.

— Prijímanie rámcových smerníc a právneho základu, ktoré zodpovedajú Charte základných práv Európskej únie.

- Vypracovanie národných správ o predchádzaní zlému zaobchádzaniu so starými ľuďmi v domácej a ústavnej starostlivosti. Tieto správy by mali tiež obsahovať informáciu o tom, či v členských štátoch záväzne platia (minimálne) normy týkajúce sa starostlivosti, či boli vytvorené inštitucionalizované formy kontroly a nakoľko úspešné sú tieto právne predpisy pri ochrane starých ľudí v domácej a ústavnej starostlivosti.
- Zlepšenie informovanosti, výkonných kompetencií a spolupráce všetkých aktérov a inštitúcií priamo zapojených do poskytovania starostlivosti. Patria sem aj príslušné školenia a iniciatívy pre profesijné skupiny, ktorých sa to obzvlášť týka: zdravotnícky a ošetrovateľský personál, polícia, a tiež vytvorenie práva pre zamestnancov opatrovateľských zariadení ohlasovať zlé zaobchádzanie.
- Vytvorenie celoplošného, jednoducho dostupného a (aj) dôverného poradenstva, aby sa včas odstránili nedostatky v informovaní o situácii v opatrovateľstve u všetkých (potenciálne) zúčastnených a postihnutých.
- Vytvorenie ponuky na odbremenenie rodinných príslušníkov zabezpečujúcich opateru a poskytovanie poradenstva a podpory profesionálnym opatrovateľom.
- Vytvorenie sietí na spoluprácu, školenia a systematickú výmenu informácií všetkých aktérov a inštitúcií priamo zapojených do poskytovania starostlivosti.

Určené členským štátom.

1.5 EHSV považuje vzájomnú výmenu osvedčených postupov a modelov v rámci krajiny a medzi krajinami EÚ za bezpodmienečne nutnú na zabezpečenie kvality a vývoja noriem v oblasti poskytovania starostlivosti.

Určené členským štátom a EUCPN.

2. Zdôvodnenie

2.1 Staroba a riziko zlého zaobchádzania

2.1.1 Prognózy obyvateľstva naznačujú, že v Európe sa do roku 2050 značne zvýši počet obyvateľov nad 65 rokov a starších (o 58 miliónov alebo 77 %); relatívne najviac zo všetkých vekových skupín pritom stúpne počet veľmi starých ľudí (80- a viacročných). Tento vývoj má vplyv na každodenný život v mnohých oblastiach a predstavuje pre takmer všetky oblasti politiky zvláštne výzvy.

2.1.2 Nielen (ale tiež) v súvislosti s demografickým vývojom je stále naliehavejšie venovať sa otázkam zlého zaobchádzania so starými ľuďmi, pretože je to veľmi zanedbávaná téma, ktorá sa ešte stále bagatelizuje a potláča. Takisto nedostatočné a neúplné sú aj doterajšie empirické údaje.

2.1.3 Kriminálne štatistiky uvádzajú, že muži a ženy nad 60 rokov sú vystavení výrazne menšiemu riziku násillia než mladšie ročníky a aj v prieskumoch viktimizácie starší ľudia zriedkavejšie informujú o svojich skúsenostiach s násillím, než mladší. Kriminálne štatistiky a prieskumy viktimizácie však nie sú veľmi vhodné na zachytenie a zvýraznenie špecifických rizík násillia voči starým ľuďom.

2.1.4 Platí to predovšetkým pre riziká zlého zaobchádzania so starými ľuďmi v najbližšom sociálnom prostredí osobami, ktoré poznajú, dôverujú im a prípadne sú od nich závislí. V minulých desaťročiach veda, politika a prax „objavili“, že v tomto prostredí dochádza k násilliu v značnom rozsahu. V prvom rade sa tak dialo v súvislosti s deťmi a ženami ako obeťami⁽¹⁾, ale iba zriedka v súvislosti so zlým zaobchádzaním so starými ľuďmi.

2.1.5 Podľa definície „Action on Elder Abuse“, ktorú prevzala Svetová zdravotnícka organizácia (WHO) a ktorá sa presadila vo výskume a politike, sa pod zlým zaobchádzaním so starými ľuďmi rozumie každé jednotlivé alebo opakované konanie alebo zanedbanie primeraného konania, ktoré môže viesť k poškodeniu alebo ohrozeniu staršieho človeka⁽²⁾.

2.1.6 Údaje, ktoré sú k dispozícii, naznačujú, že dochádza k častému, sčasti závažnému zlému zaobchádzaniu so starými ľuďmi, ktoré však – až na výnimky – zostáva neodhalené⁽³⁾. Reprezentatívny prieskum uskutočnený v roku 2006 v Anglicku, Škótsku, Walese a Severnom Írsku medzi viac než 2000 osobami

⁽¹⁾ Pozri stanovisko EHSV z vlastnej iniciatívy zo 16.3.2006 na tému „Domáce násillie voči ženám“ (Ú. v. EÚ C 110, 9.5.2006) a doplnujúce stanovisko zo 14.12.2006 na tému „Deti ako nepriame obe domáceho násillia“ (Ú. v. EÚ C 325, 30.12.2006), spravodajkyňa pre obe stanoviská: pani HEINISCH.

⁽²⁾ Toronto Declaration on the global prevention of elderly abuse: „Elder Abuse is a single or repeated act, or lack of appropriate action, occurring within any relationship where there is an expectation of trust which causes harm or distress to an older person. It can be of various forms: physical, psychological/emotional, sexual, financial or simply reflect intentional or unintentional neglect.“ (WHO 2002) (http://www.who.int/ageing/projects/elder_abuse/alc_toronto_declaration_en.pdf); Action on Elder Abuse (www.elderabuse.org.uk).

⁽³⁾ Medzinárodné sympóziu, ktoré sa konalo v máji 2006 v Kolíne pod záštitou komisára Vladimíra Špidlu (zamestnanosť, sociálne veci a rovnosť príležitostí), uvádza mieru výskytu násillia voči starším ľuďom v rôznych štátoch medzi 5 až 20 % (správa o sympóziu na tému „Násillie voči starým ľuďom a ich zanedbávanie v domácej a ústavnej starostlivosti“ in: forum kriminalprävention 4/2006 a 1/2007).

vo veku 66 rokov a staršími, ktorí žijú v súkromných domácnostiach (vrátane domácností s opatrovateľskou službou) ⁽⁴⁾, dospel k týmto výsledkom: celkovo 2,6 % opýtaných uvádzalo zlé zaobchádzanie zo strany člena rodiny, priateľa alebo opatrovateľa v posledných dvanástich mesiacoch. Keď sa vezme do úvahy aj zlé zaobchádzanie zo strany susedov a známych, zvýši sa tento podiel na 4 %. Najčastejšou formou zlého zaobchádzania bolo zanedbávanie, nasledovalo finančné využívanie, psychické a fyzické týranie a – najmenej časté – sexuálne zneužívanie. Ženy uvádzajú zlé zaobchádzanie častejšie než muži. Tieto údaje sú porovnateľné so zisteniami z ostatných západných spoločností a približne sa zhodujú s častotou výskytu domáceho násillia. Jedna štúdia v Španielsku z roku 2004 dospela k záveru, že miera zlého zaobchádzania so starými ľuďmi je takmer rovnako vysoká ako u detí.

2.2 Zlé zaobchádzanie s opatrovanými starými ľuďmi

2.2.1 Pojem „starostlivosť“ je ponímaný široko a siaha od pomoci a podpory v domácnosti až po (stacionárnu) intenzívnu starostlivosť.

2.2.2 Rizikám sú vystavení najmä starí ľudia, ktorí sú odkázaní na opateru alebo sa nachádzajú v ústraní domova alebo opatrovateľského ústavu. Toto prieskumné stanovisko sa preto zameriava na ich situáciu, ich špecifické ohrozenie a možnosti prevencie a intervencie.

2.2.3 S výnimkou najstarších vekových skupín potrebuje opateru iba menšina starých ľudí: koncom roka 2003 bolo v Nemecku odkázaných na opateru 1,6 % ľudí vo veku od 60 do 64 rokov a 9,8 % ľudí vo veku od 75 do 79 rokov, ale 60,4 % ľudí vo veku od 90 do 94 rokov ⁽⁵⁾. Podľa odhadov sa bude zvyšovať nielen počet starších ľudí (pozri vyššie), ale predovšetkým viac nevládnych a odkázaných na opateru. Očakáva sa nárast počtu ľudí odkázaných na opateru o 116 až 136 %; nárast počtu osôb v ústavoch sociálnej starostlivosti dokonca o 138 až 160 %. Predovšetkým v oblasti veľmi starých ľudí (od 80 rokov) sa bude zvyšovať riziko, že budú potrebovať pomoc a opateru ⁽⁶⁾.

2.2.4 Zlé zaobchádzanie s opatrovanými starými ľuďmi je chápané ako gerontologický problém a zahŕňa nielen fyzické týranie osôb odkázaných na opateru, ale aj všetko konanie

a zanedbávanie, ktoré má vážne negatívne dôsledky na životnú situáciu a zdravotný stav starších ľudí ⁽⁷⁾. Formy zlého zaobchádzania sú ⁽⁸⁾:

- priame fyzické násillie (bitie, trasenie, štipanie, používanie fyzického donucovania, mechanické obmedzovanie slobody, odopieranie fyzických pomôcok atď.),
- nepriame fyzické násillie (neoprávnené podanie liekov, napr. na upokojenie atď.),
- pohlavné zneužívanie (nerešpektovanie individuálnej hranice studu, intímne kontakty bez súhlasu atď.),
- citové alebo psychické násillie (slovné útoky, nerešpektovanie alebo ignorovanie, citový chlad, sociálna izolácia, vyhrážanie sa fyzickým alebo iným násillím alebo iným zlom, nadávky, ponižovanie atď.),
- finančné alebo iné materiálne využívanie (neoprávnené disponovanie majetkom, predaj nehnuteľností bez súhlasu, prehováranie alebo nútenie k peňažným darom, odcudzenie peňazí a hodnotných predmetov až po vymáhanie peňažných výhod vydieraním, starí ľudia ako cieľ kšeftárov atď.),
- zanedbávanie (neposkytovanie potrebnej pomoci v bežnom živote, hygienickej a všeobecnej starostlivosti, najmä odopretie potravín a tekutín až po vznik tzv. preležanín – dekubitov – následkom nedostatočnej starostlivosti o osoby pripútané na lôžko atď.),
- vyhrážanie sa opustením resp. premiestnením do opatrovateľského ústavu,
- zneužívanie starých ľudí ako pokusné osoby bez ich súhlasu príp. proti ich vôli.

2.2.5 K zlému zaobchádzaniu so starými ľuďmi môže dochádzať tak pri domácej ako aj ústavnej starostlivosti. Spolahlivé údaje o výskyte prípadov násillia voči ľuďom odkázaným na opateru nie sú v Európe k dispozícii. Do nedostatočne preskúmanej oblasti zanedbávania, zlého zaobchádzania a násillia pri opatrovaní seniorov, ktorá je podľa odhadov veľká, je možné nahliadnuť len ojedinele.

2.2.5.1 Pri domácej opatere existujúce štúdie odhadujú podiel výskytu násillia voči opatrovaným osobám medzi 5 a 25 % ⁽⁹⁾.

⁽⁴⁾ UK Study of Abuse and Neglect of Older People (June 2007) (www.natcen.ac.uk).

⁽⁵⁾ Spolkový štatistický úrad (2005): Štatistika starostlivosti 2003 – výsledky v Nemecku. Wiesbaden.

⁽⁶⁾ Rada pre prevenciu spolkovej krajiny Severné Porýnie – Vestfálsko (2006): Ohrozenie starých ľudí v starostlivosti.

⁽⁷⁾ Táto definícia zodpovedá definícii deklarácie „Toronto Declaration on the global prevention of elderly abuse“ (WHO 2002, pozri poznámku pod čiarou 2).

⁽⁸⁾ Rada pre prevenciu spolkovej krajiny Severné Porýnie – Vestfálsko (pozri poznámku pod čiarou 6), Toronto Declaration (pozri poznámku pod čiarou 2) a UK Study (pozri poznámku pod čiarou 4).

⁽⁹⁾ Görgen, Thomas (2005a): Nahräumgewalt im Alter. Opferrisiken und Optionen für gewaltpräventives Handeln. forum kriminalprävention 3/2005, s. 13-16. Údaje o jednotlivých európskych krajinách možno nájsť v publikácii Walentich/Wilms/Walter (2005): Gewalt gegen ältere Menschen in der häuslichen und institutionellen Pflege. Bewährungshilfe 2/2005, s. 166-182.

2.2.5.2 V jednej nemeckej štúdii ⁽¹⁰⁾ o zlom zaobchádzaní a zanedbávaní obyvateľov v domovoch dôchodcov a opatrovateľských ústavoch uviedlo 70 % opýtaných opatrovateľov, že sa sami dopustili násilného alebo problematického konania alebo zanedbávania alebo ho spozorovali u iných opatrovateľov ⁽¹¹⁾.

2.3 Identifikácia zlého zaobchádzania s opatrovanými ľuďmi

2.3.1 V praxi je často ťažké spozorovať zlé zaobchádzanie. Ako hlavné príčiny nespozorovania zlého zaobchádzania je potrebné uviesť: vysoká miera studu obetí, závislosť od pomoci, starostlivosti a náklonnosti osôb, ktoré s nimi zle zaobchádzajú a z toho vyplývajúci strach z pomsty resp. zhoršenia situácie, faktická neschopnosť vyjadriť sa o prežitom zlom zaobchádzaní spôsobená chorobou, najmä organickým odumieraním mozgu, neistota, ako konať v prípade podozrenia na zlé zaobchádzanie.

2.4 Situácia v domácej starostlivosti

2.4.1 Väčšina starých ľudí žije v súčasnosti svoj každodenný život v súkromnom byte. V mnohých európskych krajinách sú starší ľudia odkázaní na opateru opatrovaní v domácom prostredí, v Nemecku asi dve tretiny. Iba okolo 7 % 65-ročných a starších žije v domovoch. V rodine poskytuje starostlivosť v prvom rade životný partner, na druhom mieste dcéry a nevesty. V prevažnej väčšine tejto starostlivosti síce nedochádza k zlému zaobchádzaniu, ale sa vyskytuje (pozri ods. 2.2.5.1).

2.4.2 Domáca starostlivosť prináša veľkú záťaž, najmä na zdravie ošetrovúcich a ich spoločenské kontakty. Rodiny musia sčasti znášať veľké obmedzenia, aby sa postarali o starých členov rodiny. Problémy zhoršuje nedostatočná príprava na starostlivosť a nedostatočná podpora počas doby opateru. Zvláštnu záťaž spôsobuje starostlivosť o starých ľudí, ktorí trpia demenciou.

2.4.3 Príčinou zlého zaobchádzania v domácej starostlivosti nie je iba preťaženie opatrovúcich, ale mnoho iných rizikových faktorov. K nim patrí kvalita vzťahu pred začatím opatrovania, závislosť na návykových látkach a psychické poruchy ošetrovateľa, pocit sociálnej izolácie a nedostatočnej sociálnej podpory, ale aj agresívne správanie samotných opatrovaných osôb ⁽¹²⁾.

⁽¹⁰⁾ Görgen, Thomas (2005b): „As if I just didn't exist“ – Elder abuse and neglect in nursing homes. In: M. Cain & A. Wahidin (eds): Ageing, crime and society.

⁽¹¹⁾ Údaje o frekvencii výskytu jednotlivých fenoménov násilia ako je obmedzovanie slobody pohybu a zneužívanie psychofarmák je možné nájsť v článku Rolf Hirscha (2005): Aspekty násilia voči starým ľuďom v Nemecku. Bewährungshilfe 2/2005, s. 149-165.

⁽¹²⁾ Görgen 2005a (pozri poznámku po čiarou 9).

2.5 Situácia v ústavnej starostlivosti

2.5.1 V súčasnosti je síce v ústavnej starostlivosti iba malá časť starých ľudí, ale počíta sa s výrazným nárastom počtu osôb v opatrovateľských ústavoch, najmä veľmi starých ľudí (pozri ods. 2.2.3). Už teraz sa objavuje trend odklonu od domácej starostlivosti smerom k starostlivosti v stacionárnych opatrovateľských ústavoch alebo k jej ambulantnému poskytovaniu.

2.5.2 V prevažnej väčšine opatrovateľských ústavoch nedochádza k zlému zaobchádzaniu. Platí to predovšetkým pre ústavy, ktoré sú v členských štátoch uznané a kontrolované a ktoré starostlivo dodržiavajú zdravotné predpisy platné v danom štáte.

2.5.3 Niektoré opatrovateľské ústavy však majú zlé meno. Síce takmer neexistujú systematické prieskumy zlého zaobchádzania v opatrovateľských ústavoch, avšak kontroly, ktoré vykonávajú napríklad lekárske služby zdravotníckych poisťovní, ukazujú, že zneužívanie v opatrovateľských ústavoch nie je ojedinelým javom ⁽¹³⁾.

2.5.3.1 Boli zistené poškodenia a nedostatky v starostlivosti, napr. v poskytovaní stravy a tekutín, predpisovanie privysokých dávok psychofarmák, závažné nedostatky pri zaobchádzaní s liekmi a opatrenia na obmedzovanie slobody pohybu.

2.5.4 V zle vedených opatrovateľských domoch je často možné nájsť namiesto záujmu o ich obyvateľov nedbalosť a ľahostajnosť. Prísny časový rozvrh je často v rozpore so sebaurčením a samostatnosťou obyvateľov opatrovateľských domov.

2.5.5 Nedostatkami času a pracovným preťažením trpia nielen osoby odkázané na opateru, ale sú nespokojní aj opatrovatelia. Predčasný odchod opatrovateľov zo zamestnania a nedostatok kvalifikovaných uchádzačov zostruje personálny problém v opatrovateľských domoch. Snaha podporovať „starostlivosť o starých ľudí“ a urobiť ju atraktívnejšou je v súčasnosti sotva badateľná.

2.6 Analýza a návrhy EHSV

2.6.1 Zlé zaobchádzanie so starými ľuďmi je neprijateľné, nech už sa deje kdekoľvek a v akejkoľvek miere a nesmie byť ďalej prehliadané. Výbor vyzýva predsedníctva Rady EÚ, Európsku komisiu a jednotlivé vlády, aby prijali opatrenia na riešenie príčin zlého zaobchádzania, aby bola starí ľudia chránení, či už sú v domácej alebo v ústavnej starostlivosti.

⁽¹³⁾ Druhá správa lekárskej služby Zväzu zdravotných poisťovní v Nemecku o kvalite ambulantnej a ústavnej starostlivosti z roku 2007 konštatuje u 10 % skúmaných obyvateľov ústavov zdravotné poškodenie a tým neuspokojivý stav starostlivosti (<http://presseportal.de/pm/57869>).

2.6.2 Návrhy EHSV sa vzťahujú predovšetkým na tieto oblasti:

2.6.2.1 Dimenzia ľudských práv

— Charta základných práv Európskej únie (vyhlásená v Nice 7. decembra 2000) v článku 25 uznáva a rešpektuje právo starých ľudí na dôstojný a nezávislý život a na účasť na spoločenskom a kultúrnom živote.

— Aby sa to dosiahlo, považuje EHSV za zásadne nevyhnutné zlepšiť obraz staroby. Javu diskriminácie starých ľudí je potrebné venovať väčšiu pozornosť: tu leží často aj príčina zlého zaobchádzania so staršími ľuďmi odkázanými na opateru. Výzvou by však malo byť integrovať starších ľudí do spoločnosti a starostlivosť o nich chápať ako spoločnú úlohu.

— Výbor zdôrazňuje, že starí ľudia majú právo žiť tam, kde si vyberú bez strachu, že im ublížia a že diskriminácia starších ľudí je neprijateľná. Charta základných práv by sa mala uplatňovať pri ochrane starých ľudí, nech žijú kdekoľvek.

— Výbor zdôrazňuje, že je dôležité, aby si starí ľudia mohli zvoliť, kde chcú žiť podľa toho, akú starostlivosť potrebujú. Výbor preto žiada jednotlivé vlády, aby vytvorili zariadenia vhodné na podporu osôb, ktoré ostávajú doma, v bytoch s opatrovateľskou službou, domovoch dôchodcov alebo v domovoch s dlhodobou opaterou.

— Starí ľudia musia mať možnosť oznamovať prípady zlého zaobchádzania alebo vyjadriť svoje obavy a byť pritom chránení. Platí to takisto aj pre príbuzných a iných opatrovateľov, ktorí musia mať k dispozícii spôsoby, ako vyjadriť svoje obavy bez strachu z pomsty na ich príbuzných a z dôsledkov na ich vlastné postavenie alebo istotu práce. Musí existovať istota, že všetky oznámenia budú citlivo a účinne vyriešené.

2.6.2.2 Zlepšenie databázy a potreba výskumu

— Výbor navrhuje, aby bol uskutočnený ďalší hĺbkový prieskum, ktorý by posúdil rozsah zlého zaobchádzania so starými ľuďmi a venoval pritom pozornosť nasledovným aspektom:

— zistiť mieru výskytu zlého zaobchádzania so starými ľuďmi vo všeobecnosti a čo predstavuje zlé zaobchádzanie v domácej a ústavnej starostlivosti;

— príčiny zlého zaobchádzania so zvláštnym dôrazom na stres, ktorý zažívajú rodinní príslušníci zabezpečujúci opateru a na podporu, ktorú dostávajú;

— do akej miery sa uplatňuje Charta základných práv z hľadiska ochrany starých ľudí;

— do akej miery sú v členských štátoch zavedené normy starostlivosti o starých ľudí a ako sú sledované a kontrolované.

2.6.2.3 Odtabuizovanie a zvyšovanie povedomia

— Výbor vyzýva vlády jednotlivých štátov, aby prijali opatrenia na zvýšenie povedomia o zlom zaobchádzaní so starými ľuďmi prostredníctvom národných kampaní v médiách s praktickou pomocou štatutárnych a dobrovoľníckych agentúr s cieľom prelomiť tabu zlého zaobchádzania so starými ľuďmi, kdekoľvek sa vyskytuje.

— Výbor uznáva, že médiá môžu mať vplyv na zmenu povedomia verejnosti a zdôrazňuje, že by mali zaujať dobre informovaný a konštruktívny postoj.

2.6.2.4 Informácie, osвета, vzdelávanie a prevencia

— Výbor vyzýva, aby jednotlivé vlády prijali opatrenia s cieľom:

— zlepšiť informovanosť starých ľudí a ich príbuzných o zlom zaobchádzaní;

— zabezpečiť, aby profesionálni opatrovatelia mohli bez obáv oznamovať prípady zlého zaobchádzania so starými ľuďmi a aby im bolo poskytnuté dostatočné poradenstvo a podpora;

— zabezpečiť dostatočné školenie pre všetkých pracovníkov v zdravotníctve a opatrovateľstve vrátane polície o tom, ako rozpoznať zlé zaobchádzanie a ako sa s ním vyrovnáť;

— zabezpečiť, aby siete zdravotníckych a sociálnych služieb boli schopné viesť miesta núdzového príjmu, skupiny podpory a poskytovať nezávislé, dôverné telefonické poradenské služby;

— zabezpečiť, aby rodinní príslušníci zabezpečujúci opateru mali dostatok informácií o symptómoch a vývoji choroby, akou je demencia, aby bolo zabezpečené pochopenie rozsahu potrebnej starostlivosti a poskytnutá dostatočná podpora, vrátane školenia;

- zabezpečiť, aby rodinní príslušníci zabezpečujúci opateru mali prístup k primeranej dennej starostlivosti, oddychu a lekárskej pomoci, aby sa zmiernil stres z prípadnej 24 hodinovej opateru;
- zabezpečiť, aby sa rodinní príslušníci mohli uvoľniť zo zamestnania z dôvodu poskytovania starostlivosti bez toho, aby utrpeli ich vyhliadky v zamestnaní a aby sa to uplatňovalo rovnako pre mužov aj ženy.
- Produkty a služby z oblasti informačných a komunikačných technológií (IKT) poskytnú mnohým starším ľuďom možnosť žiť dlhšie tam, kde sa im najviac páči a zachovať si pritom samostatnosť a vysokú životnú úroveň. IKT im môžu pomôcť vybavovať každodenné záležitosti a v prípade potreby môžu byť použité na to, aby kontrolovali ich zdravie a aktivitu, a tým znížiť potrebu inštitucionálnej starostlivosti. IKT zvýšia bezpečnosť starších ľudí a zabezpečia im prístup k sociálnym a zdravotníckym službám ako aj k pohotovostnej službe a týmto spôsobom sa starajú o to, aby mohli aj naďalej žiť do veľkej miery nezávisle, samostatne a dôstojne.

V Bruseli 24. októbra 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

2.6.2.5 Vytváranie sietí

- Výbor vyzýva národné vlády, aby vytvorili siete agentúr na zabezpečenie spolupráce, školení a systematickej výmeny informácií ⁽¹⁴⁾.

2.6.2.6 Inštitucionalizovaná kontrola poskytovania starostlivosti

- Výbor vyzýva členské štáty, aby vytvorili monitorovacie a inšpekčné služby na vysokej úrovni s cieľom zabezpečiť vysoko kvalitné služby pre starších ľudí, ktoré budú založené na jasne stanovených a verejne dostupných normách starostlivosti a aby tieto orgány mali právomoc prijímať nápravné opatrenia, výsledky ktorých by mali byť zverejnené.

2.6.2.7 Zvyšovanie odhalenosti zlého zaobchádzania

- Výbor zdôrazňuje, že je dôležité citlivým spôsobom zvyšovať odhalenosť zlého zaobchádzania so starými ľuďmi, či už v domácej alebo ústavnej starostlivosti, a to prostredníctvom príslušných agentúr. Musí existovať istota, že sa v každom prípade nahláseného zlého zaobchádzania bude konať a prijme sa náprava. Je nutné si uvedomiť, že súčasťou tohto procesu môžu byť policajné alebo súdne zásahy.

⁽¹⁴⁾ Príkladom pre to je informačná brožúra organizácie „Bonnská iniciatíva proti násiliu v starobe“ – konať namiesto zneužívania s názvom „Starí ľudia v núdzi – môžeme pomôcť“. Informačná príručka. Bonn. 2006. Informácie o tejto a iných iniciatívach je možné nájsť aj v sieti International Network for the Prevention of Elder Abuse (www.inpea.net).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 2003/96/ES, pokiaľ ide o úpravu osobitného daňového režimu pre plynový olej, ktorý sa používa ako motorové palivo na komerčné účely a koordináciu zdaňovania bezolovnatého benzínu a plynového oleja používaných ako motorové palivo“

KOM(2007) 52 v konečnom znení – 2007/0023 (CNS)

(2008/C 44/25)

Rada sa 19. apríla 2007 rozhodla podľa článku 93 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k danej téme.

Odborná sekcia pre hospodársku a menovú úniu a hospodársku a sociálnu súdržnosť, poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 8. októbra 2007. Spravodajcom bol pán BURANI.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 439. plenárnom zasadnutí 24. a 25. októbra (schôdza z 24. októbra) prijal 151 hlasmi za, pričom 4 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Obsah návrhu smernice

1.1 Týmto návrhom smernice sa menia ustanovenia týkajúce sa zdaňovania pohonných hmôt smernice 2003/96/CE⁽¹⁾ (smernica SZE), ktorá platí pre všetky krajiny EÚ. V praxi zavádza **postupné zvyšovanie minimálnej sadzby spotrebnej dane z plynového oleja**, ktorého cieľom je dosiahnuť na konci tohto obdobia časovo odstupňovaného nárastu **vyrovnanie („koordináciu“ podľa smernice) so spotrebnou daňou z benzínu**: 380 EUR na 1 000 litrov za obidve pohonné hmoty od 1. januára 2014. Toto obdobie je predĺžené pre členské krajiny, ktoré nevyužívajú prechodné obdobia.

1.2 V rámci tohto všeobecného rámca existuje niekoľko rozlíšení, časových výnimiek a normatívnych úprav. V prvom rade sa **rozlišuje** medzi „**komerčným plynovým olejom**“ (používaným do motorových vozidiel s nosnosťou nad 7,5 tony a autobusov na prepravu osôb)⁽²⁾ a „**plynovým olejom na súkromné použitie**“ (za ktorý sa vzhľadom na to, že chýba bližšie určenie, považuje plynový olej používaný do všetkých ostatných druhov motorových vozidiel). Členské štáty môžu uplatňovať **nižšie zdanenie komerčného plynového oleja** pod podmienkou, že budú dodržané minimálne hodnoty zdanenia stanovené v tejto smernici a sadzba spotrebnej dane komerčného plynového oleja nebude nižšia než vnútroštátna úroveň zdanenia platná k 1. januáru 2003. V žiadnom prípade nemôže byť **zdanenie plynového oleja na súkromné použitie a benzínu** pod úrovňou zdanenia komerčného plynového oleja

1.3 Na druhej strane zdanenie komerčného plynového oleja môže byť aj nižšie než vnútroštátne limity k 1. januáru 2003, ale pod podmienkou, že členský štát, ktorý hodlá uplatniť toto opatrenie, zavedie **systém poplatkov za užívanie cestných**

komunikácií alebo v ňom takýto systém už platí. Ale to len v tom prípade, ak sa spojením nižšieho zdanenia a poplatkov za užívanie cestných komunikácií dosiahne výsledok rovnajúci sa približne vnútroštátnej úrovni zdanenia k 1. januáru 2003. Tento výsledok však nesmie byť nižší.

1.4 Alternatívnu možnosť nižšieho zdanenia v prospech komerčného plynového oleja predstavuje právo zaviesť **diferencované zdanenie komerčného plynového oleja** zavedením (alebo zachovaním) **nediskriminačného refundačného mechanizmu**, ktorý by všetkým operátorom, ktorí použili plynový olej v danej krajine, umožnil refundáciu za rovnakých, transparentných a jednoduchých podmienok.

1.5 Harmonogram harmonizácie zdanenia benzínu a plynového oleja predpokladá:

- pre **benzín** zdanenie 359 EUR na 1 000 litrov od 1. januára 2004 a **380 EUR od 1. januára 2014**,
- pre **plynový olej** postupné zvyšovanie zdanenia: 302 EUR od 1. januára 2004, 330 EUR od 1. januára 2010, 359 EUR od 1. januára 2012 a nakoniec **380 EUR od 1. januára 2014**.

1.6 Existuje však veľa **výnimiek**, ktoré umožňujú:

- ukončenie prechodného obdobia v roku 2016 pre krajiny, ktoré budú výnimku využívať do roku 2012 (ES, AT, BE, LU, PT, EL, PL) a ktoré budú môcť uplatniť toto zdanenie:
- 302 EUR do 1. januára 2007, aby dosiahli 330 EUR k 1. januáru 2012 a 359 EUR k 1. januáru 2014 a spoločnú úroveň 380 EUR k 1. januáru 2016,

⁽¹⁾ Smernica Rady z 27. októbra 2003 o reštrukturalizácii právneho rámca Spoločenstva pre zdaňovanie energetických výrobkov a elektriny nazývaná „smernica o dani z energie“ (SZE).

⁽²⁾ Presnejšiu a podrobnejšiu definíciu obsahuje článok 7.3 smernice ETD.

- ukončenie prechodného obdobia v roku 2017 pre krajiny, ktoré využívajú výnimku do roku 2013 (LV a LT a za iných podmienok BG a RO).

2. Všeobecné pripomienky

2.1 Jedným z cieľov tohto návrhu je odstrániť deformácie hospodárskej súťaže na trhu existujúce ako dôsledok rozdielov medzi cenami palív na čerpadlách, predovšetkým komerčného plynového oleja, v rôznych krajinách. Tieto rozdiely sú často veľké: tak napríklad 18. mája 2007 stál liter plynového oleja 0,82 EUR v Lotyšsku, 1,41 EUR v Spojenom kráľovstve, 1,12 EUR v Nemecku, 0,90 EUR v Luxembursku, 1,18 EUR v Taliansku a 0,98 EUR v Rakúsku. Z hľadiska daňovej harmonizácie sa zdá návrh Komisie teda oprávnený.

2.2 Konkrétny dôvod, ktorý viedol Komisiu k prezentácii predmetného návrhu, možno pochopiť v celkovom rozsahu len vtedy, keď sa porovná so smernicou, ktorú chce zmeniť, teda smernicou 2003/96/ES z 27. októbra 2003 (smernica o zdanení energie alebo SZE). Pozornosť sa sústreďovala na **komerčný plynový olej** ⁽³⁾, pretože sa predpokladalo, že tento má vplyv na cenu prepravy tovaru. Plynový olej a benzín na súkromné použitie majú podľa Komisie v tomto smere menší význam, aj keď v pohraničných oblastiach existujú určité deformácie hospodárskej súťaže, ktoré nie sú nepodstatné.

2.2.1 Opatrenia zamerané na komerčný plynový olej sú v súlade s bielou knihou o európskej dopravnej politike, ale podľa Komisie by tieto opatrenia nepriamo prispeli k zníženiu rozdielov medzi nekomerčným plynovým olejom a benzínom vďaka harmonizácii minimálnych úrovní zdanenia.

2.3 Smernica o zdanení energie (SZE) dáva členským štátom možnosť **odlíšenia ceny (decoupling) komerčného plynového oleja a plynového oleja na súkromné použitie** pomocou refundačného mechanizmu, ktorý je určite výhodný pre dopravcov v krajinách s vysokým zdanením, ale ťažkopádny po administratívnej stránke a nákladný pre štátnu pokladnicu a podniky. Podmienky pre využívanie tejto úľavy však spôsobili viac problémov než úžitku: okrem požiadavky na jestvovanie systému poplatkov za užívanie cestných komunikácií (zachovaných v predmetnom návrhu) existuje ďalšia podmienka: **vnútroštátna úroveň zdanenia** plynového oleja k 1. januáru 2003 musí byť **minimálne dvojnásobkom minimálnej úrovne zdanenia** platného k 1. januáru 2004. V praxi túto podmienku spĺňa len málo krajín (je medzi nimi aj Spojené kráľovstvo). Pre iné krajiny jediným riešením bolo (a stále ním zostáva) **zvýšenie sadzby na plynový olej na súkromné použitie**, čo určite nie je populárnym riešením. Rozdiely sa však neznižovali a krajiny s vysokým zdanením nemali žiadnu možnosť znížiť rozdiely vzhľadom na iné krajiny. Predkladaný návrh tento postup zjednodušuje a umožňuje, aby bol aplikovateľný väčším počtom členských štátov. Podstata však zostáva nezmenená.

2.4 V tejto súvislosti EHSV zdôrazňuje, že okrem spotrebných daní z pohonných hmôt existujú vo všetkých členských krajinách aj **iné dane a poplatky**, ktoré zvyšujú celkový podiel daňovej zložky ceny pohonnej hmoty na čerpacej stanici až na 85 % a v niektorých prípadoch dokonca viac. Spotrebné dane zvyšujú cenu v rozpätí od 30 do 60 %. Rozdiel tvoria rôzne sadzby DPH alebo iné poplatky (hlavne miestne dane), na ktoré nemá Komisia žiaden vplyv. V každom prípade zostane aj po plánovanej „harmonizácii“ v roku 2016 stále ešte celý rad neharmonizovaných poplatkov. Okrem toho je výrobná cena plynového oleja nižšia než výrobná cena benzínu. Pokiaľ nedôjde k špekulatívnemu konaniu, čomu treba venovať veľkú pozornosť, budú preto aj **naďalej existovať rozdiely v cenách na čerpacích staniciach medzi benzínom a plynovým olejom a medzi jednotlivými krajinami, aj keď tieto rozdiely budú menšie než v súčasnosti**. Ani smernica o zdanení energie, ani tento návrh smernice nepredstavujú významný prínos k harmonizácii podmienok hospodárskej súťaže.

2.5 Zdá sa, že z hľadiska hospodárskej súťaže je význam tohto návrhu dosť obmedzený, aj keď je treba uznať, že Komisia nemá kompetencie umožňujúce jej vplývať na iné zložky cien pohonných hmôt. Zdá sa však, že tento návrh je neúplný: bolo by potrebné pamätať aj na prijatie **maximálnej výšky spotrebnej dane**. Týmto opatrením by bolo možné v budúcnosti obmedziť presun spotreby z jednej krajiny do inej. EHSV podporoval túto myšlienku v minulosti ako aj nedávno v svojom stanovisku o spotrebnej dani z alkoholu a alkoholických nápojov ⁽⁴⁾, ktorá je vo viacerých ohľadoch porovnateľná s predmetným návrhom.

2.5.1 Komisia na základe štúdií, ktoré má k dispozícii, toto riešenie vylúčila. Stanovením hornej hranice by sa vlastne obmedzila daňová zvrchovanosť členských štátov. EHSV sa domnieva, že v tomto zmysle aj povinnosť zavedenia minimálnych sadzieb by sa mohla chápať ako narušenie tejto zvrchovanosti.

2.6 Napriek týmto obmedzeniam návrh Komisie predstavuje krok na ceste k harmonizácii, pokiaľ ide o **dane a rovnosť podmienok hospodárskej súťaže**. Z tohto hľadiska Komisia len plní požiadavky, ktoré sú v súlade s Lisabonskou stratégiou. Ďalej by zvýšenie spotrebnej dane z plynového oleja malo podporiť aj boj proti „**tankovacej turistike**“, teda proti zvyku chodiť natankovať do krajín, v ktorých sú ceny nižšie. Ide tu o dobre známy jav. Najčastejšie sa ako príklad uvádza Luxembursko, ale jav je spoločný pre všetky pohraničné oblasti krajín s rozdielnymi cenami. Na prípade Luxemburska je to však najviac evidentné, pretože ročná spotreba plynového oleja na obyvateľa v roku 2004 bola 4 500 litrov, kým v susednom Belgicku to bolo 750 litrov ⁽⁵⁾. EHSV s týmito úvahami v podstate súhlasí, ale pripomína, že východiskom tohto porovnania spotreby na obyvateľa je výrazne rozdielny počet obyvateľov: 10,5 milióna v Belgicku a 460 tisíc v Luxembursku.

⁽³⁾ Pod „komerčným plynovým olejom“ sa chápe plynový olej používaný na nákladnú dopravu hlavne pre nákladné vozidlá s nosnosťou nad 7,5 tony.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 175, 27.7.2007 o aproximácii sadzieb spotrebnej dane na alkohol a alkoholické nápoje.

⁽⁵⁾ Zdroj: Eurostat – EIA.

2.7 Na základe uvedeného Komisia, opierajúc sa o rôzne prieskumy, tvrdí, že mnohí dopravcovia **odbočujú z bežných trás a robia zachádzky, aby natankovali na menej drahých čerpacích staniciach**. Tieto ďalšie presuny (predstavujúce milióny kilometrov!) znamenajú zvýšenie spotreby pohonných hmôt a zodpovedajúce znečisťovanie životného prostredia. Odstránením stimulov k „**tankovacej turistike**“ by sa odstránili zachádzky mimo bežné trasy, čo by prinieslo zodpovedajúce zníženie znečisťovania životného prostredia. Toto je príťažlivá a určite populárna myšlienka, ktorá však nie celkom odpovedá realite. Teda aspoň v prípade uvedeného príklad. Pri pohľade na mapu je zrejmé, že Luxembursko je *nutne tranzitnou krajinou* pre podstatnú časť dopravy v smeroch sever – juh a východ – západ (pre severnú časť Európy). Vodiči, ktorí chcú zísť z trasy, aby pri tankovaní ušetrili, by si mali uvedomiť, že okrem straty času, spotrebovaného paliva a prípadných diaľničných poplatkov za kilometre navyše riskujú, najmä v určitých hodinách dňa, **dlhé čakania na čerpacích staniciach** ⁽⁶⁾ a zápchy. Môžu však existovať aj situácie, o ktorých hovorí Komisia, hlavne v krajinách susediacich s Európskou úniou.

2.8 Všeobecne však treba dať pojem znižovania „tankovacej turistiky“ na pravú mieru. **Faktor času má** vo výpočte nákladov **základný význam**. Proti úsporám na čerpacích staniciach hovoria zvýšené mzdové náklady a oneskorenie dodávok. Prísť tri alebo štyri hodiny po plánovanom čase často znamená prísť po pracovnej dobe a teda nemôcť uskutočniť nakládku alebo vykládku tovaru a teda nutnosť ďalšieho nocľahu. Kým faktom zostáva, že tankovacia turistika nákladných vozidiel *na plánovaných trasách* má relevantný význam, zachádzky mimo trasu kvôli úsporám pri tankovaní pohonných hmôt boli podľa názoru EHSV skôr nadhodnotené, teda aspoň v prípade nákladných vozidiel.

2.8.1 EHSV by chcel obrátiť pozornosť rozhodovacích štruktúr na skutočnosť, že význam **celkového možného zníženia znečisťovania životného prostredia** ako dôsledok menších podnetov k tankovacej turistike sa možno **veľmi preceňuje**.

3. Pripomienky k platnosti návrhu

3.1 EHSV môže len súhlasiť s návrhom smernice o harmonizácii spotrebných daní, pokiaľ sa chápe ako daňové opatrenie zamerané na dosiahnutie rovnakých podmienok hospodárskej súťaže, pokiaľ spadá do kompetencie Komisie a je v súlade s Lisabonskou stratégiou. Výbor však musí vyjadriť výhrady k niektorým súvisiacim otázkam, z ktorých niektoré nabádajú k úvahám o tom, či je vhodné navrhované opatrenia prijať.

3.2 Komisia zdôrazňuje, že rozdiely v cene plynového oleja v rôznych krajinách EÚ spôsobujú **deformáciu hospodárskej súťaže na trhoch s cestnou nákladnou dopravou** a pripomína, že cena pohonných hmôt predstavuje v priemere 20 až 30 % prevádzkových nákladov podniku. Podľa štúdie

francúzskeho ministerstva dopravy, ktorý Komisia cituje, vývoj od roku 1997 do roku 2001 možno pripísať z dvoch tretín trom faktorom: daňovým rozdielom pri zdaňovaní plynového oleja, rozdielom pri dani z príjmov právnických osôb a platovému vývoju medzi príslušnými dvomi krajinami. Daňové rozdiely pri plynovom oleji sa ukazujú byť hlavným faktorom, ktorý sám osebe vysvetľuje 40 % odchýlky v podiele na trhu ⁽⁷⁾.

3.2.1 Výbor bez spochybňovania uvádzaných údajov a ekonometrických štúdií, o ktoré sa opiera Komisia, pokladá za potrebné pripomenúť, že značný rozdiel v nákladoch medzi jednotlivými krajinami (najmä pokiaľ ide o krajiny posledného rozšírenia) **znižuje relatívny význam nákladov na pohonné hmoty** ako zložky týchto rozdielov. Pristúpením nových členských krajín sa tieto rozdiely možno ešte zvýraznili, ale medzitým sa však výrazne zmenšila relatívna hodnota zložky „pohonná hmota“. Z hľadiska harmonizácie podmienok hospodárskej súťaže by teda smernica svojím dosahom nespĺnila očakávania. Iný je však názor Komisie, podľa ktorej sa náklady na pohonné hmoty stali významným faktorom narušenia hospodárskej súťaže medzi starými a novými členskými krajinami. EHSV zdôrazňuje, že keby tomu bolo tak, potom by bolo potrebné zamyslieť sa nad tým, či by nebolo vhodné viacej zaťažiť hospodárstva zaznamenávajúce rast.

3.2.2 Pretože aj keby sa dosiahlo vyrovnanie nákladov na pohonné hmoty, k čomu nedôjde vzhľadom na ďalšie poplatky, ktoré sú v jednotlivých krajinách rozdielne (pozri bod 2.4), stále je aj mimo pohonných hmôt veľa vysokých nákladových zložiek dopravy, z ktorých žiadnu, aspoň v najbližšej budúcnosti, nebude možná harmonizovať. Okrem zložiek uvedených vo francúzskej štúdii sú tu ešte náklady na prevádzku motorového vozidla (kde rozdiely môžu predstavovať až 20 %), cestná daň, poistenie motorového vozidla, ceny nehnuteľností a technického vybavenia a iné. Vzhľadom na všetky tieto rozdiely je prínos harmonizácie spotrebnej dane z plynového oleja k zníženiu nerovností hospodárskej súťaže skôr skromný.

3.2.3 V informačnej správe k návrhu smernice sa nehovorí o dosahu, ktorý by malo zvýšenie nákladov na pohonné hmoty na **verejné alebo súkromné podniky prepravujúce osoby alebo na cestovný ruch vôbec**. Ekonometrické štúdie citované v sprievodnom dokumente (SEK(2007) 170/2, str. 24 a 26) naznačujú, že v súkromnej doprave by došlo k nevýraznému poklesu (menej ako 1 % za 23 rokov) so zodpovedajúcim znížením znečistenia životného prostredia, kým v komerčnej doprave by sa nárast nákladov na pohonné hmoty z kvantitatívneho hľadiska nepocítil. Komisia vykonala fundované ekonometrické štúdie, podľa ktorých nárast nákladov na pohonné hmoty dosiahne 0,10 % až 1 %, čo predstavuje nárast, ktorý pohlť inflácia. Je to upokojujúca predstava, ktorá však nezohľadňuje rozdiel **medzi reálnou mierou inflácie a pocítovanou mierou inflácie**. Okrem toho existuje „pákový“ efekt, ktorý trh dôverne pozná. Tento efekt spôsobuje, že aj minimálne zvýšenie nákladov sa prejavuje neprimeraným

⁽⁶⁾ V Luxembursku sú iba štyri čerpacie stanice na diaľnici, dve v každom smere jazdy.

⁽⁷⁾ Návrh smernice, „všeobecný kontext“, str. 3.

nárastom cien. Ceny paliva sú základom cenovej pyramídy. Zvýšenie daní z oleja ovplyvní ceny všetkých druhov tovaru a služieb, čo bude mať za následok vyššiu mieru inflácie v Spoločenstve, ako aj zníženie mobility, stratu pracovných miest a zníženie obratu

3.2.3.1 Z daňového hľadiska Komisia zdôrazňuje, že **zdanenie energie všeobecne** (a zdanenie spotrebnou daňou z pohonných hmôt v tomto konkrétnom prípade) **sa znížilo** v dôsledku inflácie od začiatku storočia ku dnešnému dňu tak percentuálne voči HDP ako aj voči celkovým príjmom z daní. Návrh zvýšiť spotrebnú daň by teda znamenal len **úpravu príjmu z daní**, ak sa zohľadní predpokladaná miera inflácie (pri miere 2,2 %) od dnes do roku 2017. Z daňového hľadiska to je úplne v poriadku, ale pre dopravcov a občanov to znamená **zvýšenie ceny pohonných hmôt náklady navyše k všeobecným nákladom inflácie**.

3.2.4 **Refundačný mechanizmus**, ktorý podľa Komisie nechce zvýhodňovať dopravcov ako takých, ale chce byť opatrením na vyrovnanie podmienok konkurenčného prostredia, je riešením, ktoré už prijali niektoré členské štáty, ale, ako už bolo povedané, je nákladným riešením pre podniky a tiež pre samotné daňové úrady. Odhliadnuc od svojich predchádzajúcich kritických úvah si EHSV kladie otázku, či toto riešenie je v súlade so zjednodušovaním administratívnych postupov, ktoré Rada uvádza ako faktor rastu.

3.2.5 Ďalšie rozpaky vyvoláva opatrenie tvoriace základ refundačného mechanizmu, podľa ktorého môže byť zdanenie aj nižšie než vnútroštátne limity (pozri bod 2.3) pod podmienkou, že členský štát **zavedie pre ťažké úžitkové vozidlá systém poplatkov za užívanie cestných komunikácií** alebo v ňom takýto systém už platí: konkrétne ide o systém diaľničného mýta alebo diaľničných známok. Obe hypotézy znamenajú **čistú stratu pre štátnu pokladnicu**: diaľničné mýto alebo diaľničné známky idú v prospech prevádzkovateľov diaľnic, alebo plynú do iných položiek štátneho rozpočtu. Tento vyrovnávací mechanizmus by skrátka **neprospel ani automobilovým dopravcom** (diaľničné poplatky vyvažujú nižší nárast daňového zaťaženia), **ani štátnej pokladnici**. Čo je ešte horšie: zavedenie alebo zvýšenie diaľničných poplatkov by zasiahlo všetkých ostatných užívateľov ciest, ak sa neráta so zavedením diferencovaných zdanení alebo špeciálnych diaľničných známok, čo by následne viedlo k administratívnym komplikáciám, ktoré by boli ešte drahšie pre vozidlá iných členských štátov prechádzajúce cez územie.

3.2.6 Extrémne zložité postupy pri správe daní vedú ku korupcii a podvodom. Porušujú základnú zásadu trhovej ekonomiky, keďže stanovujú dve ceny pre ten istý výrobok.

3.3 EHSV pokladá za potrebné sformulovať všeobecnejšie úvahy nezanedbateľného významu. Navrhnuté opatrenia budú zavádzané postupne a završené o **sedem rokov**, a v prípade niektorých členských štátov dokonca až o desať rokov. Medzinárodná situácia nenaznačuje zlepšenie ani z hľadiska cien, ani z hľadiska kvantity dodávok surovej ropy. V týchto podmienkach plánované zvýšenie cien paliva sa zdá byť **unáhleným opatrením, ktoré by mohlo negatívne ovplyvniť výšku dopravných nákladov v rámci EÚ**. Neviedlo by to ani

k citelným prínosom z hľadiska boja proti znečisťovaniu, keďže podľa tvrdení samotnej Komisie by sa nemala znížiť spotreba paliva (otázka zachádzok mimo bežnú trasu už bola spomínaná v súvislosti s „tankovacou turistikou“).

3.4 Práve preto, že sa hovorí o budúcnosti, je potrebné zohľadniť aspekt postupného uvádzania **alternatívnych pohonných látok** na trh, ktorých voľba je vo všeobecnosti stimulovaná ako platná alternatíva k tradičným palivám jednak z hľadiska ochrany životného prostredia, jednak ako príspevok k zníženiu závislosti Európy od vonkajších energetických zdrojov. Zvýšenie cien tradičných pohonných látok by mohlo **stimulovať výskum a výrobu alternatívnych pohonných látok, ale len pod podmienkou, že bude známe, aká daňová politika sa prijme**. V súčasnosti neexistuje v jednotlivých krajinách jednotný prístup, len istá všeobecná dohoda v otázke nevyhnutnosti podporovať túto výrobu. Inak povedané, Komisia a vlády by mali oznámiť mimo vyhlásení všeobecnej podpory, či zamýšľajú prijať jednotné opatrenia v **daňovej i inej oblasti** vo veci biopalív a či biopalivá budú považované za prínosnú konkurenciu tradičných pohonných látok, alebo či budú kladené na rovnakú úroveň s ostatnými a zdaňované rovnako. Výrobcovia motorových vozidiel a trh nemôžu byť ponechaní v neistote.

3.4.1 Osobitnou kapitolou sú **skvapalnené plyny**, v súčasnosti využívané najmä v osobných automobiloch a vo verejnej doprave, ktoré by ale v budúcnosti mohli byť mať komerčné využitie vďaka technologickým inováciám. Tieto palivá sa v rôznych krajinách tešia priaznivému daňovému zaobchádzaniu: ich spotreba je v súčasnosti okrajová, ale tak, ako v prípade biopalív, by sa trh s nimi mohol rozvinúť a v žiadnom prípade nesmie byť ponechaný v neistote. Ešte okrajovejšie postavenie má **elektrický pohon**. Hoci sa nezdá, že by sa jeho používanie malo rozšíriť nad istú obmedzenú hranicu, Komisia by mala posúdiť daňovú politiku, ktorú mieni uplatniť na **všetky alternatívne pohonné látky**.

3.5 Celkový prehľad by nebol úplný bez zohľadnenia **globalizácie**. Únia by mala okrem zohľadnenia hospodárskej súťaže na svojom území venovať zvýšenú pozornosť **svojmu postaveniu v rámci hospodárskej súťaže s priemyselne najrozvinutejšími a s rýchlo sa rozvíjajúcimi krajinami**. Ako už bolo spomenuté, priemerné ceny palív na čerpadlách v EÚ sú výrazne vyššie než vo väčšine ostatných krajín. Opatrenie na zmiernenie vnútornej hospodárskej súťaže – s prevažne pochybnými výsledkami –, ktoré sa prejavuje vo všeobecnom náraste nákladov, napokon vedie k odchýleniu od najdôležitejšieho cieľa, ktorým je zlepšenie nášho už aj tak neistého postavenia v rámci hospodárskej súťaže.

3.5.1 Zvýšenie úrovne zdaňovania plynového oleja v nasledujúcom období má pozitívne aj negatívne stránky a následky. Ak ich však porovnáme, negatívne následky určite prevládajú. Zvýšenie úrovne zdaňovania plynového oleja bude mať za následok stratu konkurencieschopnosti a pracovných miest. Z dlhodobého hľadiska návrh zníži a ohrozí ekonomický potenciál EÚ a bude predstavovať prekážku pri dosahovaní súdržnosti – jedného z hlavných cieľov EÚ – pretože sa zníži mobilita ľudí.

4. Závery

4.1 Tento návrh smernice je v súlade s politikou Únie vo veci **rovnosti podmienok hospodárskej súťaže**, a z tohto hľadiska voči nemu niet námietok. Treba však zohľadniť skutočnosť, že **neponúka zásadné riešenia**, pretože rozdiel v nákladoch dopravných spoločností medzi jednotlivými krajinami zostáva naďalej značný, keďže je spôsobený odlišnosťami medzi ostatným zaťažením, ktoré Komisia nemá právomoci ovplyvniť.

4.2 Komisia venuje osobitnú pozornosť – ako sprievodnému, ale významnému účinku návrhu smernice – **boju proti znečisťovaniu** životného prostredia, ako výsledku obmedzenia „tankovacej turistiky“. EHSV sa nazdáva, že tento účinok bol výrazne precenený. Zatiaľ čo na jednej strane dopyt po pohonných látkach zostane nezmenený, už v súčasnosti nemajú zachádzky z normálnej trasy kvôli tankovaniu na lacnejších čerpacích staniciach rozhodujúci význam.

4.2.1 Následne narastie a rozšíri sa „tankovacia turistika“, ktorá sa zmení z vnútorného problému EÚ (Nemecko, Francúzsko a Belgicko) na vonkajší problém (pre Rakúsko, Maďarsko, Slovinsko, Estónsko, Litvu, Poľsko, Bulharsko a Grécko).

4.3 Pokiaľ ide o **príjmy z daní**, prínos by nebol zanedbateľný: Komisia ich vyčíslila na 35,6 miliárd EUR na obdobie rokov 2007 až 2030 (pre EÚ s 25 členmi), čo predstavuje pomerne výraznú sumu, ktorá posilní a rozšíri redistribučnú úlohu administratívy a vysvetľuje **priaznivý postoj daňových úradov** mnohých členských štátov. Ale práve táto suma dokazuje, bez potreby komentára, aké vysoké sú náklady, ktoré by zaťažovali podniky a spotrebiteľov, čo je v rozpore s politikou EÚ na zníženie byrokracie.

4.4 Na záver možno konštatovať, že **návrh smernice je opodstatnený – hoci s istými výhradami zo strany EHSV – z hľadiska harmonizácie v daňovej oblasti, zásad hospodárskej súťaže a znižovania znečistenia životného prostredia**. EHSV sa však nazdáva, že **konečné rozhodnutie zákono-**

darcov by malo byť prijaté po zodpovednom zohľadnení vedľajších účinkov a vplyvu na jednotlivé oblasti politiky EÚ, pričom je potrebné uplatniť zásadu proporcionality. Konkrétne by sa mali starostlivo zohľadniť tieto aspekty:

- všeobecný nárast nákladov (najmä v krajinách posledného rozšírenia) a obmedzenie inflácie,
- dôsledky vyrovnania cien nafty a benzínu, pokiaľ ide o priemyselnú politiku, a u spotrebiteľov možný posun pri výbere automobilov od naftového pohonu na benzínový, alebo naopak,
- jednotná daňová politika uplatňovaná na **všetky** energetické zdroje v oblasti pohonu vozidiel, či už v sú v súčasnosti používané, alebo potenciálne využiteľné,
- podmienky okrajových regiónov, pre ktoré náklady na prepravu tovaru smerom z územia i naň sú nezanedbateľným faktorom prekážok rastu a zamestnanosti. Niektoré z nich budú musieť prehodnotiť svoje postavenie v rámci hospodárskej súťaže so susediacimi krajinami, ktoré nie sú členmi EÚ,
- vplyv zvýšenia nákladov na **vonkajšiu konkurencieschopnosť** EÚ voči krajinám, s ktorými sa porovnáva, predovšetkým so Spojenými štátmi, kde sú náklady na palivá a daňové zaťaženie podnikov podstatne nižšie,
- dôsledky z hľadiska **zamestnanosti**. Ak sa v súčasnosti sťažujeme, že dopravné podniky niektorých krajín trpia v hospodárskej súťaži s podnikmi z iných krajín, prijatím smernice by v budúcnosti mohlo dôjsť k opačnej situácii – ak bude mať taký rozhodujúci vplyv, aký jej pripisuje Komisia na rozdiel od EHSV,
- vplyv na **celkovú produktivitu a výkonnosť sektora automobilovej dopravy**, ktorý by podľa názoru EHSV mohol byť v tom najlepšom prípade „neutrálny“,
- súlad „nediskriminačného refundačného mechanizmu“ s politikou zjednodušovania administratívnych postupov.

V Bruseli 24. októbra 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 2006/112/ES, pokiaľ ide o určité dočasné opatrenia týkajúce sa sadzieb dane z pridanej hodnoty“

KOM(2007) 381 v konečnom znení – SEC(2007) 910

(2008/C 44/26)

Rada sa rozhodla 27. júla 2007 podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k danej téme.

Odborná sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 8. októbra 2007. Spravodajcom bol pán BURANI.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 439. plenárnom zasadnutí 24. a 25. októbra 2007 (schôdza z 24. októbra) prijal 154 hlasmi za, pričom 4 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

Závery a odporúčania

krajinách, dokonca aj po určení nových pravidiel. Výnimky, ktoré bránia nerušenému fungovaniu vnútorného trhu, sa nepredlžujú (poľnohospodárske výrobky).

Zdôvodnenie

1. Zhrnutie návrhu smernice

1.1 Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu ⁽¹⁾ znamenalo začiatok širokej diskusie o využívaní znížených sadzieb DPH. Jej cieľom je navrhnuť prijateľné a trvalé globálne riešenia v oblasti **znížených sadzieb** a tak pripraviť terén pre novú smernicu. Pod pojmom „znížené sadzby“ treba chápať sadzby nižšie ako normálna sadzba DPH (15 %).

1.2 Komisia vo svojom oznámení zverejnenom v ten istý deň ako návrh smernice uvádza, že „stanovenie vhodnej cesty vpred si vyžiada značný čas“. Zatiaľ sa treba zaoberať problémom **dočasných výnimiek udelených členským štátom, ktoré nedávno vstúpili do EÚ**, vzhľadom na to, že od júna 2007 do 1. januára 2010 postupne prestanú platiť (články 123-130 „smernice o DPH“) ⁽²⁾. V predložennom návrhu smernice Komisia ponúka jednoduchšie riešenie, a síce **predĺženie** výnimiek do roku 2010. Nejde však o všeobecné predĺženie, nakoľko sa **obmedzuje na určité služby a druhy tovaru**. Koniec platnosti týchto výnimiek by teda nastal v rovnakom čase ako koniec uplatňovania minimálnej štandardnej sadzby vo výške 15 % a ukončenie pokusu o uplatňovanie znížených sadzieb DPH na niektoré služby s vysokým podielom ľudskej práce.

1.3 Predĺženie výnimky sa vzťahuje na poskytovanie tovaru a služieb s **vysokým podielom ľudskej práce** (stavebníctvo, stravovanie atď.) a v určitých krajinách na tovar, ktorý je **pre spoločnosť mimoriadne dôležitý** (potravínárske výrobky, odborné knihy a časopisy, farmaceutické výrobky atď.). Toto rozhodnutie je odôvodnené skutočnosťou, že znížená sadzba DPH sa bude pravdepodobne naďalej uplatňovať vo všetkých

1.4 Predĺženie **sa nevzťahuje** napríklad na uhlie a tepelnú energiu, pre ktoré prestanú v roku 2007 alebo 2008 platiť výnimky uvedené v rôznych aktoch o pristúpení a s ich predĺžením sa nepočíta. Okrem toho zdaňovanie zdrojov energie predstavuje osobitnú kapitolu, ktorá sa v súčasnosti skúma. Keď sa v tejto oblasti nájdu riešenia, budú sa musieť uplatňovať vo všetkých členských štátoch.

2. Všeobecné pripomienky

2.1 **Pokiaľ ide o členské štáty, ktoré vstúpili do EÚ pred rokom 2001**, smernica 2006/112/ES počítala so sériou **výnimiek** ⁽³⁾. Tieto výnimky **platia bez časového obmedzenia** alebo, presnejšie, až do zavedenia „konečného systému pre transakcie v rámci Spoločenstva“. V súčasnej situácii a vzhľadom na získané skúsenosti nie je pravdepodobné, že v krátkodobom alebo strednodobom horizonte bude zavedený konečný systém, takže **výnimky udelené „starým“ členským štátom sa môžu predlžovať takmer donekonečna**, zatiaľ čo nové členské štáty by boli znevýhodnené vypršaním lehoty dohodnutej pri vstupe do EÚ. Okrem toho niektoré členské štáty môžu uplatňovať znížené sadzby na miestne poskytované služby ⁽⁴⁾ až do konca roka 2010, kým ostatné štáty takúto možnosť nemajú. Táto situácia je neospravedliteľná.

2.2 Návrh smernice predstavuje prechodné riešenie, ktoré **umožňuje členským štátom, ktoré nedávno vstúpili do EÚ, postupovať v podstate za rovnakých podmienok** ako iné členské štáty, aspoň do 31. decembra 2010, čo je dátum, kedy

⁽¹⁾ KOM(2007) 380 v konečnom znení, 5.7.2007.

⁽²⁾ Smernica 2006/112/ES z 28. novembra 2006.

⁽³⁾ Články 109-122 smernice o DPH.

⁽⁴⁾ Pozri prílohu IV smernice o DPH.

by mala Rada prijať **novú smernicu**, ktorou sa vyriešia všetky kategórie výnimiek, ako si to želá a dúfa Komisia vo svojom oznámení.

3. Konkrétne pripomienky

3.1 EHSV vyzdvihuje prácu Komisie, či už pokiaľ ide o **návrh smernice, ktorý výbor bezvýhradne schvaľuje**, alebo o vydanie oznámenia, v ktorom Komisia ohlasuje jednotné vymedzenie kategórie výnimiek v súlade so zásadami jednotného trhu a Lisabonskou stratégiou. Výbor sa k tomuto ozná-

meniu vráti v samostatnom stanovisku, aby tak konštruktívne prispel k diskusii.

3.2 Vzhľadom na doterajšie skúsenosti sa možno právom obávať, že všeobecný záujem, ktorý si vyžaduje, aby sa čo najrýchlejšie dospelo k dohode o návrhu smernice, zatlačia do úzadia politické snahy a záujmy jednotlivcov. EHSV dúfa, že tieto obavy budú neoprávnené. Z odborného hľadiska je návrh bez chyby: ďalší proces rozhodovania môžu ovplyvniť len politické aspekty. EHSV upozorňuje zodpovedných činiteľov na skutočnosť, že trh a občania potrebujú transparentné, spravodlivé a rýchlo prijaté zákony.

V Bruseli 24. októbra 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Chorvátsko na ceste k vstupu“

(2008/C 44/27)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 16. februára 2007 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy „Chorvátsko na ceste k vstupu“.

Odborná sekcia pre vonkajšie vzťahy poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 3. októbra 2007. Spravodajkyňou bola pani SIGMUND.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 439. plenárnom zasadnutí 24. a 25. októbra 2007 (schôdza z 24. októbra 2007) prijal 155 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 4 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Úvod

1.1 Dňa 20. apríla 2004 vyjadrila Komisia svoje kladné stanovisko k žiadosti Chorvátska o vstup do Európskej únie a 20. decembra 2004 rozhodla Európska rada o začatí rokovaní o vstupe v marci 2005, ktoré boli potom posunuté na október 2005.

1.2 Spoločný overovací proces bol úspešne ukončený v októbri 2006 a dvojstranné rokovania o vstupe sa mohli začať. Medzičasom sa už dosiahli podstatné pokroky pri politických a hospodárskych kritériách, ako aj pri preberaní *acquis communautaire*.

1.3 Výbor víta rýchly priebeh rokovaní a širokú účasť organizovanej občianskej spoločnosti Chorvátska na tomto procese,

zdôrazňuje však, že prínos všetkých zainteresovaných zastupujúcich organizácií občianskej spoločnosti, predovšetkým rozsiahle zapojenie sociálnych partnerov do rokovaní o všetkých dôležitých kapitolách je neodmysliteľné. V tejto súvislosti výbor poukazuje na svoje stanovisko z 31. marca 2004 a v ňom na konštatovania v bode 5.5, ktoré aj naďalej platia, a preto ich zdôrazňuje ⁽¹⁾.

1.4 Predkladané stanovisko sa zrieka opätovného hodnotenia jestvujúcich štatistických podkladov a prednostne sa zaoberá situáciou organizovanej spoločnosti v Chorvátsku prostredníctvom analýzy jej základov, možností a úloh.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV z 31.3.2004 na tému *Žiadosť Chorvátska o vstup do EÚ*, bod 5.5: „Úspešné prispôbenie chorvátskeho hospodárstva podmienkam európskeho vnútorného trhu predpokladá, že občianska spoločnosť bude podporovať nevyhnutné reformy, liberalizačné kroky a prispôbenie na právo EÚ. Podstatným predpokladom toho je, že chorvátske obyvateľstvo bude priebežne a dostatočne informované o účinkoch integrácie a že zastupujúce organizácie občianskej spoločnosti budú zapojené do politických rozhodovacích procesov.“ (spravodajca: pán STRASSER) (Ú. v. EÚ C 112, 30.4.2004, s. 68).

2. Všeobecné pripomienky k úlohe občianskej spoločnosti

2.1 Dejiny vzniku organizovanej občianskej spoločnosti v takzvaných „starých“ členských štátoch sa veľmi podstatne odlišujú od vzniku občianskych aktivít v takzvaných „nových“ členských štátoch, ktorých situácia platí s časovým posunom aj pre Chorvátsko: Kým v prvom prípade vznikli občianske iniciatívy na základe potreby resp. potrieb alebo na presadzovanie určitých záujmov podľa zásady „zdola nahor“, v druhom prípade existovala síce občianska angažovanosť za určitú myšlienku, určitý záujem, ale väčšinou bola nasmerovaná proti mimoriadne mocnému štátu (čo však neplatí pre sociálnych partnerov, pretože u nich bolo v popredí vždy zastupovanie záujmov). Tento vývoj je aj príčinou toho, že vo všetkých týchto štátoch bola väčšia či menšia potreba dohádzať veci v oblastiach, v ktorých išlo o podstatné prvky občianskeho konania, akými sú dôvera, solidarita, transparentnosť a autonómia.

2.2 Výbor sa prvýkrát v roku 1999 zaoberal otázkou opísania organizovanej spoločnosti a sformuloval jej podstatné charakteristické znaky⁽²⁾. V súvislosti s analýzou situácie a úlohy občianskej spoločnosti v Chorvátsku je podstatné konštatovanie, že sociálni partneri sú vo svojej funkcii zástupcov zamestnávateľov a zamestnancov aj z historických dôvodov „jadrom“ aktérov občianskej spoločnosti. Spoločným znakom všetkých zástupcov organizovanej občianskej spoločnosti je popri zastupovaní záujmov záväzok prispievať k verejnému blahu, čo ich jednoznačne odlišuje od lobistov, ktorí takisto zastupujú určité záujmy. Výboru sa javí, že táto komplexná a otvorená definícia organizovanej občianskej spoločnosti má práve s ohľadom na situáciu v Chorvátsku veľký význam, pretože zistil, že v Chorvátsku sa v niektorých prípadoch pojmy „mimovládne organizácie“ a „občianska spoločnosť“ používajú ako rovnocenné. Výbor výslovne varuje pred trvaním na takejto z jeho pohľadu neúplnej definícii, pretože by sociálnych partnerov vopred vylučovala z účasti na akejkoľvek forme občianskej činnosti.

2.3 Oblasť činnosti zástupcov organizovanej občianskej spoločnosti zahŕňa popri zastupovaní záujmov aj účasť na tvorbe verejnej mienky a politickej vôle v zásade v akejkoľvek forme. Popri množstve pragmatických foriem účasti sú však najpodstatnejšími formami participatívnej demokracie sociálny dialóg a občiansky dialóg. Kým sociálny dialóg je už kvôli témam prerokovávaným v rámci neho prísne obmedzený na sociálnych partnerov a nie je rozširiteľný, na občianskom dialógu sa môžu zúčastňovať všetci zástupcovia organizovanej občianskej spoločnosti, pokiaľ spĺňajú potrebné kritériá reprezentatívnosti. Kým sociálny dialóg je jasne opísateľný, zodpovedajúca definícia občianskeho dialógu zatiaľ chýba. Podstate občianskeho dialógu sa najviac približuje opis od Jürgena Habermasa, podľa ktorého je občiansky dialóg ako prvok participatívnej demokracie interaktívnou rozpravou, do ktorej však môžu vplynúť normatívne obsahy. Analogicky ako pri sociálnom dialógu môže občiansky dialóg prebiehať vertikálne, teda medzi

štátom a organizovanou občianskou spoločnosťou, ako aj horizontálne medzi aktérmi organizovanej občianskej spoločnosti navzájom. Výbor podčiarkuje význam pojmového oddelenia sociálneho a občianskeho dialógu. Občiansky dialóg dopĺňa sociálny dialóg, ale nenahrádza ho.

Na európskej úrovni je Európsky hospodársky a sociálny výbor inštitucionálnym zástupcom organizovanej občianskej spoločnosti členských štátov. Je tým „inštitúciou občianskeho dialógu“, nie však miestom konania sociálneho dialógu.

2.4 Otázka reprezentatívnosti aktérov občianskej spoločnosti má podľa názoru výboru osobitný význam, pretože súvisí s demokratickou legitimitnosťou aktérov. Preto nestačí zastupovať dostatočný počet dotknutých alebo zainteresovaných organizácií, teda byť reprezentatívny kvantitatívne, ale organizácia občianskej spoločnosti musí byť okrem toho resp. dokonca v prvom rade reprezentatívna kvalitatívne, t. j. musí byť svojimi odbornými znalosťami, skúsenosťami a určitými schopnosťami schopná konštruktívne sa zúčastňovať udalostí. Spomedzi ďalších kvalitatívnych kritérií na uznanie organizácie občianskej spoločnosti majú práve v mladých demokraciách zvláštny význam prvky, akými sú transparentnosť, demokratické rozhodovacie štruktúry, trvalá udržateľnosť, hospodárska nezávislosť a autonómia. Výbor sa vo viacerých stanoviskách vyjadril k otázke zloženia organizovanej občianskej spoločnosti i k otázke reprezentatívnosti jej zástupcov a popri zostavení prehľadu aktérov občianskej spoločnosti zostavil aj ukážkový zoznam kritérií reprezentatívnosti⁽³⁾.

3. Správa o stave

3.1 Sociálno-hospodárska situácia v Chorvátsku

3.1.1 Hospodárska situácia v Chorvátsku je stabilná, ale regionálne veľmi rozdielna. Stály hospodársky rast okolo 4,8 %, ktorý bol zaznamenaný v posledných rokoch (2002 – 2006), bude podľa prognóz v podobnej miere pokračovať aj v nadchádzajúcich dvoch rokoch, avšak treba spomenúť aj pretrvávajúce veľké regionálne rozdiely v hospodárskom vývoji. V roku 2006 bola priemerná miera inflácie spotrebiteľských cien 3,2 %, čo od roku 2002 predstavuje priemerný nárast o 0,8 %, pričom však bolo možné udržať celkovú cenovú stabilitu. Zaznamenaný však bol aj negatívny vývoj, pokiaľ ide o schodok obchodnej bilancie a zahraničnú zadlženosť, ako aj zvyšujúcu sa zadlženosť štátneho rozpočtu. V priebehu boja proti zadlženosti v Chorvátsku zisťujú, že by bolo vhodné zintenzívniť investičnú činnosť a vytváranie verejno-súkromných partnerstiev.

⁽²⁾ Stanovisko EHSV z 22.9.1999 na tému *Úloha a príspevok organizovanej občianskej spoločnosti k európskemu zjednoteniu* (spravodajkyňa: pani SIGMUND) (Ú. v. ES C 329, 17.11.1999, s. 30).
Stanovisko EHSV z 25.4.2001 na tému *Organizovaná občianska spoločnosť a európska správa vecí verejných – príspevok výboru k vypracovaniu bielej knihy* (spravodajcovia: pani SIGMUND a pán RODRIGUEZ GARCIA CARO) (Ú. v. ES C 193, 10.7.2001, s. 117).
Stanovisko EHSV zo 14.2.2006 na tému *Reprezentatívnosť európskych organizácií občianskej spoločnosti v rámci občianskeho dialógu* (spravodajca: pán OLSSON) (Ú. v. EÚ C 88, 11.4.2006, s. 41).

⁽²⁾ Úloha a príspevok organizovanej občianskej spoločnosti k európskemu zjednoteniu.

Výbor v tejto súvislosti poukazuje na to, že príslušné opatrenia verejného sektora sú nevyhnutné nielen kvôli vstupu do Európskej únie, ale že dlhodobejšie sa môžu považovať za signál pripravenosti na plnenie konvergenčných kritérií na vstup do tretej úrovne Európskej menovej únie.

3.1.2 Pokiaľ ide o sociálnu situáciu, je napriek pokrokom z minulých rokov hodným uznania potrebná ďalšia činnosť, napríklad pri odstraňovaní problémov na trhu práce:

- dlhodobá nezamestnanosť je ďaleko nad priemerom EÚ a miera zamestnanosti je celkovo pomerne nízka. Vytvára to nepriaznivý pomer medzi zamestnanými osobami a poberateľmi sociálnych dávok;
- harmonizovaná miera nezamestnanosti (vychádzajúca z posúdenia pracovnej sily) má trvalo klesajúcu tendenciu a dosiahla v prvom štvrtroku tohto roku 11,2 %, čo je pokles z 11,8 %, ktoré dosahovala v prvom polroku 2006;
- miera zamestnanosti mladých ľudí je veľmi nízka
- v protiklade ku klesajúcej formálnej nezamestnanosti je vysoký podiel neformálneho zamestnávania
- nebezpečenstvo tzv. prekarizácie, t. j. pribúdania zle platených a neistých pracovných miest pri vytváraní nových pracovných miest je reálne resp. možno ho očakávať.

Okrem toho je potrebná činnosť v oblasti naďalej dosť nízkych príjmov domácností.

3.1.3 Správa Európskej nadácie na zlepšenie životných a pracovných podmienok v Dubline (*) načrtla obraz sociálnej situácie v Chorvátsku a obsahuje okrem iného tieto odporúčania: *Na stály rast a vytváranie kvalitných pracovných miest je potrebný regionálne vyvážený rozvoj. Z hľadiska politiky zamestnanosti sa ťažisko musí presunúť z vyplácania dávok na vzdelávacie opatrenia, aby sa nezamestnaní viac kvalifikovali na zamestnanie a boli viac motivovaní. Rodinám, ktoré na liberálnom bytovom trhu nemôžu obstať sa musia poskytnúť cenovo dostupné bytové priestory. Sú potrebné stimuly na to, aby sa deťom a mládeži umožnilo navštevovať školu a aby sa deťom poskytla cenovo dostupná starostlivosť, čím sa podporí prítomnosť žien na trhu práce a rodičom sa pomôže zosúladiť pracovný a rodinný život. Všeobecným politickým poslanstvom musí byť to, že zlepšenie pracovných podmienok a sociálneho začlenenia je prvoradou úlohou vo všetkých oblastiach tvorby a uplatňovania politiky, čím sa zabráni chudobe, nerovnosti a sociálnemu vylúčeniu, alebo sa aspoň zmiernia.*

3.1.4 Množstvo iniciatív na podporu rastu malých a stredných podnikov začala na jednej strane chorvátska vláda, na druhej strane ich umožnila činnosť národných a medzinárodných investorov a občianskej spoločnosti.

Výbor považuje za veľmi dôležité, aby sa vytvorilo vhodné prostredie pre podniky, hlavne malé a stredné podniky (MSP), ktoré vytvárajú pracovné miesta predovšetkým v znevýhodnených regiónoch a oživujú rast. V tejto súvislosti výbor víta pribúdajúcu iniciatívu zväzu MSP v rámci chorvátskeho zväzu zamestnávateľov (HUP).

3.1.5 Podľa názoru výboru predstavuje poľnohospodárstvo kľúčovú oblasť v rámci prístupových rokovaní. Nositeľmi poľnohospodárskej výroby sú rodinné podniky drobných poľnohospodárov s priemernou veľkosťou 2,4 ha, ktoré vlastnia cca 80 % poľnohospodársky využívaných pozemkov a stavov dobytká. Mnohé poľnohospodársky využiteľné územia sú nepoužiteľné kvôli vojnovým škodám (napr. zamínovanie) a v niektorých prípadoch sú problémom nevyjasnené majetkové pomery. Chorvátske poľnohospodárstvo je v súčasnosti málo konkurencieschopné a nachádza sa v prelomovom období. Je jednoznačné, že chorvátska poľnohospodárska politika potrebuje rozsiahlu reformu, aj v súvislosti so snahami o vstup do EÚ. Ministerstvo poľnohospodárstva začalo zodpovedajúce strategické rozvojové projekty, ktorých cieľom je zvýšenie konkurencieschopnosti domácej produkcie. Pokroky sa dosiahli aj pri uplatňovaní programov rozvoja vidieka, politiky kvality a ekologického poľnohospodárstva. Naďalej je potrebná činnosť v oblasti rozsiahlnej stratégie bezpečnosti potravín.

Okrem toho je s úrňe potrebné vytvoriť vhodné štruktúry na uplatňovanie spoločnej poľnohospodárskej politiky, ako aj zriadiť politicky nezávislý orgán na zastupovanie záujmov, ktoré sú nevyhnutné nielen z politických dôvodov (záruka výkonu práva spolurozhodovania), ale aj z praktických dôvodov (pomoc pri správe peňažných prostriedkov Spoločenstva v rámci oboznamovacej stratégie v predvstupovej fáze a spolupráca pri ich správe a rozdeľovaní po vstupe).

3.1.6 Ako charakteristický proces vo všetkých európskych štátoch je pri tvorbe sociálnej politiky výzvou starnutie obyvateľstva. Demografické zmeny predstavujú problém aj pre Chorvátsko, aj keď stredná dĺžka života pri narodení je v Chorvátsku – v prvom rade v porovnaní s tzv. „starými“ členskými štátmi – nižšia než v mnohých iných európskych štátoch. Chorvátska sústava sociálneho zabezpečenia nie je usporiadaná tak, aby bola schopná reagovať na pokračujúce starnutie obyvateľstva. Medzinárodné peňažné ústavy veľmi vplývali na reformy sústavy sociálneho zabezpečenia.

Okrem toho je v Chorvátskej republike zastupovanie záujmov staršieho obyvateľstva aj v politickej oblasti relatívne nový fenomén.

(*) Quality of life in Croatia: key findings from national research, Dublin 2007.

3.1.7 Miera migrácie je v Chorvátsku pomerne nízka, pričom miera prisťahovalectva je približne trikrát väčšia ako miera vysťahovalectva. Avšak prisťahovalectvo i vysťahovalectvo klesá a nepredstavujú preto žiadny podstatný štatistický činiteľ.

3.2 Politická situácia v Chorvátsku

3.2.1 Nadchádzajúce parlamentné voľby (v novembri 2007) nebudú mať podľa názoru výboru žiadny vplyv na politicky stabilnú situáciu v Chorvátsku. Výsledky prieskumov verejnej mienky o možných výsledkoch volieb sa síce veľmi líšia, ale najdôležitejšie strany sú proeurópsky orientované, takže odchýlenie sa od proeurópskeho smerovania chorvátskej politiky je nepravdepodobné. Všetky strany sledujú rovnaký cieľ, ktorým je vstup Chorvátska do EÚ v roku 2009.

3.2.2 V súčasnosti prebieha vo verejnom sektore viacero reforiem: reforma verejnej služby s cieľom vytvoriť účinnejšiu a kvalitnejšiu verejnú správu, ako aj reforma súdnictva, aby sa spracovali prípady, ktoré zostali ležať a aby sa podporilo uplatňovanie princípu právneho štátu.

3.2.3 V súlade s vnútornými a vonkajšími hodnoteniami má boj s korupciou v programe vstupu Chorvátska do EÚ popredné miesto. Občiansky sektor sa viac a viac zapája do úradných trestných konaní, čím sa plní aj požiadavka transparentnosti a zákonnosti týkajúca sa financovania strán a verejného obstarávania, ako aj prístupu k informáciám a zabráňovaniu stretu záujmov. Tieto snahy však naruša chýbajúca dôvera v inštitúcie. Strednodobo však určite prinesie pokroky široká verejná informačná kampaň.

Organizovaná občianska spoločnosť pritom naďalej zohráva dôležitú úlohu a prispieva k boju proti korupcii. V tejto súvislosti sa pri regionálnom partnerskom projekte „rozvoja miestnych občianskych iniciatív vybudovaním kapacít na viacerých úrovniach“ desať združení z ôsmich chorvátskych miest spojilo do multidisciplinárnej siete „BURA“.

3.2.4 V oblasti ochrany menšín je potrebné ešte ďalšie úsilie, okrem iného podpora a ochrana práv menšín. Mali by viesť k začleneniu menšín do každodenného života. V tejto súvislosti výbor víta, že plán zamestnanosti chorvátskej vlády na rok 2007 presne uvádza a implementuje právo národných menšín na rovnaké zaobchádzanie v oblasti zamestnanosti vo verejnej správe. V tejto súvislosti treba poukázať na rady národných menšín zvolené na rok 2007. Pri začleňovaní rómskej menšiny

do školstva je možné rozpoznať úspešný model. Popri ochrane práv menšín je však naďalej potrebná osobitná senzibilizácia týkajúca sa zavŕšenia repatriácie a začlenenia zahraničných utečencov a domácich utečencov, resp. opätovného usídľovania vracajúcich sa utečencov a obnovy nielen infraštruktúry, ale aj celej spoločnosti. Celkovo však treba konštatovať, že v zásade sa robia dobré kroky správnym smerom.

3.3 Organizovaná občianska spoločnosť v Chorvátsku

3.3.1 Právny rámec, ktorý má občianska spoločnosť v Chorvátsku, spočíva v prvom rade na nasledovných základoch:

- Zákon o združovaní občanov ponúka občianskym združeniam nadradený rámec a predstavuje relatívne dobrý právny základ pre väčšinu aktérov občianskej spoločnosti ⁽⁵⁾.
- Zákoník práce upravuje vytváranie a spôsob práce odborov, zamestnávateľských zväzov a ich zastrešujúcich organizácií (vrátane kolektívneho vyjednávania).
- Zákon o dobrovoľníckej činnosti upravuje pojem, zásady, podmienky a prax dobrovoľníckej činnosti ako možnosti dobrovoľného angažovania sa aj v rámci organizácií občianskej spoločnosti ako organizátorov dobrovoľníckej činnosti.
- Zákon o daroch a nadáciách ⁽⁶⁾ predstavuje dôležitý základ predovšetkým financovania občianskeho sektora.
- Medzi ďalšie základy patrí zákon o inštitúciách, zákon o sociálnej ochrane i celý rad zákonov a predpisov v oblasti financovania, zdaňovania a humanitnej činnosti, ktoré sa týkajú aj občianskeho sektora. V tejto oblasti zohrávajú dôležitú úlohu aj zástupcovia zamestnávateľov a zamestnancov, a to popri svojej úlohe sociálnych partnerov.

3.3.2 Evolúciu vo vývoji chorvátskej občianskej spoločnosti je možné badať aj na činnosti mimovládnych organizácií: Stredobodom činnosti občianskeho sektora, ktorého práca bola doteraz zameraná na ochranu a presadzovanie ľudských práv a humanitnú činnosť, je teraz už stále viac a viac tvorba sociálnej politiky a sociálne práva.

⁽⁵⁾ Podľa dostupných údajov je v súčasnosti v Chorvátsku zaregistrovaných 27 000 združení.

⁽⁶⁾ V súčasnosti je v Chorvátsku okolo 90 nadácií.

Aj ekologické organizácie vytvorili formálne a neformálne siete k špecifickým činnostiam, a tak dokázali svoju schopnosť spoločne konať.

Tendenciu intenzívnejšieho prepojenia a vytvárania organizovaných skupín je možné badať aj pri mládežníckych organizáciách, zväzoch postihnutých a organizáciách žien.

Chorvátske organizácie na ochranu spotrebiteľa sa síce snažia o presadzovanie práv spotrebiteľov, avšak ich finančné prostriedky a personál nestačí na trvalé zabezpečovanie ochrany spotrebiteľa, informovanie spotrebiteľov a politické lobovanie v oblasti ochrany spotrebiteľa.

3.3.3 V rámci občianskej činnosti v Chorvátsku si osobitnú pozornosť zaslúži sociálny dialóg sociálnych partnerov na rozličných úrovniach.

Inštitucionálny rámec tripartitného sociálneho dialógu (zamestnávateľia a odbory ako partneri vlády) je v rámci chorvátskej hospodárskej a sociálnej rady dobre rozvinutý. Doteraz však sotva priniesol konkrétne výsledky. Jednou z príčin je zatiaľ nie definitívne vyriešená problematika rozdrobenia záujmových združení, a to nielen na strane zamestnancov. Podľa názoru výboru by bolo vhodné ďalšie zosúladenie záujmov na úrovni rozličných organizácií, aj pokiaľ ide o reprezentatívnosť jednotlivých zväzov. Ďalšie príčiny treba hľadať v konkrétnych pracovných postupoch: Tak napríklad lehoty na odovzdanie stanovísk sociálnych partnerov sú väčšinou krátke (v mnohých prípadoch iba 3 – 4 dni) a chýbajú aj spätné väzby, prečo niektoré návrhy neboli zohľadnené.

Autonómny dvojstranný sociálny dialóg sa na úrovni podnikov už vedie. Na tejto úrovni má najväčší vplyv na vzťahy medzi zamestnávateľmi a zamestnancami i medzi odbormi a zamestnávateľmi, a to formou množstva uzavretých kolektívnych zmlúv a tiež prostredníctvom podnikových rád. Autonómny dvojstranný sociálny dialóg má však ešte veľký potenciál rozvoja, keď si pomyslíme napr. na riešenie problému odborového zastúpenia pri jednom jedinom zamestnávateľovi a zriadenie zamestnaneckého zastúpenia pri kolektívnom vyjednávaní. Okrem toho je zastupovanie záujmov a odborové organizovanie sa v MSP pomerne málo výrazné.

Na odvetvovej úrovni sociálny dialóg zvyčajne chýba. Dôvodom je predovšetkým to, že nie je úplne vyjasnené ani zastúpenie zamestnancov, ani zamestnávateľov, ale aj problémy v súvislosti s vymedzením odvetví a pododvetví ako jednotiek pri kolektívnom vyjednávaní. Vzhľadom na význam kolektívnych vyjednávaní pododvetví pri ovplyvňovaní celkovej hospodárskej situácie by mal byť sociálny dialóg na tejto úrovni stredobodom pozornosti.

Keďže sociálny dialóg vedú vlády ešte stále v rámci tripartitného sociálneho dialógu, ťažiskom sú trojstranné konzultácie. Bez vývoja vlastných dvojstranných vzťahov na národnej a odvetvovej úrovni a bez podpory kolektívneho vyjednávania v jednotlivých pododvetviach bude však ťažké rozvinúť štruktúrovanú a vyváženú spleť vzťahov sociálnych partnerov. V tejto súvislosti by sa mali sprístupniť aj štatistiky o záväznosti kolektívnych zmlúv a členstve.

3.3.4 Ako v mnohých európskych krajinách, aj v Chorvátsku zatiaľ chýba pochopenie pre rozličné formy občianskeho dialógu. Aj keď Chorvátska vláda už vytvorila zmysluplné a fungujúce rámcové podmienky na civilný dialóg, v súčasnosti sa zatiaľ iba rozbieha. Doteraz sa iba zriedka stalo, že pri určitej špecifickej problematike bolo prostredníctvom širokého zastupovania záujmov skutočne možné dosiahnuť v občianskom sektore naozaj obsiahlejší konsenzus. Angažovanosť vo veci návrhu zákona o informovaní občanov aj v ekologických otázkach s ohľadom na projekt ropovodu Družba-Adria a výstavbu terminálu na skvapalnený zemný plyn (LNG) na jadranskom pobreží však dávajú dôvod na optimizmus.

3.3.5 Výbor v tejto súvislosti zdôrazňuje, že štruktúrovaný občiansky dialóg je ako doplnok sociálneho dialógu neodmysliteľným prvkom participatívnej demokracie. Nesmie sa však obmedziť na možnosť konzultácie, ale musí predovšetkým zaručiť právo na účasť v súlade s princípom „zdola nahor“ obsiahnutým v občianskom konaní.

3.3.6 V každom prípade je už jestvujúci inštitucionálny rámec na vytvorenie moderného modelu participatívnej demokracie veľmi sľubný:

3.3.6.1. **Úrad chorvátskej vlády na spoluprácu s mimovládnyimi organizáciami** (Úred Vlade Republike Hrvatske za udruge) bol v roku 1998 prvou verejnou inštitúciou, ktorej úlohou bolo budovanie štruktúrovanej spolupráce štátu a občianskej spoločnosti. Medzičasom tento úrad spravuje aj nemalé prostriedky na podporu chorvátskej občianskej spoločnosti (85,94 mil. HRK), navrhuje právne riešenia pre tento sektor a koordinuje činnosť národných, regionálnych a miestnych aktérov. V roku 2006 poskytol organizáciám občianskej spoločnosti v Chorvátsku finančnú podporu v celkovej výške 321 626 823,06 HRK (približne 44,1 mil. EUR).

Úrad je zodpovedný aj za sledovanie a uplatňovanie národnej stratégie na vytvorenie prostredia na podporu vývoja občianskej spoločnosti prijatej v júli 2006.

Stratégia vysvetľuje stav občianskej spoločnosti a jej ciele v desiatich okruhoch:

- hodnotovo zamerané vzťahy štátu a občianskeho sektora,
- sociálna súdržnosť a integrácia,
- zapájanie občanov do tvorby politiky,
- vytváranie povedomia o demokratickom občianstve a ľudských právach,
- právny rámec pre prácu a rozvoj občianskej spoločnosti,
- inštitučný rámec na podporu a rozvoj občianskej spoločnosti,
- sústava financovania na podporu a rozvoj občianskej spoločnosti,
- regionálny rozvoj,
- rozvoj dobrovoľných a dobročinných činností, zriaďovanie nadácií,
- rozvoj občianskej spoločnosti v medzinárodných súvislostiach.

Akčný plán (Operatívni plan), ktorý vláda prijala 1. februára 2007, počíta s presnými opatreniami na obdobie rokov 2007 až 2011 a uvádzajú sa v ňom aj zodpovedné inštitúcie.

3.3.6.2. V roku 2002 bola vytvorená **Rada rozvoja občianskej spoločnosti** (Savjet za razvoj civilnog društva), ktorá je pre chorvátsku vládu poradným grémiom za viaceré sektory. Jej úlohou je vypracovávanie stratégií rozvoja občianskej spoločnosti a stratégií na sledovanie uplatňovania programov spolupráce vlády a sektora. V rade sú paritne zastúpené vládne orgány 10 zástupcami a organizovaná spoločnosť 10 zástupcami. Okrem toho sú v rade 3 experti. Druhé mandátne obdobie tejto rady skončilo oficiálne v júli 2006, vláda ho však predĺžila do 1. februára 2007. Na ustanovujúcej schôdzi novej rady 16. februára 2007 bol vymenovaný nový predseda. Do prvej polovice júla 2007 sa uskutočnilo už päť schôdzí.

3.3.6.3. **Národnú nadáciu rozvoja občianskej spoločnosti** (Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva) zriadil v roku 2003 chorvátsky parlament a nadácia rozvíja svoju činnosť mimo národných a miestnych správnych štruktúr. Hlavnou úlohou nadácie je poskytovanie finančných prostriedkov a know-how programom na podporu udržateľnosti verejnoprospešných organizácií, spolupráce medzi sektormi, občianskych iniciatív, dobrovoľnej činnosti atď. Nadácia sa financuje zo štátneho rozpočtu, príjmami zo štátnych lotérií a zahraničnými príspevkami (napr. z Európskej komisie). O vedenie tohto inovatívneho orgánu sa rovnoprávne delia zástupcovia štátnych orgánov, organizovanej spoločnosti i experti.

4. Rozbor

4.1 Výbor uznáva a oceňuje snahy Chorvátska o rýchly priebeh prístupových rokovaní a vidí aj dobré predpoklady na to, že tento rytmus sa nepreruší volebnými kampaňami pred voľbami na jeseň roku 2007.

Výbor však poukazuje na to, že opatrenia, ktoré sa musia urobiť v oblasti legislatívy, ale aj v oblasti správnej reformy, musia byť podľa možnosti jednoduché, prehľadné a predovšetkým udržateľné. Iniciatíva chorvátskej vlády na zavedenie systému na registráciu spoločností s tzv. jediným vybavovacím miestom je podľa názoru výboru podstatným krokom v tomto smere. V tejto súvislosti výbor výslovne víta aj realizáciu projektu „Hitrorez“, ktorý je zameraný na zmenšenie počtu neúčinných a zastaraných zákonov a iných právnych predpisov a v rámci ktorého už bolo navrhnuté zrušenie 420 predpisov relevantných pre podniky. Bude však treba dbať na to, aby tieto legislatívne opatrenia nespôsobili odstránenie oprávnených práv na ochranu zamestnancov a aby v každom prípade zostala zachovaná dosiahnutá úroveň zaručenia sociálnych a kolektívnych ľudských práv. Okrem toho výbor zastáva názor, že jasnejšie a jednoduchšie predpisy môžu byť doplnkovým prostriedkom na boj

s korupciou a Chorvátsko sa s týmto balíkom opatrení môže v regióne považovať za vzor.

Aj v rámci procesného práva bude ešte nevyhnutné zjednodušovať. Nové legislatívne opatrenia však nesmú byť derogované neprispôsobenými zákonmi, pretože práve v prvej citlivej fáze členstva by došlo k negatívnym účinkom, napríklad k neželanej právnej neistote.

Dlhé trvanie súdnych konaní predstavuje podľa názoru výboru problém, ktorý ešte treba riešiť. Často sú práve sociálne slabší účastníci konaniami trvajúcimi niekedy celé roky znevýhodnení alebo ich to odstrašuje dať vôbec návrh na začatie konania. Počiatkom riešenia v oblasti konaní týkajúcich sa zamestnávania by bolo vytvorenie pracovných a rozhodcovských súdov v záujme skrátenia a zjednodušenia konaní.

Aj v oblasti nadobúdania pozemkov sa javí, že sú ešte nevyhnutné opatrenia smerujúce k transparentnosti, aby sa zahraničným investorom poskytla potrebná istota plánovania. Dôležitým krokom na dosiahnutie tohto cieľa je proces digitalizácie chorvátskych katastrálnych kníh a ich dostupnosti on-line, ktorý chorvátska vláda rozbehla.

4.2 V tejto súvislosti výbor uznáva mimoriadne ťažkú situáciu Chorvátska, pretože krajina sa súčasne zaoberá prípravami na vstup do EÚ a odstraňovaním dôsledkov vojny za domovinu (Domovinski rat).

4.3 Formálne splnenie kritérií na vstup podľa názoru výboru nesmie byť jediným cieľom prístupových rokovaní. Aktívna úloha a príspevok kvalitatívne a kvantitatívne reprezentatívnych aktérov organizovanej občianskej spoločnosti práve v poslednej fáze pred vstupom v mnohých oblastiach podstatne prispieje k príprave chorvátskych občanov na vstup do EÚ a po vstupe budú títo zástupcovia organizovanej občianskej spoločnosti ako v rámci už jestvujúceho sociálneho dialógu, tak aj ako účastníci občianskeho dialógu podstatne prispievať k tomu, že sa normy prebratého *acquis communautaire* skutočne budú presadzovať resp. uplatňovať vo všetkých oblastiach. Nesmieme zabúdať na skutočnosť, že stabilné a trvalo efektívne organizácie občianskej spoločnosti budú mať práve v prvom období po vstupe Chorvátska do EÚ dôležitú funkciu v rámci uplatňovania *acquis communautaire*, ale aj pri monitorovaní. Rovnako významnú úlohu budú mať v administratívnej oblasti, napr. pri spravovaní prostriedkov Spoločenstva určených na podporu. V niektorých oblastiach (napr. malé a stredné podniky, slobodné povolania, poľnohospodárstvo) zatiaľ chýbajú horizontálne usporiadané a trvalo zriadené štruktúry, ktoré by spĺňali tieto nároky. Posilnenie aktérov občianskej spoločnosti, ktorí zodpovedajú všetkým kritériám reprezentatívnosti, preto nie je iba cieľom, ktorý by sa sledoval výlučne v rámci prístupových rokovaní, ale aj opatrením, ktoré bude mať svoje kladné účinky predovšetkým tiež po vstupe Chorvátska do EÚ.

5. Záverečné pripomienky

5.1 Chorvátska vláda si stanovila za cieľ vytvoriť do roku 2009 nevyhnutné predpoklady na vstup do EÚ. Výbor je odhodlaný v rámci svojich kompetencií Chorvátsko v týchto snahách rozhodne podporiť.

Počas posledných dvoch rozšírení výbor nazbieral dôležité skúsenosti, ktoré by teraz podľa konkrétnych možností chcel v rámci prebiehajúceho predvstupového procesu s Chorvátskom v spoločnom záujme a na obojstranný úžitok uplatniť.

5.2 Podľa názoru výboru by táto spolupráca mala prebiehať pokiaľ možno pragmaticky a nebyrokraticky a byť problémovo zameraná. Musí byť založená na spoločnom presvedčení, že organizovaná občianska spoločnosť nebude iba dôležitým poradným partnerom v procese tvorby mienky a vôle v predvstupovom procese, ale okrem toho bude zohrávať podstatnú a predovšetkým trvalú úlohu po vstupe. Efektívne organizácie občianskej spoločnosti, ktoré spĺňajú podstatné kvalitatívne a kvantitatívne kritériá reprezentatívnosti, sú nevyhnuté, keď treba naplniť životom participatívny prvok modernej demokracie. Budú nevyhnutné pre Chorvátsko ako nový členský štát EÚ, ako aj pri realizácii a praktickom uplatňovaní upravenej legislatívy. Pri zvládaní týchto súčasných a budúcich úloh

ponúka výbor pomoc a spoluprácu, ktorá by mohla mať napríklad takéto formy:

- sektorové stretnutia so zástupcami organizovanej občianskej spoločnosti Chorvátska na výmenu informácií, názorov a skúseností;
- účasť členov EHSV na seminároch alebo iných iniciatívach v rámci nástroja predvstupovej pomoci IPA;
- spolupráca s organizátormi chorvátskej informačnej a komunikačnej predvstupovej kampane so spoločným vypracovaním príkladov, ktoré zrozumiteľne a prehľadne ukážu dôsledky vstupu do EÚ pre určité skupiny. V tejto súvislosti sa samo sebou rozumie, že pritom sa nesmú objasňovať iba racionálne aspekty, ale že sa treba venovať aj emocionálnej stránke veci. Skúsenosti ukazujú, že odmietavý postoj v predvstupovej fáze je často založený aj na obavách, ktorých príčinou je často neinformovanosť. Zapojenie členov výboru do príslušných kampaní má aj tú výhodu, že členovia výboru pochádzajú z organizácií, ktoré sú v mnohých prípadoch porovnateľné s chorvátskymi zväzmi občianskej spoločnosti. Sú preto hodnoverní a môžu s cieľovou skupinou komunikovať na úrovni seberovného.

V Bruseli 24. októbra 2007

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS